

MENSUEL

АДРЕСА: 186, BOULEVARD SAINT GERMAIN, PARIS (6). ТЕЛЕФОН: Littré 48-65.

Бог і Батьківщина

Живемо в важких часах. Над обрієм світу збираються знову чорні хмари, що ось-ось засплять цілу землю нашу градом безладдя, зачепадю й руїни.

Страшні переживаємо часи. Зібрав диявол усі свої темні сили й порозпускав їх на погубу, на підбій світу. День і ніч наступають із більшою, як колинебудь досі, силою ворожої п'тьми, щоб добути-знищити дві могутні твердині: Церкву й Нарід. День і ніч б'ють тарани диявольського війська, щоб перемогти, порозбивати мури тих твердинь, щоб їх опанувати й повалити.

Наче з якої безодні зла вилазять і розлазяться по цілому світі хмари слуг диявола, що збудував собі тут, на землі, своє видиме царство, щоб підбивати людей, зробити в їх серцях вилім і розірвати зв'язок, що лучить їх із Церквою та Нацією.

Так у світі. Та й у нас не краще. Підупала, захиталася віра. Зачинають тут і там тріскатися ті основи, що без них чекає всіх нас зачепад. Огорнула багатьох байдужість і безхарактерність. Змінити свою віру, занедбати Церкву, покинути свій нарід — це в декого не більше, як облизатися.

Національне й суспільне життя сповивають тумани нещирости, взаємного недовір'я; немає в нас і досі національної єдности.

Зробити нині комусь кривду, обмовити, висміяти його, відібрати охоту до праці, — це річ буденна.

Та діються речі ще страшніші: продає брат брата, як Юда Господа, ба, навіть, і вбиває. І в житті родинному не краще. Ворогом нині батько синові, брат — сестрі... Свята Тайна Подружжя зламана, святе полум'я родинного життя, що на ньому виростають усі християнські чесноти, пригасає. Тривкість родинного життя, ота запорука сили, живучости й будучности Народу, захитана.

Чи ж дивно нам тепер буде, що на такому полі, де цвітуть будяки безвірства, зради, зачепадю моралі й... на правду тяжко те все злічити, жниво може мати тільки диявол?

Тимто й не дивуймося, що так багато увихається між нами його слуг. Не дивуймося, що вони мають такий легкий доступ до душ наших. Під всякими назвами: «національних фронтів», під виглядом культурних, ба, навіть і релігійних товариств, оті вовки в овечій шкурі намагаються зловити наш нарід у свої сіті,

плакають кинуте між нас згубне зерно незгоди. Бо, звісно, де двоє б'ються, третій користується.

Сидіти й байдуже слідкувати за подіями, що навколо нас відбуваються, дивитися легковажно на ті хмари, що збираються над нашою землею, спокійно собі глядіти на те, як мільйони братів наших над Дніпром кєрваються в нерівній важкій боротьбі за Віру, за Батьківщину, — це себелюбство, це — злочин.

Не на те прийшов Христос на землю, щоб принести мир. Він приніс меч, щоб ми, Його військо, боролись ним зі злом ворожим. Цей меч, це — віра наша свята. Це — християнські чесноти, це — свідомість народня, єдність; це — готовість до жертви-посвяти.

Волею Своєю, покликав Господь до життя наш нарід і казав йому жити на краю двох світів, Європи й Азії. Дав йому велику честь стояти в перших лавах своїх полків; дав народові нашому післанництво: опанувати на славу Його Словом, Його Наукою святою оті землі, де ще не засвітило сонце правдивої Віри; врешті, призначив наш нарід бути оборонцем християнства.

З давніх давен ворожа сила, мов та крига,

намагалася розбити, стерти з лица землі, наш нарід, але не вдалося! Бо за нами завжди стояв Той, що казав нам на землі отій жити, та Його Пречиста Мати. З давніх часів князі наші віддавали себе, державу й весь нарід під Її Покрову.

Під Її Покровою довгі століття боролися у пішно Запорізькі Козаки з ордами невірних та обороняли цілий світ християнський перед загладою. З Її іменням на устах ішли вони на смерть за Віру й Батьківщину.

І в цих тяжких часах станьмо всі біля Христа-Спасителя, під Покровою Пресвятої Богородиці; станьмо христовими воїнами і йдім до боротьби з силами диявола. Будьмо вірними синами й дочками своєї Церкви й Рідного Краю. З'єднаймо всі наші серця. Нехай запалахотить у них могутнім полум'ям святий вогонь Віри й Любови до Батьківщини.

Йдемо у бій! Цариця, наша Покровителька й Заступниця наша, нам допоможе. Під Її Покровою ми не пропадемо й пропасти не можемо. Не буде для нас страшне ніяке зло і ніякі пекельні сили не переможуть нас. Не впали ще ніколи ті, що серед Віри й Любови йшли у бій з кличем: **Бог і Батьківщина!**

Про з'єдинення українських земель

УНІВЕРСАЛ УРЯДУ УНР З 22-ГО СІЧНЯ 1919 РОКУ

В імені Української Народньої Республіки проголошує Директорія цілому Українському Народові велику подію в історії нашої української землі.

Дня 3-го січня 1919 року в місті Станиславові Українська Національна Рада Західньо-Української Народньої Республіки, як представниця волі всіх українців Австро-Угорщини і як найвищий законодавчий їх орган, святочно проголосила з'єдинення Західньо-Української Народньої Республіки з українською придніпрянською Народньою Республікою в одну суверенну Народню Республіку.

Вітаючи з великою радістю цей історичний крок наших західніх братів, Директорія Української Народньої Республіки рішила прийняти до відома це з'єдинення і ввести його в життя єгідно з умовами, які означено в ухвалі Української Національної Ради з дня 3-го січня 1919.

Віднині во єдино зливаються століттями відірвані одна від одної частини єдиної України, Західньо-Українська Народня Республіка (Галичина, Буковина й Угорська Русь) і Наддніпрянська Велика Україна. Здійснилися вікові мрії, якими жили і за які вмирили кращі сини України. Віднині є єдина, незалежна Українська Народня Республіка. Віднині український нарід, увільнений могутнім поривом своїх власних сил, має тепер змогу з'єдинити всі змагання своїх синів для утворення нероздільної, незалежної української держави на добро й щастя робочого народу.

ПАВЛО ТИЧИНА.

Д у м а

Ой, що в Софійському заграли дзвони, затремтіли,
Не білі голуби — янголи у небо полетіли.
Ой, там збиралися під прапори, під соняшні,
Ще й сині, від нині
Не буде більше пана у Вільній Україні.

Ідуть, ідуть з музикою
Під тінню прапорів
Прекрасною, великою
Рікою стиглих нив.
Ідуть, ідуть, вітаються
І славлять шасні дні,
Жахтять — переливаються
Їх душі вогняні.

Ой, там виходили попи з Софійської, з-за брами
З хрестами, з корогвами
У шатах золотих коло Богдана правлять службу
Божу, як рожу!
Вітай свою, Україно, долю, — вітай дівчину гожу!

Горять, горять свободою
Вчорашнії раби,
Бо чули: «Встань з природою»
Згук янгола труби.
І встали всі, співаючи,
З природою весни,
З природою вітаючи
Чудові, дійсні сні.

Як засміялося до них та праведнее сонце:
«Не дурно гріло я, світило у кожне віконце!»
Як заходилися хмарини ткати скатертини —
Хвилини —
Цвітуть та розцвітають небесні бархатини.

Цвітуть в піснях вкраїночки
Дзвоночки срібляні
Душею. Чорнобрівочки
Струнчасто-осаянні.
То ж матері майбутнії
Стрічають дні ясні.
О, хвили незабутнії,
О, сонце! О, пісні!

Ой, що в Софійському та грали дзвони — замовкали.
Там прапори приймали, до народа промовляли...
«Гей разом, разом станемо на ворога ми, браття, —
Завзяття! —
Хто зрадить матір-Україну — прокляття тим, прокляття!

І суне військо лавою
Від білих, тихих брам,
І з «Заповітом», «Славою»,
Весь Київ — наче храм.

В нім скапала кров часові
Кров мучнів без вінця...
І в нім горять Тарасові,
Українській серця.

Чим є людина?

Машиною, звіриною, чи розумною істотою?

ВСТУП

Одне з найцікавіших питань у всі часи було завсіди питання про людину.

Чим є людина, яке становище вона займає у всесвіті, куди вона по цьому житті йде, — таке питання ставить собі кожна релігія, усі філософічні школи, ціла історія людської думки. До якого зацікавлення дійшло питання про людину, виказує наочно цілий ряд найновіших наукових ділянок про неї, як: біологія, морфологія, психологія, фізіологія, соматологія, краніологія, антропологія...

Однак у досліджуванні людини не всі йдуть належним шляхом. Багато «вчених» наслідують інколи підданих одного індійського князя-магараджі. А було воно так: одного дня скликав він своїх підданих, позав'язував їм усім очі, привів перед них слона й велів їм своїм дотиком означити, що це вони мають перед собою. І вгадували піддані й виявляли свій осуд. Один, що діткнувся хобота, сказав: це велетенський вуж; другий, що торкнувся ікла, твердив: це тяженна булава, щоб убивати розбишак; третій, що зловив за вухо, заявив: це широкий вахляр, щоб прохолоджувати повітря; четвертий, що діткнувся ноги, мовив: це пальмове дерево; ще один, що вхопив за хвіст, вигукнув: це шкіряний батіг... Ні один із них не вгадав, що це слон, бо не брав його вцілості, але частинно.

Оця індійська подія чудово пояснює поступовання деяких сьогочасних «учених», якщо мова йде про людину. Тоді вони наче зав'язують свої очі на цілість людини, а беруть під увагу лиш якусь її частину, й на підставі цієї частини виголюшують деколи неймовірно нісенітні висновки. І так: геолог, що поза землею не хоче бачити світу, каже, що людина — це «блукуючий порох у світі»; зоолог, що займається тільки звірятами, бачить у людині «марну, двоногу звірюку»; для хеміка людина — це «купа різних первнів»; для механіка людина — це «майстерно збудована машина»; дарвініст, що вчепився «заниділого» відростка на людському хребті, трубить на весь світ, що людина — це «високорозвинена, безхвоста малпа»...

Чуючи вищенаведені висновки цих учених

про людину, мимоволі нагадуються слова псалмоторця зі Св. Письма «А людина, що була в честі, не зрозуміла цього; вона порівняла себе до нерозумних звірят і зробилася до них подібною». (Пс. 48, 21). І хотілося б у першій хвилині широко розсміятися разом із цим індійським магараджою, слухаючи цього роду «мудрошів» оних учених, якби вони тільки так учили, а не домагалися життя уподібненого під кожним оглядом до малпи; якби вони своєю наукою не руйнували одиниць, родин і людства; якби питання про людину було рівнорядне з питанням про означення слона. Однак питання про людину, надто важливе й далекосягле у своїх висновках, бо від правдивої чи фальшивої розв'язки залежить ціла вартість людини, її вічне й дочасне щастя, доля й недоля людства. Хай отже буде нам вільно розглянути критично, що маємо думати про людину.

Повну розв'язку нашого питання стараються дати тільки три напрями, бо всі інші світогляди кружляють біля одного із цих трьох. Ці напрями в науковому світі носять такі назви:

А. **Матеріалізм:** людина — це твір землі.

Б. **Еволюціонізм:** людина — це вища малпа.

В. **Креаціонізм:** людина — це діло Бога.

Котрий із цих трьох напрямів матиме слушність, а які як фальшиві треба відкинути, викаже критичний розгляд цих трьох поглядів.

А. МАТЕРІАЛІСТИЧНІ ТВЕРДЖЕННЯ

Що таке матеріалізм?

Матеріалізм виводить свою назву від латинського слова «матерія», а означає по-нашому щось таке наче «земля».

Матеріалісти вчать, що все на світі повстало з матерії, зі землі. Отже, на їх думку, й людина є овочем землі, як наприклад камінь. І тому матеріалісти вчать, що людина не має душі, а думає тому, що в неї дрижить мозок.

По книжках матеріалісти називають себе різно. Ось деякі їх назви: монізм, атомізм, механізм, позитивізм, натуралізм, функціоналізм, психофізичний паралелізм і т. д. Хоч носять вони різні назви, то всі вони однозгідні в то-

му, що кажуть: «Людина не є ділом Бога, але твором матерії» (землі).

Очевидно, що жадна віруюча людина не може погодитися з твердженням матеріалістів, бо воно є запереченням Бога, душі й усякої релігії. Щоб однак наочно переконатися про нестійкість матеріалістичної «науки», гляньмо на її найголовніші твердження:

1. — «Людина, це машина»

«Нечуваний є поступ у світі. Що колись було мрією, стало нині дійсністю. Ось недавно англійський інженер Барнет збудував штучним способом людину, що співає, балакає й відповідає на всякі питання. Отже нема різниці між людиною й машиною».

Відповідь. 1. Будьмо обережні у цього роду вістках, щоб ми не далися обманути. Бо свого часу оголосив також Ван Кампелен, що він збудував турка, який чудово грає в шахи. Потім виявилось, що в автоматі-туркові сидів схований карлик і кермував шаховою грою.

2. Є велика різниця між живою людиною й машиною, т. зв. «роботом», хоч би він виконував не знати які складні рухи. Бо жива людина рухається своєю власною силою, вона росте, розвивається, може родити другу живу людину, а машина-робот рухається не своєю власною силою, але механізмом, укритим у середині, вона не росте, не розвивається й не видає ніколи живої людини.

3. Машина-робот буде завжди машиною-механізмом. Цього досвідчив на собі один інженер, що зробив теж людину-робота, який говорив, рухався, показував час і навіть курив папіроси. Та, коли цей інженер із неувagi потиснув необережно інший гудзик, то цей робот так сильно телепнув його залізною рукою, що мало не вбив свого «творця».

Отже бачимо, що порівняння «людина — це машина» дуже поверховне. Хоч машина-робот своїм виглядом і своїми зверхніми ділами нагадує нам діяння живої людини, проте різниця робота й людини є різницею смерті й життя.

Література: Conway, «The Question Box».

2. «Перша людина повстала самородно»

«Щодо питання про появу першої людини, то треба прийняти самородство».

Відповідь. 1. Не маємо досі ніодного факту, який довів би, що людина прийшла на цей світ без своїх батьків. А вірити самому головному твердженню матеріалістів ми не обов'язані. У науковому світі ніхто не числиться зі словами, що їх кидається без доказів, отак собі, на вітер.

2. Здогади, що їх подають матеріалісти, є наймовірніо легкодушні. Бо чи матеріалісти не

домагаються від нас сто разів більшої віри, як її хоче від нас Бог, коли подають, наприклад, таку байку? Давно-давно не було ще ніякої людини. Одного дня сонце пригріло схил одної гори так сильно, що у мертвій землі прокинулася розродча сила. І наша земля дивним дивом зродила зовсім самородно людину. Зразу чоловіка, десь так біля тридцяти літ, опісля й жінку, до нього подібну, бо земля, мабуть, боялася, що самородство, хто знає, чи вдруге їй удасться. І відтоді, коли ця самородна пара пізналася взаємно й покохалася, самородство припинилося. Хто розумно думаючий повірить у таку матеріалістичну байку?

3. Своєю байкою про самородство людини матеріалісти не усувають Бога, хоч це саме вони хотіли б. Бо припустім, що якось там дійсно людина виросла з землі, як, наприклад, гриб по дощі. Чи мимо цього перед матеріалістами не стоїть ще нерозв'язане питання: а звідки є земля, звідки взялися в землі родючі сили, хто обдарив землю життєдайною творчістю, що вона, хоч би то й по мільйонах літ зродила людину? Без Бога, що є творцем людини, не дадуть нам матеріалісти задовільної відповіді!

Отже бачимо, що здогад матеріалістів про якусь самородство є безпідставний, легкодушний і безцільний.

Література: Nilkes, «Schutz und Truzwaffen».

3. «Створення з нічого — це байка»

«Щоденний досвід учити, що з нічого вийде завсіди ніщо».

Відповідь: Інше є діяння людини, а інше є діяння Бога.

Це правда, що щоденний досвід учити нас, що з нічого не вийде щось; напр., кравець не поше вбрання, якщо не має сукна. Чому? Бо кравець є людиною залежною й обмеженою як у своєму існуванні, так і в своєму діянні.

Не так воно з Богом! І наука філософії і св. об'явлення виказує, що Бог є незалежний як у своєму існуванні, так і в діянні. Отже Бог має в собі безмежні творчі сили й тому силою своєї всемогутности може зачати творення людини з нічого.

І мусів Бог зачати творення людини з нічого, бо всі ми знаємо, що колись був час, коли у всесвіті не було нічого, отже не було тоді не тільки жадної людини, але взагалі нічого: ні зір, ні сонця, ні землі, а був тоді тільки вічний Бог. Отже, коли Бог зачав творити Своєю всемогутньою волею, то мусів зачати Своє діяння таки від нічого.

Отже сказане «з нічого ніщо» є правдивим,

якщо мова йде про людину, а минається з правдою, якщо йде про діяння Бога.

Література: Шмітт, «Католицька Аполюгетика».

4. «Уся вартість людини — це хемія»

«Людина, хемічно розкладена, має ті самі первні, як звичайна, будьяка інша, машина. Ці самі, напр., частинки заліза, що колись дрижали, може, в голові поета, думали в мозку філософа, тремтіли в серці невинної дівчини, нині може гогочуть у колесах залізничної локомотиви».

Відповідь. Не будемо твердити, що хемічна сполука локомотиви має, наприклад, інше залізо як людина, бо це довели вже давно американські вчені. Вони, розклавши людське тіло, вичислили точно не тільки залізо, але й інші первні. І так обрахували вони, що людина має заліза на один невеличкий цвях, магnezії на одну фотографічну знімку, цукру одну ложечку, вапном можна вибілити одну кімнату, з товщу зробити 7 кавалків мила, а фосфору вистачило б на 2.200 сірників. Очевидно, що з цього погляду людина не варта високої ціни, бо це все можна б купити в аптеці за 99 американських центів.

Але ціла вартість людини полягає не в залізі, чи в хемічних складниках. Людина як людина, це істота, що обдарована розумом, свобідною волею, безсмертною душею. А цих усіх прозяв не можемо знайти в жадній локомотиві. І тому вартість людини не можемо мірити самою хемією, чи однаковими складниками заліза, але розумом і безсмертною душею.

А саме цієї вищої частини, тобто розумної, безсмертної душі, не хоче бачити в людині ні один матеріяліст!

Література: Ключі, «Життєві питання».

5. «Ніхто ще не бачив душі»

«Лікарі покряпали по шпиталях вже не одне тіло. При його краянні розбирали вони кожну жилу й кожен нерв. І ніде не знайшли вони в людині душі. Отже — нема душі».

Відповідь. 1. Годі припустити, щоб поважні й шануючі себе лікарі шукали дійсно в трупі душі. Хіба розумний іде до когось у відвідини, коли певно знає, що господарів нема дома?

2. В цій хвилі, ми всі мусіли б стати матеріялістами, якби лікарі знайшли ножем у трупі людську душу. Бо людська душа стала б тоді чимсь твердим, намацальним, матерією.

3. Ніхто ще не бачив людської душі, бо вона не є для ока. Вона не є якогось зеленого,

чи червоного кольору; вона не є прямокутна, чи округла на вигляд; вона, з рештою, не є в твердому, чи газовому стані. Та ще з цього не виходить, що її нема. Бо ми теж не бачимо музичних тонів, ані нікому ще не вдалося їх покряяти, а проте знаємо, що існують тони, бо є музика й музичні забави...

Щось подібне є з нашою душею. Це правда, що ми її не бачимо. Але ми всі є свідомі, що думаємо. Питаємося: де є джерело нашого думання? І доходимо, що думання є від нашої душі.

Література: Schanz «Apologie des Christentums».

6. «Думання — це діяння мозку»

«Наука виявила, що без мозку нема думання, що сила думання залежна від величини мозку, від його закрутів, фосфору; що ушкодження мозку спричинює інколи й божевілля. Отже, думання, це діяння мозку, а не душі».

Відповідь. 1. Очевидно, що без мозку нема думання, так само, як без скрипки нема грація. Але чи скрипка є скрипаком, якщо без скрипки не можна грати? Ні! Скрипка є тільки конечним знаряддям, щоб скрипак міг заграти. Так само й мозок є конечним знаряддям, щоб душа могла думати. Тут бачимо, що матеріялісти помішали причину думання з конечним знаряддям до думання.

2. Поміляються матеріялісти, коли приписують силу думання величині мозку. Бо вчені зоологи виказали, що слон має з усіх звірів найбільший мозок. А проте ще ніхто не чув, щоб слон зробив якісь винахід, оснував славний університет, або засів на якомусь троні.

3. Минається з правдою й те, що сила думання залежна від мозкових закрутів. Учені зоологи виявили також, що найбільше таких закрутів у мозку має осел. А проте чомусь ще й досі зневажають його люди, кажучи: «дурний, як осел».

4. І фосфор не дуже то впливає на здібність думання. Досліди над мозками виявили, що найбільше фосфору має гуска. А проте не чули ми, щоб вона заложила для дівчат якийсь лицей, чи, бодай, звичайну школу, або написала історію, як то її прабабка врятувала Рим.

5. Що ушкоджений мозок може відібрати можливість думання, це нічого дивного, бо він є конечним знаряддям до думання. І найліпший музик не заграє нічого на фортепіані, якщо клявіші в ньому попсовані.

В кожному разі бачимо, що матеріялісти є кепські філософи, коли плутають причину діяння зі знаряддям до діяння.

Тому зовсім не дивно, коли вони твердять,

що не душа думає, але її знаряддя, мозок. Але такою філософією виставляють себе матеріялісти на сміх розумно думаючих людей.

Література: «Duilhe de Saint Projet», «Наукова Аполюгія».

7. «Зі смертю тіла гине й душа»

«Все, що має свій початок, має також свій кінець. Так само є і з людською душею. Вона мала свій початок, то й мусить мати свій кінець».

Відповідь. 1. Це твердження тільки частинно правдиве. Воно має свою рацію, коли йде про такі речі, що їх можна поділити, почислити, чи біля себе поставити, як наприклад день, що має певну кількість часу; весна, що складається з місяців, і т. ін. Очевидно, що те все, коли зачалося, то й колись скінчиться.

2. Не так воно з людською душею. Це правда, що вона мала свій початок. Але й це правда, що вона з природи є духом, є неподільною, що їй Бог дав дар безсмертності, як каже нам і розум і об'явлення. Отже людська душа єдино може бути знищена Богом. Але й це виключене, бо Божа мудрість, коли щось раз дарувала й постановила, то без причини цього не змінює.

Із цього бачимо, що зі смертю тіла ще не гине душа. Справді, смерть душі була б дуже на руку матеріялістам, бо їм тоді не треба було б боятися Бога та Його кари. То що ж! Їх заперечення безсмертності душі не йде з розуму, але з зіпсованого серця.

Література: Vaughan, «Life After Death».

(Далі буде)

Трагедія українського народу на Холмщині

Всім загально відомий той історичний польський наступ на Холмсько-Підляську землю, що почався від впливів культурних, а покінчився на збройних наїздах. Відома також екстермінаційна (нищівна) політика всіх польських урядів упродовж 20-літнього існування відродженої Польщі, яка на Холмщині й Підляшші завершилась 1937-38 р.р. нечуваним у культурних народів руйнуванням православних церков та намаганням затерти й знищити останнє свідцтво й слід національної їх відрубності — православному віру.

Зовсім зрозуміло, що упадок польської державної системи, яка провадила акцію переслідування в найбільш чулій і святій царині — релігійній, викликав в українського населення стихійний рух до повернення своїх потоптаних прав, передусім у ділянці релігійного життя — відбудові парохій, а слідом за тим відновленні також культурно-освітніх і господарських організацій, як школи, освітні товариства й кооперативи.

Невже цей елементарний і природний прояв живого православно-українського духа можна було вважати за «кривду польську»? Невже гаряче бажання українців, яких польська рация стану вважала вже за неіснуючих, творити своє власне релігійно-національне життя, був злочином і зрадою, що вимагали негайної реакції польського активу, який відповів на це масовими терористичними та грабінницько-

розбійничими нападами, жертвами яких впали тисячі громадян різного віку й стану, з духовенства й культурних провідників починаючи, а на сірих, темних, національно несвідомих селянах, найдалі на захід висунених українських осель, кінчаючи?

Підчас збройних нападів польських диверсійних відділів (т. зв. Крайова армія) лунали гасла, ніби це помста за мордування польської людности такими ж диверсійними українськими відділами на Волині чи в Галичині. Чи ж могла Холмщина й Підляшшя, завжди миролюбно наставлені до своїх сусідів-поляків, з якими робили спільні складки для молитов у церкві й костьолі за панування між ними взаємної згоди й спокою, відповідати за те, що робилося на Волині, чи в Галичині?

Та незалежно від цього, треба, однак, об'єктивно й рішуче ствердити, що акти індивідуального терору та інші прояви протиукраїнського походу заіснували на Холмщині й Підляшші далеко раніше, як почалися протипольські напади на Волині й Галичині.

І з кожним днем на Холмщині радості ставало чимраз менше, а скорботи побільшувалися. Особливо багато припало їм на останній рік німецької окупації. З одного боку, руйнує переселення української людности, а з другого — багатострадну Холмсько-Підляську землю польські збройні відділи запалили полум'ям пожеж і залили ріками крові. Запа-

морочені братоненависним кровожерним духом, польські боївки збройною силою винищували безборонне православне населення. Страшні криваві чини, руїни, безумства й жах огорнули нашу землю, українцями й поляками заселену...

В самому тільки Грубешівському повіті впродовж останнього 1944 року озброєними польськими боївками, які виступали під польськими прапорами, спалено 52 села і замордовано при цьому коло 4.000 селян. Загальні наші втрати на терені Холмщини й Підляшшя виносять біля 5.000 вірних, 15 священників і 12 дяків...

Такі незмірно великі жертви заплатили ми за нашу безмежну любов до своєї батьківської віри й своєї рідної української мови.

Усе це мусів пережити наш архипастир, митрополит Іларіон, разом зі своїм духовенством і вірними, що кров'ю засвідчили свою вірність нашим релігійно-національним ідеалам.

Один із найстарших священників Холмсько-Підляської єпархії, колишній військовий священник польської армії, настоятель К., Красноставського повіту, в якій завжди панувала як найбільша згода і дружне співжиття між українським і польським населенням, так описує ті страхоття, що запанували на терені його парохії в наслідок цієї акції 1944 року:

«...Нема в людській мові слів і відповідних висловів, щоб ними можна було докладно й достеменно віддати всі незліченні роди й види моральних і фізичних мук, катування, вбивства, як одиноких людей, так і цілих родин, які відбувалися в К., від місяця січня аж до травня, цього 1944 року. Найуїдливіші, найуразливіші, найогидніші, мерзосвітні образи й наруги над усім, що є найсвятіше, найдорожче й наймиліше для душі й серця українця, — для батька, для матері, для дітей; найогидніший, бесоромний садизм у знущаннях, гвалтах, битті, каліченні, убивствах старих і малих, чоловіків і жінок, хлопців і дівчат; злодійське грабування й якесь дике плондрування всього й всілякого рухомого й нерухомого майна, вдень і вночі, господарів заможних і бідніших, удовиць і сиріт. Усе це перекотилося через наше село з кінця в кінець, не минуло ні одної хати, ні одного хліва, клуні, жадної комори, жадного найменшого закутка, якщо він тільки був український...

Взимі люди на ніч виходили в поле, закопувалися в сніг і так ночували з малими дітьми. Як потепліло й земля відтанула, люди, як кроти, заривалися в землю, цілими днями й ночами безвихідно сиділи в ямах-сховищах... Але це не помагало: кати натрапляли на слід, висліджували людей, находили їх у снігу, витягали з ям і сховищ. Почали люди в світ за

очі зі села втікати: чоловіки кидали жінок, батьки дітей, діти батьків. І це не рятувало: за втікача батька приймав муки й смерть син, за сина батько, мати, за чоловіка жінка... За що так терпіли люди? Кати кидали різні гасла «Давай бронь! Давай войскове жечи! Плашь контрибуціє! Помста за полякуф вижнєнтих пшез українцуф! Москалі за Бугем! За утшимане лончосьці з пшецівпольськімі організаціями!». Взагалі кидали гасла, які кому спина на язик приносила, волікли в ліс, де розпинали, вішали на деревах; гнали в ріку Вепр і живцем топили, як котят, прив'язуючи камінь до шиї...

Нарешті... від Пальнової католицької неділі почало з цього апокаліптичного мішка показуватися й шило: «Свентковаць Вельканоц разем із нами! Свентковаць Пасхен в косьцєлє! Ма пшестаць схизматицка вяра. До 1. V. мусіє вшищи пшейсьць на вярев католицком! 13. V. останні термін!..» і всіх наших людей погналі гурмою до костьола...

А оце підсумок наших страждань:

втікло людей з парохії — 30 родин;

побиті й покалічені — майже всі;

зруйновано хат — 20;

пограбовано майно — у всіх;

застрілено людей — 20;

замордовано на смерть колами, ножами — 3;

зарізано пилою — 2 (перепилено);

загнано, нарешті, до костьола — біля 450.

Позістало в вірі православній кільканадцять

старих жінок і чоловіків...

Коли митрополит Іларіон 22 червня 1944 року несподівано заїхав у це поруйноване село, збіглися люди, як привиди, і від плачу не чути було голосу розмов... Люди змусили свого архипастира скоріше виїздити, бо польська боївка була недалеко. І старий митрополит, зі слізьми на очах, поблагословив своїх вірних, що попадали навколішки, й тихо від'їхав...

Цю, згубну для обох народів, акцію митрополит Іларіон суворо осудив, і, як тільки прийшли вістки про перші напади на українські села, гаряче закликав у своїх Архипастирських Листах та з церковного амвону в Холмській Катедрі, а також підчас візитації парохій, до братньої згоди й мирного співжиття з сусіднім братнім народом польським, суворо наказуючи: «Рука твоя нехай не підійметься на безборонного брата!». Апелював до сумління представників польської еліти духовної й світської та стукав до сердець тих, хто на грудях своїх носить св. Хрест. Закликав усіх людей доброї волі й чистих рук, кому не є байдужою доля обох народів, щоб спинити страшне безумство. У день Святої Трійці, 4 квітня 1944 року владика Іларіон випустив у цій справі свого Пастирського Листа «До всіх людей

доброї волі», але німецька цензура не дозволила його опублікувати...

Під впливом гарячих архиєпископських закликів, появився український голос до людей доброї волі з приводу масового винищування українців поляками на Холмщині й Підляшші («Спиніть безумство!»), що його піднесли пастирі й світські люди, яких доля поставила на чолі організованого життя на Холмщині й Підляшші. Був це голос усіх наших інституцій до людей доброї волі двох братніх по крові, а тяжко в історії роз'єднаних народів, українського й польського, голос обуреного розуму й почуття, голос розпучливого протесту й останньої перестороги для тих, що в засліпленні своєму робили братовбивчу Каїнову роботу на цій багатострадній землі...

Ось зміст одного з багатьох листів, що їх отримувала 1944 року Холмсько-Підляська Духовна Консисторія:

«Посилаючи сто злотих, селяни Новосілок просять відправити молебня перед іконою Холмської Божої Матері за привернення спокою поміж католиками й православними, які спільно погодилися й замовили Службу Божу в церкві й костьолі. Священик В. Хруцький, 30. III. 1944. (Див. «Звіdomлення» ч. 7, 31 квітня 1944 р.).»

Настоятель парохії Новосілки, Грубешівського повіту, священник Микола Гольц, разом з польським священником, дня 14 березня 1944 року, об'їздив околицю, спільно закликаючи своїх вірних обох церков до згоди й братерського співжиття. А через кілька днів польський священник, нічого не сказавши, виїхав з парохії, а священник Микола Гольц був замордований польською боївкою, разом зі 130 своїми вірними, і його тіло знайшли в хліві, гноем прикрите, в одного польського колоніста...

А німці на все це дивилися спокійно й ніколи не перешкоджали полякам нищити українців...

І всі нас покинули, всі уряди розбіглися з Холмщини, і свої й чужі. Але наш митрополит Іларіон сидів до останнього дня в Холмі, наражаючи кожного дня своє життя на небезпеку й таки керував церквою, рятуючи її від розвалу. А дивлячись на свого архиєпископа, сиділи до останку по своїх парохіях і ми, рятуючи, як могли, своїх вірних. Сиділи, хоч і ночували на деревах, по полях та лісах, хоч і вдень часто приймали мученичий вінець...

Священик-холмшак.

1945.

ВІРА Й ВІДВАГА

Славний французький маршал Фош, найвищий командувач усіх збройних сил альянтів у першій світовій війні, був загально знаний, як людина глибоко релігійна, й до того ж незвичайно відважна.

При нагоді він завжди вмів дати виразний доказ і тої глибокої своєї віри й тої непохитної відваги.

Одного разу він був на одному урочистому бенкеті разом із найвищими достойниками військовими й цивільними.

Перед тим, як почати їсти, маршал, як звичайно, старанно й побожно перехристився. Та мимохіть завважив він, що кілька безбожних панків на другому кінці стола стали сміятися

з того релігійного знаку, й глузувати весело з релігії.

Не виявляючи свого незадоволення, маршал Фош, зодягнений у свою парадну генеральську уніформу, вийняв два набиті револьвери, й спокійно поклав їх на столі біля тарілки, але так, що всі могли їх бачити. А потім, звернувшись у бік до тих безбожних глузунів, він удруге зробив великий знак святого хреста, по волі, старанно й побожно.

Та цим разом ні в кого вже охоти не було скривляти уста до глумливої усмішки.

Звичайно безбожники насміхаються й глузують собі з релігії тільки тоді, як бачать, що не їм безкарно минеться. Але коли в кого відвага товаришить релігійним переконанням, тоді той звичайно здобуває собі пошану від усіх.

ВІСТКИ ЗІ СВІТУ

«Нова Україна»

Англійський часопис «Ди Манчестер Гардіян» з дня 17.XII.1945., помістив статтю посла М. Філіса Прейса під наголовком «Нова Україна». Автор вернувся недавно з поїздки по Советському Союзу й тепер описує те, що йому показували в Києві та на Україні. Із статті видно, що про Україну він був поінформований із незгідних з правдою джерел. Україна для нього — це якась російська провінція, а корінними жителями України були росіяни. Ось, що він каже в історичному нарисі про Україну:

«... Дивлячись на рівну площину Дніпра, зразу видно, який шлях вибрали собі татари, які в XIII столітті прийшли з південного сходу, винищуючи все, що тоді було російське. Росіяни відступили в ліси Півночі і лишили пустку на врожайній Україні, яка опісля, через злуку з польсько-литовським королівством, знову заселилася. Це піддало Україну західнім впливам, але вона ніколи не забула своєї вірності східній слов'янщині... Вкінці московська сила на півночі увільнила її і приєднала до східнослов'янського брата...».

Про це, як виглядає сьогоднішній Київ, автор пише:

«... Центр сьогоднішнього Києва являє собою жалюгідний вид, але його околиці збереглися і ведеться їх перебудова. Мені показували великі схеми плянування міста в Академії архітектури. На одному із південних узгір'їв німецькі полонені закладають ботанічний сад. Життя в Києві повертається поволі до нормального. Є там досить поживи, хоч вона не дешевша, ніж у Москві...».

... Щасливо для світу, всі старовинні будівлі Києва, за виїмком одної, незруйновані...».

Автор бачив кийські монастирі та церкви. Софійський собор, це — як він каже — прекрасно вдержаний советською владою музей старовини. Про життя черців Печерської лаври автор пише:

«... Черці є знову в посіданні (Печерської лаври). Не є вони вже такі багаті, як були колись, але повернули ближче до умовин життя первісних християн...».

Про заводження московського православ'я на західно-українських землях автор згадує такими словами:

«... Цікавим новим розвитком є ре-унія греко-католицької церкви з російською православною церквою...».

Про сільське господарство на західних українських землях читаємо таке:

«... Нема примусу творити колективні господарства на новоприлучених українських землях. Є тенденція залишити західні землі в спокою, після того, як поділено маєтки великих землевласників. З другого боку, над проблемами села старої України дискутується в широких колах...».

(«Наш Клич»).

Англійські робітники розчаровані Советами

До Лондону вернулася з Москви делегація англійських робітничих спілок, яка каже, що вона розчарована умовинами життя в Сове-тах.

Англійські робітничі делегати кажуть, що советські робітники мешкають скупчено в поганих мешканнях. Вони вважають, що советські робітники мусять ще тяжко працювати, заки досягнуть таких життєвих умовин, як в Англії. Також промислова продукція у Сове-тах, кажуть вони, є значно нижча, як в Англії.

Американські єпископи про Росію

Католицькі єпископи Сполучених Держав видали спільну заяву після закінчення річного з'їзду в Вашингтоні, що в Росії і в Європі під російською окупацією тривають далі безпощадні переслідування релігії й релігійного життя.

Заява американського єпископату Юперга на старанно зібраних і незвичайно докладних інформаціях.

(«Українські Вісти»).

П'ять послів з Пряшівщини

В новому парламенті Чехословаччини є 300 послів, з того 120 з Чехії, 80 з Моравії, а 100 зі Словаччини. Між 100 послами зі Словаччини є 5 українців, що репрезентують Пряшівщину.

(«Америка»).

Мільйоновий дар

Американський архимільйонер Джан Рокфелер подарував мільйон доларів на відбудову релігії в повоєнній Європі. Цей дар дістало Товариство Друзів Світової Ради Церков. Гроші мають бути вжиті на підтримку християнської єдності. Рада Церков має створити в Женеві інститут, який вишколював би світських релігійних пропагандистів.

(«Новий Шлях»).

У Польщі гірше, як у Німеччині

З усіх боків стверджують аліантські цивільні та військові знавці, що Німеччина стоїть перед катастрофою, коли йде про харчі, мешкання, чи лікарську поміч. Та ті, що були і в Німеччині і в Польщі, твердять, що в Польщі відносини куди гірші ніж у Німеччині. Ще тепер живе яких 800.000 людей в ямах. Харчовий стан катастрофальний. 10.000 поляків вмирає місячно на сухоти, а в зимі буде ще гірше. Під зруйнованими будівлями Варшави є ще далі до 100.000 невидобутих трупів, якими живляться щурі, що тепер будуть розносити всілякі хвороби. В цілому краю є тільки коло 6.000 лікарів, але й ті, що є, не мають чим лікувати.

Тверезий голос

Аргентинський «Перелом» з дня 10.XI.1945. вміщує маніфест, який проголосила польська еміграція в Аргентині, зорганізована в групі «Прометей». Цей маніфест дуже цікавий, і ми тут наводимо деякі виїмки з нього:

«... Минула доба закінчилася політичною катастрофою польської держави і втратою незалежності. Ця сторінка була припечатана з боку Польщі кров'ю, пролитою понад усяку міру в ім'я Вольности, з боку інших — віроломством і зрадою.

... Сучасна переходова доба мусить бути використана у всій своїй повноті для творчої духової праці, для поважної і всебічної підготовки до часів, що надходять, для основного перегляду понять і напрямків, якими ми дотепер керувалися і які виявилися фальшивими, хибними й згубними.

... Ми увійшли в добу цілковитої тотальної втрати ілюзій. З нашого передвоєнного кодексу політичних прав не залишилося нічого, так само, як із наших надій і найбільш традиційних поглядів. Тепер ми багаті лише гірким досвідом і наукою, за яку заплатили страшну ціну і інші.

... З цієї втрати ілюзій і з цієї суми досвіду треба відважно і по мужеськи зробити висновки. Треба взяти під перегляд найбільш уперті канони, найбільш шаховані схеми і ступити на нові шляхи політичного думання.

... Коли, по заломі німецького панування, розлетілися останні ілюзії відносно замірів советського імперіялізму, і коли завели всі надії на поміч відлеглих демократій, то чи існує для народів центральної і східньої Європи якийсь інший шлях до визволення поза братньою співпрацею всіх поневолених і об'єднаних подолею народів, які спільно налічують понад 160 мільйонів населення?

... Народи ці сьогодні розбиті, розсварені і наставлені ворожо один проти одного. Коли

злучать свої зусилля, то зможуть створити гранітний бльок, здатний чільно поставитись будьякій світовій потузі і забезпечити своїм членам Свободу, Цілість і Незалежність.

... Бачимо сьогодні ясніше, ніж колинебудь, ланцюг наших помилок, які каменем лягли на шляху нашого порозуміння із сусідніми нам народами.

... Ми жили уявою колишньої Речипосполитої, виідеалізованої нами в часах неволі; тому ми не були в стані зрозуміти вповні нових часів.

... Ми бачили наш історичний терен, на якому хотіли відбудувати Польщу, а вдавали, що не бачимо живих народів, які той терен замешкують.

... Ми провадили вперту боротьбу за власні права, а забували нераз за права інших.

... Уважали за святі наше право на Свободу і нашу боротьбу за Незалежність, а не хотіли признати таких самих прав іншим народам.

... Горді здобутою Державністю, ми дивилися з байдужістю на зусилля народів, менш від нас під тим оглядом щасливих, не здаючи собі справи, на яких нетривких підвалинах був побудований будинок нашої власної незалежності.

... Ми хотіли бути «реалістами» і проповідували теорію національного егоїзму, забуваючи, що ця теорія може обернутися проти нас самих.

... Ми були горді з відродження польської національної свідомости в тій галузі польського народу, що від віків перебувала під германським пануванням, а не хотіли признати прав громадянства таким самим процесам іншим народам, що заселяють наші терени.

... Тепер є крайня пора на великий рахунок сумління і на велику переоцінку понять. Ніколи не запізно звернути з хибної дороги. Зокрема, не є запізно тоді, коли ходить про справи, для яких мусять «дозріти часи», щоб не тільки нечисленні одиниці, але також і широкі маси, могли зрозуміти, що в дійсності немає іншого шляху поза той, який ще до недавна міг видаватися занадто незвичайний, крутий і тяжкий.

... В епічній боротьбі за свободу, веденій в останніх роках на два фронти, ми спромоглися витворити нові моральні вартості, з яких ми можемо бути горді, лише ми одночасно змарнували в легковажний спосіб значну частину тих вартостей.

... Ми вибились наперед поневолених народів як носії прапору Свободи.

... І все ж ім'я Польщі не стало дотепер ні символом, ні гаслом для інших поневолених народів. Цього не сталося тому, що товариші

нашої недолі, інші народи, не знають, чи змагаючись за власну свободу, не легковажимо свободи чужої.

... Пора собі усвідомити, що наша епічна і гарна витривалість має одночасно також і оборотний бік. Що в злучі з упертим дотриманням старих поглядів і старих формулок вона лише може побільшити труднощі поновного здобуття Свободи нами й іншими народами. Що сполучена, натомість, з новою і творчою ідеєю, вона може виявитися динамічною силою, здатною розбудити надії і зміцнити волю до боротьби в інших народах.

... Лише в такому випадку засяє блиском, писана кров'ю, потом і сльозами, польська епопея Спротиву».

Цей маніфест прийняло українське громадянство за океаном з великим задоволенням, як прояв здорової думки серед поляків. Але ми були б раді, якби могли ствердити, що й інші, відповідальні польські організації та їх органи преси (в Парижі, Лондоні) з тим «Маніфестом» також солідаризуються.

Польща не дістане позички від Сполучених Держав

Сполучені Держави відкинули просьбу про-советського уряду Польщі, щоб позичити йому 500 млн. доларів. Американський амбасадор Артур Блис Лейн сказав варшавському урядові, що Сполучені Держави не думають давати Польщі якунебудь фінансову допомогу, як довго Польща зобов'язується доставляти своє вугілля та іншу сировину виключно Росії.

Советські дезертири

Польсько-американська пресова агенція у Вашингтоні подає, «на підставі вірогідних інформацій», що советський маршал Рокосовський, головний командувач советських військ у Польщі, признав, що з цього війська дезертирувало в Польщі до 200.000 вояків. Далі каже, що це число виглядало б фантастичним, але ним не є, коли взяти під увагу, що на терені самого Берліну здезертирувало 10.000 советських вояків, а в Угорщині — 55.000. Також пишеться багато про деморалізацію, поширену серед советської армії. Лондонський «Обсервер» подає, що маршал Рокосовський мав дозволити в Польщі стріляти советських мародерів без потреби вияснювання цього советській владі. Говориться далі, що советські вояки заразили в Польщі венеричними хворобами до одного мільйона жінок і дівчат. Усе те пояснюється тим, що советський вояк, що жив у неволі в Советах, опинившись на Заході, пробує «вживати життя» і від того «вживання життя» не відстрашує його навіть смертний присуд...

Новий слов'янсько-комуністичний імперіалізм

Під таким наголовком появилася стаття в тижневику «Ди Нью-Йорк Лідер» з 1 грудня м. р., яку написав Кларенс Манінг, професор Колумбійського університету, відомий автор книжки про українську літературу. Професор Манінг згадує, як зродився пан-германізм, та як ту німецьку федеративну ідею вжив Гітлер для того, щоб принести Європі смерть і руїну. Панславізм, — пише проф. Манінг, — зродився з ідеалістичних мотивів. Так було так довго, доки Росія не опанувала його. Тому і є між слов'янами різне відношення до панслов'янства, залежно, як котрий слов'янський народ ставиться до Росії. Наприклад, чехи, що ніколи не сусідували з Росією, завжди гляділи на неї ідеалістично; знову ж, серби, як на «дядька Івана», свого православного, сильного кривняка. Інакше поляки. Знов царська Росія не вела якоїсь послідовної політики щодо цього, бо, з одного боку, наприклад, допомагала балканським слов'янам визволитися з-під турків, а, з другого, жертвувала ними в користь не-слов'ян, якщо тільки це було їй корисне. І не любила, як визволені слов'яни почували себе певними і зовсім свободними. Дворушність такої царської політики була видна теж і в її ставленні до Німеччини. Вона старалася мати Німеччину проти своїх ворогів, купуючи це зрадою слов'янських інтересів. Ця сама дворушність слідна також і в комуністичній Росії.

Проф. Манінг є за згоду демократичного світу з Советським Союзом, бо така згода є єдина гарантія миру, якого кожний хоче. Тільки чи буде згода, це залежить тепер тільки від Росії. Якщо слов'янська федерація, яку вона творить, буде залишати за слов'янськими державами свободу. Збереження звичаїв і обичаїв поодиноких слов'янських народів, то тоді згода можлива. А як Москва буде вживати народи, що по-слов'янськи говорять, тільки на те, щоб створити з них одну збиту групу для здійснювання своїх комуністичних цілей в світі, то згода неможлива. Це треба демократіям сказати Росії ясно. Така ясність буде чесною політикою, а тимсамим і найліпшою. А як таке буде сказане, тоді збудяться демократичні почуття слов'янських і неслов'янських народів в Советах до акції, щоб викоринити лихо тоталітарного комунізму і тимсамим помогти збудувати кращий світ демократично відчуваючого людства.

Про атомічні перегони

Вчений хемічний дослідник, др Ірвін Лангмюр, співдиректор дослідного відділу Дженера-л Електрик, заявив на засіданні сенатської комісії для справ атомічної енергії, що атомічні збройні перегони між Америкою й Со-

нетами не ворожать нічого доброго. Америка й решта світу не скористали б із тих перегонів. На думку Лангмюра, Совети за три роки можуть мати атомічну бомбу і то сильнішу від американської.

Совети, — казав Лангмюр, — мають більшу нагоду від США скорше виготовляти атомічні бомби та інші атомічні знаряддя знищення, тому, що там інша соціальна система й організація праці. У Советах не може бути безробіття, бо всіх робітників змушується до праці, а платиться їм будьщо. Там заборонені робітничі страйки. Совети мають більше населення від США і те населення може советська влада легко зрегментувати. Також загальна советська програма наукових дослідів багато ширша й поступовіша від американської.

Впродовж війни Совети невпинно вишколювали багато більше вчених, як ми, — заявив Лангмюр. — Щобільше, вони мають до свого розпорядження, щодо виконання програми атомічних дослідів, німецьких учених і техніків. Крім того, Совети мають великі засоби урану (металь, якого вживається до виробу атомічної бомби).

Лангмюр пропонує негайно припинити атомічні перегони та довести до бритійсько-американсько-канадійської угоди з Советами в справі атомічної енергії, на підставі угоди Трумана, Атлі й Мекензі Кінга з 15 листопада м. р. Атомічна бомба повинна бути заборонена, як воєнна зброя, а атомічна енергія повинна бути вживана лише для промислових цілей.

Перший жіночий з'їзд на еміграції

В днях 15-16 грудня 1945 року відбувся в Аугсбурзі Перший з'їзд українського жіноцтва, що суворою долею розкинене по різних місцевостях б. Німеччини.

На З'їзд, не зважаючи на великі переїзні труднощі, прибуло біля 60 делегаток, що заступали 26 жіночих осередків та 4 різні товариства. Вже саме число вказує, що активність українського жіноцтва навіть у важких еміграційних умовах не занепала, а, навпаки, покликала до життя ці жіночі осередки. Потреба організованості й підпорядкованості всієї праці українського жіноцтва на еміграції випливала з вимог дня і просто стихійно починалася в низових клітинах.

Другою прикметою цього З'їзду, що чітко відрізняє його працю від праці передвоєних ор-

ганізації українського жіноцтва, є те, що на З'їзді були вперше, від багатьох літ, заступлені майже всі частини українського народу, роз'єданого раніш державними кордонами. Дата 15-16 грудня 1945 р. розпочинає нову добу в українському жіночому русі, добу реально здійснюваної духової соборності і реальної співпраці українського жіноцтва всіх українських земель.

Атмосфера, в якій відбувався З'їзд, яскраво показала, що українське жіноцтво є громадянсько зріле, свідоме своїх завдань і своїх обов'язків. То не був З'їзд жінок-діячів, що в суворій дійсності потратили питоменні жіночі риси. І знову ж, це не був З'їзд для виголошення гучнопорожніх закликів, відозв, чи декларацій. Праці З'їзду йшли ділово, але пройняті теплим, сердечним настроєм і практичні завдання виходили як логічні висновки праці умів, так і поривів серця.

І нарешті, четвертою рисою, що відрізняє цей З'їзд, було твердо виявлене довір'я до власних сил. Не відкидаючи, а, навіть, кількакратно підкреслюючи потребу зв'язків з світовим та українським жіночим рухом, З'їзд одночасно заманіфестував, що здані тепер на ласку долі, ми не боїмося твердого майбутнього, а спокійно і ділово готуємося до боротьби з ним. Наше життя та праця тут, на еміграції, чи там, у Краю, це — вічна боротьба хоча в різних обставинах, за краще майбутнє нашого народу, за здійснення наших спільних мрій: Вільну Соборну Українську Державу... Припинити непотрібну внутрішню боротьбу та порожні словесні турніри — ось основні гасла, під якими проходила праця З'їзду.

Наше зорганізоване громадянство, як і Достойники обох церков та поодинокі діячі, виявили своє зацікавлення жіночим рухом, присилаючи З'їздові привіти та свої побажання. Зорганізоване жіноцтво Франції також прислало свою делегатку, яка привітала З'їзд та закликала волю тамошнього Союзу Українок до плідотної співпраці з існуючими вже жіночими українськими організаціями та підпорядкованість директивам З'їзду.

Серед делегаток З'їзду панувало певне піднесення від почуття сповненого обов'язку та ясно і чітко визначеного шляху на майбутнє. Єдність, організація, праця, витривалість, — ось основні ключі, під якими пройшов З'їзд і які є запорукою широкого розвитку праці українського жіноцтва.

Культурне життя українського Парижа

У місяці січні нашому редакційному співробітникові пощастило бути на кількох імпрезах, улаштованих українськими установами. Тому, що важко вирішити, яка з цих імпрез важніша й краще зорганізована була, доведеться писати про них у хронологічному порядку.

6 січня «Союз Українок» улаштував для всіх «безхатніх» українців — спільну Святу Вечерю. Запрошених гостей було багато, але наші милі господині не хотіли для цієї мети підняти чужої зали, а вирішили зробити вечерю в скромному приміщенні Греко-католицької Церкви, щоб присутні більш почувалися «як у себе вдома». Викликати цей настрій їм удалося, бо, почавши від українських різдвяних страв з борщем, варениками, голубцями й кутею, а закінчивши на колядуванні, всі без винятку почувалися, немов у родинному колі. Навіть приїжджі з провінції гості, що вже багато років прожили у Франції, зразу знайшли спільну мову з новоприбулими «безхатніми» та один одному бажали діждатися кращих часів. Представник студентів п. Мостович передав на руки секретарки «Союзу Українок» квіти в подяку за цей, хоч на чужині, але традиційно по українському проведений вечір.

На цьому місці слід подякувати також нашим щедрим людям з провінції, які прислали, або й особисто привезли деякі харчі для цієї вечері. Їх подарунки багато допомогли, щоб ця вечеря в наші скрутні «тікетні» часи виглядала так, як колись виглядав цей «багатий вечір» у нас на Батьківщині.

13 січня, о 3-ій год. попол. «Суспільна Опіка» разом із «Союзом Українок» улаштувала для наших найменших «Ялинку». Зала, де відбувалося свято, мала вигляд прийемний і затишний, хоч була вона, як на присутніх, трохи замала. Треба із задоволенням відзначити, що упорядчики, видно, дбали про дітей, бо приміщення було добре опалене й діти могли покидати свій верхній одяг. У наш «безпаливний» час це вже неабияка радість.

Мистецька програма пройшла дуже мило, й з великим успіхом. У цьому немала заслуга нашої багатонадійної Люби Кобрин, яка з великою любов'ю й терпеливістю працювала з малими артистами, пам'ятаючи, мабуть, як ще недавно вона сама була серед них — рівня.

Діти співали, танцювали, деклямували, грали на музичних інструментах, діставали дарунки, їли смачний підвечірок, знайомилися між собою взаємно й забавлялися спільно. Батьки раділи радістю дітей, а п. др. Шумовський

знайшов добру нагоду звернутися із закликом до них, щоб вони послали своїх дітей до української школи.

13 січня, о год. 10 вечора. Бажаючи, щоб і дорослі трохи забавилися, «Суспільна Опіка» влаштувала після дитячої «Ялинки» баль для дорослих, що пройшов, треба признати, з повним моральним і матеріальним успіхом.

У концерті вперше брав участь хор «Пісня Рідного Краю» під орудою п. Миколайчука. Слухачі тепло сприймали кожну проспівану пісню, нагороджуючи виконавців і диригента гучними оплесками. Просто не вірилося, що за такий короткий час п. Миколайчук зміг видобути зі своїх співаків стільки музичного чару.

Наш галицький соловей, п. В. Тисяк знав, що треба співати на «Маланчиному вечорі» і, виконуючи жартівливі українські пісні, запалив публіку бажанням слухати його ще й ще. Рясні оплески не давали йому зійти зі сцени, але наближалася дванадцята година й нашого співака замінив п. др. Шумовський, урядуючий голова УССОФу. Привітавши гостей з новим українським роком, п. др. Шумовський звернувся до громадянства із закликом вступати в члени «Української Служби Суспільної Опіки у Франції», пам'ятаючи, що ніхто нам ніколи не допоможе, якщо ми самі собі не зуміємо допомогти.

20 січня. «Союз Українок» улаштував Академію з нагоди проголошення 22 січня 1918-1919 рр. Самостійности й Соборности Української Держави.

Те, що жінки не забули цієї дати й вирішили її відсвяткувати, можна тільки привітати, але бажано було б, щоб такі загально-національні свята влаштовували спільно всі українські установи Парижа.

Свято відбулося в урочистій і культурній атмосфері. Пані Коваль, голова «Союзу Українок», зразу ж на вступі з'ясувала чому якраз жінки, в ці невідрадні часи, вважають за свій обов'язок підтримувати народний дух і стати до праці в усіх ділянках поруч з чоловіками. Перейшовши по-черзі всі славні діла наших предків, що ними можемо похвалитися й перед чужинцями, пані Коваль зупинилася довше над актом 22 січня та прочитала вілості Четвертий Універсал. Заявою, що наша боротьба триває далі й триватиме так довго, поки не сповниться золота мрія українського народу — Самостійна й Соборна Держава — закінчила свою доповідь.

Хор «Пісня Рідного Краю» відспівав «Непора»... й «Журавлі», потому п. Діма Х., мо-лода українська поетка, прочитала два свої вірші й вірш Олеса, зворушивши публіку до сліз. Після неї п. Тисяк проспівав кілька пісень, достроєних до поваги свята, а пані Данчук продеклямувала також один із своїх віршів. На закінчення хор проспівав ще дві пісні, після чого, на заклик голови «СУ» присутні од-нохвилинною мовчанкою віддали шану всім, хто загинув у боротьбі за волю України. Націо-нальний гімн, що його співали всі присутні, завершив це свято. На цьому місці хотілося б зауважити, що на концертах, влаштовуваних з нагоди якогось національного свята, публіка повинна стримуватися від оплесків і треба

щоб її приходило більше, багато більше...

27 січня. В Українській Православній Церк-ві відбувся концерт колядок та щедрівок у ви-конанні хору «Пісня Рідного Краю» під ору-дою п. Миколайчука.

На початку концерту о. Брензан виголосив дуже цікаву й змістовну доповідь про багатст-во й самобутність української музики та про походження й значення колядок і щедрівок, а під час концерту давав пояснення до кожної виконуваної колядки чи щедрівки.

Концерт у цілому пройшов понад усякі спо-діванки — прегарно — і за це упорядникам і виконавцям належить признання й подяка.

C.

ХРОНІКА

ЛЮТИЙ УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКОВНІ СВЯТА

Стиль Н./С.	
1/19	Прп. о. Макарія єгипетського.
2/20	Прп. о. Євтимія Великого.
3/21	Прп. о. Максима.
4/22	Ап. Тимогея; прп. мч. Анастазія перського.
5/23	Свщмч. Климента анкирського.
6/24	Прп. Ксенії римлянки.
7/25	Св. Григорія Богослова.
8/26	Прп. о. Ксенофонта й Марії.
9/27	Перенесення мощей св. Івана Золото-устого.
10/28	Неділя Митаря й фарисея. Прп. о. Єфре-ма Сиріна.
11/29	Перенесення мощей свщмч. Ігнатія Бого-носця.
12/30	Трьох святителів Василя Великого, Гри-горія Богослова й Івана Золотоустого; свщмч. Іполита.
13/31	Свв. Кира й Івана.
14/ 1	Мч. Трифона.
15/2	Стрітєння Господне.
16/ 3	Праведного Симеона й пророчиці Анни.
17/ 4	Неділя Блудного Сина. Прп. Ізидора пи-лусіотського.
18/ 5	Мчч. Агатії.
19/ 6	Прп. о. Вукола смирнського.
20/ 7	Св. Партенія й прп. о. Луки.
21/ 8	Влмч. Теодора Стратилата; прор. Заха-рії.
22/ 9	Мч. Нікифора.
23/10	Мч. Харламія.
24/11	М'ясопусна неділя. Свщмч. Власія.
25/12	Св. о. Мелетія антиохійського.
26/13	Прп. о. Мартиніяна.
27/14	Прп. о. Авксентія; прп. о. Кирила сло-в'янського.
28/15	Ап. Онисима.

Церковне життя

БОГОСЛУЖЕННЯ

У церкві св. Володимира Великого в Па-рижі 51, рю де Сен-Пер, Служба Божа що-неділі, о год. 10,30, а Вечірня о год. 17.

В Українській православній церкві св. По-крови: 96, бульвар Огюст Блянки, Служба Божа щонеділі, о год. 10,30.

НА ЦЕРКВУ

Бубен Антін	260 фр.
Гайдук Анна	50 »
Дідух Микола	100 »
Козицький Дмитро	100 »
Круба Анна	200 »
Лозович	300 »
Маланчук Василь	60 »
Сенюк Анастазія	100 »
Шкрібляк	200 »

ПРЕСФОНД

Комарницький Іван (Люаре)	200 фр.
Павлій Степан	100 »
Степанчак Анна	60 »

Заввага: — Коли хтось з Шановних Жертво-давців не знайшов свого прізвища у нашому списку, просимо нам написати, бо, на жаль, не всі Жертводавці зазначають на поштовому мандаті, на що призначають гроші.

В И Й Ш О В З Д Р У К У

місячний відривний календар
на 1946 рік.

Ціна з висилкою 60 фр.

Шукають

Вашк Микола (Саон е Люар) шукає вуйка **Якова Вацка**, з Заріччя н/Прутом, що виїхав до Канади.

Мелимука Ізидор, Кемптен, Баварія, шукає Титлу **Евгенію** і **Панек Михайлину**, з дому Мелимука, та їх маму, з дому **Білецьку**, що від 1910 р. в Нью-Йорку.

Кметик Володимир, Кемптен, Баварія, шукає о. **Гаянка** і о. **Епіфанія Теодоровича**, ЧССВВ.

Швець Трохим, Італія, шукає вуйка **Шевця Степана**, з Путятинець, пов. Рогатин, що вивезений німцями, працював у копальні вугілля в Дортмунді.

Стис Павло (Сен і Марі), шукає стрийків **Степана** і **Григорія Стис**, в Канаді.

Шукаю **Петра** й **Анну Маланяків**, а також братів **Петра**, **Михайла**, **Стася** і **Василя**. Всі з села Ріпчиць, пов. Дрогобич.

Маруся шукає **Данчула Володимира**, з Буковини. Станівці Долішні.

Пілюс Василь (Поліш Форсез, Італія), шукає **Качмаря Василя**, **Когут Агафію**, **Макогін Марію**. Всі були в Німеччині на роботах.

Легкий Ярослав (Саон і Люар), шукає тітку **Марію Тяжку**, з села Божиків, Підгаецького пов., яка від 1929 р. перебуває в Америці.

Джумарик Василь, з Канади, шукає **Петра**, **Марію**, **Олену** і **Анну Джумарик**, **Параску Опарик**, **Анну Близнюк**; всі походять з Кут Старих, пов. Косів.

Тимко Данилюк, в Канаді, шукає **Богдана** і **Микиту Данилюків**, **Любу Василюшин**, **Ярославу Менцінську**, **Романа** і **Евгена Данилюка**. Всі мають бути в Німеччині, Австрії або Італії.

Іван Плесканка (Канада), шукає **Анну Плесканку**, з Колодіївки, пов. Скалат, вивезену німцями на роботи.

Дмитро Герич (Канада), шукає **Ярославу** і **Дарію Герич**, з Кнісела, пов. Бібрка.

Ілько Клим (Канада), шукає свою жінку, **Анастасію Клим**, з роду Вербицьких, з села Жизномир, пов. Бучач. Мала б бути в Німеччині.

Меланія Рац шукає братів **Олексія**, **Авраама** і **Петра Раців**.

Іван Нагірний (Італія) шукає **Юлію Нагірну**, з деп. Норд.

Юрій Гаврилюк (Італія) шукає **Івана Гаврилюка**, з деп. Мез.

Гур Михайло (Італія), шукає **Пазю Федірко**, з деп. Дордонь.

Бойчук Василь, Поліш Форсез (Італія), шукає **Івана Боєчка**, **Івана Бучинського**.

Налепа Михайло шукає сестру **Налепу Катерину**, заміжно **Гаврилюк**, що була в деп. Марна, а також кузинку **Яньо Марію**, що була в північній Франції.

Дуда Семен, з села Жуків, пов. Бережани (Галичина), шукає брата **Петра Дуду**, **Василя Панькового** і всіх знайомих.

Широкий Петро, з села Рудники, пов. Підгайці (Галичина), шукає односельчан і знайомих.

Коваль Володимир шукає **Коваля Теодора** (син Якова), його жінку, **Марію Коваль**, з Заревчів, їх дітей: **Богдана**, **Уляну**, **Параскеву**, **Ірену**, **Богданну**. Всі вони походять зі Синевідсько Вижне, пов. Сколе, або тепер, здається, Стрий.

Софія Обильницька (Канада), шукає брата **Прокопа Івана**, й сестру **Ярину Іванців**, з села Лишня, пов. Дрогобич.

Степан Ростикус (Канада), шукає жінку **Теклю** та синів **Василя** і **Ярослава**; всі з с. Нивиці, пов. Радехів, а також **Петра Ростикуса**, **Кухту Сильвестра** та **Панасюка Петра**.

Іван Сорока (Канада), шукає сестру, братів і швагра, з Лісок, пов. Сокаль.

В. К. Родзоняк (Канада), шукає родину **Родзоняків**, або **Підпирогів**, або односельчан, з Вербоць, пов. Тереховля.

Василь **Заяць** (Канада), шукає братів **Степана** і **Григорія**, та дітей **Івана** і **Евгенію**, або односельчан, з Супранівки, пов. Сокаль.

Олена Федорів (Канада), шукає синів **Степана** і **Олексю Шпікула**, або односельчан, з Копичинець.

Михайло Обельницький, Канада, шукає маму **Марію** і швагрів **Василя Крису** і сестер **Степанію** й **Альбіну**, з Хоросткова, пов. Станіславів.

Іван Шевців, Італія, шукає своїх тіток: **Настю**, **Теклю** і **Ксенію Шевців**, з Лукавця, пов. Броди. Ксеня Ш. мешкала у Франції, Сом.

Хто знав би що про них, просимо повідомити на адресу Редакції: 186, Bd. Saint-Germain, Paris 6.

МАЮТЬ ЛИСТИ:

Mlle Schewciw Ksenia (Sonme), від Schewciw Iwan.

Mme Deperre Sophie (Nord), від Нук Stephan.

Mlle Kolodczyn Malanka i Emil Fraxel, від Kolodczyn Iwan.

Mme Buczynska Iwan (Tul), від Buszynskuj Iwan.

Rosalie Plasto (Alsace), від брата.

Pantuska Jusepka (D. Udryja) (dép. Pas-de-Calais), від брата Hamar Anton.

Neczypor Marija, від брата Петра Pierre Romaniv.

ЛИСТУВАННЯ АДМІНІСТРАЦІЇ

Пані Марія, з деп. Ер, прислала до нашої Редакції суму 570 фр., не подаючи ні свого прізвища, ні точнішої адреси. Через це, ми навіть не можемо вислати листа з подякою. Просимо п. Марію подати своє прізвище й адресу.

УВАГА!

Всі наші милі передплатники, що висилають нам гроші поштовим мандатом, хай будуть ласкаві також написати окремо листа про висилку грошей та докладно зазначити, на яку ціль гроші мають бути призначені, бо дуже часто, наприклад, замість за часопис «Українець у Франції» висилати гроші до Редакції «Українія у Франції», присилають до нас, а потому нарікають, що не дістали газети. Дуже просимо вислати окремо й листа.

Передплатуйте «Вістник» і заохочуйте інших вірних, щоб вони стали його передплатниками.

Передплата на цілий рік становить 120 фр.

Гроші висилайте на адресу:

C. C. 2212-79, Jacques Perridon, 186, Bd. Saint-Germain, Paris (6).

Redacteur responsable : **Abbé J. Leskovycz.**

Directeur : **Savtchenko-Belsky.**

Impr. de Navarre, 11 rue des Cordelières, Paris (13).

MENSUEL

АДРЕСА: 186, BOULEVARD SAINT GERMAIN, PARIS (6). ТЕЛЕФОН: Littré 48-65.

Наступ почався

Ще в квітні 1945 року у львівському часописі «Вільна Україна» та в київській «Радянській Україні» появилася величезна стаття під наголовком «З хрестом чи ножем», підписана якимсь Росовичем. Спираючись, ніби, на історію, автор намагається довести, що Українська Греко-Католицька Церква, впродовж цілого свого існування, завжди була проти-народня. Між іншим, автор обвинувачує покійного Митрополита Андрея Шептицького у співпраці з націоналістами за часів Польщі, а греко-католицьке священство — у прихильності до ворогів радянського Союзу і т. ін. Висновок статті: греко-католицьке священство не дає таких доказів патріотизму, як московське православне. Отже?... І почалась організована нагінка на Греко-Католицьку Церкву в Західній Україні.

Дня 11 квітня енкаведисти оточили Собор св. Юра та митрополічу палату. Після трусу, арештовано всіх присутніх єпископів, з Митрополитом Йосифом Сліпим на чолі. Рівночасно, заарештовані були й вивезені єпископ станиславівський і його помічник. Єпископ Хомишин в дорозі на заслання помер. Більшу частину затриманих питомців львівської Духовної Семінарії взято до війська, а решту звільнено.

Розуміючи, що навіть знищивши провідну верхівку Греко-Католицької Церкви, вони не

зможуть знищити самої Церкви, більшовики вирішили взятися до справи з іншого боку.

І справді, як подає французька католицька преса (Ля Круа, Темуаняж Креъен, Докюмантасъйон Католик, Етюд та інші католицькі часописи), дня 28 травня 1945 року починається нова кампанія проти Греко-Католицької Церкви, але вже більше обдумана, з метою з'єднати Українську Греко-Католицьку Церкву з московською Православною Церквою, що, як відомо, безсоромно танцює під дудку безбожницької советської влади. Зібрано трьох священників, відступників, які, не знати, чи застрашені, чи добровільно, пішли на це юдине діло. Вони стають основниками так званої Ініціативної Групи по воз'єднанню Греко-Католицької Церкви із московською православною Церквою.

Ця Ініціативна Група, ще заки одержала відповідне схвалення від урядових советських чинників, вже «повідомляла» священників і дяків, що той, хто не піддається її владі, не дістане відповідних виказок, без яких буде заборонене виконання їх душпастирських обов'язків. У своєму обіжнику Ініціативна Група послуговується аргументами Росовича з часопису «Вільна Україна», доводячи, що «воз'єднання» з московською православною Церквою обов'язкове.

Рівночасно Ініціативна Група звернулася

офіційно до уповноваженого для церковних справ при УРСР з проханням схвалити її почини і дати їй змогу зайнятися долею цілої Греко-Католицької Церкви. На таке прохання відповідь, звичайно, була позитивна. Дня 13-го червня (урядова відповідь) Ініціативна Група стає органом ліквідування Української Греко-Католицької Церкви. Вона одержує всю урядову підтримку до цього нового навертання на московську православну віру. Вона перебирає під свою контролю все церковне майно й видає священникам дозволи на дальше виконання церковних функцій та виготовляє список тих священників та монахів, що не хочуть підкоритися її владі. Всю цю працю виконує вона в порозумінні з урядовими чинниками УРСР для церковних справ.

Крім кількох відступників, усе українське греко-католицьке священство запротестувало 1 липня 1945 року проти діяльності Ініціативної Групи і звернулося до народного комісара закордонних справ, В. Молотова, з листом.

У цьому листі підкреслюється, що: «ми (священники) винні послух радше Богові, як людям. Ми не хочемо слухати голосу, який кличе нас до відступництва. Хочемо виявляти найчистіший патріотизм супроти Української Радянської Республіки і Союзу Радянських Соціалістичних Республік. Хочемо посвятити себе цілковито для добра душ наших братів. Віримо, що це є найкраща служба, яку можемо дати не тільки для Церкви, але й для держави...».

«... Сталінська конституція гарантує всім громадянам свободу сумління й свободу релігійного віровизнання. Вимагаємо, щоб ми мали свободу завідувати нашою Церквою, як мали її сотками років і до якої маємо право на підставі радянських законів».

Відповідь не забарилася:

Всіх тих священників, які цей лист підписали, советська влада заарештувала, більшу частину з них розстріляно, а решту запроторено до в'язниці, або вивезено на Сибір. Цілий католицький світ обурений проти такого поступовання советського уряду. Де ж тут свобода слова, думки, совісті? Де ж тут вічно проклямована демократія?

Ось факти, які коротко висвітлюють сучасне становище нашої Церкви у «визволеній» нашими братами росіянами Україні. Справа примусового навертання на московське православ'я, яке почала царська Росія 1870 років на Волині й Білорусі, довершує на західних українських землях Росія советська. Хоч ми в двадцятому столітті, по перемозі над диктатурами, розбійницькі методи тривають далі. Не пропагандою, переконуванням, а підступом і гвалтом, хочуть насадити в українські душі

«русское православіє». Воно вигідне для уряду. Тому, хоч влада й далі лишається безбожницькою, вона, проте, всіма силами намагається відірвати Українську Греко-Католицьку Церкву від Риму, де вона завжди була цілком самостійна, щоб підірвати її під кормигу московської Церкви. Тоді може легше буде використати з душі українського народу «мазепинство», «самостійництво», «петлюрівство», «ОУН'івство», та всяке інше «жовтоблакитництво», — все те, що викликає в наших ворогів скажену лютю і що, хоч має різні відтінки, але визначає одну суть, яка коротко називається **українська національна ідея**, за яку йшли, йдуть і будуть іти на боротьбу, а коли треба, то й смерть, вірні сини України!

Ворог сподівається, що вбивши нашу Церкву, йому легше буде вбити душу українського народу.

Хоч яка важка година для нашої Греко-Католицької Церкви, — вона боронить себе гідно. Наші всі владика залишилися на місцях при своєму стаді. Їх не залякали ні розстріли, ні заслання. Немов Апостоли, вони остаються свідками Христовими до останнього віддиху. В їх ділах грядучі покоління черпатимуть силу для оборони своєї Церкви й Батьківщини.

Усе священство йде гідно їх слідами, когось не вивезено — той знаходить схоронище в лісах, чи укривається серед добрих людей, що розуміють справу. Віри з душі українського народу не вирвеш!

Боже Провидіння не опустить своїх вірних дітей. Переслідування минуться і з цієї Божої проби наша Церква вийде ще більш загартованішою й світлішою.

Цілий католицький світ, разом із своїм найвищим Пастирем, протестує проти наступу советської влади й московської церкви, в особі московського патріярха Алексія на Греко-Католицьку Церкву.

20 грудня 1945 року Папа Пій XII звернувся до всіх вірних з Енциклікою (Апостольським Листом) про переслідування Української Греко-Католицької Церкви, закликаючи католиків цілого світу молитися за нашу Церкву. *).

Закликаємо, разом з Найвищим Пастирем Католицької Церкви, всіх наших вірних до молитов, щоб Господь Бог наділив наших братів силою витривалості в цих часах переслідування.

Ми віримо, що Боже Провидіння, яке завжди охороняло нашу Церкву проти ворожих підступів, і цим разом вибавить нас з цієї тяжкої недолі й дасть їй силу покорити всякого врага й супостата.

*) Цей Апостольський Лист буде вміщений в наступному числі нашого «Вістника».

„...І на землі мир“

... І служителі Сатани беруть на себе подобу служителів Правди; але кінець їм буде по ділах їх...
(II Корінт., 11, 15).

Такої страшної години, яку перебуваємо тепер, не переживав світ від соток, а може й від тисячі літ. Сили Зла напружують всю свою силу, щоб викоренити, знищити християнську цивілізацію. Нераз завзятіші від «синів Світа», вони вдираються всюди: в родину, в громаду, в націю, в церкву, в міжнародне життя, сіючи розбрат, злобу, зависть, розпусту, руїну й війну всіх проти всіх.

А найстрашніше — що з'являються вони під машкарою служителів Правди! Найстрашніше — що говорять про мир! Говорять про свободу, про загальне щастя, про знищення визиску, про єдність... А ще найстрашніше, що багато втомлених душевно й осліплених духом — вірять їм! Адже всі так прагнуть миру: між партіями, між церквами, між клясами, між народами, що навіть не годні збагнути, в яку безодню зваблюють їх.

Бо який є сталий приспівок цієї диявольської проповіді? Цей приспівок є: дамо всім страдникам і гнобленим все, лиш «падши, поклонися мені...». Матимете все (обіцяють слуги диявола), тільки вбийте в собі людину, створену по образу й подоби Божій; вбийте в собі всі закони моралі, чести, людської гідності! Признайте тільки огидну доктрину Сатани, яка бачить у людині лише худобу, раба найнижчих інстинктів самолюбства й матерії. Бо вони знають, що лише така людина готова продати дияволу душу і стати рабом князя світу цього. Бо лише з таких людей виходять Каїни, Юди, Пілати й фарисеї, або слухняні манекени, яких так легко звести, одурити, підкупити й стероризувати. Лише з таких людей можна створити отару рабів з тираном на чолі, паном їх совісті, життя й смерті; з новим ненаситним кесарем, якому треба віддати не тільки кесарева, але й Боже.

Які гарні слова вони не виголошували б, перше в них : «падши, поклонися мені!». Перше в них вигнати божественні засади християнської цивілізації зі школи, з родини, з життя народів, з міждержавного життя, з власної совісті; щоб стуманіла юрба сама ждала смерті пророкам, волюючи не їх, а розбійників Варав і їх облудних протекторів.

Проповідують свободу народів, а прагнуть, щоб всі народи стали невільниками нового кесаря! Вихваляють рівність, а хочуть, щоб усі народи хилили спину перед троним цього кесаря! Кричать про визволення, а визволяють

нас від того, що зв'язує нас усіх з законами моралі, чести, совісті, від того, що лучить людину з її родиною, її рідним краєм, її релігією, її Церквою, щоб не знала ця людина іншого закону, як сваволя кесаря! Базікають про демократію, а мають на думці власну тиранію! Співають про братерство, федерацію народів, а намагаються, щоб ці народи зреклися не тільки своєї зовнішньої політичної суверенності, а й внутрішньої: щоб перекреслили всі свої традиції історичні; щоб свій ідеал економічного, правного, родинного, культурного й релігійного життя перемінили на подобу «ідеалу» цього кесаря! Говорять про визволення від морального й інтелектуального догматизму, на те тільки, щоб уярмити нашу совість, щоб прийняла новий, терористичний догматизм їх диявольської доктрини! Балакають навіть про церкву, але про таку, яка признала б над собою не зверхність Бога, а зверхність диявола! Твердять про мир, а кують мечі на тих, що прагнуть жити по власній правді, силі й волі! Приходять з улесливими словами й поцілунками, але ці поцілунки Юди, — щоб видати нас на хрест!

Облуда, брехня, підступ, лицемірство і гвалт — ось, що криється за улесливими словами служителів Сатани, які стремлять підбити собі під ноги всю християнську культуру Європи.

Чи можлива угода з цими слугами Зла? Чи можливий мир із ними? Напевно, ні! Бо мир може зійти на землю лише до «людей благовоління», до людей доброї волі. Бо церква — як раз тепер — молиться за «християнську єдність» (юніте кретъен), — не за єдність з апостолами Лукавого. Бо ще недавно Собор католицьких єпископів Америки проголосив, що не може бути миру, коли в його основі не лежать засади справедливості; що мир може прийти тільки тоді, коли його робити «без неморальних уступок, які нищать мир».

Слуги диявола вдерлися всюди в наше життя. Вже знову є так, як писав колись ап. Лука; навіть у родинах є «трое проти двох; двое проти трьох». І так буде доти, доки мир на землі буде насаджувати кривава рука диявола. І нічого з того не буде, бо «хто не сіє зі Мною, той проти мене. І хто, не збирає зі Мною, марнотратить». (Луки, XI, 23).

Наш нарід — і майже всі народи — переживає страшні часи. Вони вимагають надлюдської сили духа й надлюдської волі — поборювати зло.

Хай ніхто не гадає, що в своєму приватному кутку знайде мир і схоронище: не знайдуть його ні одиниці, ні народи. Можуть, як той левіт, що надивав на дорозі пораненого розбійником чоловіка, пройти повз нього («моя хата з краю!»), але така ж халепа приграється і йому, поки вільно по світі гуляють розбійники.

Хто прагне миру, хай знає, що прийде він на скарану землю не скорше, аж будуть пере-можені на землі служителі Сатани, коли християнська цивілізація Європи знайде собі знов таких оборонців, як Володимири і Ярослав, як Еціус, як Шарль Мартель. Аж тоді буде служителем диявола «кінець по ділах їх», і тільки тоді настане мир...

Д. Стяг.

Церковні справи в Галичині

ПІДЧАС ПЕРШОЇ ОКУПАЦІЇ 1939 РОКУ

Як тільки більшовики зайняли Західньо-Українські землі (Галичину й Волинь) восени 1939 року і як тільки прибрали все до своїх рук, міцно взялися й до Церкви. Вони добре знали, що Греко-католицька Церква в Галичині має славу традицію в історії українського народу, що Церква впродовж соток років зберегла від винародовлення український на-рід у Галичині, що Церква була великим організатором політичного, культурного й господарського життя, що духовенство в основному дало інтелігенцію та багато іншого. Вони добре бачили, що галичани, особливо селяни, міцно тримаються Церкви, що покійний Митрополит Андрей Шептицький, користується великим авторитетом і має великий вплив на населення. Отже Церкву треба зліквідувати.

Московські наїзники почали живити випробувані методи ліквідації Церкви в советській Росії. Насамперед вони заборонили навчання релігії в школі. Потім, поставили за завдання розпалити боротьбу Церков Греко-католицької і Православної. Так вони «практикували» в советській Росії. Перших років там утворилися три Церкви: «тихонівська», «синодальна» і «обновленческа» (а в Україні ще й Автокефальна). Отже всі ці три Церкви почали боротьбу одна проти одної (Автокефальна Церква в Україні стояла осторонь цієї боротьби), спеціальні цивільні уряди підюджували одну проти одної, в окремих церквах навіть зводили до бійки священників і мирян і потім це все використовували для антирелігійної пропаганди. Голова Православної Церкви на Волині небіжчик архієпископ Алексій (Громадський) під примусом НКВД поїхав до Москви і разом з покійним митрополитом московським Сергієм, вирішили утворити єпископські катедри в Галичині, там де є греко-католицькі катедри, а саме: у Львові, де є лише одна православна церква, а на терені львівської дієцезії лише 4 церкви, в Станиславові, де ані в місті, ані в дієцезії немає жадної пра-

вославної церкви. Навіть помістили православних вікарійних єпископів у м. Тернополі і в Коломиї (?!). І за одним заходом призначили кандидата і на митрополиту катедру (православну), бо митрополит втік до Будапешту. Отже утворено дві Церкви. Чекають на сутички й боротьбу цих двох Церков. Але греко-католицька Церква й не думала вступати в боротьбу і була настільки міцна, що православні ієрархи навіть не могли розпочати змагання, і не знали, як підступити і як розпочати боротьбу.

Отже цей випробуваний метод боротьби Церков у Галичині не вдався. Другим заходом більшовиків була конфіскація і закриття всіх церковних друкарень. Потім закриття всіх монастирів, а там де монастирі мали господарство, засновано радгоспи (державні фільварки). Коли й це не помогло, то тоді більшовицькі «визволителі» надумали розбити Греко-Католицьку Церкву з середини. До спеціальних урядників був викликаний о. др. Г. Костельник, якому запропонували стати ініціатором утворення автокефальної Греко-Католицької Церкви в Галичині. О. др. Костельник відмовився, мотивуючи, що на-рід міцно тримається митрополита Андрея Шептицького і за ним (Костельником) не піде. За це він, правда, дорого заплатив, бо наступної ночі заарештували сина о. Г. Костельника. Чому саме вибрали о. д-ра Костельника? Тому, що о. др. Г. Костельник проявляв незадоволення з приводу механічного перенесення деяких елементів з латинського обряду.

Зачіпати самого митрополита Андрея Шептицького боялися. Як сказав секретар партійного комітету одної дільниці м. Львова: «Коли заарештувати Шептицького, то невиключене повстання населення Галичини, і за його плечима увесь католицький світ». Але НКВД підійшло до митрополита Шептицького в інший спосіб. Підіслали жінку одного військового, капітана чи майора, яка прикину-

лася дуже, релігійною жінкою, похрестила (ніби потайки від мужа) своїх дітей, сповідалася і причащалася і почала вчашати до Юра. Заходила й до Митрополита і все, що бачила і чула доносила до НКВД. Це все потім викрито й через певних людей повідомлено Митрополита і покійного д-ра М. Панчишина, який мав теж деяку необережність у розмові. НКВД було встановило навіть варту, яка записувала тих, хто заходив до Митрополита, а більш «підозрілих» і фотографувала.

До кожної церкви і костьолу були призначені шпигуни, що мусіли вислуховувати всі проповіді і взагалі слідувати за тим, що і як діється в церквах. За електроенергію для освітлення церков, встановили платню більш як у 10 разів вищу від звичайної. На церкви наклали непосильні податки. Всі парохіяльні доми були знаціоналізовані, і священники, що жили в парохіяльних домах, мусіли платити дуже високе комірне. Багатьох священників, що жили по приватних домах, з квартир повиселювано. Почалися арешти священників. Правда, арешти ці ще не набрали були масового явища, але чимала кількість священників, особливо ті, що за Польщі були записані як небезпечні українські діячі, всі були заарештовані. 1940 року особливо на весні 1941 року дуже багато священників вигнано з плебаній, а на плебаніях почали організувати колгоспи. Землі церковні були передані колгоспам, або сільським радам.

Священників думали зліквідувати в інший спосіб — податковою системою. На священників почали накладати непосильні податки: прибуткові, культурні, «добровільне страхування», «позика внутрішня», яку розповсюджували за принципом «добровільно, але обов'язково». Тих, хто не міг платити цих податків, засуджували, як злісних неплатників. Лише один яскравий приклад. В середніх числах травня місяця 1941 року в селі Моршик, повіт Стрий, звернувся я до священника (старший вже чоловік) і просив відслужити Службу Бо-

жу в наміренні брата, заарештованого НКВД. Голубчику мій, — каже священник, — завтра мушу стати перед судом в Стрию, як злісний «неплатник податків». Як виявилось на священника наклали були податок в сумі 3,000 карбованців (рублів). Продав священник своє майно, трохи люди зібрали і сплатив податок. Через 2 тижні одержує він повідомлення: «С Вас прічітається доповнітельний налог 3,000 рублей» (московською мовою). Спродує священник решту майна, частину одягу, такі речі, як годинник тощо й сплачує 3,000 руб. Зараз же на другий день знов повідомлення: «С Вас прічітається доповнітельний налог 12,000 рублей». Священник гірко заплакав, такої суми ані він, ані парохіяни сплатити вже не зможуть. 14 травня, як «злісний» неплатник податків став перед суд. Суд виніс вирок «10 лет заключенія как злосного неплательщика государственных налогов». Таких вироків багато винесено, але виконати їх не встигли, бо події 22 червня 1941 року припинили їх. Але частина священників була замкнена, і частину з них знайшли поміж трупами, що їх більшовики залишили в тюрмах Львова і всіх міст Галичини, після своєї втечі 27 й 28 червня 1941 року.

Коли більшовики знову вернулись в Галичину, 1944 року, то вони вже прийшли не ті, що були, а зовсім інші, — «вовки в овечих шкурах». Вони вже «релігійні». Вони вже теж дозволили на патріярха та «святіший синод». Вони вже Церкву «не переслідують». Навіть до міської управи м. Львова був покликаний д-р Й. Сліпий, архієпископ львівський, а з ним ще 3 священники.

Трохи згодом почали примусово впроваджувати московське православ'я. Заарештували весь єпископат, на чолі з новим митрополитом, і дуже багато чільних священників. У зв'язку з усім цим, у Галичині палають села, масово вивозять на Сибір і в Казахстан священників і вірних...

о. Др. Іван Чинченко.

Коли б ми гніватись могли...

Коли б ми вірити могли,
Які б ми витерпіли муки,
Яку б вагу взяли на руки,
Які б хрести ми понесли!
Коли б ми вірити могли...

Коли б ми гніватись могли,
Які б пожежі засвітили,
Які б кайдани ми розбили,
Якого б ката розп'яли!
Коли б ми гніватись могли...

О. Олесь.

Преосв. Ніль Саварин ЧСВВ.

Чим є людина?

Машиною, звіриною, чи розумною істотою?

(Продовження)

Б. ЕВОЛЮЦІОНІСТИЧНІ ТВЕРДЖЕННЯ ЩО ТАКЕ ЕВОЛЮЦІОНІЗМ?

Назва «еволюціонізм» походить від латинського слова «еволюціо» й означає по нашому «розвиток».

Щодо походження людини, то еволюціоністи вчать, що вона розвинулася від малпи. Між людиною й малпою нема істотної різниці, є тільки різниця вишого ступеня.

Еволюціонізм у науковому світі називається також «трансформізмом», або «дарвінізмом», від імені англійського зоолога Дарвіна. До еволюціоністів пристало також багато матеріалістів, коли вони побачили безглуздя своїх тверджень.

Очевидно, що ніяка розумно думуюча людина, а тимбільше віруюча, не може згодитися на еволюціонізм у такому виді, як його подають скрайні еволюціоністи. Скільки є в еволюціонізмі правди, побачимо у третій частині цієї розвідки.

Найголовніші твердження еволюціоністів такі:

1. «Людина — це вище розвинена малпа»

«Велика загадка, що відноситься до походження людського роду, стала науково розв'язана: людина походить від цілого ряду малп'ячих ссавців».

Відповідь. — 1. Не маємо на це ні одного факту. Світ ще такого дива не бачив, щоб малпа зродила людину. Коли ж еволюціоністи не можуть виказатися перед нами ні одним прикладом про малп'яче походження людини, то цілий їх здогад сходить в царину їх буйної уяви.

2. — Всякі сенсаційні вістки про т. зв. «малполюдів» виявилися згодом чистим обманом. Оттак, наприклад, 1909 року оголосив у часописах один власник звіринця, що його Зізібамбуля є дитиною муринки й малпи. Вся безбожницька преса роздзвонила на весь світ, що таки вкінці знайшли вони один факт про малп'яче походження людини. Та російський природник Мечніков виказав їм обман. Він дійшов, що Зізібамбуля це плід звичайної малпи, а цілу історію вигадав власник звіринця, щоб витягнути від легковірних людей якнайбільше грошей.

3. — Широкознані також шахрайства бер-

лінського професора Гекеля. Він, щоб докзати, що людина походить від малпи, у своїй книжці під назвою «Природна історія творення» на стор. 244 і 248 відбив тією ж самою фотографічною клішою зародки: курки, малпи, собаки, людини й черепахи, й покликуювався що це є правдиві фотографічні знімки. Але професор порівнявчої зоології Рітімаер, якому впала в очі завелика подібність оцих кліш, виказав Гекелеві навмисний, публічний фальш.

З цього бачимо, що еволюціоністи не мають ні одного докзату, щоб людина походила від малпи. І тому цілий їх докзат є виссаний, як то кажуть, із пальця.

2. «А таки людина є подібна до малпи»

«Так багато є подібности між людиною й малпою, що годі відділювати одну від одної».

Відповідь. — 1. Ніхто не перечить, що людина має багато подібностей із малпою. Це завважили вже тому кілька тисяч літ поганські філософи. І тому вони означували людину, як: «звіря», але ще додавали, як основну різницю: «розумне».

2: Але й це правда, що людина має ще більше неподібностей і то істотних, на що не звертають увагу еволюціоністи. І так: людина має розум, що ним вона творить науку, мистецтво й культуру; людина має волю, що нею панує вона над цілим світом; людина є свідомо своєї відповідальности за свої діла... А малпа, ще ніхто не чув, щоб вона оснувала якийсь університет, виголосила доповідь в обороні малп'ячого роду, збудувала якусь електривню, соромилася своєї крадіжки. Чому воно так? Бо малпа не має розуму!

Отже бачимо, що еволюціоністи дивляться на людину й малпу дуже поверховно, коли не завважують між ними істотної різниці.

3. «І малпа показує свій розум»

«Оповідала одна віденська сторожиха, що мала малпу на ім'я Мая. Ця Мая чудово розуміла сторожиху, бо на її наказ ішла малпа до печі, вигортала попіл, клала дрова й підпалювала сірником. Супроти таких фактів хто смів би сумніватися про розум у малпи?».

Відповідь. — 1. Не знаємо, чи ціла ця історія не є звичайною видумкою. Нераз уже без-

божні вчені обдурювали зовсім видуманими оповіданнями своїх легковірних читачів. А хоч би ціле те оповідання про малпу Маю було правдиве, то:

2. Всі вище наведені діяння, як вимітання попелу, принесення дров, запалення сірником, не перевищують малпячої муштри. Бо кожний знає, що малпа любить «малпувати», або інших наслідувати. Отже могла ця малпа навчитися цих речей від сторожихи, або сама сторожиха могла навчити її довгою муштрою. Знаємо, однак, певно, що:

3. Ніхто ще не бачив, щоб малпа на свободі викресала вогонь, або принаймні докинула дров до вогню, що його залишили подорожні. І хоч малпа любить грітися при вогні, хоч не раз добре змерзне через брак тепла, то чомусь їй ніколи не спаде на думку підтримати розпалений вогонь. Чому? Бо малпа не має розуму.

Із цього бачимо, що малпа понад свій природний інстинкт, ніколи нічого сама не навчиться, бо вона не має розуму. А людина, тому, що має розум, то не тільки сама може навчитися багатьох речей, але може й малпу дечого навчити.

4. «Малпа користає з досвідів»

«Малпа через досвід пізнає, що легкий горіх — пустий, а тяжкий — повний. І тому легкі горіхи відкидає вона відразу, навіть не розкушуючи їх».

Відповідь. — Малпа це робить інстинктивно. Вона відкидає легкі горіхи не на основі розумового висновку, що в легкому горісі не може бути важкого зерна, але на основі своєї змислової пам'яті, яка їй пригадує, що в легкому горісі вона ще досі нічого не знайшла собі до їдження.

Але це не перевищує її змислової пам'яті.

5. «Математичні здібності малпи»

«У лондонському звіринці була малпа Саллі. Вона вміла рахувати більше від багатьох австралійців. Бо коли австралієць уміє числити тільки до чотирьох, то Саллі числила до 5, ба навіть більше».

Відповідь. — 1. Цей факт не перевищує малпячої муштри. Ми всі знаємо, що малпа має очі, вуха і змислову пам'ять. Отже числа могла вона бачити, чути й собі пригадувати.

2. Малпа Саллі дуже часто милалася в численні, що завважило багато очевидців й описля у часописах про це зазначували. Отже годі тут говорити про якісь «малпячі здібності», коли Саллі часто помилялася.

3. Австралієць є відділений від малпи непрохідною прірвою. Бо австралієць, хоч би він умів числити не до чотирьох, а лише 1 і 1 = 2, то він все-таки розуміє, що це є «1», а що

є «2» і яке є відношення між одним і два. А малпа хоч каже й «5», то цього не розуміє. Чому? Бо не має розуму!

Із цього бачимо, що хто говорить про «математичні здібності малп», той виставляє себе на сміх.

6. «Малпячі здібності до винаходів»

«Хто заперечить, що малпа, вдаряючи каменем об камінь, не викреше ударом іскри? Від кресання іскри до винайдення вогню є незначний перехід. Отже малпа винайшла вогонь».

Відповідь. — Ціле це твердження, це кпини зі здорового думання.

Бо чи здорово хтось думав би, якби він так говорив: Хто може заперечити, що українців є в Канаді стільки, що вони можуть мати у канадійському парламенті 15 послів? Від голосування до зайняття крісел незначний перехід. Отже українці мають в парламенті 15 послів.

А саме такого філософічного крутіства вживають наші оборонці малпячого родоуду. Замість довести своє твердження про «малпячі здібності», вони голосливо твердять: «Хто заперечить...». Кожна здороводумаюча людина мусить заперечити таке твердження без доказів, на основі філософічної засади, прийнятої всіма: «хто твердить щось без доказів, тому й без доказів заперечується».

Це правда, що від викресання іскри до винайдення вогню незначний перехід, але для істоти, що має розум, а ніколи для такої істоти, що має цілковитий брак думання, як, наприклад, у малпи.

7. «Товариські прислуги малп»

«Часто завважували подорожні, що одна малпа винищувала іншій малпі воші. Отже не тільки люди, але й малпи роблять собі взаємні прислуги».

Відповідь. — У вище наведеному діянні нема й мови про якусь товариську прислугу.

Бо коли людина нищить воші в іншій людині, то вона свідомо, що вони кусають ту людину й що вони розносять заразу. І ця товариська прислуга, хоч із конечности зроблена, викликає в людини обридження.

А малпа, коли вишукує іншій малпі воші, то робить це не тому, щоб іншій малпі заощадити болю, чи з якихсь інших гігієнічних вимог, але тому, що знайдені воші є для малпи великими ласощами. Малпа знайдену вошу заїдає з найбільшим апетитом.

Отже велика різниця є в поступованні людини й малпи. Поступованням людини кермує розум, а поступованням малпи приємність.

(Д а л і б у д е)

Європа без миру

(ПОДАЄ О. БОЙКІВ, НАШ КОРЕСПОНДЕНТ У ПАРИЖІ)

По закінченні першої світової війни та укладі мирових договорів залишилось було в Європі стільки спірних питань, доказом чого було 50.000.000 так званих національних меншин, що як переможці, так і переможені погодились були, що нова війна в Європі є неминучою. Ні Союз народів, ні Міжнародний суд в Гаазі не могли мирним шляхом зліквідувати спірних питань, ані не могли стримати поодинокі держави від нападів на своїх сусідів. Японія, член Союзу народів, напала на такого ж члена — Китай. Італія напала на Абіссінію, а пізніше Альбанію. Німеччина виступила з Союзу народів, щоб завойовати цілу Європу. Росія, член Союзу народів, напала 1939 року також на члена Союзу народів — Фінляндію.

Спори сусідів за межу

По закінченні другої світової війни деякі держави приступили негайно до усунення спірних пунктів, які можуть послужити, як зачіпки, для третьої світової війни. Чехословаччина та Польща проганяють із своїх територій німецьке населення, однак не можуть розв'язати, чи зліквідувати спору за Тешин. Адже це саме місто було причиною, що Польща 1938 року зв'язалася з Німеччиною, щоб тільки його відібрати від Чехословаччини. Нічого не допомогли заклики Франції та Англії, щоб в цей важкий момент для Чехословаччини, Польща не напала на свого сусіда. А таких Тешинів та Трієстів, нині, по другій світовій війні, повно в Середній Європі та на Балканах. Всі ті спори не можна інакше назвати, як спорами сусідів за межу. Чи малий, чи великий хоче слабшого скубнути, має з ним якийсь «порахунок за межу».

«З'єдинені держави Європи» і становище до Німеччини

Інакше виглядає справа на Заході Європи. Вже по першій світовій війні, Франція, як переможець, взяла тільки своє: Альзацію та Лотарингію. Її домагання, щоб виправити границю на Райні, як оборонний пункт проти Німеччини, Америка та Англія не хотіли узгодити. Англія не шукала в Європі жадних територіяльних здобутків. Америка відмовилася вимагати щонебудь за свою участь у світовій війні. Отже Західна Європа є вже оформленою і «спору за межу» немає. Нічого й дивного, що, по довгих роках мирного співжиття та спільної боротьби, виникає тут, на Заході, питання з'єднання, чи об'єднання держав Західної Європи. Це з'єднання висунула в першу

чергу Англія 1940 року. Заговорили знову про нього французи та англійці. Москалі за явилися проти, добачуючи в цьому формування бльоку проти Московської імперії. Недавнє перебування Черчила в Брюсселі дало цьому державному мужеві нагоду говорити про «З'єдинені держави Європи». Отже, ця ідея з'єднати Західню Європу набирає повільно розгонової сили. Для Франції має вона велике значення тому, що злучена Німеччина впродовж одного сторіччя чотири рази счиняла війну проти Франції і в кожній з цих воєн займала та руйнувала великі простори французької території. Зокрема, ця остання війна коштувала Франції і людьми, і майном дуже дорого. А проте її нинішнє значення та голос, як великої політичної потуги, є менші. Гіркий досвід минулого наказує французам бути впертими й бути, бодай, у зовнішній політиці, супроти Німеччини з'єднаними. Рішуча заява генерала де-Голя, що Франція не бажає бачити Німеччину з'єднаною, була схвалена всіма політичними партіями. Однак, великі держави мають свій погляд й свою політику супроти Німеччини. Росія, воєнно-політичний союзник Франції, є за з'єднаною Німеччиною, отже веде свою політику, без узгодження з французькою. Англійці та американці заявляють, що розуміють Францію, однак не виявляють ще бажання задовольнити її вимог. Тимчасом, як подає французький щоденник «Ле Монд» з 20 листопада м. р., москалі мають супроти Німеччини свій плян і його послідовно здійснюють, намагаючись водночас з'єднати собі переможених німців. Ці останні не втраять надії, що скорше, чи пізніше, війна між Росією та англо-американцями є неминучою, й Німеччина, а що найменше Прусія, стане по боці Росії, яка ту війну — вже третю світову — виграє. Журнал «Франс е Монд» подає, що, свого часу, маршал Жуков слухав курсів генерального штабу в Німеччині, отже й знає подекуди добре Німеччину, або бодай наставлення пруських старшин. А минуле Німеччини говорить за орієнтацією на Росію. При її допомозі затамували прусаки бажання Франції домінувати над Європою. Невтральне становище Росії у війні 1870-71 р.р. дало змогу Прусії виграти війну проти Франції і з'єднати Німеччину. По першій світовій війні московсько-німецький договір в Рапальо допоміг Німеччині зірвати версайський мир. Договір московсько-німецький 1939 року допоміг Німеччині перемогти Францію і викинути Англію з європейського континенту.

«Присмерк Заходу»

Росія, як один із великих переможців другої світової війни, не має нині на європейському суходолі жадного великого суперника, який примушував би її зовнішню політику шукати шляхів компромісу та заважував би на прискоренні укладу мирових договорів. Росія цю свою позицію досі вміло використовує, закріплюючись політично та господарсько в Середній Європі та на Балканах. А треба признати, що Москві ніколи не бракувало величезних плянів у зовнішній політиці, тільки не було добрих дипломатів, щоб здійснити ті пляни. Теперішня московська дипломатія виявила себе — бодай досі — здбною і на висоті тих великих завдань, які ставить собі московський імперіалізм. Тому ця московська дипломатія й не спішиться допомагати укладати новий мир; нав-

паки, вона вміло маневрує, використовуючи ті позиції, які здобула своїми штиками московська армія. Європа залишається без миру, і здається на довгий час. А нестача миру в Європі послаблює позиції поодиноких народів, їх ще більш роз'єднує й дає Росії позицію того судді, який виносить присуди у «спорах за межу» й стає необхідним — в Європі без миру — жандармом. Дотеперішні намагання англо-американців надати Європі «новий статут», як кажуть французи, не дали позитивних успіхів. Нічого дивного, що цей стан родить багато віщунів, які пророкують вже нову, цим разом — третю, світову війну. Та, здається, що німецький філософ мав рацію, коли писав про «присмерк Заходу». Таких, що признають нині Шпенглерові рацію, також не бракує в Європі.

(«Новий Шлях»).

Від редакції

Ще не встиг, як то кажуть, прийти до Парижа канадський часопис «Новий Шлях», де видрукована була стаття п. Бойкова, під назвою «Нема миру в Європі», як серед певної купки людей, ласих на всякі сенсації, з блискавичною швидкістю пішов розголос, що, мовляв, колишній провідник української організації перейшов на «іншу» службу, бо в своїй статті вихвалює наших одвічних ворогів.

Ми не збираємося захищати п. Бойкова, бо вважаємо, що він жадного захисту не потребує, а якби навіть у цьому потреба зайшла, то він, напевне, сам зуміє себе захистити, якщо ж ми, все таки, забираємо в цій справі голос, то тільки з міркувань, так би мовити, загальногромадських.

Свого часу, ми вже писали про те, як часто деякі наші люди, навіть досить добрі патріоти, своїми, погано причепленими, язиками багато шкодять нашій національній справі. Пишучи про це, ми не закликали перестати займатися сплітками, бо знаємо, що це річ нездійсненна; ми тільки остерігали цих аматорів-балакунів, щоб вони пам'ятали, що їх нерозважні «балачки» іноді можуть пошкодити всім нам, усьому нашому українському еміграційному загалові в цілому. Як видно, люди не слухають наших осторог і продовжують далі провадити різні «цікаві» теревені, зовсім не застановляючись над тим, чи така балаканина корисна для нас, українців.

Щоб дати можливість усім нашим читачам познайомитися зі змістом статті п. Бойкова, ми й передрукували її цілком. Прочитавши її уважно, наш читач сам зможе переконатися, що розмови про якісь там ніби симпатії п. Бойкова до ворогів українського народу цілком безпідставні й вигадані.

Чи це значить, що стаття з усіх поглядів бездоганна і її авторові не можна нічого за-

кинути? Ні, не значить! Навпаки, ми маємо багато дечого закинути п. Бойкову, але постаємо це зробити обгрунтовано, а не голосливно, щоб автор зміг побачити свої недоліки й, пишучи іншим разом, уникнув повторення помилок.

Яких же помилок допустився, на нашу думку, автор у своїй статті? Перше, що впадає в око, це тон, в якому витримана ціла стаття. Цей тон можна б, у кращому разі, назвати «академічним».

Автор досить глибоко, як на газетну статтю, розглянув сьгоднішнє непевне політичне становище в Європі, вдало змалювавши при тому, як нова Советська Росія продовжує на міжнародньому полі традиційну політику старої, царської Росії. Відзначивши високий рівень теперішньої советської дипломатії і найголовнішу роль, яку грає сьгодні СССР на міжнародній арені, п. Бойків закінчує свою статтю дуже сумним висновком, признаючи рацію німецькому філософові Шпенглерові, який писав, що Європа, мовляв, іде до «присмерку».

Ми цілком не погоджуємося з таким висновком автора.

Про «присмерк» чи «занепад» Заходу писав О. Шпенглер, говорив Гітлер... бачимо, з яким вислідом для них! Гадаємо, що передчасні й пророкування автора щодо цього. Треба ж відрізнити явища **переходові** від **остаточних**... Не слід також обмежуватися оцінкою зовнішнього боку подій. Захід — це не тільки Білий Дім, чи лейбуристський кабінет, або нові Квіслінги, а це й ті десятки мільйонів народів західньої культури (до яких належимо й ми, українці), які зовсім не вважають за річ остаточно свій теперішній «занепад». Навпаки, вони твердо вірять, що з цього занепаду піднесуться. **Ця віра** й повинна лежати в основі

української оцінки європейських перспектив, а не якась безнадійність і дефетистичне (поразницьке) перебільшення сили Сходу...

Взагалі, мусимо сказати, що вся стаття в цілому написана так, що якби п. Бойків був не підписав її, то, напевно, ніхто не зміг би вгадати, що вона вийшла з-під пера **українського** автора.

Ще тим більше не зрозуміло, коли взяти до уваги, що п. Бойків перед війною й під час війни брав провідну участь у національному громадському житті української еміграції у Франції, а чимало його рядових однодумців ще й тепер дивляться на нього, як на свого єдиного провідника й авторитета, який через несприятливі обставини змушений тимчасово відійти від керівництва і на якийсь час замовкнути.

Мовчанку п. Бойкова в наших тутешніх обставинах розуміли всі і ніхто не брав її йому за зле. Але коли він, нарешті, вирішив подати свій голос, до того ж, на сторінках часопису, що виходить у справді демократичній державі, де можна висловлювати свої думки не оглядаючись, від нього можна було сподіватися виступу не людини взагалі, а **українця**, насамперед. На жаль, цього не сталося. Автор ні словом не виявив свого **українського** погляду на речі й події, порушені в статті, і жадного виходу з

дуже складної й заплутаної міжнародної ситуації нам, українцям, не показав. І це кожному, хто прочитає статтю, ясне. Не ясне тільки одне: **не хотів** він цього зробити, **не міг**, чи сам цього виходу не бачить? Може були побоювання, що ясно висловлені думки в цьому питанні, могли, все-таки, якимсь чином пошкодити авторові тут, у Франції? Тоді можна було б, у крайньому разі, не підписувати статті своїм справжнім ім'ям. А ця стаття не тільки підписана повним ім'ям, а ще, для того, мабуть, щоб не було жадного сумніву, який це пише Бойків, підкреслено: з Парижа!

Отже, питання **обережності** відпадає. Виходить, інша якась була тому причина.

Ця причина нам не відома, але відомий гнітючий настрій, що викликає вищезгадана стаття.

Українець, прочитавши статтю п. Бойкова, може зробити для себе єдиний і дуже сумний висновок: «Не трагь, куме, сили...», а, наврод, чи цього хотів автор?!

Будемо сподіватися, що в найближчих своїх статтях п. Бойків розвіє цю атмосферу й, замість почуття безвихіддя й зневіри, наповнить наші серця бадьорістю й вірою в неминучість перемоги великої ідеї, за яку боролися й віддавали своє життя найкращі сини й дочки невмирущого українського народу.

Український Йордан над Боденським озером

Кого тільки не бачило це чудове озеро, що довгими кілометрами простягається над північним схилом Альпійських гір... Були тут, за давніших часів, важкі легіони римлян, були різні готи й візиготи, а ще недавно, мов сарана, наїздили знуджені багатії, щоб розвіювати свою нудьгу, платячи за це добрі гроші гостинним і ошадним тубільцям.

Але ніколи воно ще не бачило чудового обряду й не чуло дивно-чарівних пісень, що могли зродитися тільки на святій українській землі. Діти цієї землі, що їх химерна доля, мов той пустун вітерець перекотиполем, розвіяла по цілому світі, на сам кінець своїх страдницьких походів, дісталися до цього чужого, холодного, хоч і гарного, озера.

Дня 19 січня 1946 року, місто Брегенц, що лежить над цим озером, було свідком першого, в його історії, торжества: Українського Йордану.

Вулицями міста, в урочистому поході, пройшло понад тисячу збігців з рідної землі, під проводом 9 священників, під звуки пісень двох добрих хорів.

Мені зовсім не було цікаво, що говорили чужинці, як вони захоплювалися тією красою; серце мені, з великої радості, мало не вискочило з грудей, бо я бачив ув очах своїх земляків непереможну силу й віру, якої не зможуть убити навіть найлютіші наші вороги.

Линули вулицями співи коляд і щедрівок, і зливалися цього дня з такими самими співами на рідній землі, по львівських і київських тюрмах, у Карпатських нетрях, на Сибіру, по різних таборах, і у вільних американських просторах. Може й не всі могли співати вголос, — але думкою вони зливалися в одно.

«Велій еси, Господи, і чудна діла Твоя», — співав священник могутнім баритоном, зануряючи трисвічник у води озера.

Від звуків цих співаних святих слів дрижало плесо чужої холодної води, немов остерігало тубільців: ці люди, що скривають у собі таку силу духа й пісні, скажуть ще в історії своє власне слово!

ВІСТКИ ЗІ СВІТУ

Ю В І Л Е Й

350-ЛІТТЯ БЕРЕСТЕЙСЬКОЇ УНІ

Рим, дня 23. 12. 45.

Серед дуже невідрадних обставин довелося нам святкувати ювілей з'єднання нашої української Церкви з римською. Ми добре знаємо, що діється з нашими Владиками, священиками і вірними, і тому тим гарячіше ми молилися: «Отче, візьми від нас цю чашу терпіння, але не наша, а Твоя нехай буде воля».

О години 9-ій у церкві св. Атаназія, де 1595 року наші Владики приступили до з'єднання, відслужив Службу Божу преосв. Іван Бучко, в сослуженні о.о.: Головецького, генерального вікарія ЧСВВ, Галушинського ЧСВВ, духовника семінарії св. Йосафата, Лацка, Василяни на грецького монастиря з Гроттаферрти, і Горошка, представника Білоруської Церкви. Присутні були: Кардинал Тіссерант, секретар Східної Конгрегації, патріарх вірменів Агаджанян, тепер іменований Кардиналом, представники східних обрядів, запрошені гості і майже вся наша українська колонія. Секретар Кардинала виголосив проповідь, заторкнувши в ній декілька моментів з історії нашої страдницької Церкви.

Благальна молитва за нашу страдницьку Церкву була гаряча, а над виявами болю і нетерпеливості царювала повага прикладу Христа, що кликав: «Отче, відпусти їм, бо не знають, що роблять. Господи, в Твої руки віддаємо долю безталанного народу, хай Твоя воля діється з нами».

Певність, що йдемо дорогою Спасителя, це найбільша наша потіха в день цього свята, і саме воно було причинком до утвердження нас в цьому нашому переконанні.

Присутній.

УХВАЛА ОРГАНІЗАЦІЇ ОБ'ЄДНАНИХ НАРОДІВ ЩОДО ЗБІГЦІВ

На одному з останніх засідань Економічно-Суспільного Комітету при Організації Об'єднаних Народів ухвалено більшістю голосів, що нікого із скитальців не будуть змушувати повертатися до своєї країни, якщо кожний з них подасть важливі причини, чому саме поворот для нього в даних обставинах неможливий. Видаватимуть примусово тільки воєнних злочинців.

Щоб ухвалу запровадити в життя, буде створена спеціальна міжнародня інституція, яка рішатиме у всіх справах, що стосуються збігців.

ЯКИХ СКИТАЛЬЦІВ

БУДЕ ВИДАВАТИ АМЕРИКА СОВЕТАМ?

У відповідь на інтервенцію Українського Конгресового Комітету з 17 грудня 1945 року у департаменті стейту і на лист цього ж комітету до генерала Айзенгавера в справі трактування українських скитальців в американській окупаційній зоні в Німеччині, у зв'язку з домаганням Советів, щоб їх передати советському урядові, департамент війни у Вашингтоні відповів голові Українського Конгресового Комітету, С. Шумейкові, таке:

«У загальній справі репатріації українців до Советського Союзу, цікаво вам буде знати політику уряду Сполучених Держав, застосовувану військовою владою Сполучених Держав до українських скитальців відповідно до їх державного стану, як советських громадян, польських громадян, чехословацьких громадян, або походженням з інших країн, в яких вони могли б бути громадянами, або належать до бездержавних осіб. Українських скитальців вище згаданих категорій не передається до їх дотичних країв походження, хіба, що вони собі цього забажають. Єдиними виїмками з цього правила є ті українці, до яких пристосовується умова з Ялти між Сполученими Державами й Союзом Советських Соціалістичних Республік з лютого 1945 року, а саме, коли ці українці були не лише громадянами, але водночас ще й дійсно перебували на території Советського Союзу дня 1 вересня 1939 року, і коли вони підпадають під такі категорії:

1) такі, що їх приловлено в німецькій уніформі;

2) такі, що були членами советської збройної сили дня 22 червня 1941 р., або пізніше, і не були опісля з неї звільнені;

3) такі, що їх, на підставі очевидних доказів, приловлено на співпраці з ворогом в такий спосіб, що вони добровільно співробітничали з ворогом, даючи йому добровільну допомогу або утримання».

Повищий лист має дату 24 січня 1946 р. і був написаний в Бюрі Генерального Адьютанта Военного Департаменту у Вашингтоні до числа AQOB-C 080, з підписом:
Edward F. Witsell, Major General, Acting The Adjutant General.

(«Свобода»).

ВІД УКРАЇНСЬКОГО ВОЯКА В ІНДІЇ

Американський вояк українського роду, що стаціонаваний в Індії, пише в листі до свого приятеля про велике число українців, яких він стрінув на просторах від Бомбею в Індії до Касаблянки в Африці. Каже, що ті українці походять з Західньої України і їх зараховують до «поляків». Це ті, що їх більшовики загнали були на Сибір, звідки вони видісталися по угоді уряду Сікорського з Сталіном. Пише, що є між ними багато жінок з дітьми, яких чоловіків убили чекісти, чи десь загнали в сибірську тайгу, що й слух по них загинув. На українських дітях, — пише цей вояк, що їх бачив в Індії, — тільки шкіра й кістки, аж серце з болю рветься, як на них глядіти. Більшість хвора на сухоти. Вояк каже, що раздавав їм все, що йому надсилали з дому. Бачив молоду жінку з Львова, хвору на малярію, вже вмираючу, яка мучилась на згадку, що буде з її 5-літньою дочкою. Її вигнали більшовики на Сибір замість брата, якого не могли зловити. Вояк пише, що то сором і ганьба, коли люди мусять так терпіти тільки за те, що почувують себе українцями... А тут великі політики, — каже цей вояк, — говорять про якусь свободу і найбільшу в світі демократію...

ВИСЛІВ ПРИЗНАННЯ

В одному з таборів, що є в Німеччині під британською владою, українці дали концерт, на якому були присутні представники англійської та канадійської військової влади. Виступали визначні українські артисти та прекрасний хор і танцюристи. Представник УНРРА, полковник канадійської армії, промовляючи, підніс оклик: «Хай живе український нарід та його пісня, його слава!». Присутні українці були зворушені до сліз, почувши цей оклик в чужій мові.

ПОМЕР СПІВАК АДАМ ДІДУР

У місті Катовицях, у Польщі, умер 7 січня колишній співак, бас, з Метрополітен Опері в Нью-Йорку, Адам Дідур, доживши 73 року.

Дідур був українець з роду, уроджений в Сяноку, в Галичині, одначе, не був твердий в своїх національних переконаннях і тільки між українцями признавався, що він українець, а між поляками подавав себе за поляка.

Свою оперову кар'єру почав в Ріо де Жанейро, в Бразилії, відтак співав у Медіоляні, у Варшаві, Петербурзі, Москві, Барсельоні, Мадриді й Буенос Айресі. Останній раз співав у Метрополітен Опері 1932 року. Відтак заангажував його польський уряд, як учителя музики, до Катовиць, і там він свого віку докінчив.

НАРЕШТІ ЯСНО!

Часопис червоної армії в Берліні, «Тегліхе Рундшав», заговорив, що німецькі злочинці поперебиралися в російські однострої і допускаються ріжних злочинів, щоб кинути неславу на червону армію та викликати ненависть проти неї серед німецького народу.

Отже, надаремно вся просоветська преса заперечувала грабунки, вбивства, гвалтування жінок і малолітніх дівчат, яких допускалися вояки в советській уніформі. Виходить, такі факти були, але, як тепер вияснюється, це перепрані німці гвалтували своїх власних жінок і дітей і грабували свої власні помешкання...

СУД ПО-КАНАДІЙСЬКОМУ

Судить воєнних злочинців Америка, судить Велика Британія, судить Росія, чому не ма-ла б і Канада їх судити?

На пробу, вибрано німецького генерала Маєра і обвинувачено його, що він наказав вбивати канадійських полонених. Канадійський військовий суд перепровадив процес, переслухав свідків і 28 грудня оголосив присуд смерти. Маєр вніс відклик, але 5 січня головний командувач канадійських військ у Німеччині, ген. Вокс, відклик відкинув. На чергу прийшло затвердження присуду. 14 січня вишло з Бад Цвішергам, у Німеччині, повідомлення, що головна команда не затвердила присуду, бо вважає його безпідставним. Військовий суд, мовляв, засудив генерала Маєра на кару смерти за стріляння канадійських полонених, одначе той самий суд признав, що не було безпосереднього доказу, чи генерал Маєр давав наказ стріляти полонених. З огляду на це, головна команда прийшла до переконання, що відповідальність генерала Маєра не така велика, щоб можна було його засудити на кару смерти. Послідовно, головна команда зм'ягчила присуд на вічне тюремне ув'язнення в Канаді.

СОВЕТСЬКИЙ СУД

Московське радіо подало вістку, що 17 січня скінчився в Миколаєві, на Україні, російський військовий суд над німцями, обвинуваченими у воєнних злочинах. Сімох засуджених німців повішено перед очима 65.000 зібраних советських громадян; два інші дістали по 20 років ув'язнення.

Рівночасно розпочався в Києві процес інших 15 військових німців, між якими є три генерали обвинувачені у жорстокостях під час окупації України.

(«Український Голос»).

Еміграція до Аргентини, Парагваю й Уругваю

З початком другої світової війни еміграція до Аргентини і Уругваю була на загал закрита. Дозволи на приїзд під час війни видавалися лише на індивідуальні старання осіб, що вже перебували в згаданих країнах.

У проханнях про дозвіл на в'їзд крім звичайних даних, як ім'я, прізвище, час і місце народження, заняття, державна приналежність, імена та вік батьків, вимагається ще подати ступінь споріднення прохача з особою чи особами, які мають приїхати.

Прохання дозволу на в'їзд батьків до дітей, або дітей до батьків, потім братів і сестер, як рівнож наречених, задовольняються скорше. Але приймаються також прохання щодо дальших кривняків і навіть приятелів. Після терпеливих старань, переважно вдається скорше чи пізніше одержати бажаний дозвіл.

Парагвайський уряд не закривав своїх кордонів для еміграції також і під час війни, хоч, розуміється, в зв'язку з подіями в Європі і браком пароплавного сполучення, приїзд нових поселенців цілком припинився. Тепер Парагвай відкритий для еміграції, але допускаються лише хлібороби. Разом з ними дається дозвіл на в'їзд певній кількості ремісників тієї самої національності.

У Парагваю так само, як і в Аргентині та Уругваю, емігранти по приїзді одержують приміщення і харч в еміграційних готелях, де можуть перебувати до виїзду на колонії або підшукування праці. Уряд дає також безплатний залізничний квиток на переїзд до вибраного емігрантом місця проживання.

Для допомоги українським жертвам війни в Буенос Айресі існує Допомоговий комітет, заснований в наслідок порозуміння між усіма українськими організаціями і церквою, та акредитований при Аргентинському Червоному Хресті.

Крім збору жертв для збігців і депортованих в грошах і речах Комітет вживає заходів для полєкшення можливостей української еміграції до Південної Америки.

Прохання про дозвіл на в'їзд, які дотепер наспіли до Допомогового Комітету з Європи, зістали представлені в Дирекції Еміграції за посередництвом Аргентинського Червоного Хреста, що підтримав це прохання від власного

імени. Дирекція Еміграції приобіцяла прихильний розгляд і одночасно заявила, що саме тепер виробляються нові еміграційні правила, які будуть скоро опубліковані.

Вже тепер треба зазначити, що культурні працівники: учителі, журналісти, письменники, кооператори, купці, духовенство і т. д., — небажаний елемент, як іммігранти, і для них при всіх умовах буде трудніше одержати візи. З національного ж нашого погляду, це — найцінніший елемент, і тому треба буде вжити всіх старань, щоб уможливити їм переїзд і якесь більш-менш можливе існування. Для полєкшення можливости в'їзду всі такі особи мусять по змозі вибрати собі якийсь матеріально продуктивний фах і шукати відповідних потверджень від фабрик, фірм чи громадських установ.

Транспорт з Європи ще фактично не налагоджений. Дотепер приходять раз на півтора-два місяці невеликі пароплави з Еспанії компанії Ібарра, яка бере за перевіз дуже високі ціни. Найдешевша шифкарта з Європи коштує 1.500 пезів, що виносить майже 400 ам. доларів. Нормальна передвоєнна ціна виносила 90 до 120 доларів.

У кінці вересня газети в Буенос Айресі повідомили, що з Франції вже відплили два пароплави компанії «Шаржер Реюні». Можливо, що в наслідок цього ціни трохи спадуть. Але поки в міродайних колах Англії і Зл. Д. А. не буде розв'язана справа пароплавного сполучення Європи з Південною Америкою, трудно сподіватися істотного удешевлення перевозу, як і взагалі його регулярного налагодження.

Ні Український Допомоговий Комітет при Аргентинському Червоному Хресті, ані подібні, хоч і значно міцніші організації в Сполучених Державах Америки і Канаді, не будуть спроможні зібрати жертви в таких розмірах, щоб допомагати еміграції шифкартами. Справу масового перевозу емігрантів зможе підняти тільки Ю. Н. Р. Р. А., але невідомо, як цю справу вирішать сильні світу цього.

Друге питання — це допомога еміграції улаштуватися на нових місцях. Ця справа ще не нагальна, але про неї треба вже думати тепер.

А. Білопольський.

Перший з'їзд „Об'єднання Українських Робітників у Франції“

У днях 16 й 17 січня н. р. в залі Французької Конфедерації Християнських Робітників зібралися численні представники філій ОУР з цілої Франції, разом із запрошеними гістьми, на цю першу маніфестацію українського робітництва у Франції.

Це вперше генеральний секретар і представники філій здавали звіт з цілорічної своєї праці. Хоч у тяжких обставинах доводилося працювати, осяги були небуденні. У словах промовців відчувалися охота до праці, намагання усунути особисті чи партійні непорозуміння, і радість з оснування та існування цієї нової української установи.

Після привітань від представників усіх українських установ, а саме: від Української Греко-Католицької Церкви, «Суспільної Опіки», «Т-ва Допомоги Емігрантам», «Студентської Громади», «Української Кооперації», Хору «Пісня Рідного Краю», «Союзу Українок» і «Т-ва Комбатантів ім. Орлика», а також від представника Французької Конфедерації Християнських Робітників п. Ж. Бродіє, привітні вислухали звіти та розвинули над ними цікаву

дискусію, в якій видно було бажання допомогти своїй молодій установі.

По схваленні нового статуту, приступлено до вибору управи, до якої ввійшли п.п.: Попович (генеральний секретар), Коцупей, Репеха, Радавець, Процик, Вітошинський і Могилівський (члени управи). Вибір управи, як і надзірної ради, в складі: о. Леськович, п. Хлопецький і пані Пастернак, привітні прийняли одногосно.

Другого дня нарад привітні вислухали доповідь п. Поповича про новий статут для чужинців у Франції. По доповіді виникла жвава дискусія, в якій взяв участь також Впр. о. Жан, що прибув недавно з Канади. Виступ о. Жана викликав бурю оплесків. Піднесено було також питання організації жінок та одногосно схвалено, щоб пані Ліда Укарма була зв'язковою при управі ОУР для організування жінок.

Відтак комісія резолюцій подала З'їздові висліди своїх праць. Почесними членами «Об'єднання Українських Робітників у Франції» іменовано Впр. о. Міграта Перрідона, як основоположника й добродійника ОУР., і о. Івана Леськовича.

З'їзд закінчено співом українських гимнів.

Великий концерт з нагоди з'їзду

Увечері, о годині 21., в залі «Сосієте де Жеографі», зібралася численна публіка, як ніколи, на концерт, улаштований ОУР з нагоди З'їзду.

У концерті взяли участь: хор «Пісня Рідного Краю», який вже втретє, чи вчетверте, почастивав паризьку публіку, щоправда, добре виконаними колядками та кількома піснями у виконанні чоловічого хору; панна Наталя Трухла, що виявила добру техніку й тонке відчуття при «Фантазії» Шопена; пані Кербі, що грою на скрипці зачарувала всіх, і наш славний оперний тенор Василь Тисяк, про якого ніякі похвали не будуть надто великими.

Після концерту, представниця «Союзу Українок» запросила всіх присутніх на балъ до ранку, що пройшов у приємній, дружній атмосфері. Делегати З'їзду перебалювали цю ніч

і вранці, набравши з собою торбу вражінъ, роз'їхалися по домівках.

На цьому місці хочемо зробити маленьку заувагу впорядникам концерту. Ніколи не слід поруч фахових виконавців випускати на кін звичайних аматорів. Це не тільки псує вражіння слухачам, але не дає справжнього задоволення й самим аматорам, бо вони почувають себе, як то кажуть, ні в сих, ні в тих...

Крім того, перед тим, як оголошувати в пресі день концерту, треба заздалегідь визначити його напевно, а не так, як це було цього разу: в одному числі «Українець у Франції» був зазначений один день, а в другому інший. Люди приїхали з провінції на концерт, а він мав відбутися лише наступного дня. Обурені люди завернулися додому, кленучи впорядників на всі заставки, маючи, на цей раз, повну рацію.

Подарунок від наших братів з-за океану

Цими днями одержано вістку, що в Брест прибули, вислані Американським Допомоговим Комітетом, пакунки з одежею й взуттям, які були наладовані на корабель ще восени 1945 року, але, через страйки докерів і транспортіві труднощі, аж тепер дійшли до нас. Незабаром вони будуть доставлені до Парижа, і тоді розпочнеться розподіл цих речей між нашими бідними людьми, що повинні вже тепер зго-

лошуватися в Парижі до «Української Служби Суспільної Опіки». Service Social Ukrainien, 186, Boulevard Saint-Germain, Paris VI.

Цією дорогою складаємо нашу ширю подяку Американському Допомоговому Комітетові, його голові, п. др. Галанові, і всім українцям Америки, що своїми дарами й доброю волею причинилися до збірки цих речей для допомоги українським скитальцям.

ХРОНІКА

Церковне життя БОГОСЛУЖЕННЯ

У церкві св. Володимира Великого в Парижі 51, рю де Сен-Пер, Служба Божа щонеділі, о год. 10,30, а Вечірня о год. 17.

БЕРЕЗЕНЬ

УКРАЇНСЬКІ ЦЕРКОВНІ СВЯТА

- 1/16 Мч. Памфіла.
- 2/17 Влмч. Теодора Тирона.
- 3/18 Сиропусна неділя. Св. Льва, Папи римського.
- 4/19 Ап. Архила.
- 5/20 Прп. о. Льва катанського.
- 6/21 Прп. о. Тимотея; прп. о. Евстатія антиохійського.
- 7/22 Знайдення мощей свв. муч. у Євгенії.
- 8/23 Свщмч. Полікарпа.
- 9/24 1-ше й 2-ге знайдення Голови св. Івана Хрестителя.
- 10/25 1-ша неділя посту. Св. Тарасія царгородського.
- 11/26 Св. Порфирія.
- 12/27 Прп. о. Прокопія.
- 13/28 Прп. о. Василя Ісповідника.
- 14/ 1 Прп. мчч. Євдокії.
- 15/ 2 Свщмч. Теодота.
- 16/ 3 Мучч. Евтрспія, Клеоніка й Василіска.
- 17/ 4 2-га неділя посту. Прп. о. Герасима.
- 18/ 5 Мч. Конона.
- 19/ 6 Свв. 42 мучч. в Аморії.
- 20/ 7 Свщмчч. Василя, Єфрема, Євгенія, Капітона та ін. єпископів у Херсоні.
- 21/ 8 Прп. о. Теофілакта.
- 22/ 9 40 мучч. у Севастії.
- 23/10 Мч. Кодрата.
- 24/11 3-тя неділя посту. Хрестопоклонна. Св. Софронія єрусалимського.
- 25/12 Прп. о. Теофана Ісповідника.
- 26/13 Перенесення мощей св. Нікіфора.
- 27/14 Прп. о. Венедикта.
- 28/15 Мч. Агапія.
- 29/16 Мучч. Савина й Папи.
- 30/17 Прп. Олексія, чоловіка Божого.
- 31/18 4-та неділя посту. Св. Кирила єрусалимського.

НОВІ ПРИЗНАЧЕННЯ

Св. Конгрегація для Східної Церкви доручила Всесвітлішому і Високопреподобному о. Мітратові Перрідонові, що опікується українцями греко-католиками у Франції, Англії й Люксембурзі, взяти під свою духовну опіку також українців греко-католиків у Голяндії, Данії й Швейцарії.

— Душпастирем для українців греко-католиків у Швейцарії іменовано Всеч. о. Івана Бугера.

Шукають

Односельчан і знайомих — Широкий Петро, з села Рудники, пов. Підгайці (Галичина).

Брата Петра Дуду, Василя Панькового і всіх знайомих, — Дуда Семен, з села Жуків, пов. Бережани (Галичина).

Царя Григорія, з Монастирця пов. Ліско, що перебуває в Америці, шукає Цар Марія (Ендр).

Луцівого Михайла, з Товмача, що є тепер в Аргентині, — Демянчук Василь (С. е Л.).

Знайомих з села Грозів, пов. Старий Самбір, — Максимішин Микола (Канада).

Сестру Анну Яндзьо, з пов. Бібрка, що була в Нью-Йорку, — Бобик Василь (І. е Л.).

Дільну Анастазію, з Тернополя, — Дільний Іван (Америка).

Тітку Перналовську Олену та діда Перналовського Івана, з Балаинець, пов. Коломия, що живуть у Канаді, — Дидуляк Іван (Йон).

Іванюка Василя й Марію, та Пльогавку Євгена, з пов. Збараж, — Берекета Михайло (Мюнхен).

Хомяк Анну і Періг Анну, з Суховець, пов. Збараж, — Пусь Семен (Мюнхен).

Рідних і знайомих з села Залуква, пов. Станіславів: Крук Розалію і Михайла, що є у Франції; Ільчука Василя і Микулу Нірка, що є в Аргентині; та Петраша Дмитра і Костя, що є в Канаді, — Щербан Марія (Мюнхен-Карсфельд).

Вовка Дмитра, що 1927 р. був у Канаді, а від 1939 р. Бофало, — Вовк Михайло (Мюнхен-Карсфельд).

Еву Дрекслер, що є в Нью-Йорку, — Франц Михайло (Мюнхен-Карсфельд).

В И Й Ш О В З Д Р У К У

місячний відривний календар
на 1946 рік.

Ціна з висилкою 60 фр.

Родину **Блого Микити**, що жив у Нью-Йорку, — Білий Володимир.

Дусановського Михайла, з Денисова, пов. Тернопіль, — Ольга Гола-Острівка.

Рідних і знайомих з села Стинятин, пов. Сокаль, — Острівка Іван.

Сестру **Валяшик Анастасію**, з дому **Стефаниця**, що виїхала з Мостиськ до Аргентини, до Буенос-Айрес, — Стефаниця Федір (Мюнхен).

Гладія Захарка, з пов. Рогатин, що виїхав був до Буенос-Айресу, Аргентина, — Гладій Михайло (С. е. Л.).

Українські заокеанські часописи просимо перудрукувати.

УКРАЇНЦІ, ЩО ОПИНИЛИСЯ В ТАБОРАХ ІТАЛІЇ, Ш У К А Ю Т Ь :

Кривенького Михайла і **Анну**, з Жизномира, пов. Бучач, шукає Мельник Михайло.

Кобилянську Марію і **Михайлину**, **Джуглю Теклю** і **Хабурського Івана**, з пов. Теремовлі, — Павлюк Михайло.

Касарабу Анну, що від 1928 р. перебуває у Франції; **Ткача Михайла**, з Франції, — Касараба Петро.

Лев Катерину, що до 1944 р. була у Франції, в деп. Саон е Люар (є лист), — Хомяк Володимир.

Левицького Михайла, з с. Ісаїв, пов. Самбір, звідки виїхав 1931 р., — Левицький Федір.

Турчика Василя, **Пелеха Івана**, **Нагірну Емілію** та **Сурівку Осипа**, з пов. Березів, — Турчик Іван.

Купич Івана, з Любичі Королівської (є лист), — Пятночка Михайло.

Назоровець Параскевію, з Рави Руської; 1937 р. виїхала до Франції, — Назоровець Михайло.

Стрийка, що від 1920 р. перебуває у Франції, — Шпак Олександр.

Адамова Михайла, у Франції (Ду) (є лист), — Адамів Ілько.

Бородайка Ігнатія та **Сапрум Софію**, які до 1939 року були у Франції, — Туркевич Михайло.

Галія Павла, у Франції (Па де Кале) (є лист), — Дмитро Галій.

Попик Юстину і **Тода Франтишка**, та **Марію Попик** і **Краєвського Евстахія**, які до 1939 р. мешкали у Франції, — Попик Михайло.

Кислевського Мирона, **Андрія**, з Станиславова, що 1925 р. виїхав до Франції (є лист), — Кислевський Юрій.

Зінків, Олену й Катерину, що виїхали до Франції 1937 р., та **Бабій Марію**, 1938 р. Були в департаменті Уз, — Демків Богдан.

Мольдвана Степана, що 1942 р. виїхав до Франції, і має бути в Парижі, — Мольдван Осип.

Шию Марію та **Володимира**, **Ваня Матея**, **Синишина Володимира**. Всі перебували на терені Німеччини, — Шия Осип.

Марченко Тетяну, з Мецу, **Марченка Пантелеймона**, **Тишка Івана**, **Гребенюка Михайла**, **Коломійця Івана**, **Мотузного Петра**, **Кравчука Олексія**. Відгукніться!.. — Марченко Олександр.

Ячника Петра та **Анну Попов**, що мешкала в Парижі, — Ячник Михайло.

Білака Дмитра і **Деркача Сильвестра**, з пов. Бучач, — Юрчук Василь і Луцький Мирон.

Лешак Катерину, з пов. Ярослав, що 1938 р. виїхала до Франції (є лист), — Гиз Михайло.

Шпак Марію, зам. Люїс, у Франції (є лист), — Шпак Михайло.

Дулібу Степана, у Франції (М. е. М.) (є лист), — Дуліба Володимир.

Близнюка Івана, з с. Рівня, що перейшов до французьких повстанців, та **Меленка Миколу**, з Буковини, — Дебрин Микола.

Чорного Василя (С. е. М.) (є лист), — Баранович Іван.

Радчука Степана, зі Збаража, що перебував у Франції, — Радух Степан.

Знайомих з села Маковиська, пов. Ярослав, — Шкільник Іван.

Гижка Данила та знайомих з с. Бариша, **Заринець** і **Рукалина**, пов. Бучач, — Гижка Павло.

Рідних і знайомих з Нижнева і Товмача, — Грижак Володимир.

Литвинова Івана і знайомих з Зубрця, п. Бучач, — Костенко Зенон.

Рідних і знайомих з Новосілки Язловецької, п. Бучач, — Мороз.

Рідних і знайомих з Сянїччини, — Ференц Микола.

Рідних і знайомих з Тернополя, — Качмарчук Петро.

Хованець Наталію та знайомих з Бурштина, пов. Рогатин, — Фердига Олекса.

Куценко Наталію, що була останніми часами в Клягенфурті (Австрія), — Ленчик Володимир.

Сторек Лаврентія та **Косінську Юлію** у Франції (Марн), — Гулявий Іван.

Єрошук Зінаїду, що перебуває у Франції, — Єрошук Зиновій.

Др. Костева Михайла, що останньо перебував з родиною у Вайкерсгайм (Віртембергій), давніше в Коломій, — Костів Юрій.

Краєвську Марію у Франції (Монлюсон) (є лист до неї) — Бойко Іван.

Кузбит Марію та **Василя**, з південної Франції, — Скальський Іван.

«СОЮЗ УКРАЇНОК У ПАРИЖІ»

Неділя, 17 березня 1946.

ЦІКАВИЙ ВЕЧІР

з багатою мистецькою програмою.

44, рю де Рен.

Початок о 19 г.

Передплатуйте «Вістник» і заохочуйте інших вірних, щоб вони стали його передплатниками.

Передплата на цілий рік становить 120 фр.
Ціна окремого числа — 20 фр.

Гроші висилайте на адресу:
С. С. 2212-79, Jacques Perridon, 186, Bd. Saint-Germain, Paris (6).

Redacteur responsable : Abbé J. Leskovycz.

Directeur : Savtchenko-Belsky.

Impr. de Navarre, 11 rue des Cordelières, Paris (13).

MENSUEL

АДРЕСА: 186, BOULEVARD SAINT GERMAIN, PARIS (6). ТЕЛЕФОН: Littré 48-65.

ПАСТИРСЬКИЙ ЛИСТ

СВЯТИШОГО ОТЦЯ НАШОГО

ПІЯ XII

З БОЖОЇ ЛАСКИ ПАПИ РИМСЬКОГО

ДО ВСЕЧЕСНИХ БРАТІВ,

ПАТРІАРХІВ, ПРИМАТІВ, АРХІЄПІСКОПІВ, ЄПІСКОПІВ

ТА ІНШИХ МІСЦЕВИХ ОРДИНАРІЇВ,

ЩО В МИРІ Й ЗЛУЦІ З АПОСТОЛЬСЬКИМ ПРЕСТОЛОМ ПЕРЕБУВАЮТЬ,

з нагоди 350-их роковин благодатної злуки

Української Церкви з Апостольським Престолом

**До Всечесних братів,
Патріархів, Приматів, Архієпископів, Єпископів,
та інших місцевих ординарів,
що в мирі й злуці з Апостольським Престолом перебувають
Папа Пій XII**

Всечесні браття!
Привіт вам і Апостольське благословення!

Як доводить історія, Римські Архієреї завжди ставилися з особливою прихильністю й любов'ю до всіх Східних Церков. І тому, сумуючи глибоко після їх відходу зі спільного стада та «спонукані не якимсь там людським інтересом, а любов'ю до Бога та бажанням загального добра», (1), Вони постійно їх запрошували: повернути якнайскорше до тієї єдності, від якої нещасливо були відступили. Керманічі Христової Церкви були й є непохитно переконані і для них це ясна правда, що з цієї щасливо поновленої злуки постане багато чудових плодів, як для всього християнського світу, так зокрема й особливо для самих східних християн. Повна й завершена єдність неминучо принесе збільшений зріст Христового Містичного Тіла і всіх Його поодиноких членів.

Між іншим, у великій справі об'єднання треба, до речі, зазначити, що східним християнам зовсім нема чого побоюватися, мовляв, після повернення єдності у вірі й проводі, їм треба конечно покидати свої православні обряди та звичаї. Це не один раз і досить ясно вирішили також наші попередники: «Не маючи найменшої причини лякатися, що задля об'єднання Ми або наші наступники зламають щонебудь із ваших прав, прадідівських привілеїв, обрядів кожної Церкви та її звичаїв». (2).

Правда, ще не настав той радісний день, коли ми могли б обняти батьківським серцем усі народи Сходу, що повернули до одного Христового Стада. Та, проте, з радістю дивимосся на численних синів тих країн, що, визнавши Престіл Св. Петра твердинею вселенської єдності, з небуденною витривалістю боронять і скріплюють цю єдність та злуку.

З-поміж них бажаємо сьогодні з особливої нагоди говорити про Церкву Українців, не лише тому, що вона відзначається числом своїх вірних і змаганням зберегти святу віру, але також тому, що мінає триста п'ятдесят років з того часу, як вона повернула свою злуку з Апостольським Престолом.

Щоправда, святкувати цю щасливу подію

належить передусім тим, хто повинен її святкувати вдячним серцем, одначе, вважаємо, що тепер саме час пригадати її вірним цілої Вселенської Церкви. І це тому, щоб за цей величній дар склали Всевишньому вічну подяку, а також тому, щоб разом з Нами засилали до Нього смиренні благання, щоб зволив вселаскаво полегшити та злагіднити теперішні страждання та страхіття всього улюбленого народу, щоб охороняв його святу віру, кермував його витривалістю та беріг непорушеною його віру.

I.

На нашу думку, Всечесні Браття, в цьому листі буде корисно, коротко й стисло навести, згідно з свідоцтвом історії, ті минулі події, про які йде мова. І тут насамперед потрібно подати таку історичну подію: Ще заки відбулася щасливо 1595-96 років злука Українців з Апостольським Престолом у Римі, затверджена опісля в місті Бересті, не раз зверталися тамтешні народи до Римської Церкви як Матері всієї християнської спільноти, і, згідно з почуттям свого обов'язку, заявляли їй свій послух, і свою пошану: так, наприклад, Св. Володимир, — цей славнозвісний князь, що його численні народи Руської Держави величають як спрчинника та покровителя їх повернення до християнської віри, — хоч і прийняв обряди і богослужебні форми від східної Церкви, не тільки витривав згідно з совістю в єдності зі вселенською Церквою, але також ретельно дбав, щоб між його народом і Апостольським Престолом існували приязні взаємовідносини. Навіть тоді, коли Царгородська Церква опинилася в упертому роз'єднанні, потомки шляхетного Володимирового роду приймали представників Римських Архієреїв з повною належною шанобою та залишалися в братерській злуці з іншими спільнотами всесвітньої Церкви.

Саме тому цілком відповідає здоровому розумові памятке діло Ізидора, Митрополита київського та Всієї Русі. Як свідчать старовинні пам'ятки української Церкви, Митрополит Ізидор на Вселенському Соборі у Фльоренції, року 1439, урочисто і повним іменем підписує злуку Грецької Церкви із Вселенською. Та, хоч у Києві, столиці Його Митрополії, вітають його, після повороту із Собору, з великою радістю, то, проте, в Москві за-

проторюють його у в'язницю, звідки мусить рятуватися втечею й покидати рідний край.

Все ж таки, хоч і минали роки, то не миналися спогади про колишню благодатну злуку українців з Апостольським Престолом. Не вгасили тих споминів навіть різні чинники, що, внаслідок дуже сумних тодішніх обставин, створювали для цього загрозливу небезпеку. Року 1458, як свідчить далі історія, царгородський Патріарх Григорій Маммас висвячує в Римі, ближче нам незнаюго Григорія на митрополита для українців, які політично підлягали тоді великому Литовському Князеві. Знаємо також, що опісля багато з наступників митрополита Григорія намагалися поновити злуку з Римською Церквою, хоч невідрадні тодішні обставини не дозволяли цієї злуки явно та урочисто проголосити в Україні.

Коли наближався кінець XVI сторіччя, з кожним днем шораз більш ставало очевидним, що бажаної обнови та реформи Української Церкви, пригніченої важкими злигоднями, ні звідки сподіватися, як тільки від злуки з Апостольським Престолом. Навіть нез'єдинені історики описують та явно признають надмірно сумний стан тодішньої Української Церкви. А передові українці, послали до Варшавського Сейму, року 1585, з повним обуренням висловлюють свої жалі перед Митрополитом і заявляють, що стільки зла й горя, які пригнічують Українську Церкву, ніколи ще на світі не було й не буде.

І ці ж таки українці не вагаються обвинувачувати самого Митрополита, Єпископів та монаших Настоятелів, кидаючи проти них тяжкі обвинувачення. Цього роду виступ світських людей проти єрархії був теж знаменним виявом занепаду церковної дисципліни.

Отже нема нічого дивного, що церковні достойники, марно намагаючись різними способами зарадити лихові, приходять зрештою до переконання, що єдина надія для Української Церкви, це об'єднатися у вселенській католицькій спільноті.

В тому самому часі також і Князь Острозький, наймогутніший з українських вельмож, ставиться прихильно до такого об'єднання, вимагаючи лише, щоб ціла Східня Церква приступила до злуки. Згодом, однак, бачачи, що діло з'єднання не буде переведене так, як він собі бажав, стає завзятим противником віднови цієї злуки. Не зважаючи на це, 2 грудня 1594 року Митрополит і 6 Єпископів, по спільних нарадах, укладають спільну заяву, проголошуючи в ній, що вони готові довести до порозуміння та бажаної злуки.

Пишуть вони у своїй заяві: «Ми дійшли до цього рішення, роздумуючи з великим болем серця, на які великі перепони попадають

люди на дорозі спасіння, через брак цієї єдності Божих Церков. Аджеж у цій єдності, починаючи від часів Христа-Спасителя та Його святих Апостолів, жили наші предки і визнавали найвищим Пастирем і Керівником Божої Церкви на землі, не кого іншого, а Святішого Отця Папу Римського, як про це, з рештою, свідчать Вселенські Собори та їх ясні рішення. Цьому ж Керманичеві були в усьому слухняні наші предки. І доки тривав цей загальний послух у всій своїй силі, в Христовій Церкві завжди панував лад, а в душах християн зростала релігійність і богошанування» (3).

Заки ще українські Єпископи змогли перевести в чин цей шляхетний замір з'єднання, необхідними були довготривалі та вельми складні переговори.

Нарешті, 22 червня 1595 року появляється в імені цілого українського Єпископату нова заява в справі з'єднання. Під кінець вересня справа настільки посунулася вперед, що Єпископ Луцький та Екзарх Царгородського Патріарха Кирило Терлецький і також Єпископ Володимирський Іпатій Потій змогли вже вібратися в подорож до Риму, як делегати і заступники всіх інших Єпископів. Вони везуть зі собою листа, що з'ясовує умови, на яких всі українські Єпископи готові приступити до церковної єдності. Наш Попередник, бл. пам. Климент VIII, приймає делегатів з великою прихильністю, а лист, що його вони привезли, передає Раді Кардиналів до пильного розгляду й затвердження. Незабаром починаються дискусії над цілою справою, що доводять до шалливого та бажаного висліді. 23 грудня 1595 року згадані делегати з'являються перед Найвищим Пастирем, передають Йому на вельми врочистому зібранні заяву всіх українських Єпископів, в їх імені та від себе складають визнання християнської всесвітньої віри і обіцяють належну пошану й послух.

Того ж самого дня наш Попередник Клементій VIII, окремим Апостольським листом, що починається словами Псалми: «Велій Господь і хвален зіло» (4), оповіщає цілому світові цю радісну подію. А з якою великою радістю та любов'ю поставилась Римська Церква до українського народу, прийнятого до одного спільного Стада Христового, це також видно з Апостольського листа з 7 лютого 1596 р., що починається словами: «Благословенний нехай буде Пастир»... У цьому листі Найвищий Пастир повідомляє Митрополита й усіх українських Єпископів про щасливо осягнену злуку цілої їх Церкви з Апостольським Престолом. Оповівши коротко й пояснивши, що зроблено в Римі для з'єднання та що обговорено, звеличуючи вдячним серцем довершене з Божої доброти діло, Він урочисто підтверджує,

що правосильні звичаї та обряди української Церкви лишаються непорушені. «Ваші обряди, — пише Він, — і Ваші богослужбні церемонії, що зовсім не стоять на перешкоді ні непорушності католицької віри, ні нашій взаємній злуці, з тієї самої причини і в такий сам спосіб, як їх Вам признав Фльорентійський Собор, Ми також признаємо і Вам їх залишаємо». (4). Далі в згаданому Апостольському Листі пише наш Попередник, що Він звернувся до Його Величності Короля Польщі, щоб той не тільки поширив свою опіку на українських Єпископів, але також щоб відзначив найвищою шанобою і, згідно з їх бажанням, прийняв у ряди сенаторів. Вкінці, Він по-батьківськи закликає Єпископів, щоб по змозі в найближчому часі скликали Собор цілої церковної провінції і на ньому визнали й затвердили довшену злуку українців з Вселенською Церквою.

На цьому Соборі, що відбувся в Бересті, взяли участь не тільки всі українські Єпископи і багато священників, разом із королівськими делегатами, але також Єпископи латинських епархій: луцької, холмської та львівської, як представники Римського Архиерея. І хоч Єпископи львівський та перемиський, на жаль, відступили від даної раніше згоди, то, однак, 8 жовтня 1596 року щасливо затверджено та проголошено злуку української суспільності із Вселенською Церквою. І, звичайно, треба було сподіватися, що це об'єднання та здруження, такі дуже корисні для українського народу, при загальній згоді усіх дадуть багаті плоди.

Але прийшов «людський ворог» і серед пшениці посіяв кукіль. (5). І, власне, чи це наслідком захланності деяких вельмож, чи з причин політичної ворожнечі, чи, врешті, через недбайливо переведену підготовку духовенства й народу до цього діла, повставали дуже завзяті розрухи і важкі, довготривалі незгоди. Деколи виринали, навіть, побоювання, що це започатковане діло марно пропаде.

І якщо непорозуміння й напасті не тільки нез'єдинених братів, а також і деяких католиків, не довели цього діла в самих початках до загибелі, це треба, насамперед, завдячувати: Митрополитам Іпатієві Потієві та Велямінові Рутському. Їх невтомні змагання та заходи охороняли святу справу і причинялися до її розвитку. Зокрема, до їх успіхів треба зачислити старанну освіту й виховання духовенства та чернецтва, а також сумлінне навчання народу правд віри та Божих законів.

Крім цього, в короткому часі це діло зростає й освячує кров мученика. Славний святістю життя й жаром апостольства, Йосафат Кунцевич, Архиепископ Полоцький і Вітебський, відважний борець за з'єдинення зі Все-

ленською Церквою, призначений жорстокою запеклістю нез'єдинених на смерть, з головою, розрубаною величезною сокирою й простріляною кулями, віддає своє життя. Але свята кров також і цього мученика стає в певній мірі посівом християнства: самі вбійники, всі, крім одного, перед тим, як виконано над ними смертний присуд, каються в своєму злочині, осуджують його, прохаючи одночасно прийняти їх до Єдиного Христового Стада.

Аджеж і цього годі не приписати заступництва святого мученика, що Мелетій Смотрицький, який з-поміж інших найзавзятіше намагався здобути для себе архиепископський престіл Полоцька, прийняв католицьку віру 1627 року; і хоч якийсь час вагався ще на обидва боки, вкортці став твердим оборонцем щасливого повороту українців на лоно Католицької Церкви.

Однак, з часом, почали більшати різні труднощі, що спинювали це, щасливо почате, діло з'єднання. А найбільше важким було те, що польські королі, які, здавалося, спочатку бажали сприяти цій справі своїм заступництвом, пізніше, під впливом зовнішніх ворогів та примушені внутрішніми чварами, почали щораз більше уступати противникам католицької єдності, яких не бракувало.

З цих причин ця найсвятіша справа дійшла до того, як зрештою це визнали українські Єпископи, що не мала вона іншої підпори, як поміч Римських Архиереїв, що через листи, повні співчуття та уділення підмог, які тільки були можливі, а головню через Апостольського Нунція у Польщі, боронили відважно й по-батьківському Українську Церкву. Що гірші були часи, то більше виявлялася ревність святих українських Настоятелів. Вони старалися не тільки навчати християнської науки звичайний нарід, але піднести також і священство, не досить освічене, на вищий щабель знання святої науки, і, з рештою, наповнити відновленим запалом до виконання правил і сильним стремлінням до досконалости монахів, де їх поведінка через недбайливість підупала.

Вони також не занепали духом, коли 1632 року більша частина церковних дібр була признана г'єрархії, недавно основаній, нез'єдинених братів і в договорах між польським королем і козаками постановлено знищити повновлену єдність Українців з Апостольським Престолом. Вони навпаки далі продовжували боронити відважно й завзято їм довірєні стада.

Одначе, Господь, що не допускає до Свого народу надмірних злиднів та страждань, велів теж, щоб після горя та втрат настали спокійніші часи для Української Церкви. Це стало-

ся після Андрусівського замирення 1667 року. Ці мирні часи приносять також для релігійного життя щораз тої кращий розрост та розвиток; християнська віра та юбічаї так процвітають, що стають ваблючим прикладом для двох Єпархій, що були, на жаль, не приступили до з'єдинення 1596 року. І там також з кожним днем щораз більше, при загальній згоді, говорять про поворот до єдиного Вселенського Стада. 1691 року приступають щасливо до злуки з Апостольським Престолом Перемиська Єпархія, а 1700 року Єпархія Львівська; таким чином, майже весь український нарід, що проживав у межах тодішньої Польщі, злився в одній вселенській єдності.

Отже з кожним днем чимраз більше кращав стан Української Церкви, даючи велику користь для християнської справи. 1820 року Митрополит Української Церкви, разом з іншими Єпископами, зібралися на Собор в Замості, щоб по спільних нарадах задовольнити якомога краще ростючі потреби вірних. З постанов цього Собору, які затвердив Наш Попередник, бл. пам. Венедикт XIII, Апостольською Конституцією «Обов'язки апостольства» з 19 липня 1724 року, українська спільнота осягнула чималі користі.

Однак, за Божими незабгненими плянами майже при кінці вісімнадцятого сторіччя ця сама спільнота зазнала багато переслідувань і гноблення, які, по розділі Польщі, в тих частинах, що були прилучені до Росії, стали гострішими, а деколи дуже строгими. І так, по смерті царя Александра I, ухвалено страхотливий плян завдати нищівного удару єдності українців з Римською Церквою. Вже й передтим тамошні Єпархії були позбавлені майже всякого зв'язку з Апостольським Престолом.

Та вневдовзі вибрано Єпископів, що пересякли й підштовхували духом розбрату, слухняні світській владі, могли тільки сприяти цьому. Під впливом царя Александра I, в Семинарії у Вільні питомцям обох обрядів уділюється науку, противну Римським Архиереям. Василянський Чин, що його члени були дуже помічними Католицькій Церкві, послуговуючись східними обрядами, позбавлено власного проводу й власної адміністрації. Його ченці й гуртожитла (монастирі) зовсім підпорядковані Єпархіяльним Консисторіям. Нарешті, священникам латинського обряду заборонено під строгими карами уділювати українцям св. Тайн і інших релігійних потіх. Однак, який жаль, року 1839 урочисто проголошено злуку Української Церкви з Російською нез'єдиненою Церквою.

Хто ж міг би розповісти, Всечесні Брат-

тя, про ті болі, нещастя й страждання, які впали в ті часи на високо благородний український нарід, тільки тому обвинувачений у злочині й проступках, що коли насильством і підступом був підштовхуваний до схизми, опірався завданій йому кривді і намагався з усієї сили задержати свою віру?

Отже тому справедливо й заслужено наш Попередник, бл. пам. Григорій XVI, в своїй промові з 22 листопада 1839 року оповістив цілому католицькому світові негідність цього поступовання, оплакуючи й оскаржуючи це. Однак, не вислухано його урочистого домагання й нап'ятування. І тому тим більше мусіла Католицька Церква оплакувати своїх синів, несправедливим насильством відірваних від її матернього лона.

Що більше, по кількох роках Холмська Єпархія, що входила в склад Польського Королівства, приєднаного до Російської Імперії, зазнала такої самої сумної долі. Ті вірні, що не хотіли відірватися від правдивої віри і з повною відвагою, з власного твердого переконання, опіралися злуці, накинений 1875 року з нез'єдиненою Церквою, були ганебно покарані або грошевими карами, або нагайками, або засланням.

Навпаки, в тому самому часі у львівській та перемиській Єпархіях, що по розділі Польщі були долучені до Австрійської Імперії, розвивалася українська справа серед спокою та лагідности. 1807 року знову повернено навіки, зв'язаний з Львівською Архиепархією, титул Галицької Митрополії. І в цій провінції так процвітало життя, що поспіль двох Митрополитів: Михайло Левицький (1816-1858) і Сильвестер Симбратович (1882-1898), що правили кожний своїм стадом з великим хистом і безмежною посвятою, були вшановані за визначні прикмети духа і великі заслуги Римською Пурпурою і прийняті до Найвищого Церковного Сенату. А коли число католиків з кожним днем збільшувалось, Наш Попередник, бл. пам. Лев XIII заснував правно нову Єпархію — Станиславівську. Цей щасливий стан Галицької Церкви був відповідним способом закріплення, коли всі Єпископи з Вислаником Найвищого Архиерея та іншими численними представниками духовенства зібралися у Львові, щоб відбутися там загальний провінціальний Синод і видати відповідні норми літургічні і щодо святої дисципліни. 1891 р.

Коли, наприкінці дев'ятнадцятого сторіччя і з початком двадцятого, через економічні злидні, чимало українців виємігрувало з Галичини до Сполучених Держав Північної Америки, Канади і держав Південної Америки, Наш Попередник, бл. пам. Пій X, дбаючи своєю чутливою душею, щоб ці найулюбленіші сини

через незнання місцевої мови і недосвідчення в латинських обрядах, не далися полонитися обманам нез'єдинених і еретиків, або обмотані сумнівами і блудами, не відкинули жалюгідно зовсім релігії, призначив для них 1907 року Єпископа, наділеного певними правами. Потім, коли число цих католиків і їх потреби побільшилися, іменовано окремих Єпископів Ординаріїв для українців з Галичини: одного в Сполучених Державах Північної Америки, а другого в Канаді, а крім цього Єпископа Ординарія, призначеного для вірних цього самого обряду, що виємігрували з Закарпатської України, з Мадярщини або з Югославії. А потім св. Конгрегація для поширення християнської віри і св. Конгрегація призначена для Східної Церкви, унормували відповідними й корисними законами церковні справи українців у тих краях, що про них ми згадували вище, та в краях Південної Америки.

Отже зовсім не дивно, Всечесні Браття, що, одержуючи такі великі добродійства, спільнота українців католиків не раз, при відповідних нагодах, бажала щиро виявити свою подяку і відданість Римським Архиєреям. Особливим способом випала до цього нагода 1895 року, коли минуло три сторіччя від того часу, коли дійшло до щасливого об'єднання їх предків з Апостольським Престолом, що було затверджене в місті Бересті. Отже, крім того, що в поодиноких місцевостях Галицької провінції відзначено цю щасливу подію відповідними урочистостями, вислане було дуже визначне представництво, зложене з Митрополита і Єпископів, що виявило до Найвищого Архиєрея і Наступника Святого Петра любов Української Церкви і прилюдно заяви-

ло Йому пошану, відданість і послух. Коли цю, таку визначну делегацію, з належною шанобою прийняв у себе Наш Попередник, бл. пам. Лев XIII, Він промовив до неї з батьківською радістю і батьківським вдоволенням, вшанувавши найбільшими похвалами з'єднання українців з Апостольським Престолом, з огляду на те, що для тих усіх, що його прийняли ширим серцем, воно стало спасенним джерелом правдивого світла, непорушного спокою і небесних плодів.

Також і в цьому нашому сторіччі не менші були благодаті, якими Римські Архиєреї наділили цей найулюбленіший нарід. Передусім, коли перша європейська війна, в якій брали участь майже всі народи, знищила ці краї, в наступних роках інші народи нічого не зробили, що могло б принести якунебудь допомогу або полегшу українському народові. З поміччю Божою, великі труднощі, які пригноблювали цю католицьку спільноту, були побороєні, в чому можна добачувати її охочу й добровільну відповідь на невтомну працю її Єпископів й допомогу іншого духовенства. Однак, який жаль, прийшла нова війна, яка, як усі знають, була далеко важча й шкідливіша для української гієрархії і її вірного стада. Але, Всечесні Браття, заки писатимемо коротко про теперішні труднощі і злидні, які доводиться терпіти цій Церкві рівночасно з найважчою небезпекою для її існування, годиться дещо додати, з чого краще й ясніше можна буде побачити, які великі й справжні добродійства дала українському народові і його Церкві та злука, що була щасливо довершена 350 років тому.

(Д а л і б у д е)

Великої ваги документ

З нагоди 350-тиріччя об'єднання Української Церкви з Апостольським Престолом, Святіший Отець Папа Пій XII звернувся до цілого католицького світу з Енциклікою, змаловавши в ній славний шлях, яким ішла Греко-Католицька Церква впродовж свого існування, і підніс свій голос протесту проти переслідувань, яких зазнає ця Церква під владою більшовиків.

Який дивний збіг обставин! 350-тиріччя цієї важливої для Української Церкви події припадає якраз у найтяжчу для неї годину.

Кілька днів тому московське радіо оголосило, що Українська Греко-Католицька Церква добровільно прилучилася до Церкви Московської.

В історії нашої Церкви вже було таке одне

прилучення, 1839 року, за царя Миколи I, але тоді потрібно було багато війська й нагайок, за допомогою яких наших людей перетягали на православ'я. Тепер же, як бачимо, методи навертання удосконалені, і минув тільки рік більшовицького господарювання в Західній Україні і вже всіх «уніятів» об'єднано з сталінославною Церквою. І найголовніше — добровільно!

Якби 1939 року більшовики були б не вивозили Галичини і ми були б не зазнали на собі «батьківського» і «братнього» піклування, ми могли б сумніватися щодо цієї добровільності, але скуштувавши за два роки всі блага, що їх дає найдемократичніша в світі сталінська конституція, ніхто з нас навіть не подумав сумніватися. Адже в Советському

Союзі все робиться тільки «добровільно». «Добровільно» люди передплачують державну позику (спробуй не передплатити!), робітники «добровільно» працюють так, як колись і на каторзі не працювали (треба ж жити!), селяни «добровільно» відмовляються від своєї землі й записуються до колгоспів (не їхати ж на Сибір!), і навіть церкви, що були замкнені, — це наслідок «добровільного» голосування вірних, які вимагали позамикати вогнища релігійного дурману!

Знаючи все це, ясно, що й наші Єпископи «добровільно» пішли в більшовицькі тюрми; Єпископ Станиславівський Хомишин, перебуваючи в ув'язненні, «добровільно» помер; отже, чи слід після того дивуватися, що коли більшовики розстріляли ще сотню, другу «реакційних» священників, Українська Церква «д о б р о в і л ь н о» підкорилася Церкві Московській.

Це все робиться, звичайно, з великої братньої любови до українського народу, бо, як твердить советська преса, Рим цілий час намагався знищити українську культуру й українську мову, але Москва вирішила врятувати українців від винародовлення, взявши їх під свою опіку.

Та небагато знайдеться таких, що повірять цій байці. Адже навіть сліпий міг бачити, що під духовим проводом Греко-Католицької

Церкви український нарід не тільки не втрапив, ба навіть розвинув свою національну свідомість, і ні Австрія, ні Польща, ні Угорщина, ні будьяка інша держава, не змогли примусити українців зректися й забути свою рідну мову; коли ж візьмемо більшість наших братів, що перебували під сонцем сталінської конституції, то навіть у себе дома, в родині, вони розмовляють по-російському.

Отже можна брехливою більшовицькою пропагандою дурити цілий світ, але не українців греко-католиків, що під час більшовицької окупації Галичини 1939 року добре пізнали своїх «визволителів».

Енцикліка Святішого Папи Пія XII лишиться назавжди документом, який якнайкраще доводить, що Апостольська Столиця цілий час прихильно ставилася до Української Церкви, завжди її боронила, не кермуючись жадними політичними мотивами, щождо більшовицького наступу на Українську Греко-Католицьку Церкву, то це справа суто політична, яка має на меті зламати хребет українському народові.

Кожен свідомий українець повинен бути вдячний Святішому Отцеві за Його сміливий виступ в обороні Української Церкви, бо, боронячи цю Церкву, Він тим самим боронить український нарід!

Чужинецька преса про переслідування вашої Церкви

ETUDES, ГРУДЕНЬ 1945.

В цьому зошиті вміщено статтю Поля Антуана про переслідування Греко-Католицької Церкви в Совегах. («Les gréco-catholiques en URSS»).

Спершу йде короткий опис історії Унії в Україні від 1595 р. аж до її остаточного скасування царом, на правобережжі (1839-1875 р.р.); далі йде мова про становище Греко-Католицької Церкви в Галичині за Австрії й Польщі, та про царську займанщину 1914 року. Після цього йде трагічне оповідання про «навертання» галицьких українців на православ'я, започатковане 1944 р. Москвою. О. Гр. Костельник (галицький Квіслінг, як його зве журнал), з наказу Кремля, основує «ініціативний комітет для навертання греко-католиків на православ'я». Роля цього «комітету», як її визначив, в імені Найвищого совета УССР, Ходченко, полягає в доносках на всіх «упорствующих» греко-католицьких па-

рохів, що не хочуть переходити на православ'я, не визнаючи над собою влади самозванчого «комітету». Той самий о. Костельник готує на доручення Москви твір проти папської влади.

Але всі заходи покищо залишилися без великих наслідків. На 2.700 греко-католицьких священників пішло за о. Костельником 42 (не повних 2%). Цікаво, що на поміч собі совет народних комісарів заперіг відновлену для безбожницьких потреб, слухняну йому, православну московську Церкву, яка й помагає урядові «навертати уніятів».

Автор статті не сумнівається, що насильницьке перетягування галицько-українських католиків на московське православ'я значитиме для них у майбутньому цілковитий духовий занепад.

Автор вірить, що старші часи, які переживає тепер Українська Греко-Католицька Церква, збудять до неї симпатію всього католицького світу.

Англійській часопис «The Tablet» (12. 1.) видрукував статтю про переслідування українських греко-католиків советами. «Коли, — пише часопис, — заклик патріярха московського до українських католиків, перейти на московське православ'я, залишився без успіху, уряд вирішив ужити сили. Ту саму політику провадять совети щодо греко-католиків Закарпатської України».

Ця стаття відкриває, між іншим, справжні причини примусового переселювання українського населення Лемківщини й Холмщини до СРСР. Ці причини — це намір советського уряду не залишити ніякого українського національного осередку поза советськими кордонами, бо в своїх границях легше буде піддати український нарід процесові асиміляції (винародовлення).

«La Documentation Catholique», з 3. II. 1946 р. друкує низку документів про релігійні переслідування в Західній Україні. Тут знаходимо «Лист до українських греко-католицьких священників» самозванчого «Ініціативного комітету для з'єднання Греко-Католицької Церкви з Православною». Лист закликає українське священство добровільно пристати до московського православ'я, інакше загрожує примусом. На думку авторів листа, греко-католицькі священники повинні у власному інтересі, якнайскоріше прилучитися до московської православної Церкви. Коментарі «Документаційн Католік» збивають фальшиві доводи листа.

Далі подано «Лист православного патріярха московського до пастирів і вірних Греко-Католицької Церкви Західньої України». В цьому листі виразно звучать «єдинонеділимські» нотки старого стилю, ще до 1917 року. Лист переконує українських адресатів, що вони з

давніх давен були зв'язані з Москвою, з її народом, мовою і предковичними звичаями (?!), що вони були лише «відрізані від російської землі і від їх матері, російської православної Церкви», що «велика Росія й Галицька Україна є сестрами во Христі», та що для українців-греко-католиків є лише одна «мати», і нею є православна московська Церква...

Відтак наведено, повний власної гідности, лист священників Митрополичої Курії у Львові до Молотова з протестом проти антиунійної акції самозванчого комітету та з домаганням звільнити арештованих єрархів Української Греко-Католицької Церкви й привернути цій Церкві її права на незалежність.

У той час, коли чужа преса виступила в обороні гнобленої в Західній Україні і на Закарпатті, Греко-Католицької Церкви, — український часопис «Батьківщина» вважав за відповідне вмістити з великою шанобою портрет московського патріярха Алексія, що очолює й «благословляє» похід проти Української Церкви.

Навіть більше! У провідників УНФ вистачило сміливости, або, краще сказавши, нахабства, дати розпорядження своїм агентам продавати це число «Батьківщини» в неділю, під час Богослуження, коло нашої греко-католицької церкви.

Мимоволі виринають у пам'яті слова поета:

Сміється хтось, плює нам в рани,
Цілує — як огнем пече,
При нас на нас кує кайдани
І обнімає гаряче.

О, хто ти, хто ти, невідомий,
Ти, сину Ночі і Гріха?

І голос в відповідь знайомий:
«Я — Каїн, брате, ха-ха-ха!»...

СУМЛІННЯ

Сумління в людській душі, це немов той накручений будильник. Будильник дзвонить, будить, остерігає й голосно гукає до вас, що час уже вставати; та не зважаючи на весь отой його репет ви далі преспокійно можете лишитись у ліжку й солодко спати; будильник вас не змусить устати, ні не візьме вас насилу та й не витягне з ліжка.

Подібно й сумління: воно остерігає, переконує, закликає, але ви завжди можете вчинити так, як вам подобається.

Будильник може дзвонити раз, два, три, чотири й більше разів. Якщо його не будете слухати й далі будете в ліжку спати, то за кож-

ним разом, як він дзвонить, будете його чути щораз слабше, а вкінці вже до того дзвонення так привикнете, що воно на вас не буде робити вже ніякого враження.

Так само й сумління ваше буде до вас часто відзиватися. Якщо свідомо й добровільно станете нехтувати його й неслухати, то скорше чи пізніше прийде такий день, що вже більше його голосу не почуєте. Будете далі преспокійно спати твердим сном смертельного гріха, і хіба тільки чудо Божої всемогутности могло б вас із того страшного сну пробудити. Але чи Господь Бог зробить таке чудо для вас? Чи Він може зобов'язаний таке чудо робити?

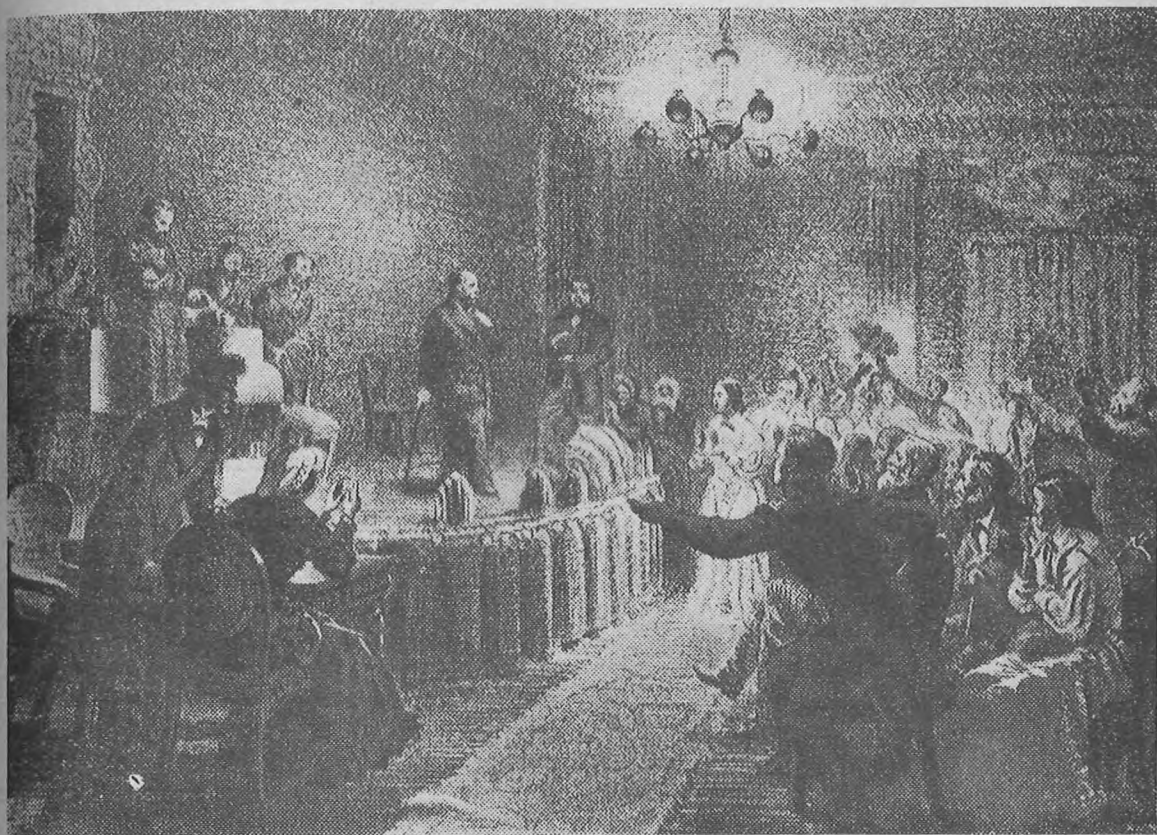
Шевченко — аристократ духа

Ми знаємо Шевченка, як поета, співця славного минулого, борця за волю, кріпака, змовника, політичного в'язня, заслання, та, врешті, — народнього генія.

Сьогодні торкнемося його більш людської природи — його характеру.

Тарас Шевченко народився в часах після Великої Руїни та сумнозвісного «указу» Ка-

гав усі великі таланти та створював для них атмосферу творчости, духової наснаги та мистецтва. Навпаки, проходжуючись по Петербурзі, спостерігаючи його життя, бачачи, скільки в ньому є його земляків, що забули свою батьківщину, «дідів діла незабутні», продались «у різницю москалеві», «всі мови знають, крім своєї», «цвенькають по московськи»,

Шевченко в Петербурзі, серед представників літератури, мистецтва і науки.
(Автолітографія О. Довгаля).

терини II, коли все національне українське життя було завмерло... Сучасники Шевченка давно закинули романтичні мрії про боротьбу, про волю, «достосувались» до дійсности та шукали кар'єри в... Петербурзі.

Якби Шевченко пішов був цією самою дорогою, його потрійний талант (поетичний, малярський і співацький) виніс би його був на найвищі щаблі кар'єри, його слава кинула б йому під ноги не тільки Петербург, а й цілий світ.

Але, «велетень духа», Тарас Шевченко не дбав про особисте! Та й Петербург не був для поета цієї міри, що Шевченко, таким духовим осередком, як, напр., Париж, що притя-

величають московське царство, як свою нову батьківщину, соромляться признаватися, «хто вони, чіх батьків», прославляють ворогів українського народу, «раби з кокардою на лобі», — ось це все пізнавши, Шевченко збирає всю цю трагедію свого знедоленого народу в один суцільний образ «Петербург» і надає йому символічного значення для всієї історії України: кузня невідьників, перекінчиків і зрадників!

Шевченко — член найнижчої тоді верстви українського народу, кріпак. Але яка в нього національна гордість! Її характеризує розмова з «землячком з циновими гудзиками»: — «Где ти здесь узялся?». — «З України!». —

«Да как же ти й гаварить не вмеш по здешнему?». — «Ба ні, кажу, говорить я вмію, та не хочу». («Сон»).

Відповідь, гідна римського патриція або англійського лорда!

Тому й не зрозуміла йому поведінка «землячків», що:

По московськи так і чешуть,
Сміються та лають
Батьків своїх, що змалечку
Цвенькати не вчили
По-німецьки, а то тепер
І кисни в чорнилі...
П'явки, п'явки! Може, батько
Останню корову
Жидам продав, поки вивчив
Московської мови!.. («Сон»).

Шевченка не можна було підкупити ні золотом, ні панською розкішшю, ні «чинами». Людину великого, непересічного ума не може ж захопити зовнішній блиск, під яким криється духова вбогість, «каламарські душі», лакейські спини... Характери й природу цих людей пізнав Шевченко добре та й чеше їх острою сатирою у поемі «Сон»:

За богами — панства, панства
У сріблі та златі!
Мов кабани годовані,
Пикаті, пузаті!
Аж потіють та товпляться,
Щоб то ближче стати
Коло с а м и х; може, вдарять,
Або дулю дати
Благоволять — хоч маленьку,
Хоч пів-дулі, аби тільки,
Під самую пику... («Сон»).

У поведінці цих підлабузників бачить Шевченко й їх суспільну мораль: перед сильним гнути спину — слабшого давити:

... цар підходить
До найстаршого, та в пику
Його як затопить!
Облизався неборака,
Та меншого в пузо —
Аж загуло!.. А той собі
Ще меншого туза
Межи плечі; той — меншого,
А менший малого,
А той дрібних... («Сон»).

У цій гнилій, лакейсько-чиновницькій атмосфері Шевченко задихається. Для неї він має тільки глум та презирство. Але зовсім інакше виглядає у нього життя в Україні!:

У Києві на Подолі
Братерська наша воля,
Без холопа і без пана,
Сама собі у жупані
Розвернула весела,
Оksamитом шляхи стеле

І єдвабом застилає,
І нікому не звертає... («Чернець»).

«Нікому не звертає!», — ось гасло лицаря шляхетного! Ось панськість у своєму найкращому, найблагороднішому вияві! Ось гордість сильного! Ось почуття своєї національної чести та своєї права на своїй землі! Для нього, — українця з крові й кости, — рідніший і миліший «Садок вишневий коло хати» та «Високі могили, де лягло спочити козацьке біле тіло».

Коли ж він і захоплюється блиском і славою, то ця слава не з ласки царя дарована за юдину зраду України, а в лицарських походах здобута, кров'ю освячена й тому така рідна, така дорога:

Пишними рядами
Виступають отамани,
Сотники з панамі,
І гетьмани, всі в золоті...
Розмовляють, розказують:
Як Січ будували,
Як козаки на байдаках
Пороги минали,
Як гуляли по синьому,
Грілися в Скутарі,
Та як, люльки закуривши,
В Польщі на пожарі,
В Україну верталися,
Як бенкетували... («Гайдамаки»).

Та не тільки петербурзьке життя не подобалося Шевченкові. Навіть твори мистецтва, виконані чужинцями, що зображували чужу славу, викликали в ньому не захоплення, а ненависть до тих, хто здобув собі цю славу — кривдою. Ось, що пише він про пам'ятник, що, з наказу цариці Катерини II, був поставлений цареві Петрові I в Петербурзі:

А він руку простягає,
Мов світ увесь хоче
Загарбати.

Хто ж се такий?

... Се той П е р в и й, що розпинав
Нашу Україну,
А В т о р а я доконала
Вдову-сиротину.
Кати, кати, людоді!
Наїлись обоє,
Накраліся!». («Сон»).

До болю вражало й обурювало його те, що земляки, ніби шукаючи добра для України, пішли на чужу службу і тільки на словах виявляли свою любов до рідного краю. Він, натхненник Божий, старається повернути блудних синів з хибного шляху, вказати їм їх домилки:

Нема на світі України,
Немає другого Дніпра;

А ви претеса на чужину
Шукати доброго добра,
Добра святого, волі, волі,
Братерства братнього...

Найшли,
Несли, несли з чужого поля,
І в Україну принесли
Великих слів велику силу,
Та й більш нічого...

(«І мертвим, і живим»).

Шевченко пригадується над причинами занепаду України й приходиться до висновку, що найважливіша — це мала національна свідомість. Майже всі забули про колишню славу і волю України, примирилися з своїм рабським існуванням, не бажаючи навіть спробувати скинути національне ярмо, яке накинута українському народові Росія. Тому й радить Шевченко землякам звернутися до нашої історії, до славної традиції:

Подивіться лишень добре,
Прочитайте знова
Тую славу, та читайте,
Од слова до слова...
Все розберіть, та й спитайте
Тоді себе: що ми?
Чиї діти? Яких батьків?
Ким, за що закуті?

(«І мертвим, і живим»).

Сумує Шевченко, що історія нічого нас не навчила, що далі повторюються ті самі помилки, а вороги використовують міжособну ворожнечу для своїх загарбницьких задумів. За це обвинувачує Шевченко тодішніх «провідників народу», тобто інтелігенцію:

Доборолась Україна
До самого краю:
Гірше ляха свої діти
Її розпинають...

Українську інтелігенцію знав Шевченко добре. Поважав тих, що працювали для народу. Їм теж присвячував свої поеми, в яких радив їм, щоб «співали про минуле», тобто освідомлювали нарід у нашій прихованій силі та в можливостях боротьби. Він звертається з закликком «До Основ'яненка»:

Утни, батьку! щоб нехотя
На весь світ почули,
Що діялось в Україні
За що погібала,
За що слава козацькая
На всім світі стала!

Шевченко бачить, що не багато матиме помічників у своїй ідейній праці, бо все злякане, придавлене, або й збайдужніле... Та він вірить у нарід, який треба навчити, показати йому шлях. І він навчає:

Учітеса, брати мої,
Думайте, читайте,

І чужому научайтеса, —
Свого не цурайтеса:
Бо хто матір забуває,
Того Бог карає,
Чужі люди цураються,
В хату не пускають...

(«І мертвим, і живим»).

Але не радить іти в науку до чужих, знаючи правдиву ціну тим усім «благодатям», які дає Москва поневоленним народам:

... А за те,

Якби ви з нами подружились,
Багато б дечого навчились,
У нас же й світа як на те:
Одна Сибір неісходима!
А тюрм? А люду? Що й лічить!
Од Молдаванина до Фіна —
На всіх ясиках все мовчить...
Бо благоденствує!..
Все покажем, тільки дайте
Себе в руки взяти:
Як і тюрми мурувати,
Кайдани кувати,
Як їх носити, і як плести
Кнути узловаті.
Всьому навчим, тільки дайте
Взяти свої гори,
Останії, бо взяли вже
І поле, і море...! («Кавказ»).

І висловлює такі святі слова до блудних українських синів:

Схаменітеса, недолюдки,
Діти юродиві!
Подивітеса на рай тихий,
На свою Вкраїну;
Полюбіте ширим серцем
Велику руїну!
Розкуйтеса, братайтеса!
У чужому краю
Не шукайте, не питайте
Того, що немає
І на небі, а не тільки
На чужому полі...
В своїй хаті — своя правда
І сила, і воля!

Наведеного досить, щоб схарактеризувати нашого національного генія, Тараса Шевченка, не тільки як великого поета, творчого духа, яким тільки через наше недбальство не хвалимося перед цілим світом, — але як людину кришталевого характеру, борця й страдника за його найвищий ідеал — незалежну Україну, та розумного провідника народу, що знає, яким шляхом іти для досягнення мети.

Вивчаймо Шевченка, особливо в цю, найтяжчу в історії України хвилину, коли вороги забрали вже й наші гори «останії, бо взяли вже і поле, і море!»...

Чим є людина?

Машиною, звіриною, чи розумною істотою?

(П Р О Д О В Ж Е Н Н Я)

В. — КРЕАЦІОНІСТИЧНІ ДОКАЗИ ЩО ТАКЕ КРЕАЦІОНІЗМ?

Креационізм виводить свою назву від латинського слова «креаціо» й означає по нашому «сотворення».

Всі віруючі люди визнають креационізм. Вони вчать, що першу людину сотворив Бог. Свою науку черпають вони з висновків здорового розуму та ясних слів св. Письма, де стоїть виразно написано: «І сотворив Бог чоловіка на свій образ, на Божий образ сотворив його, мужчину й жінку сотворив їх». (1. Мойс., 2, 27).

Ця, така ясна й одночасно піднесена правда, що Бог сотворив першу людину, дуже не подобалася безвіркам. За всяку ціну старалися вони вивинити початок людини без Бога. І тому вони огірчені на здорову філософію, та Боже об'явлення, кинулися просліджувати найновіші, дослідні науки, щоб у них знайти зброю проти релігії.

Однак, дуже завелися наші недовірки у найновіших, дослідних науках. Бо на превелике своє здивування, переконалися, що найновіші науки про людину не тільки що не захитали прастарої правди про початок першої людини від Бога, але поставили цю правду у ще кращому й новішому світлі.

Ось послухаймо, що поворять про людину найновіші дослідні науки.

1. — Біологічний доказ

Що каже про людину біологія?

Відповідь: — Біологія це наука про життя.

Щодо людини, то біологія старається відповісти на таке питання: чи це можлива річ, щоб перша людина повстала самородно, або розвинулася шляхом еволюції з малпи?

На біологію звернули матеріалісти з еволюціоністами особливу увагу. Вони намагалися всіма силами якось витворити найперше самородне життя. І шукали його всюди: одні в болоті, другі у гнилі, треті в морських глибинах, четверті у спадаючій з неба зірці. Були й такі, що закладали в Африці малпячі колонії, а на їх удержання видавали наукові інституції грубі мільйони. Ось і недавно згадує Е. Ділінг про одного біолога, що жертвував 100

доларів зі своєї професорської пенсії, щоб лиш якось добути з людини й малпи потомство.

Що сказала на це все наука біології?

1. Не маємо досі ні одного факту, щоб людина прийшла на цей світ без своїх батьків. Як далеко сягає людська пам'ять, то завжди людина походила від людини. І тому сучасна біологія станула щодо життя на таких трьох основах:

- а) кожне живе з живого;
- б) кожна жива клітина з живої;
- в) кожне живе ядро з живого.

2. Не знаємо ні одного прикладу, щоб малпа перекинулася в людину. Наука біології не записала ще такого факту, щоб малпа була одного дня малпою, а на другий день стала людиною. Щодо еволюції, то сучасна біологія станула на такому:

а) еволюція має свої межі. Це правда, що людина може розвинути штучно з одної рожі більше відмін рож, з одної пари голубів більше відмін голубів. Таку еволюцію признають усі вчені, навіть віруючі, напр., Васман, бо вона основана на досвіді. Але біологія не знає такого факту, щоб із рожі розвинути дуба, з голуба домашню гуску, а з малпи людину;

б) боротьба за життя, це дарвіністична думка. Англійський учений Герард Гард у своїй книжці «Переворот у науці» виказує на основі найновіших природничих дослідів, що здогад Дарвіна про боротьбу за існування зовсім необґрунтований. Найбільші й найсильніші звірі вигинули, а менші й слабші лишилися. Це бачимо хоч би й тепер на прикладі горіля, що в ньому Дарвін добачував близького свояка людини;

в) заніділі кінцівки тіла теж не є за еволюціонізмом. Бо чому ці заніділі частини, як напр., волосся, хребтовий хвіст, зав'язкові груди у мужчини, так вперто виступають у кожній людині й уже раз не занідіють зовсім? Чому за приписами еволюції не виростуть у людини якісь нові частини тіла, напр., крила на плечах?

Отже бачимо, чи сюди, чи туди, то наука біології не стоїть ні за самородством, ні за дарвіністичною еволюцією. І тому насувається мимоволі третє припущення, а саме:

3. Людина мусіла бути сотвореною. Це впливає конечно з досі сказаного.

Бо безсумнівно певним є, що людина не завжди існувала на нашій землі. Є на землі геологічні поклади, що не мають жадного сліду людського життя; колиш була земля розжареною масою. З другої сторони, й наука біології кладе певний факт, що ні самородство, ні еволюція не могли дати початок людині. І тому зовсім очевидно, що філософія із цих двох фактів робить висновок, який одночасно є згідний зі Св. Письмом: «І сотворив Бог людину, взявши порох із землі і вдунув у її лице духа життя». (І, Мойсея, 2, 7).

До такого самого висновку доходить у своїй книжці славний біолог Васман: «Отже припущення особового Творця є правдивою вимогою науки».

2. — Ембріологічний доказ

Що говорить про людину ембріологія?

Відповідь: — Ембріологія це наука про зародки.

У питанні про людину ембріологія займається розвоєм зародків у лоні матері.

Дарвіністи, заведені на біології, кинулися на поле ембріології. Такий, напр., їх вождь Гекель виказував фотографічними знімками, що зародки курки, малпи, собаки та людини є у всіх одні й такі самі. І так виказував Гекель, що зародок людини в сороковому дні від зачаття має хвіст такий великий, як зародок собаки, а в шостому місяці покритий волоссям, як малпа. І з цього зробив висновок, що нема різниці між людиною й малпою.

Що на це сказала наука ембріології?

Наука ембріології найперше виказала Геке-леві, що він ужив свідомого обману. І так професор зоології в Базелі, Рітімаер, зацікавлений надто великою подібністю зародків курки, малпи, людини й собаки, що їх Гекель подав, дійшов, що Гекель відбив їх усіх тією ж самою фотографічною клішею. А Гекель, припертий до муру, вкінці до обману признався... («Берлінер Фольксцайтунг», 29. XII. 1908 р.).

Ще основніше перестудіював ембріологію довголітній директор поліжничої клініки, ембріолог Віаллетон. У своїй книжці «Початок живущих істот» цей учений виказав Гекелеві, скільки то Гекель наробив помилок, беручи безкритично сповідні подібності зародків, як доказ однакового початку й споріднення.

Врешті, сам дарвініст Фріденталь довів, що кров людини вже в зародку виявляє свої особливі прикмети.

3. — Морфологічний доказ

Що вчить про людину морфологія?

Відповідь: — Морфологія це наука про зовнішню будову живин.

У питанні про людину морфологія займається будовою людського й звірячого тіла.

Тому, що малпа своєю будовою є з усіх звірят найбільше подібна до людини, то Гекель із еволюціоністами так сказав у захопленні: «Людина у поставі, будові й цілості тіла є малпою».

Що, однак, на це каже наука морфології?

Наука морфології виказує таке: хоч малпа своєю зверхньою будовою у поодиноких частинах з усіх звірят найбільш зближена до будови людського тіла, проте при докладнішому досліді цілість людського тіла має такі свої питоменності, що їх не має жадна малпа. А саме:

Людина має прямий хід, округлу голову, об'єм черепа пересічно 1.500 кубічних сантиметрів, руки достроєні до розумного діяння; малпа має голову пласку, хід похилений, пересічний об'єм черепа 500 куб. сантиметрів, а замість ніг має вона дві руки, отож вчений Квіє називає малпу «чотирирукою твариною». Наука морфології подає ще інші різниці в будові тіла, але й це вже вистане, щоб переконатися про величезну різницю між людиною й малпою.

Отже не диво, що вже 1900-го року вчений Ранке написав у своїй книжці «Людина» таке: «Кожну кістку людини можна зовсім певно відрізнити від відповідної кістки малпи, чи від інших хребетних, а це з причини її зовсім особливої будови».

І тому тепер ні один поважний учений не видвигає кістякової подібності в будові людини й малпи, як доказ їх взаємного споріднення.

4. — Фізіологічний доказ

На що вказує фізіологія?

Відповідь: — Фізіологія це наука про внутрішні об'яви живин.

У питанні про людину фізіологія порівнює об'яви діяння у людей та звірят.

Недовірки, щоб затерти різницю між людиною й твариною, почали широко розписуватися й доказувати, що всякі об'яви, які знаходяться в людині, можемо певно знайти також у тварині.

Що виказує фізіологія?

Хоч на загал людина не різниться так дуже, щодо зовнішньої будови тіла, від малпи, бо так як і малпа має вона: м'ясо, кістки й нерви; хоч не тільки людина чує, бачить і пам'ятає, але також і малпа; хоч не лиш людина боронить своє потомство, але й малпа вміє завзято його боронити, — проте людина має одну таку прикмету, що її не має ні одне

звіря і навіть малпа. Цією прикметою є релігійність!

Історія людства записала на своїх сторінках страшний образ занепаду людини. Бачили на одному образі, як у старому Єгипті, літ тому 5.000, клячить людина перед биком Апісом, із молитвою на устах, із благальновиягненими руками, а звіря, Апіс, дивиться безтямно на благаючого єгиптянина й спокійно ремігає, заспокоюючи так свій голод. Людина клячить, бо вона релігійна; Апіс жує траву, бо в ньому нема релігії.

Були вправді такі противники, що хотіли цей релігійний об'яв вяснити зовсім природно. Вони казали, що людина тому витворила

собі релігію, бо дивилася на небо, засіяне зорями, чула гуркіт громів, боялася незваної долі, думаючи, що там угорі живуть якісь істоти, від яких залежить їх доля.

Фізіологи вказали, що те все є недостатньою причиною релігійності. Бо ж і малпа дивиться на зоряне небо, дрижить перед громами й утікає, коли надходить буря, а проте малпа не клячить і не молиться.

Цей об'яв релігійності в людині мусить бути чимсь дуже впадаючим кожному в очі, коли фізіологи бачать у релігійності не головну, але єдино знаменну рису, що ясно відрізняє людину від будьякої тварини.

(Д а л і б у д е)

Міжнародній католицький допомоговий комітет

21 лютого ц. р., під головуванням Апостольського Нунція, Його Ексцеленції єпископа Ронкалі, відбулося перше розширене засідання католицьких допомогових комітетів, з метою створення Міжнародного Католицького Допомогового Комітету. На засіданні були присутні представники таких країн: Сполучених Держав Тівнічної Америки, Бельгії, Франції, Англії, Голяндії, Польщі, Румунії, Малярщини, Чехословаччини, Німеччини й Австрії. Представником від українців був о. Іван Леськович.

По спільних нарадах, схвалено якнайскоріше повести акцію у вищезгаданому напрямку, бо дотеперішня праця поодиноких комітетів була б далеко кращою, якби нею керував один центральний орган.

Його Ексцеленція Апостольський Нунцій обіцяв свою повну підтримку для цього вельми корисного діла, яке він вкортці подасть до затвердження Апостольському Престолові.

При цій нагоді варто згадати працю фран-

цузького допомогового комітету *Aumônerie Générale*, що впродовж 5 років давав допомогу не тільки французам, а й чужинцям. Його заслуги великі, головно, в першій помочі збігцям, що опинилися у великих злиднях на території розбитої Німеччини. Цей комітет утримує по всіх окупаційних зонах Німеччини 10 шпиталів, дає цілий час допомогу тим, що її потребують, займається розшуками осіб тощо.

Св. Отець дав на цю ціль 6 мільйонів; у Франції зібрано 5 мільйонів; з Голяндії одержано 500.000. Комітет дістає, і дістає, допомогу натурою від УНРРА, з Еспанії, Канади та інших країн.

Головним директором цього товариства є крилошанин Роден, що цілком посвятився цій гуманітарній праці. Гадаємо, що багато українців також скористало з його услуг, може, навіть, нічого про це не знаючи. Тому нехай цих кілька рядків буде подякою за цю добродійну працю комітету.

Культурно-освітня праця „Союзу Українок“

На час посту, вирішив «Союз Українок» не влаштувати танцювальних вечорів, але продовжувати культурно-освітню діяльність де-що поважнішими імпрезами.

17 березня ц. р. відбувся черговий «Вечір» з мистецько-науковою програмою. Пані Русова розпочала програму доповіддю про «Золоту Легенду», яку вона записала на Буковині. Приявні з великим зацікавленням слухали доповідачку, яка просто й цікаво оповідала про цю історичну легенду, мало відому серед українців.

Далі виступили: наша скрипачка п. Кербі, при супроводі п. Трухлої; басове сольо п. Білошицького та дует скрипка - гармонія п. Семанюка і Капка. Поодинокі точки були пов'язані конферансієркою п. Солоняра, який бавив публіку своїми дотепами. В перервах гостям, що сиділи при столиках, господині роз-

носили їжу й напої, а під кінець, українським звичаєм, співала ціла зала: виконавці, публіка й господині.

Відходячи, задоволені гості заявляли, що, виходить, у часі посту можна й без танців також добре забавитися, до того ж ще й чогось навчитися.

Велике опасибі

Українській Греко-Католицькій парохії в Гартфорд та її настоятелеві О. С. Баландюкові складаємо щирю подяку за прислані 3 фелони для нових священників у Франції.

За цей вияв правдивого піклування про знедолених братів не словами, а ділом, нехай Господь нагородить Вас своїми ласками.

Українська Греко-Католицька Церква у Франції.

Дружина, мати, громадянка

ПОСМЕРТНА ЗГАДКА

НАД СВІЖОЮ МОГИЛОЮ БЛ. ПАМ'ЯТИ ЕВИ З СИНІЦЬКИХ КАТАМАЙ

«І впилась в серце жалем вістка,
що там загинула вона»..

Заокеанські газети принесли нам сумну вістку: неблаганна смерть забрала в могилу молоду й милу істоту, дружину редактора часопису «Америка», бл. пам. Еву Катамай.

Хоч вона й не була «славновісню» жінкою й про неї українське громадянство в Європі мало знає, проте її світла постать дружини, матері й громадянки, що вирізнявала її зпоміж багатьох інших жінок, заслуговує на те, щоб присвятити їй цих кілька скромних слів.

Народжена в Америці, та, на щастя, в свідомій українській родині, батьками вихована в любові до знедоленого Рідного Краю, вона була американкою, але з душою палкої української патріотки. Тому зовсім не дивно, що, зустрівши в Америці молодого студента, Богдана Катамай, захоплена його ідеями, які він привіз зі «Старого Краю», вона вирішує свою долю пов'язати з долею відважного ли-

царя, що життя своє присвятив боротьбі за волю й щастя рідної Батьківщини.

Бажаючи ближче побачити Рідний Край, відвідати його святі місця, глибше пізнати його історію, культуру, людей, вона їде зі своїм нареченим до Галичини, і це там, у стародавньому місті Льва, у преславному соборі Св. Юра, в цій національній святині Західньої України, бере свій шлюб.

Вірна традиції українського жіноцтва, всі ці роки Ева Катамай була поруч свого чоловіка, як вірний і певний друг, як натхненниця й дорадниця, як справжня «подруга життя», що поділяє й радощі й горе свого чоловіка, що створює йому відповідну обстановку в його житті й діяльності.

Вона дуже любила квіти... Вшановуючи її світлу пам'ять, хочеться сказати, звертаючись до її чистої душі:
Ми маємо, любя, єдину розраду,
Що рожею квітнеш ти Божого саду..

Н. Русова.

Редакція «Вістника» висловлює глибоке співчуття п. Богданові Катамаєві у великому горі, що так несподівано його спіткало. Ми віримо, що він не піддасться журбі і ще з більшим завзяттям буде чесно й віддано працювати на користь нашому народові

Х Р О Н І К А

Церковне життя

ПОРЯДОК БОГОСЛУЖЕНЬ

У ХРАМІ СВ. ВОЛОДИМИРА ВЕЛИКОГО НА МІСЯЦЬ КВІТЕНЬ

- 3 квітня. Серeda. — Увечері, о год 20-ій: **Утреня з поклонами.**
- 7 » **Неділя.** — **Благовіщення.** О год. 10, 30 хв. ранку: Служба Божа св. Івана Золотоустого; о 18 год.: **Початок духовних вправ.** (Реколекцій).
- 8 » **Понеділок.** — О год. 20, 30 хв.: Перша духовна наука.
- 9 » **Вівторок.** — О год. 20, 30 хв.: Друга духовна наука.
- 10 » **Серeda.** — О год. 20, 30 хв.: Третя духовна наука.
- 11 » **Четвер.** — О год. 17-ій: Духовна наука для молоді (українською та французькою мовами); о год. 20, 30 хв.: Духовна наука тільки для жінок.
- 12 » **П'ятниця.** — О год. 9 ранку: Служба Божа Преждеосвящених Дарів. О год. 20, 30 хв.: Духовна наука тільки для мужчин.
- 13 » **Субота.** — О год. 9-ій ранку: Служба Божа; о год. 19-ій: Вечірня з Литією; о год. 20-ій: Остання духовна наука.
Свята Сповідь у п'ятницю й суботу від 16 год.
- 14 » **Квітня Неділя.** — О год. 10 ранку: Свячення вай; о год. 10, 30 хв.: Служба Божа.
- 15 » **Понеділок.** — О 10 год. ранку: Служба Божа Преждеосвящених Дарів.
- 16 » **Вівторок.** — О год 10 ранку: Служба Божа Преждеосвящених Дарів.
- 17 » **Серeda.** — О 10 год. ранку: Служба Божа Преждеосвящених Дарів.
- 18 » **Страсний Четвер.** — О год. 10 ранку: Служба Божа св. Василя Великого з вечернею. О год. 20-ій: **Утрення Страстей Господа нашого Ісуса Христа.** (12 Евангелій).
- 19 » **Велика П'ятниця.** — О год. 9 ранку: Царські Часи; о год. 18: **Вечірня з винесенням Плащаниці.**
- 20 » **Велика Субота.** — О год. 10 ранку: Служба Божа св. Василя Великого з Вечірнею.
- 21 » **Великдень.** — О год. 9 ранку: **Воскресна Утреня;** о год. 10-ій: **Урочиста Служба Божа.**
- 22 » **Світлий Понеділок.** — О год. 10, 30 хв. ранку: Служба Божа.
- 23 » **Світлий Вівторок.** — О год. 10, 30 хв. ранку: Служба Божа.
- 28 » **Томина Неділя.** — О год. 10, 30 хв. ранку: Служба Божа

ЛІТНИЙ ВІДПОЧИНОК ДЛЯ ДІТЕЙ

Цього року в часі великих ферій буде влаштована відпочинкова оселя для української дітвори в гарних околицях у Бретанії. Для цього вже винаймлено прегарний палац з найновішим урядженням. Початок колонії 1 липня. Просимо батьків заздалегідь зголошувати дітей, бо місць є не дуже багато. В наступному числі нашого часопису подамо докладніші інформації в цій справі.

НОВЕ ВИДАВНИЦТВО

Цими днями розпочало свою працю нове французько-українське видавництво «Громада», що друкуватиме, французькою і українською мовами, різні твори: літературні, публіцистичні, наукові, мистецькі тощо.

Особи, що мають відповідні матеріали, цікаві й вартісні з національного погляду, можуть подавати їх до видавництва.

У видавничих справах приймає п. Созєнтів щочетверга, від год 15-ої до 17-ої. Звертати на адресу:

43, rue Douy-Delcupe, Montreuil-sous-Bois, Métro : Croix-de-Chavaux.

Ш У К А Ю Т Ь :

..Шено Юлію (Франція), — Ліза Шумлякова (Німеччина).

Катерину Кравчишак, Михайла Гучок (Франція), — Байгеріч (Об).

Володимира, Пелягію і Катерину Логинь (Німеччина), Стефана Легіна і Теодора Вучка (Америка), — Романюк.

Евгена Шиленка і Зіневського Евгена (Франція), — Коваль Дмитро (Бельгія).

Миколу Терпляк, Демка Терпляк і Неупораного Йосифа (Канада), — Пасельський Іван (Франція, Авейрон).

Марію Григорович, жінку й двох синів: Василя і Дмитра Григоровича, з Орілець, повіт Снятин (Галичина), — Григорович Дмитро (Канада).

Вуйка Михайла Галушка і Петріста Василя зі села Березів (Галичина), — Ангеля Тимоць (Америка).

Вуйка Мазепу Григорія і тітку Теслюк Катрю, з дому Мазепа, з Галичини, село Денисів, пов. Тернопіль; перед війною були в Аргентині, — Дуніковський Володимир (Сен ет Луар).

Батька Мандюка Михайла і тіток Юлію Мізерну і Анну Мізерну, зі села Янківці, повіт Тернопіль, що перебувають тепер в Аргентині, — Мандюк Степан (Італія).

Гардзея Павлюка, зі села Драглівиці (Вільно), тепер в Аргентині, — Гардзея Володислав (Італія).

Гроші за часопис, або пожертви на Церкву вишлайте на адресу: С. С. 2212-79, Perridon, Jacques 186, Boulevard Saint Germain, Paris (6).

Redacteur responsable : **Abbé J. Leskovycz.**

Directeur : **A. Savtchenko-Belsky.**

Impr. de Navarre, 11 rue des Cordelières, Paris (13).

ВІСТНИК

УКРАЇНСЬКОЇ ГРЕКО-КАТОЛИЧЬКОЇ ЦЕРКВИ У ФРАНЦІЇ
 UKRAINIENNE GRÉCO-CATHOLIQUE EN FRANCE

MESSAGER DE L'ÉGLISE

MENSUEL

АДРЕСА: 186, BOULEVARD SAINT GERMAIN, PARIS (6). ТЕЛЕФОН: LITtré 48-65.

**ХРИСТОС
ВОСКРЕС**

Путь на Голготу

Бо коли ми з'єднані з Ним подібністю Його смерті, то маємо бути з'єднані й подібністю воскресення. (До Римлян 6, 5).

ВЕЛИКИМ і страшним буде для нас сьогоднішній день Воскресення Христа — для тих мільйонів вигнаних з їх осель, що змушені поневірятися на чужині, заглядаючи в вічі голодів, мукам і смерті. Бо рідко коли перед тим так болоче відчували ми муки Розп'ятого і рідко коли так пристрасно прагнули воскресення Його Правди і в неї вірили, як року Божого. 1945-го.

У нас звикли вітатися на Великдень: «Христос воскрес, воскресне й Україна». Підсвідомо відчували в цьому реченні якусь велику правду, лише чи знали яку? А проте, чи завжди це речення мусить бути правдиве? Адже вся земля вкрита цвинтарями вмерлих націй, що їм вже не воскреснути. Звідки ж наша віра, що встане з мертвих Україна? І коли ж ця віра справдиться?

Чому в серцях апостолів і віруючих воскрес Ісус, хоч Його і прибито на хресті? Чому Його ідея перемогла в серцях нащадків, хоч і замучено Того, Хто приніс її? Чому прибрало плоті й крові, почало жити в пляні фізичному Його Слово, а збудована, здавалося б, на твердих матеріяльних підвалинах імперія поганського Риму розпалася руїною, зійшла на порох, тлінь? Чому те, що звало себе вічним (Рома етерна) — вмерло, а мертве воскресло?

Сталося це тому, що слово Христове, яким Він хотів оживити світ, загрузлий у гріхах, несло людям незнаний доти ідеал Божественної Правди, несло таку безмежну віру в ту Правду, таку ненависть до зла, до світу розбійників, фарисеїв, Пилатів і Юд, таку готовість віддати все в ім'я тої Правди, таку полум'яну любов до неї, — що від її вогню згорав і попелом розвіювався світ зла й неправди, а серця віруючих запалювалися такою надлюдською відвагою і бажанням стати до боротьби за ідею аж до смертної муки, що не могла ця Правда не затріюмфувати в душах апостолів спершу, а потім і на землі. **Не могла, хоч і розп'ята, не воскреснути!**

Не сама кров принесла воскресення, а пролягла в ім'я правди, в боротьбі за неї, з вірою в її нескорність... Україна за останні роки пролягла, і ще проливає, море крові своїх синів і доньок, проходить справжню хресну Путь на Голготу. Але чи ця путь буде шляхом до воскресення народу?

Наша недоцінена Касандра, Леся Українка, писала:

Путь на Голготу велична тоді,
Коли тямить людина, защо й куди вона йде..
Хто ж без одваги і бою на путь заблукався згубливу,
Плачучи гірко від болю, дає себе тернові ранити,
Боже, пожальсь тої крові, що марно колочки
напоїть!

Ріжні є страждання одиниць і народів. На кого події звалюються зненацька, як грім з ясного неба, кого вони стягнуть з ліжка і кинуть волочитися світами, а сам він не знає защо, ті, що не противляться силі, яка нищить їх, а даремно шукають способів їй приподобатися, думаючи лише про свій затишний куток і своє марне фізичне «я», плачучи від болю, коли та сила їх б'є по простягнутій старцівській долоні, — тих кров лється марно. І, вмерлі, чи замучені, вони не воскреснуть, як і не воскресне нація, що дозволяє тягти себе, мов бика, на заріз.

Та є й інші страждання. Страждання народу, який знає защо, за яку ідею йде на хрест. Страждання тих, що горять таким вогнем посвяти й запалу для своєї правди, такою вірою в її остаточну перемогу, такою саможертвою, такою жадобою боротися за ту ідею до загибну, — що, навіть, по смерті, вогонь їх серць, мов смолоскипи в темну ніч, освітлює путь і наступним поколінням, вабить і нащадків, мов провідна зоря, йти тим шляхом, надає сили поконати всі перешкоди, з занепаду піднятися, воскреснути і втілити в життя свій ідеал. Страждання цих одержимих духом ведуть націю з Голготи до воскресення.

Ідея, що привела б наш нарід, як і інші народи Заходу, до воскресення, може бути тільки ідея Христа. Серед забріханости сучасного світу, то тут, то там, у мозках людських починає пробуджуватися та істина, що вивести цей світ з катастрофи, з-під влади диявола, може тільки навернення до засад християнської цивілізації, так цілковито нами забутої. Про ці засади нагадував кілька місяців тому англійський прем'єр Етлі, а недавно Черчіл, нагадує весь час і Рим. Поволі в людських мозках починає розвиднюватися, що не можна вигнати диявола Вельзевулом, або брататися з одним проти другого; диявола зможе поконати лише сила Христового Слова і сила Христового меча. Нехай слабість наша не осягне ніколи на цій землі християнського ідеалу, але, як недосяжна зоря на небі, є цей недосяжний ідеал дороговказом для плывців у морі

життєвському, що без нього вони зіб'ються з дороги й загинуть.

Кожний відчуває, що наш нарід носить у собі, має правдою свого життя, засади християнської культури й цивілізації; що ці засади відрізняються від диявольських доктрин, що їх намагалися й намагаються накинути нам і всій Європі варвари, які завжди зазіхали на нашу плідючу землю, пустошили її, або загарбували. Але часом забайдуже сприймав наш нарід ці удари долі, заскоро гнувся, не усвідомлював вишости своєї правди над доктриною варвара, замляво любив свою правду, замало горів бажанням активно її боронити, не досить розумів, що мертва та правда, за яку не готові йти на смерть, — замало ми ненавиділи зло...

А тим часом треба «полюбити правду й ненавидіти безprawство» (до Жидів 1, 9). А тим часом «немає любови без ненависти», як писав в одній книзі Альберт Бессієр з Т-ва Ісуса; що «тільки той ненависти не знає, хто цілий вік нікого не любив» (Леся Українка). А д-р теології Андре Рішар у книзі «Католік де парту» писав, що наша любов до Божественної Правди повинна бути «твердою, фанатичною і навіть несамовитою».

От коли зрозуміє Україна, що диявол топче її під ноги тому, що знає про силу, яка приспана в ній; коли Україна усвідомить, що мусить свою правду, правду християнської цивілізації, не лише пасивно любити, але й активно за неї боротися й страждати; що мусить стати свідомо до боротьби зі злом під нашим стародавнім стягом архистратига Михаїла; що мусить в цю неминучу боротьбу власти весь вогонь свого не смертельного ду-

ха, всю ненависть до зла і всю любов до Правди Христової, яка була багато сот літ дорого-вказом для нашої нації, і тоді, коли воскресне в наших душах Христос, не тільки стражденний, але й такий, що прийде «зі славою судити живих і мертвих», оттоді воскресне й Україна в своїй невмирущій славі, Україна Володимирів і Богданів.

Безсловесними страдниками вмирили в старому Римі тисячі невільників, не знаючи за що, і марно проллялася їх кров! Нова ж правда нового воскреслого світу повстала лише з крові мучеників під знаком Христа, які знали за що вони йдуть вмирати на арену Колізея.

Як свідомі борці за ідеали християнської цивілізації, що за них кривавилися наші предки, мусимо йти і ми. Не треба лякатися, що нас ненавидить світ. Христос казав до своїх апостолів: «Якби ви були від світу, світ любив би своє, а через те, що ви не від світу, а Я вибрав вас зі світу, тому й ненавидить вас світ» — зла й брехні (Йоан, 15, 19). У розиграх між добром і злом, що вже почалися, матимуть силу ті, що йтимуть за Правдою Розп'ятого. А згинуть ті, що виступатимуть проти неї. Казав бо Спаситель: «Хто не пробує в Мені, буде викинутий геть, як галузка, і всохне, і збируть їх, та й кинуть в огонь, і згорять» (Йоан 15, 6).

Не зазнає воскресення нарід, що в рішучому бої між двома ворожими силами відпаде від Христа, що для власного спокою відступить від боротьби. Нарід, що хоче воскреснути з Христом, мусить і страждати як Він, тобто не стояти осторонь, а всіма силами боротися за перемогу своєї великої Правди.

Дм. СТЯГ.

ПОМОЛІМОСЬ!

Тож помолімося за полонених,
Які у морі бурянім пливуть,
Та ще за страждущих і угнетених,
Які шукають марно світлу путь,
За всіх в снігу жазива погребених,
Які шляху додому не знайдуть.
Над ними, Господи, в небесній тверді
Простри свої долоні милосерді!

Ще помолімося за всіх, кому
Вже не судилося узріти світла,
Що їх я думкою не обійму;
За всіх, кому зруйновано їх житла,
Кого безжално кинули в тюрму,
Щоб радість їм ніколи не розквітла.
О, тільки дотиком легеньким рук,
Позбав їх, Господи, страждань і мук!

Помолімося за тих, що у розлуці
Помруть, відірвані від рідних хат;
Помолімося за тих, що у розлуці
Вночі гризуть залізні штаби ґрат,
Що душать жаль у невимовній муці,
За тих, кого веде на страту кат.
Над ними, Господи, в небесній тверді
Простри Свої долоні милосерді!

Тож ревно помолімося за всіх,
Кого сувора доля не пригорне,
Хто не зазна ні радості, ні втіх,
За всіх, кого нещадно чавлять жорна,
Кому завмер у горлі криком сміх,
Чиї неясні дні, як ночі, чорні.
Ти, Боже, їх у темряві не кинь,
Благослови їм шлях серед пустинь!
(З поеми «Прокляті роки»). Юрій Клен.

СВЯТО ВІРИ

Удвох йшли поважною ходою, хоч різниця віку була між ними велика. Старенький, білоголовий, вже згорблений дід Пилип, і його внук, чорнявий семилітній Микола. Обидва були вбрані в білесенькі сорочки з гарно вишитими пазухою й рукавами, оперезані барвистою добірною крайкою, а гарасівка, що притулилась до їх шиї, мов прегарна чічка, пишалася їм на грудях. Йшли вони з долішнього кінця села в напрямі церкви, що стояла на горбочку,* обвита вінком гарно виплечаних дерев, волоських горіхів та широколистих лип.

Була Велика П'ятниця... Ціле село прибрало святочного вигляду... Біленькі хатки, покриті тут і там зеленим мохом, сірі плетені плоти, що вилися вздовж крутих доріжок і стежок, дерева-сади з блідаво-зеленими бруньками, левади, застелені шовковою травичкою, поорані городи, що вилискувались до сонця чорними скибами, — все це дихало царом ранньої весни.

П'ятибанна церква з постарілою дзвіницею стояла посередні села і цієї хвилини кликала до себе всіх тих, що ще лишилися в селі. Війна й лихі, жорстокі люди були немилосердні й не щадили майже нікого.

Старий Пилип повільним кроком ступав враз із розрадою своєю коханим унуком, що з великої його родини єдиний зацілів у цій страхотливій завірюсі, яка перекотилася і їх затишним селом.

... По відправі в церкві лишилося кількоро людей, між ними оподалік плащаниці, старий Пилип Левадний з малим Микольцем. Клячуть старий зі зложеними руками, вдивлений в образ померлого Христа і уста його тихесенько шепочуть...

— Терпів Ти, мій Ісусе, терплю і я, і дитина мала терпить, терпить-страждає тяжко весь мій нарід... Засудили Тебе, мій Христе, на смерть засудили і судять на подібну смерть мене старого, оцю малу щитину і весь мій безталанний нарід... Конав Ти, мій Спасителю, три години на дереві ганьби, — конав віками і тепер ще конає весь український нарід, пов'язаний, побитий, постріляний на рідній не своїй землі, запроторений в далекий холодний чужий край, розкиданий і відданий на ласку долі по цілому світі...

Великий біль у серці і потік рясних сліз на лиці стиснули уста старого. Важка його голова від думок похилилася аж до долівки-землі, схиллася, щоб дослухатися, як скаржиться вона, що забагато поховали в ній її синів

і дочок, що занадто переситили її людською кров'ю...

— Діду, — почув він раптом над собою голос унука, — та ви ж казали, що Ісус помер, щоб нас урятувати, і щоб потім славно воскреснути. Не плачте, діду, почекайте, вже недовго, і Він воскресне!..

Старий підвівся, утер рукавом сльози, поцілував унука в чоло.

— Правду кажеш, дитинко, не плакати нам треба, а більше вірити в Воскресення!

Вже сонце стояло на вечірньому пружі, коли дід Пилип зі своєю потіхою, Микольцем, верталися додому. Йшли вони тою самою стежкою, передумуючи всі ті думки, якими Господь обдарував їх у Своему Домі... У цих думках минула дідові цілісінька ніч і наступний день, Велика Субота.

На дворі вже смерклося. У селі стихло. Надходила ніч, та найтемніша ніч, по якій на світанку заясніло небуденне Світло, що принесло світові велику радість: прославлений Христос-Бог воскрес із мертвих!..

Як лише вперше озвалися півні, ціле село заворушилося. З усіх його кінців прямували люди до церкви. Дибав і дід Пилип з Микольцю...

Церква, прибрана в чудові вишивки й квіти, аж усміхається до своїх визнавців-богомольців; перед усіма образами горять свічки; посередні церкви, з вінками на головах, держать дівчата вишивані хоругви, а старі діди й бабуні, у два ряди від Плащаниці, аж за входові двері, стали з брацькими свічками в руках. Вже вийшов до престолу вбраний в усі світлі ризи отець парох. Ще минула коротенька хвиля і понеслася по церкві радісна пісня: «Воскрес Ісус от гроба»... Почався обхід довкруги церкви, а за ним і дальша вся Воскресна Відправа.

З щирого серця пливла великодня пісня, але коли вперше почули вірні з уст свого священника величну й переможну пісню «Христос воскрес!», не змогли її вдруге повторити. В очах їм затемнилося, їх горла щось здушило, а в серці заболіло так, що замість пісні було чути лише здушене ридання. Усім пригадалося в цю хвилину, і старим, і ще не вилоненій дівочій молоді, і школярикам, і малим дітям, — їх рідні; ті, що в бою загинули, що на фронтах пропали, що їх замучили, що десь там ген далеко коротають свій вік, або вже їм його й скоротили, що на чужині далекій в'януть-загибають, що їх батьки, матері,

сини, дочки десь у безвістях цієї Великої й радісної Днини тужать і ридають...

Плакав і старий Пилип, закриваючи свої старечі очі перед увагою внука. Та не приховав. Хлопець завважив плач діда й очі йому також засріблилися дрібненькими слізми.

Воскресна Служба продовжувалася. Зміст її пісень призвів людей до рівноваги. Прегарні воскресні мелодії підбадьорили розжалені серця, і від Херувимської пісні почавши, вже лунав милозвучний спів ген далеко за церкву, долітаючи аж до середини села. Під час цієї святої Служби Божої якась невидима сила гоїла рани скривавлених серць, лагіднила біль і страждання зболілих душ, наповнювала присутніх вірою й надією на краще завтра, завтра добра, радості й щастя!.. У цій вірі й надії співали-молились ці Христові визнавці до Воскреслого Ісуса, щоб у найближчому часі Він Своєю перемогою потішив їх так, як потішив своїх учнів-апостолів, щоб потішив перемогою над смертю темряви, над гріхом-злочином, над пеклом, що створилося на землі!

Служба Божа кінчилася. Перед тим, як востаннє поблагословити нарід, отець парох став у царських воротах, щоб привітати своїх парохіян з Христовим Воскресенням і висловити їм свої святочні побажання. Що ж він міг їм побажати в часі загальної скорботи-смутку?!

— Нині, Народе мій дорогий і любий, у цей урочистий день Христового Воскресення, у цей Празників Празник, дзвони нам радісно не грають, бо лютий ворог їх забрав! Похвальні й побідні пісні нашому Воскреслому Христові притихли, бо нема їх кому співати... Радість і життя на ваших лицях завмерли, бо силою грабують вас з того, що до життя-радісти побуджує... Всі в родині взаємно собі великодніх побажань не висловите, бо не зійдетеся... Великодніх ягілок не побачите, бо наші квіти ворожі руки косили й косять... Може й великодня паска не до кожної хати загостила, бо не було з чого спекти... Чому?.. Може ми не зустрічаємо правдивий Великдень?! А може для нас, українців, Христос не воскрес?!

О, ні! Браття-сестри, українці! Нині загостив до всього світу правдивий Великдень!.. У цей Великий День Христос воскрес для всіх і своєю радість-щастя об'являє всім! Як об'явив Він свою радість і славу найдорожчим Його Серцю особам, Матері Марії, побожним жінкам, вірним учням-апостолам, — так об'явить Він ту саму радість і славу для всіх тих, що стануть у своєму житті подібні до них! У чому ж ми маємо подібні до них стати? Під час Христових страждань з Ісусом страждали

й почуванням конали Марія, Його Мати, віддані друзі й апостоли за і для Його справи; отже мав Він защо поділитися з ними у Своєму прославленні. Страждаєш та жахливо конаєш і Ти, Український Народе! Мучать і розпинають Тебе за те, що хочеш бути вірний законіві Божому й покликанню своєму! Одне й друге Господь вложив Тобі в серце, а люті кати хочуть цей Господній скарб разом з Твоїм серцем вирвати Тобі... Та не бійся, не лякайся! Що Бог вклав у Твоє серце-душу, як сам того не відречешся, жодний ворог не вирве!! Нині за Бога-Христа страждаєш, заради Його справи конаєш-вмираєш, але пам'ятай, що за всі ті муки для Нього, готує Тобі Христос, Господь Твій, світлий Великдень!!!

Над гробом, де спочивало Тіло Ісусове, вороги сторожили. Пильнують, Український Народе, і над могилою Твоєю... Ляк і перестрах не покинули ворогів Христа й по Його смерті: то ж раду радили, як ще ліпше забезпечити себе. Жах не покидає і ворогів Твоїх, тому вдень і вночі думають над тим, як знищити Тебе!

Та прийшов світанок-неділя. Земля задріжала, злетів янгол з неба й став біля Господнього гробу... Надійшли жінки й заглянули в скелю-гріб...

— Кого шукаєте?.. Розп'ятого, вбитого, похованого Ісуса?.. Нема вже Його тут!..

— Що? Вкрали Його?.. Втопили?.. А може Святе Тіло знищили, спалили?.. Наш добрий пане! Скажи нам, де поділося Тіло Господа нашого Ісуса?!

— Ісус воскрес! Ідіть і скажіть про це Його учням!

З Божої волі, Український Народе, може небавом прийде світанок і для Тебе! Задріжать ланшоги-окови й тюрми, шезне темрява ворожа, зійде ясне сонце та й освітить-огріє Твою могилу! Будь чуйний на промінь Божої Ласки! Будь чуйний на правдиві промені Христової Віри! Будь чуйний кожної днини в додержанні Божого Закону! Для Бога прашою, до Бога молися!!

А Всемогутній і Добрий Бог в заплату за всі Твої муки, страждання, за всі змагання Твої, пробудить Тебе з вікового сну до нового життя для прославлення Твого, для добра й щастя Твого, для засоромлення ворогів Твоїх!..

Ти воскреснеш!!

Як Христос, наш Господь, воскрес, — так і Ми воскресемо!!

Христос Воскрес!..

ВОСКРЕСЛА ДУША

Була Велика Субота. Вечірнє сонце слао на землю своє останнє проміння, прощаючись із землею. По церквах побожні сестриці прибирали престоли й образи ясними квітками, — готувалися до радісного свята Воскресення Христового.

Але того урочистого, того бадьорого на-строю ні трошечки не відчував обдертий та похмурий мужчина, що сидів на лавочці в парку над рікою, й дивно блискучими очима дивився в пливучі води. Видно було, що грайливі хвилі приваблюють до себе бідного безробітного.

— Якби так скочити туди, то й кінець на-став би всій моїй недолі, — подумав собі бідняк. Та всетаки не міг зважитися на такий страшний крок, на самогубство. Як-не-як, а жаль було розставатися зі світом, і з життям. І він далі мовчки сидів, похмурий, замислений, позираючи в прудкі хвилі ріки.

Раптом до вуха йому долетів несміливий дитячий голос:

— Пане, купіть у мене ці червоні крашанки!..

І хлопчик простягнув до нього руку з крашанками.

— Чому ж ти хочеш їх продати? Що хочеш купити собі за ті гроші? — спитав його безробітний, зрадівши, що має нагоду хоч із дитиною поговорити.

— Я хотів би собі купити цукерків, — відповів щиро хлопчина.

— Добре тобі, синючку; маєш що їсти, то ще й цукерків забавнулося тобі. А я не те, що писанок, але й хліба кусочка не маю, а про гроші, то й не питаю.

Хлоп'я поспяло хвилинку, а згодом, похнюпившись, відійшло. Безробітний знову лишився сам зі своїми невеселими думками, й похмурими очима смутно споглядав на бистрі води. Вже й зовсім забув про хлопчика з писанками, аж раптом знову почув його голос. Той голос іще тихіший був, ніж перед тим, ще більш несміливий:

— Прощу вас, пане!..

Чоловік звів очі. Перед ним стояв той сам хлопчина, що й передше. Простягнувши до нього руку з трьома писанками, хлопчик якимсь несміливо заклопотано глядів йому в очі.

— Чого ж ти знову хочеш?

— Ви казали, що не маєте хліба, то ви, певне, голодні. Я не голоден. Я тільки хотів трохи цукерків. Візьміть собі ці писанки задушно.

Безробітний дививсь на дитину й чув, що

серце йому, в грудях м'якне; якимсь благодатне тепло охопило всю його душу:

— Хто ж тобі сказав дати мені ці писанки? Певне, мама?

— Ні, — відповів сміливіше малий, і сів поруч на лавці.

— Ну, то хто?

— Ісус.

— Ет, байка! — сказав робітник гірко. — Ніякого Ісуса нема, це людська видумка.

— Але ж Ісус на правду є! — запевняв його хлопчина. — То Він наказав мені до вас іти і дати вам ці писанки.

Хлопчина на хвильку примружив очі, наче б хотів собі щось докладніше пригадати, а потім говорив далі:

— Коли я за першим разом відійшов від вас, я вступив до церкви, до Божого Гробу. І там Ісус із золотої монстранції на мене глянув і сказав: «Дай свої писанки тому бідному, голодному чоловікові: він такий бідний!..».

Серце нещасного робітника щораз м'якшало, однак він не хотів одразу піддатися своїм теплим почуванням. Твердим, холодним тоном він жорстко хлопчині відповів:

— Якби на світі на правду був Ісус, то Він і багатим шепнув би, щоб вони зі своїх багатств щось уділили бідним людям!

Та хлопчину ця безбожна мова ні трохи не збентежила:

— Ісус напевно й до них промовляє, але тільки добрі багатирі його слухають; злі не хочуть послухати, та Він їх колись за те страшно в пеклі покарає.

За цим словом хлопчик поклав на лавці крашанки і встав:

— Будьте здорові! — сказав він безробітному, — я йду додому, бо й так уже довго забарився тут.

Так сказав, і відразу побіг. Робітник сумно дивився вслід за ним, і бачив, що хлопчина от-от і щезне йому з очей. І так він пильно задивився за хлопчиком, що навіть не завважив, як до нього близько підійшла молода, гарно зодягнена панночка. Вона вже добру хвилю стояла оподалік, прислухаючись до розмови робітника й малого хлопчини. Тепер приступила ближче й сягнула рукою до торбинки:

— Дозвольте, пане, — промовила вона якимсь нерішуче, — щоб я вам трошки допомогла. Малий хлопчик вам правду казав: Ісус промовив також і до мене, і готов покарати мене, якщо його не послухаю.

Так промовивши, вона вийняла не якусь дрібну металеву монету, а цінний паперовий банкнот, і подала безробітному.

Та обличчя його саме в ту хвилину виглядало страшніше з ненависти, і він жорстко та гнівно відрубав:

— Вступіться від мене! Чи гадаєте, що цим одним банкомом направите злочини капіталістів? Багатирів?!. Скажіть, нехай вам батько ваш дасть частину своїх багатств на бідних! Я хочу зарібку, чесного зарібку!..

Обличчя молодої дівчини болоче скривилося. Вона аж налякалася й хотіла була швидким кроком відійти. Але перемогла себе, й лишилася далі на місці. В очах у неї блищали сльози, а голос сумовито, жалібно дрижав:

— Ах, чоловіче добрий! Хлопчина правду казав... Мій батько теж недовірок; не признає Ісуса, не слухає Його ласкавого голосу. Одначе, я хочу Ісуса слухати. Всім багачам я не маю сили наказувати. І батькові своєму не накажу. Я лиш молитися можу за них, щоб на вернулись, та голосові Божому не опиралися. Зі своїх власних грошей я вам лиш стільки можу дати покищо. Це мої гроші, я їх дістала від батька на свої дрібні видатки. Прошу вас, прийміть їх від мене.

Потім, наче б їй щось знайоме пригадалося, вона зробила так, як перед тим зробив малий хлопчина: негайно поклала гроші на лавці, й хутко відійшла; її принадна постать небавом зникла за рогом вулиці.

Бідний чоловік непорушно дивився вслід за дивною панночкою, що віддалялась. Потім і писанки і гроші поклав у кишеню, і далі, замислений, дивився, як глибока ріка котила до моря свої води. І в його голові стали будитися дивні думки:

— А може й справді вони мають рацію? Може й справді не в тому річ, що Бога нема, а в тому, що люди не хочуть слухати Його наказів?

З глибокої задуми збудив його грубий мужеський голос. То підійшов один із його колишніх товаришів праці. Разом колінь працювали вони в тій самій фабриці, звідки недавно відправили його зі служби.

Товариш його був такий самий комуніст, як і він.

— Ну, що? Чи й тебе нагнали вже з роботи, що так волочишся? — Так запитав він товариша.

— Ні, — відповів той. — Сьогодні ж Велика Субота, тимто скоріш розпустили нас до дому.

— Скажи, чи піднесли тобі відтоді твою платню?

— Піднесли, — похвалився товариш. — Я став навіть наставником над робітниками. А до того маю я ще одне несподіване щастя: трапилася мені ще й додаткова робота вечорами.

— Що ти кажеш?!

— Те, що Чуеш. Ту побічну роботу маю в паровій пральні, при машині.

Очі безробітного заблищали надією. Він вхопив товариша за край одежі й благально заговорив:

— Чуеш, Петре! Ти напевно міг би мене тепер у моїй страшній біді порятувати. Як наставник над робітниками, ти, розуміється, немало заробляєш. Дітей у тебе нема. Без тої вечірньої побічної роботи ти зовсім легко обійдешся. Відпусти мені ту роботу. Я теж незле розуміюся на машинерії. Змилуйся! А вже знаєш, як гірко бідую тепер...

Одначе, комуніст-товариш, хоробрий борець ідеї рівного поділу праці й платні, завзяту-щий герой чудового гасла «Помагати голодуючим», тепер аж почервонів з лютого гніву:

— Що?!. Ти гадаєш, що я здурів?!. Хочеш, щоб я готові певні гроші так по-дурному випустив із рук?!. Ха-ха-ха!... От, чого тобі заблаглося!..

Він іще щось там під носом собі пробурмотів, і відійшов. Відійшов від свого нещасного товариша таким самим поспішним кроком, як недавно перед тим відійшла молода панночка й малий хлопчина. Але з тою різницею, що, як хлопчик, так і панночка, залишили якусь поміч, а той нічого йому не залишив, хіба тільки глибоку, болочу рану в серці.

— От, таке то воно! — промовив сам до себе: — і то має бути «товариш», так гарно вмів промовляти на робітничих мітингах.

Аж сплюнув з досади:

— Якби таким пощастило колись добитися капіталів, або влади, то вони сто раз гірші будуть від родовитих буржуїв...

— Ну, чи й варто жити ще на світі, чи варто ще чогось сподіватися! — Аж зойкнув важко, і гіркі сльози покотилися по змученому обличчі.

І знову пригадалась йому ласкава панночка й щирий хлопчик. Які вони добрі!.. Може вони справді мають рацію. Якщо Бог на правду є, якщо Ісус на правду жив, то й усе решта також правда... То є посмертне, позагробове життя, є той другий, невідомий світ, де, як казав хлопчик, Бог покарає безсердечних, закаменилих багатіїв, і винагородить за поре й страждання чесних, добрих людей. Отож, якщо Бог над нами на правду є, якщо Ісус на правду жив, то є також і воскресення до нового, кращого життя... Тоді на правду варто жити, варто надіятися й любити, навіть серед злиднів та лютих терпінь.

Так зі своїм наболілим серцем розмовившись, чоловік підвівся. Уже надійшов вечір. І раптом у повітрі почувся радісний гомін дзвонів. Той гомін сповіщав людей про славне Хри-

стове Воскресення. По перквах розпочиналась урочиста воскресна Утрєня...

— Так! Чує моя душа, що Бог є! Бог му-сить бути! — рішучим тоном промовив до се-бе бідний чоловік.

І в ту врочисту хвилину воскрес і він сам.

Справді воскрес, бо в його душі воскресла віра в Бога, пробудилася надія.

Повільним кроком, і майже несвідомо, рушив він убік церкви, звідки почув голос воскрес-ного дзвону.

(«Голос Спасителя»).

Великдень волі

НА місце, де ще кілька днів тому була за-лізнична станція, ввійшли колони в'язнів. Довгими рядами вони стали серед зораного летунськими бомбами й гарматними стрільня-ми поля, поміж горами накопиченого погну-того заліза з рейок та вагонів, перед звали-щами зруйнованих будівель, яким, як це зда-валося ще донедавна, судилося було щасливо перетривати війну.

На чоловічій стіні колишнього станційного будинку, що самотно стирчала серед зва-лищ, виднілася частина напису, яким нім-ці прикрасили були геть усі залізничні бу-динки: «Alle Räder rollen für den Sieg» — «Всі колеса крутяться для перемоги». Слова «для перемоги» впали враз із будинком, а решта напису впадала в очі своєю глумливою іро-нією.

В'язні в промоклому від дощу лахмітті, хоч і дрижали з холоду й ледве трималися на но-гах з виснаження й голоду, кидаючи крадькі погляди на руїни, сміялися в своїх зболілих душах. Вони бачили упадок та близьку смерть своїх катів і раділи надією, що доживуть хви-лини повного присмерку їх кривавої й зло-чинної слави.

А вартіві й доглядачі, з відзнакою черепа на лобі, немов читали ці думки; вони казили-ся ї, хоч праця ще не почалася, шукали за-чіпки, щоб зігнати на в'язнях свою лють. Один з них, саме частуючи в'язня кількома ударами за те, що той посмів сховати свої закладки з холоду руки в кишені штанів, гре-мів зловісними обітницями:

— Ду біст українер, вас? І може думаєш, що з німецького концтабору вийдеш по роз-валі Німеччини, як вийшов з польської тюр-ми по упадку Польщі? Ха-ха-ха, майн лібер... — сміявся він зловтішно. — Такими дурнями, як поляки, ми не будемо. Ми й перед смертю встигнемо зробити вам кінець, собаки про-кляті...

До серць в'язнів гадюкою підповзала лихо-вісна непевність.

Всі задобре знали німців. За чотири роки перебування в концтаборах був час на влас-ній шкурі пізнати їх диявольську практику, якою вони, здається, навіть перевищили сво-їх східних вчителів. Ютже, грозьба представни-ка «вищої раси», хоч він був собі звичайним вояком, звучала понурою правдоподібністю.

Але навіщо про це думати? Станеться те, що має статися! А зараз, хоч падатимемо у важкій праці, сміймося серцями з чудового об-разу руїни, що провіщає близький кінець зарозумілим злочинцям, і снуймо далі красну нитку мрії про близьку волю.

І майже з запалом та любов'ю безсилі ви-сохлі руки в'язнів хапали покручене залізо, поламані дошки, побиту цеглу, впорядковую-чи розгромлену залізничу станцію. Бо хто зна, кому першому доведеться з неї скори-статися? Німецьким «іберменшам», чи нам, їх в'язням...

Минув у праці ще один день...

Наступного дня вранці нас чогось на пра-цю не женуть. Кажуть, — з огляду на близь-кість фронту. Більшості в'язнів це байдуже. Полод і злидні вбили думку. Живе ще тільки велике підсвідоме прагнення: бути вільним! Вільним хоч день, хоч кілька годин, а потім хоч би й умерти...

Сьогодні, кажуть, Велика Субота. Отже зав-тра — Великдень?! Четвертий Великдень у неволі! Четвертий і останній для нас, бо як твердить Роман, ми, або доживемо волі, або всі загинемо, бо рештки наших сил на вичер-панні... Ми згодні з Романом. Але віримо в життя! І тому твердимо: «Десять днів ще ви-тримаємо, а цього, мабуть, досить, щоб до нас прийшов фронт»...

Чомусь ми всі віримо у фронт...

Увечері в'язні, що працювали в каменолом-нях, принесли з праці новину: сьогодні вони,

з наказу таборового начальства, підмінували каменоломні. Все готове, щоб висадити їх у повітря.

Ця вістка викликала між в'язнями жваві батлачки. Кожний висловлював інше припущення, але майже всі сходилися на одному: німецькі справи йдуть препогано і вони в безсилій люті навіть каменярі будуть висаджувати в повітря, щоб з них не покористувався ворог...

Гонг припинив наші розмови і ми розходимся по своїх леговищах. Важкий сон упав на повіки тисяч змучених людей і дозволив забути про дійсність...

Пронизливі крики знадвору перервали солодкий сон. Це кликали на збірку. Але чого так рано?

Широкими лавами шикувалися в'язні на збірковій площі. Доходили нові й нові колони. Нарешті, зібралися всі.

На крісло, що стояло спереду, виліз командант табору, правдивий собака, типовий вихованець гітлерівського режиму.

— Майне Геррен! — почав він свою «промову»... Звичайно він ніколи так до в'язнів не звертався. Єдине ім'я, що він давав кожному, було «ферфлюхтер Гунд». Сьогодні ж ми всі «панове»... Зміна дуже підворлива, і в'язні з тривогою прислухаються до слів свого ката.

— Недалеко нас ворогові вдалося прорвати фронт. Кожної хвилини можна чекати ворожого нападу на табір. Опіка над життям кожного з вас доручена мені. Щоб запобігти непотрібним жертвам, які можуть бути серед вас підчас перестрілки з ворогом, наказую всім зібрати свої речі й перейти в каменоломні...

По слухачах пройшов подих смерті й запала надзвичайна тиша...

І нагло, мов буря, зірвався крик:

— Ні! Ні-і!..

Голоджені, холоджені, биті, мучені, торгуювані люди, що їх німецькі розбійники вчили рабської, сліпої покори, раптом віднайшли всю силу людського духа:

— Ні-і!.. — неслося з тисяч грудей тих, що воліли згинуту тут, на площі, а не йти в каменоломні...

— Руе!! — заверещав несамовитим голосом командант. — Я вам зараз покажу, як бунтувати!..

За якусь хвилину, відділи сторожі оточили колони неслухняних.

Десь недалеко затарахкотів скоростріл. У відповідь, почувши вибухи гранат і постріли з крісів, що злилися для нас в єдиний страхітливий голос передвісника смерті. Це, мабуть, «втихомирюють» в'язнів по другому боці табору.

Наша сторожа кидається на боки. Ми лишилися самі.

Звідкись наспіла вістка, її повторюють десятки, сотні, тисячі уст:

— Горить бій під самим табором... Появилися два аліянських повзи...

Дикою радістю забилися серця. Може, справді, воля? Що нам робити? Ждати безчинно кінця? А якщо цей напад відіб'ють, нас відразу ж усіх постріляють... Думки вихоряться в голові... «Тікати, тікати... це єдине, що правильне, коли справді прагнеш волі», — підшептє розбурхана туга за життям.

Мить, і гурток друзів наважується. Кілька метрів від нас огорожа з електродротів. На них падають важкі удари дерев'яного кола, і за якусь хвилину в огорожі пролазка. Серця перестають битися. Лунають постріли, жах остерігає перед завчасним кроком. Але перемагає туга за волею. Зважуємось. Один по одному просмикуємось через огорожу... Кілька метрів і ми в лісі...

— Хай пропаде пекло! — з глибини серця побажав котрийсь, оглянувшись ще раз на табір.

Мовчки, швидким кроком, немов у страху перед погонею, переходимо ліс і виходимо на галявину.

Золоті проміння весняного сонця цілували наші запалі лица. Ми пристанули. Зором, повним щастя та великої радості, глянули один на одного:

— Хлопці! Ми ж на волі! — тишився Юліян.

— Таки витримали! — додав Богдан.

— Так, витримали, — докинув Осип, — але тільки тому, що нас підтримувала велика Віра в нашу Правду. Чи ж не дивний збіг обставин, що сьогодні якраз Воскресення Христове!..

— Христос Воскрес! — вигукували друзі і кидалися один одному в обійми.

Радість давила в горлі і приємно щипала очі...

— Воістину Воскрес!

І нова велика Віра у воскресення тої Правди, що за неї боролися, терпіли й гинули мільйони з їх народу, наповнила докраю їх серця.

Борис Миронович.

Опам'ятався

(З ЦИКЛЮ «УКРАЇНСЬКЕ СЕЛО В МИНУЛОМУ»)

— Йти, чи не йти?

А дзвони дзвонять і дзвонять. До церкви кличуть на «поклони». І звін особливий, дрібненький, постовий: «хрін та редька, хрін та редька», як перекривляють діти.

Роман Хом'юк кинув під лавку ремінну шлею, що почав був лагодити. Шило й дратву поклав на вікно, взяв був уже й шапку до рук, але потримав її, не надягаючи, і знову сів на лавку:

— Йти, чи не йти?

Глянув крізь вікно. На дворі відлига. Розпустило. Сніг тільки попід тинами ще лежить збруднілими купами. Посеред дороги калюжі. Он баба Антошиха попід самим тином бреде, через калюжу перескакує. Кийком мацає, чи глибоко. Це вона до церкви йде на поклони.

А он рудий Хтома Радчук. Теж туди само. А ось і Василь Громовий. Ну, цей з гемером на плечі. Майбуть, до коваля, бо гемер пощерблений.

А дзвони кличуть і кличуть.

Жінка попорала худобу, впровадила Михалка до школи і внесла з льоху огірків та капусти. Намочила й олієм посмачила сухарі, звісно, як у перший день посту. Поставила на столі, пождала трохи, але, побачивши, що Роман дивиться крізь вікно й не рушиться з місця, сіла собі й почала тихенько прясти.

Он, бачить Роман, вдови-московки йдуть; теж, видно, на поклони. Молода Левчиха з дитиною на руках, і Карасева невістка. Левко й Карасик Іван колись з Павлом товаришували... Павлусь помер, а ці обое повиростали. Гарні хлопці були. Заздрив на них Роман. Обое разом поженилися, обох їх до війська разом забрали. А тепер їх обох і забито... Левка десь у Филипівку, а Карасика по Різді. Може й Павлусева доля така була б, якби не вмер тоді...

Дзвони вмовкли...

Замислився Роман.

Це якраз вісімнадцять років, як він не ходив до сповіді й до причастя. Саме відтоді, як помер його старший син Павлусь. Веселий такий був, жвавий, розумний хлопець.

Отак десь саме перед масницею бігав Павлусь сковзатися на ставок. А тоді на селі пошесть ходила. Дифтерит. Набігався Павлусь, прийшов додому, червоний як рак. А ввечері тільки: «Хав, хав, хав...». Не може говорити. Здавило за горло. І що вже коло нього баби не попорались! Що вже не попоробили! І парилі й огрівали, фершала Патранчика з Яре-

шок привозили й лікаря аж із Павлоччі... Щось там йому в горлі припікали і в руку штрикали... І що вже він сам, Роман, тоді тільки не робив! Він, здається, руку свою дав би відтяти, аби Павлусь зостався живий!

А як він молився тоді...

Три ночі стояв навколішках, бив поклони. Просив Бога за Павлуса, лементував, плакав... Кат, здається, помилював би, коли б його так просили... А Бог не помилював. Не послухав. Не чув...

На четвертий день Павлусь переставився... Поховали...

Роман умлівав тоді. Кричав і кляв! І Бога і все на світі!

Після того Роман почав у собі відчувати якусь порожнечу й злість. Ніби щось у ньому обірвалося, зітліло. Нудно стало жити і все зробилося немиле.

Діти йому не велися.

Через рік він поховав і Меласю. Там така вже шебетушка була! Така мила брехушка... А за нею й Маринка пішла... І маленький Петрусь...

Охолов тоді Роман. До всього охолов. До хазяйства цілком збайдужнів. Чи шкапа здохне, чи озимину градом виб'є, — йому все одно. Зовсім перестав Богу молитися. Перестав до церкви ходити. Жінку почав бити, щоб до церкви не ходила. Образи геть з хати повикидав... Жінка до комори позаносила й поховала. От знайшовся Михалко... Підростає тепер. Вже й пастушок; вже щось і в хазяйстві помагає й до школи почав ходити. Тільки кволий якийсь росте, не те, що покійний Павлусь. І не лежить якось до нього серце в Романа. На нього дивиться, а Павлуса бачить... Жінка ж упадає коло одинчика. Молиться Богу, щоб послав здоров'я хоч цій остатній дитині, що вона її в Бога випросила.

А Роман того чути не може.

Ні! Таки ж бо ні! Хіба ж Бог есть! Нема Бога, нема правди в світі! Коли б Бог був, то Він змилиувався б над ним... Лишив би йому Павлуса.

Вже ж покійний пан-отець Флор косим оком на нього дивився, що він до сповіді не ходить. А з молитвою ходивши, побачив, що образів немає в хаті, та й почав його картати:

— Ти, — казав, — у штундисти пошився, Романе? Ти, безбожнику! Я на тебе епітимію накладу! Я тебе без причастя лишу!

Ох! І одрубав же ж йому тоді Роман! Добре одрубав!

— Не треба мені, — сказав, — ні вашої сповіді, ні вашого причастя, ні вашої церкви! Це тільки облуда одна! Немає Бога!..

Старий піп з хати вискочив, немов ошпарений, і більш не заходив до нього ні з кропилом, ні з молитвою. Почав обходити його.

А цей новий піп, отець Михаїл, якийсь не той... не такий, як був покійний Флор. І править гарно, і голос добрий має, і хор чудовий утворив, і кажуть усі, що сповідає дуже красиво.

Проте Роман не хотів ні до церкви йти, ні слухати ні бачити відправи.

Затявся.

Минуло вже більш як років дванадцять відколи в них отець Михаїл. Не раз доводилося Романові здибатися з ним. Роман сторожко чекав: що ото йому скаже піп, що він ні до сповіді, ні до церкви не ходить. «Одрубав ж я й цьому! Нехай но він мене зачепить!».

Але при зустрічах з Романом отець Михаїл ввічливо вклонявся й говорив з ним, якщо доводилось, але ні про що його не розпитував.

«Обходить мене й цей!», думав Роман.

Іноді, як він згадував про смерть своїх дітей, в ньому закипало люте бажання кричати, проклинати, помститися..., але чимраз рідше й спокійніше. Жінка нишком образи повісила, — Роман нічого не сказав.

А торік, саме в жнива, йому таки довелося зіткнутися з попом.

Ховали старого Лукаша Бровку. А це ж ітаки жінчин дядько був і господар поважний. Треба було Романові як своякові й до церкви на похорон піти й корогву нести, й на обіді бути.

Справді, гарно отець Михаїл править. Так промовляє, так возгласи подає, що за серце хапає. І над гробом казань сказав. Коротеньку, але яку!.. Защеміло серце в Романа. Люди плакали й Романові сльоза покотилася... Згадав свого Павлуся, — як його ховав... І Меласю, й Маринку... й Петра... І враз йому щось ніби під серце підступило. Мало корогви не впустив. Левде стримався.

За те вже після похорону, на обіді в Івана Бровки, Лукашевого сина, дав собі волю Роман...

А обід був добрий!

Хоч Іван і скаржився останній рік на батька, що не вмирає старий: «От, — казав він людям, — «тільки завада в хаті! Ні живе, ні вмирає!». Але обід справив на всю губу! Назимка зарізав, кабанця заколов, відер зо три горілки й вишняку поставив. Звісно, — як по батькові!

Народу зібралось стільки, що в хаті не вмістилося. Дарма, що жнива! Столи понакривали в садку попід яблунями, а що місця для

всіх не стало, то ще й по траві скатерки розстеляли.

Після панахиди Романа з поважнішими господарями за столи посадили. Йому випало якраз навскоси проти священника сісти.

От люди собі, обідаючи, з отцем Михаїлом про те, про се забалакали. Покійного Лукаша, як годиться, поминали: що який же він був хазяїн колись крепкий був і чоловік статечний. І в церковному комітеті був, як церкву будували. І на сільських сходах розумне слово вмів сказати. І погорільцям, як траплялось, помагав, не шкодуючи свого достатку...

А тут саме подали печеню. Дід Ілько, церковний сторож, вхопив якийсь великий шматок м'яса. А той шматок та з плівами був. Дід, звісно, беззубий, жував-жував, ковтав-ковтав ті пліви... ні сюди, ні туди! Почав давитися... Став ті пліви рукою назад витягати й знов жувати...

Роман, як побачив це, то так йому гидко стало, так недобре, що хоч з-за столу вилазь. Закипіла йому ненависть у середині: «От вони, церковники! Хапає більш, як проковтнути може. Хіба йому що? Йому аби тільки в пельку, або в кишеню напхати! Ладні дерти з живою й з мертвого!»...

Тут хтось згадав, що сьогодні стражник знов з волості вістку приніс, що Мозграбієвого старшого сина вбито десь під Перемишлем. Це також Павлусів юдноліток був. Не витримав Роман. Почав говорити й попа зачіпати. Не пам'ятає вже він добре, з чого й почав і як він говорив. Тільки виказав усе, що в ньому накопало і проти Бога, і проти віри, і проти церковників. Чимсь докорити хотілося, якусь несправедливість довести... І чого ось на війні самих тільки найкращих вибивають, як от хоч би цей самий Мозграбіїв Денис, або Максим Ковалів, а такий злодюжка, як Берладинів Андрій, з георгієм на «побивку» приходять? І чого он у Тимка Рудзевича четверо таких збиточних арештантів підрастає, що за ними ні садок тобі, ні комора, ні лох не вдержиться, — все пообносять! Босі, голі по морозі бігають і хвороба їх не бере! А в нього діти були тихі... нікому нічого... І повмирали... Думки в Романа стрибали одна через одну. Хотілося йому, нарешті, виговоритися...

Отець Михаїл мовчав, одсунувши від себе полумисок зі стравою. Він злегка зблід, слухав і дивився на Романа. Ні! Не на Романа, а десь далі; далеко, далеко поза Романом.

— Всюди тільки одна кривда. А правди немає в світі. А як правди нема, то й Бога нема! Таки нема!.. — закінчив Роман і вмовк. Нижня губа йому тремтіла. В очах ніби полум'ям пашіло.

Люди за столом на ці слова були вмовкли

й перестали їсти. Тільки чорний як циган дяк Тодорович, родом з сербів, не кидав печені, а насмішкувато прищулив праве око, ніби, чекав: «Ану, ну? що то скаже піп?». Чорна борода його з рівним і твердим як дріт волоссям, подібна до кропила з трави Ісопу, злегка совалась, бо він жував собі печеню.

Роман добре пам'ятає, що як він замовк, то очі в отця Михаїла ніби десь повернулись здалека. Вони тепер дивилися вже просто на нього, на Романа. І було в тих очах стільки жалю, стільки доброти й ласки, що Романові стало якось ніяково, соромно.

— Що ж, Романе, — м'яко й спокійно промовив священник, — не ви перший так говорите, не ви й останній. Ще цар Давид казав: «Рече безумен в серці своїм: «кнесть Бог», так і ви. Багато ви душевної муки прийняли, Романе! Я знаю, як ви дуже любили своїх дітей, як упали за ними...

— Так, отче, так... — прошепотів Роман.

— Знаю, що ви колись глибоко вірили в Бога й до церкви вчашали. І я знаю, Романе, що ви до Бога таки вернетесь! Ви ж не знаєте, яка доля судилася б вашим діткам, якби вони були залишилися жити. Може для них краще, що Бог їх забрав до себе невинними... Чи ви думаєте, що вам легше було б, якби ваші сини загинули від ворожої кулі на війні?.. Бог єсть благодать і любов. До Бога ви вернетесь. І до церкви будете ходити...

— Хто? Я? — перебив священника Роман. — Та ніколи цього не буде! — і все, що хвилину перед тим було в ньому вже втихомирилось, тепер знову закипіло. Люта ненависть, мов та чорна хмара, піднялась десь з самого споду його душі. Щось підштовхувало його: «Говори, говори!»...

— Бог ще чи єсть, чи нема, — викрикнув Роман, — а чорт то таки єсть! Бо кругом тільки неправда, злість та облуда! А ви хочете, щоб я за це Богові дякував та до церкви ходив?.. Та вже з мене, знайте, не буде Богові свічка! — прокричав він з притиском, — тільки чортові ожуг!!

Груди йому ходором ходили. Руки тряслися. Він важко дихав. Люди, що взялися були вже знову до їжі, тепер заціпили. Господар, що обходив гостей, частуючи вишняком, збентежився, став, мов остовпілий. Молодиці, що подавали на стіл, так і застигли з мисками в руках.

Лукаві, злодійкуваті очі Тодоровича заплигали на всі боки, а старий Микита Вовчинський спроквола повів своїми великими зікратими очима то на священника, то на нього, на Романа, і з докором покрутив головою.

Минула хвиля мовчання. Чути було, як од-

далік на траві старці сьорбають гарячу страву...

— Романе, Романе! — почав трохи схвильовано отець Михаїл. — Не робіть з себе гіршого, ніж ви є на правду. Я багато думав про вас і знаю, що в житті ви людина чесна й порядна. Ви тому так затято говорите, бо ви Бога боїтесь. Ви думаєте, що прощення вам вже не буде... Згадайте, що Христос навіть розбійникові обіцяв рай, коли той увірував у Нього. Я вам ще більше розкажу: Був на світі колись великий грішник. І крав він, і вбивав, і обманював... Всі смертельні гріхи на собі мав і ніколи не каюся. Йому ввижалось вже, що сам сатана взяв його на руки, поколихав і сказав: «Сину мій, дитино моя! Бери в мене все, що тільки хочеш! Вже гіршого від тебе немає на світі. Бери собі пів царства мого!..». І що ж? Минув якийсь час... Грішник той одумався й покаюся. Вернувся до Бога, почав тяжко молитися, покутувати гріхи, прийняв навіть за Бога муки й став святим... Отаке, Романе, бувало в світі... Те, що ви говорите, це в вас горе ваше невиплакане говорить. Вам довелось важко перемучитись над смертю своїх дітей. Вам це здається несправедливим... А ви згадайте про Матір Божу, як перед Її очима конав безвинно в страшних муках на хресті Її син, Ісус... Вона плакала, голосила, ламала руки, умлівала, і нічим не могла допомогти своїй єдиній дитині! Та Вона не проклинала й не докоряла... Подумайте над цим, Романе. Уявіть себе на Її місці й глибоко вдумайтесь... А в Бога ви вірите і до Бога вернетесь!

— Амінь! — сказав стиха поважний Микита Вовчинський.

Роман мовчав. Він уявив свого Павлуса... якби той умирав од ран десь самотно в полі, без помічі, навіть без води... або конав, прибитий цвяхами до хреста... Павлусь, або Михалко... його дитина... Роман здригнувся. Оглянувся навколо.

Всі тепер спокійно балакали і з смаком їли макаран. Розмова йшла про те, що жито цього року гарно вродило. Дуже на зерно видатне й на стебло високе. А пшениця чогось миршава...

Тут обід кінчився. Отець Михаїл прочитав коротку молитву, сів з дяком на воза й поїхав. Люди почали розходитися. Пригадує тепер Роман, як ішов тоді додому й думав: «І навіщо я ото говорив? Навіщо кричав? А може справді піп правду каже? А як він в очі дивиться? Якийсь такий ясний погляд, що на душі стає легше». І дивно було Романові: його не ляяли, з ним не змагалися, йому не погрожували, як це робив покійний отець Флор. Навпаки, йому дали надію.

Роман пригадує, що після того він став відчувати в собі ніби якусь перемену. Раніш то була гірка злість, пекуча лютість, або порожнеча, а тепер якось тільки сумно й цілий час тягне кудись.

У неділю, як дзвонять до церкви, особливо, як у всі дзвони вдарять, то ніби кличуть його дзвони: «Романе! Романе! Романе!».

Не видержить він, вийде з хати... А там за річкою на горі дзвіниця, мов на долоні. Церковні хрести з-поза столітніх лип виглядають. І так тягне Романа щось. Пішов би до церкви... Та чогось соромно. Щось ніби держить і не пускає.

Жінка вранці жваво попорає все, бере Михайла й до церкви! Раніш вона крадькома ходила, щоб Роман не бив. А тепер стала вже спокійніше вчашати. Роман нічого не каже.

А це вчора ввечері... саме «прошальна» неділя була. Йшов Роман до Тигона, муляра, що живе на селиську за церквою. Бачить — церква відчинена. Правиться вечірня. Думає, що мало-хто в церкві й є, бо масниця ж таки! Останній день. Всі гуляють!

«Дай», — думає, — «зайду!». Зайшов... Е! Де там! Повна церква! Хору тільки не було, а лиш дяк з Кондратом.

Став Роман у куточку, знітився, щоб його не бачили.

Вечірня саме кінчалася.

Вийшов отець Михайл на амбону, щоб поблагословити, й сказав коротеньку казань про те, що наступає завтра піст великий, про гріхи й покаяння говорив, а далі й каже:

— Люди добрі! Може, я що прогрівив перед ким: чи словом, чи ділом, чи думкою? Простіть мені, грішному!.. — І так, як був, у ризах, упав навколійшки й поклонився людям до землі.

— Бог простить! — загула вся церква, як один.

— І другий раз простить, — знов отець Михайл в ноги поклонився людям.

— Бог простить...

— І третій...

— Бог простить...

Підвівся священник, а тут уся церква, всі люди враз навколійшки впали:

— Отче! Простіть же й ви нам грішним.

Оглянувся Роман навколо... Тільки він один стоїть. Усі люди навколійшках, руки до отця

Михайла простягають, головою до землі припадають...

— Бог вам простить, люди добрі! — відказує священник, і собі до землі вклоняючись.

— І другий, — підвелися люди з землі й знову навколійшки впали, аж стогін по церкві пішов.

— Бог простить...

— І третій...

Роман став навколійшки, припав лицем до підлоги. Чує, як гупають і тупотять навколо люди, і встати не може. Не може й не хоче. Сльози йому ллються і жаль... Так жаль чогось, що аж за горло давить... Скільки він вже лежав так, не знає. І байдуже йому, чи хтось там на нього дивиться, і не соромно...

У церкві тихо стало. Але здається Романові, що хтось над ним стоїть, нахилившись... Хтось за плече його торкає:

— Це ви, Романе? — чує він лагідний голос. — Я ждав вас давно.

Це був отець Михайл.

— Кажіть, Романе: «Боже! Милостивий будь до мене грішного!».

Роман ледве чутно шепче покаянні слова.

— Боже! Прости мені грішному! — знову проказує отець Михайл...

Роман за ним шепче, і здається йому, ніби вага якась спадає йому з грудей. На душі легше стало.

— А тепер, Романе, встаньте! Вже пора церкву замикає.

Роман, хитаючись, підвівся:

— Благословіть мене, пан-отче!..

— Бог вас благословить! Ви були заблудили, Романе, але тепер знайшли правдиву стежку. Подумайте й приходьте до церкви завтра ж. Будете готуватися до сповіді!..

Роман усе це згадує й передумує. Вже котрий раз передумує.

Жінка нишком пряде й скося на нього поглядає. Вона відчуває, що в ньому відбувається внутрішня боротьба, й мовчить, щоб не сполохати цього нового почуття, яке вона в ньому помічає.

Нарешті, Роман зітхає і знов береться за шапку:

— Напоїш коні сама, — каже він рішуче, — піду до церкви. Буду готуватися до сповіді!..

І. Щербаківська.

Українські жінки на французькому конгресі

У днях 8-13 березня в Парижі відбувався Конгрес французької жіночої організації «Юніон Фемінін сівік е сосіяль». «Союз Українок у Франції» також дістав запрошення брати участь у цьому Конгресі.

Конгрес відбувався у великій залі Мезон де ля Шімі. Зразу ж після приходу нашої української жіночої делегації повідомили нас, що генеральна секретарка «Юніон фемінін сівік е сосіяль» бажає поговорити з представницями «Союзу Українок». В короткій мові, ця пані висловила бажання нав'язати з нами ближчі взаємини не тільки на Конгресі, але й опісля, у щоденній праці. На це відповіли ми їй, що це якраз й спонукаю нас взяти участь у Конгресі, та що ми згідні для спільної праці віддати нашу найкращу волю і довголітній досвід, який має українське жіноцтво у суспільній праці. Після цього, нас повели на наші місця. Ми були доволі здивовані, що нас повели у перший ряд посередні, коли представниці інших націй сиділи за нами, або збоку від нас.

Після відкриття та дуже цікавої доповіді п. Паніе (до речі, в'язень з німецького концтабору в Равенсбрюк) на тему: «Жіноча акція в світі, який треба відновити», — основні тези своєї організації, почалися привіти. Промовляли англійки, бельгійки, литовки, чешки, польки, данки та інші. Виступ нашої представниці, п. Вержбицької, що виполосила привіт гарною французькою мовою (єдина з усіх чужинок) та її гарний вигляд, з'єднали нашої делегації симпатію цілої залі.

По закінченні першого дня Конгресу відбулося прийняття в салонах пані де Равіна, в елегантній дільниці Парижа. У цій, уже не діловій, а товариській, атмосфері, українська делегація була осередком зацікавлення всіх французьких та чужинних гостей. Щохвилини підходили до нас різні люди з всілякими запитамі про нашу Країну, про працю україн-

ських жінок, про наше мистецтво, літературу й т. ін. На всі ці запитання ми були приготовані, тому й відповідати на них нам вдалося без надуми.

Конгрес проходив далі, а поза Конгресом, для ближчого ознайомлення, нас запрошували до різних приватних французьких домів.

Врешті, дня 13 березня, Конгрес закінчився і в салонах міністра відбувся з цієї нагоди великий бенкет. На цьому бенкеті українська делегація мала найбільший успіх. Після тосту міністра людности та генеральної секретарки «Юніон фемінін сівік е сосіяль», англійські й швейцарські делегатки звернулися з проханням до української делегатки п. Русової, щоб вона виголосила тост від імені всіх націй, присутніх на бенкеті. П. Русова, що вміє незвичайно мило й елегантно поводитись, станула перед мікрофоном й подякувала за гарне прийняття та висловила надію, що акція жінок буде мати в основі християнську мораль, а через це й змагатиме до поширення волі й свободи для людини й народів. До неї підійшла голова «Юніон» та, щиро її привітавши і поцілувавши таки перед мікрофоном, представила п. Русову трьом присутнім міністрам. Після цього, поодинокі гості підходили до столика нашої делегації та вітали нас від різних французьких установ та виявляли свою до нас прихильність.

Конгрес закінчився, але в нас залишилися цінні знайомства, які для добра нашої національної справи треба було б надалі підтримувати. Зокрема, було б побажаним влаштувати ряд імпрез, очевидно, гарно підготовлених, та показати чужинцям нашу культуру й наше мистецтво. Бо як наші розмови підчас Конгресу так і приватні розмови з чужинцями, показали нам ясно, як мало вони ще й досі знають про нас, а чия це вина? Даймо відповідь собі на це самі!

Присутня.

Прийняття в „Союзі Українок“

Побувавши на французькому Конгресі та на різномірних прийняттях і бенкетах у французьких, вирішили українські жінки відплатитися теж прийняттям. Тому при закінченні Конгресу наша делегація запросила Управу французького товариства та всіх чужинок, що брали участь в Конгресі, на наше прийняття.

Прийняття відбулося в готелі «Лютесія». Це був післяобідній час, і ми вирішили не надто «ставитися», але подати чай і до нього якнайкращі тістка й торти. Всі ці речі пекли

самі членки «Союзу Українок» на український спосіб, і, ми опісля завважили, нашим гостям українське печиво припало дуже до смаку.

Одинокую, але доброю, атракцією цього прийняття був виступ п. Тисяка, що відспівав українською мовою декілька оперних арій при супроводі п. Трухлої. Що й наш співак полюбався гостям, свідчать численні запрошення до поважних французьких домів: прийти на їх прийняття та проспівати українських пісень.

Українська Централь в Туреччині шукає всіх своїх друзів, що обставинами воєнного часу примушені були покинути свої місця осідку й праці. (Забело Микола-Царгород). Просимо редакції усіх українських часописів передрукувати.

Гусар Петро, син Івана, зі села Склад Сільний, Перемишлянського пов., — свого дядька, Ілька Вітрашенського.

Андрусин Зиновій, з Литвинова, пов. Підгайці, — Профеську Катерину, яка приїхала до Франції 1933 р.

Жук Іван, — сестру, Анну Жук.

Коропецький Михайло, зі Жабіні, пов. Зборів, — Теодора, Івана й Катерину Банадігу.

Білоус Петро, з Баріша, пов. Бучач, — Окіпного Костя, сина Семаня, який був у департаменті Дубс.

Мартиняк Василь, — Олексу Романкового, зі села Присовець, пов. Зборів.

Олексишак Степан, — брата, Ковальчика Грися, сестру, Анну Зубаль, тітку, Феню Лум'яник, знайомих: Зазвірського Василя, Степана й Миколу Николішаків.

Кравець Володимир, з Макунова, пов. Судова Вишня, — Юрка Коваля і його жінку, Софію, які були в Леон-Пляж (Норд).

Ярема Антін, — сестру, Анну Ярема, яка була в Яртельот (Норд).

Лехна Микола, син Михайла, з Білковець, пов. Зборів, — сестер: Марію Наконечну й Катерину Яблонську.

Шаблій Ілько, зі села Підгайці, пов. Мостиська, — сестру, Ксеню Мартинишин, і брата, Олексу Шаблія.

Припін Василь, — кривних: Михайла й Івана Припінів, Плятона Скальського і знайомих зі села Бабина, пов. Самбір.

Гой Пилип, син Андрія, з Дришева, пов. Підгайці, — Параньку й Катерину Леник, Евгена Вишинського.

Марушак Петро, — сестру, Марію Марушак, з Козової, пов. Бережани.

Каспер Юрій — Дмитра Колтка, з Волі Войнової, пов. Самбір.

Івахів Михайло, — Марію Фургало і Софію Блюс, зі села Коровиці, пов. Любачів.

Лемеха Михайло, — сестру, Марію Лемеху, зі Сурмачівки, пов. Ярославського, і тітку, Катерину Лемеху, зі села Молодича.

Мольдван Осип, — брата, Степана, зі Жовкви.

Добко Іван, — дядька, Івана, й Миколу Сухого, з Ляшок, Ярославського повіту.

Карлюк Іван, — Василя Бойчука, Олену Токарчук і Марію Филипчук, зі села Тучаць, пов. Снятин.

Стецишин Олекса, — дядька, Грушняка Михайла.

Плотиця Петро, — дядька, Семена Чайковського.

Біляк Дмитро, син Степана, зі села Багна, Сторожинецького пов., — снів: Ореста, Ярослава й Омеляна.

Демчук Василь, у Канаді, — свою жінку, Явдоху Демчук, сина, Славка, й брата, Володимира.

Рафа Іван, у Канаді, — односельчан з Пискорова, Ярославського повіту (Галичина).

Зарицька Текля, в Америці, — брата, Володимира.

Ташак Степан, — Кравця Миколу, з Нового Села, пов. Рудки.

Блашкевич Петро, зі Стебника, — Ринду Василя.

Городник Микола, — односельчан зі села Кошишки, пов. Рудки: Беньо Михайла, сина Миколи, Шевця Миколу, сина Олекси, Совтиса Андрія, Беньо Анну, Кухаря Дмитра, Кухар Марію і Хіміяк Анну.

Блинда Дмитро, — свого брата, Осипа Блинду, що на початку 1945 р. був у Рейяж.

Брух Микола, син Матвія, з Добросина, пов. Жовква, — сестру, Варвару Брух, яка 1939 року виїхала до Франції.

Гамар Антін, син Андрія, з Радохонців, пов. Мостиська, — Павлуцьку Осипу, Хлопівську Софію і Качмарик Розалію.

Смерека Іван, зі села Космира, пов. Бучач, шукає Григорія Шкатуляка, Дмитра Білака й Василю Шукулякову.

Прем'як Михайло, — Григорія й Еву Прем'яків і Марію Пилипів; усіх зі села Бронця, Дрогобицького повіту.

Брата **Беца Ілька** і сестру **Беца Анну**, що перебувають в Америці, — Беца Михайло (Франція, Шер).

Михайла Петришина, що перебуває в Аргентині, — Катерина Петрик, з роду Боднар, Франція. (С. et M.).

Осіб, що знають про місце перебування пошукваних, просимо не пожаліти три франки на значок і повідомити нас на адресу:

Service Social Ukrainien, 186, Bd Saint Germain, Paris (6).

ЛИСТИ

У секретаріаті Української Служби Суспільної Опіки мають листи від своїх близьких і знайомих:

Чекалюк Василь, Баран, Чушак Олександра, Нагаєвський Ізидор, Марія Крушельницька, Гавролінська, Чепіль, Адамів Михайло, Лазорко Тома, Надзейовський Степан, Скіцько Михайло, Процик Анна, Павтузька Осипа, Нещипор Марія, Пласло Розалія, Бучинська Марія, Колодичин Маланка, Депен Софія, Шевців Ксеня, Маренін Степанія, Петіт Марія, Савка Петро, Бонівін-Шпак Леонтина, Гайда Матвій, Максимів Марія, Кирич Текля, Мачуга Іван, Панас Марія, Нагірна Юлія, Боечко Іван, Дума Матрона, Релецький Михайло, Анастасія Мери.

НЕ ЗАБУВАЙТЕ!

1. На листах до Редакції просимо біля підпису подавати свою точну адресу.
2. Коли змінюєте адресу і повідомляєте про це нас, подавайте, будь ласка, рівночасно і стару свою адресу.
3. Коли висилаєте нам гроші, неодмінно зазначайте докладно, на що ці гроші призначені.
4. Гроші висилайте на адресу: С. С. 2212-79, Jacques Perridon, 186, Bd Saint-Germain, Paris (6).

Redacteur responsable : Abbé J. Leskovycz.

Directeur : A. Savtchenko-Belsky.

Impr. de Nayarre, 11 rue des Cordelières, Paris (13).

MENSUEL

АДРЕСА: 186, BOULEVARD SAINT GERMAIN, PARIS (6). ТЕЛЕФОН: LITré 48-65.

Чи кінець унії?

З Москви, що тепер з власної волі вирішує політичну, соціальну й релігійну долю українського народу, розтрублено на цілий світ, що буцімто якийсь «собор» 216-ох «представників» українських греко-католиків у Львові вислав до Сталіна заяву, що Українська Церква в Галичині зриває унію з Римом і «вертається» назад до єдності зі «святою Російською Православною Церквою», під патріарха в Москві.

Насамперед, — заки скажемо нашу думку про саму Унію, — треба ствердити, що вся оця, з Москви зааранжована і Москвою розрекламована, афера зі «собором» у Львові, це одна безмежна брехня й обман. А все те разом є політична робота безбожницького Кремля, що в дійсності не має нічого спільного з релігією.

Релігія і Церква грають в цьому політичному обмані лиш роль містка, по якому мають доконати, — так здається Москві! — повне духове обмосковлення Галичини і втягнення її в одну неділиму Росію. Вже той сам факт, що «собор» нібито віруючих людей звертається передусім не до патріарха, а до Сталіна, тобто не до голови «святої Російської Православної Церкви», а до голови безбожницького комунізму, говорить сам за себе. Вже лиш те, що тріумфальним речником цієї церковної «злуки» з Москвою є всі безбож-

ницькі совєтські газети, каже всякому, що та «злука» значить.

Фактом є, що на тому «соборі» не було ні одного єпископа, бо всі єпископи або ув'язнені, або померли у московській тюрмі. А за канонами Католицької і Православної Церкви лиш єпископи творять собор та говорять іменем Церкви, а не збіговисько тих чи тих самопризначених «представників». Фактом є, що греко-католицьке духовенство розвіяне на чотири вітри: одні (кажуть 700!) на Сибірі, другі врятували життя втечею на чужину (має їх бути коло 400 на скитальщині), а треті (вище 200) розстріляні. Це значить: три п'ятих частини галицького духовенства усунено з поля бою. А коли серед стероризованих розстрілами та тюрмами двох третин знайшлося і 216 таких, що заломились, то це тільки 8% нашого духовенства у Галичині. Це певне: якби сталінські опричники змогли були наганяти більше «представників» на цей «собор», вони це зробили б. Та видко навіть застосовавши весь терор, зробити це не була їх сила. Сильнішим є дух, вірність і характер нашого многострадального духовенства в Галичині.

І це перша запорука, що це не кінець Унії. Вона живе в душах мільйонів нашого народу, що бачить в ній свою прадідну, національну віру і забороло традиції і народности.

Ніхто, хто знає наш нарід у Галичині, не повірить, щоб він перейшов на московське православ'я. Цей нарід за свій опір Москві також здеяткований, розвіяний по світі, — на Сибір чи на скитальчу чужину, — стероризований, стоптаний. Він не може запротестувати проти цього юдиного «собору» та проти його чолобитні антихристові в Москві. Але це не значить, що він покинув свою віру, свою Церкву.

Навпаки! Оця уніяцька Церква, що в найтемніших часах українського народу, — по упадку Гетьманщини, по зруйнуванні Січі, по забороні українського слова в царській Росії, — стала заборолом і бастионом українства в Галичині, що видала тисячі найширших трудівників українського відродження, що записала своє ім'я золотими буквами на скрижалях нашої історії, — ця Церква сьогодні у мученичому терновому вінку, палає провідним, огненним стовпом для мільйонів і наших православних братів у їх боротьбі з темною московською потворою. В їх серцях вона певно займає тепле місце. Ні! Це не кінець Унії, а, здається, щойно її дійсний початок.

Бо що є Унія?..

Сталінські та Алексієві московські сіпаки кажуть, буцімто Унія це твір Польщі, та що тепер уніяцька Церква «вертає назад», на лоні «батьківської Російської Православної Церкви». Наша Церква у Галичині ніколи, від часів Володимира і до нині, не належала до Російської Церкви, не підлягала ніколи Москві, не мала ніколи зв'язків з Москвою. Але вона від 950 літ кількома наворотами, встаннє від 1596 року, впродовж 350 літ, зв'язана була в Римом, з Заходом. Так само Українська Православна Церква, з митрополією в Києві, до 1676 року, не мала жодного зв'язку з Москвою, а підлягала (номінально) грецькому патріархові в Царгороді. В дійсності вона, — Церква Петра Могилі і Михайла Косова, — була самостійна. Аж 1676 року відколєно її

від Царгороду і підпорядковано проти її волі Москві. Оце історичні факти. Як же можна Галицькій Українській Церкві «вертати» туди, де вона ніколи не була?..

Сталінсько-більшовицька пропаганда каже, що Унію створила Польща. Погляньмо до історії. Володимир Великий стояв у зв'язку з Римом. Ярослав Мудрий і митрополит Іларіон відкинули схизму Керулярія. Данило прийняв королівську корону з рук папського легата. Митрополити Григорій Цамвлак і Кипріяні признавали єдність з Римом. Київський митрополит Ізидор брав участь у флорентійському соборі, де й Царгород прилучився до Риму. Червоною ниткою через всю історію Української Церкви в'ється її зв'язок з Римом, із Заходом.

Оце те й було: зв'язок із Заходом, з Європою, з західною культурою. В тому лежить національно-культурне та політичне значення Унії. Через неї українці шукали підпори в Заході проти наступу чорної хмари зі Сходу. Тому князь Острозький був першим ініціатором Берестейської Унії (хоч і відступив від неї з тактичних причин), тому Петро Могила бажав всю Українську Церкву злучити з Римом (хоч смерть не дозволила йому довершити цього), тому великий патріот і полеміст Мелетій Смотрицький з оборонця православ'я став прихильником Унії. А Польща тут ні при чому, — хіба кидала колоди в дорогу Унії, не давала уніятим рівноправности, не впускала їх владик у варшавський сенат, бороздила так православним, як і уніятим, греко-католикам.

Чим була Унія, це ми найкраще бачимо в Галичині. Це було наше забороло проти польщини на один бік, а проти московщини — в другу сторону. Це була Українська Національна Церква. І тому її тепер Сталін і Москва так завзято нищать. Та знищити її справді не їх сила!

(«Америка»).

НАД МОГИЛОЮ ВОЖДЯ

На тихім цвинтарі в далекій чужині
Спокійно спиш Ти по житті бурхливім
І палко мариш у довічнім сні
Народ свій змучений побачити щасливим,
Щоб він, звільнившись навкі від кайдан,
Попростував вперед шляхами слави
Й, замість раба, господар став і пан
Своєї власної потужної держави.

Борис Лисянський.

„Голос Якова, та рука Ісава”

Про прабатьків жидівського народу є в Святому Письмі таке оповідання:

«Патріярх Ісаак мав двох синів-близнюків, Ісава і Якова. Ісав вродився перший, і тому вважався первородним, що в тих часах мало велике значення. Ісаак любив Ісава, але мати, Ревека, любила більше Якова. На старість Ісаак осліп. Предчуваючи смерть, він покликав до себе Ісава, казав йому піти в поле, вполювати дику звірину і приготувати з неї обід. «А потім я тебе», каже, «поблагословлю, поки не вмер».

Підслухала це Ревека, покликала до себе другого сина, Якова, і сказала йому піти замість Ісава по благословенство до батька. Вона приготувала смачну страву з теляти в отарі, перебрала Якова в одіж Ісава і післала його до Ісаака зі стравою. Ісав мав тіло вкрите волоссям, а Яків мав шкіру гладку. Щоб Ісаак не пізнав його, Ревека покрила руки Якова звірячою шкіркою. Так прийшов Яків до свого батька і каже: «Я Ісав, твій первородний син. Я зробив те, що ти мені казав. Сідай, попоїдж і благослови мене!». Ісаак пізнав голос Якова і посумнівався. Казав йому приступити ближче і діткнувся його руки. Рука була волохата. Тоді каже: «Приступи та поцілуй мене, синку». Яків приступив і поцілував його, а Ісаак при цій нагоді понюхав його одіж. Одіж мала запах одіжі Ісава. І сказав Ісаак: «Голос Якова, та рука Ісава!». Він з'їв страву, що Яків приніс, і відтак поблагословив його, — щоб мав буйну росу з неба, і ниви благодатні, і зерно і виноград, щоб хмари йому служили, і гнули перед ним шию народи, щоб був паном над братом рідним і над всіма дітьми своєї матері, і щоб був проклятий той, хто його проклинає, а благословений той, хто його благословляє.

Таким робом, Яків, хоч молодший від Ісава, став старшим від нього. Став старшим тільки через те, що Ісаак, пізнавши його голос, власному слухові не хотів повірити, але повірив своєму дотикові. Замість сказати: «Рука Ісава, але голос Якова», він сказав навпаки, він поклав більший натиск на те, чию руку почув, а не чий голос.

***

Як відомо, у Львові відбувся, ніби то, собор Уніятської Церкви Західньої України. На соборі було 216 делегатів з усіх трьох дієцезій (значить, лише з галицьких дієцезій, без закарпатської) і усіх деканатів. Вони то

й рішили 8 березня 1946 року зробити кінець Берестейській унії з Римом і вернути на лоно «святої російської православної церкви».

Доконавши такого великого діла, собор повідомив про це не кого іншого, а Сталіна, листом такого змісту:

«Генералісімусу Й. В. Сталіну.

350 років тому імперіялістична шляхетська Польща, прагнучи ще більше поневолити українські землі, насильством відірвані від материнського кореня, розірвала релігійно-церковну єдність тих земель з одноплемінним і одновірним Сходом, з допомогою гордого, властолюбного Риму, який завжди мріяв про власне диктаторство в християнському світі. Нині на наших очах завершився акт історичного правосуддя завдяки героїчним подвигам справді народної Червоної армії і всього Радянського Союзу. Під Вашим геніальним керівництвом здійснилося те, за що боролись кращі покоління українського народу і що досі здавалося нездійсненою мрією. Знову зібрані разом усі українські землі, від Тиси через Карпати і від Сяну до Дону і від Пінських боліт до Чорного моря. В умовах нового вільного життя, ми, відчуваючи себе вільними господарями своєї землі, скинули з себе і те духовне ярмо, яке було накинута на нас проти нашої волі і для нашої загибелі.

Собор Уніятської Церкви в Західніх областях України, зібравшись в м. Львові, постановив нині, 8 березня 1946 р., скасувати Берестейську унію з Ватиканом, встановлену в 1596 році, і повернутися в лоно прадідівської святої руської православної церкви, світло якої поширилось з Київської Русі, історичної колицки російського, українського і білоруського народів. Ми щасливі просити вас, вождя великого Радянського Союзу, прийняти наше повідомлення, як нашу радість, у тому, що віднині вже ніщо не розділятиме наш возз'єднаний український народ. У цей історичний епохальний момент ми не можемо не висловити Вам почуття величезної вдячності за Вашу велику справу: зібрання разом українських земель, бо без цього неможливо було й мріяти про ліквідацію нашого церковно-релігійного роз'єднання.

Від імени собору, на якому присутні 216 делегатів від усіх трьох наших епархій і всіх деканатів, президія собору:

Голова д-р Костельник Гавриїл.
Члени президії: д-р Мельник Михаїл
і Антоній Пельвецький».

**

Вісті, передані через радіо з Москви, нічого не кажуть про те, чи на соборі були які єпископи, або чи котрий з них погодився з рішенням собору. Видна річ, що це був церковний собор без єпископів, стадо овець без пастухів. Так само нема й натяку, хто і як вибирав делегатів на собор та наскільки вони мали право говорити та рішати в імені своїх деканатів, або вірних. Остаточо нема й слова про те, що кажуть про скасування церковної унії люди, які найбільше до того мають право, люди, які досі оставалися вірні унії. Бо чейже годі вважати за дійсних представників Греко-Католицької Церкви членів «ініціативної групи» (Костельник, Мельник, Пельвецький), які вже близько року тому фактично від цієї Церкви відірвалися. А є всяка причина підозрівати, що цілий собор, який рішив «скасувати унію», складався якраз з таких людей, що вже перед тим від унії відірвалися. Наяти впродовж року в кожному деканаті по одному такому осібнякові не було б чейже тяжким завданням. Коли б і бракувало з якого деканату осібняка, що хотів би виступати на соборі, як його делегат, то всемогутнє НКВД могло вислати на собор якогось свого члена.

**

Про рішення ніби-то собору греко-католицької Церкви провідники того собору вважали за потрібне повідомити насамперед Сталіна. Вони його повідомляють, дякують йому і хвалять його, як великого провідника.

При чому тут Сталін?

Адже він не голова російської, чи «руської» церкви?

Він голова держави, що більш як чверть століття тому проголосила відділення церкви від держави.

Церква відділена від держави в Канаді. Церква відділена від держави в З'єдинених Державах. Чи може уявити собі хто таке безглуздя в Канаді, щоб якийсь гурток греко-католиків повідомив прем'єра Мекензі Кінга, що він рішає прилучитися до православної церкви? Чи може хтось уявити собі таке безглуздя в З'єдинених Державах, щоб якась частина греко-католиків повідомляла президента Трумена, що вона рішає прилучитися до православної церкви? Або до пресвітеріянської, методистської, чи англіканської? Таким повідомленням виставили б себе люди тільки на сміх. Прем'єр Мекензі Кінг, чи президент Трумен, діставши подібне повідомлення, могли б хіба раменами здвигнути. Бо вони розуміють, що

значить відділення церкви від держави, і що їх це може обходити, хто яку церкву хоче покинути і до якої прилучитися?

В Советському Союзі не те. Там церква урядово відділена від держави, а все-таки люди вважають за свій найперший обов'язок повідомити голову держави про своє рішення перейти з одної церкви до другої. Чому? Ясна річ, що тільки тому, що розуміють, що в такий спосіб виконують його волю, бо брехня є відділення церкви від держави в Советському Союзі, брехня є свобода совісті, загарантована 124 параграфом «сталінської» конституції. Советський Союз робить різницю між церквами, і російську православну вважає за урядову, а інші переслідує. Своїм листом до Сталіна провідники львівського собору все одно, як би показували на нього пальцем: ТИ нас приневолюєш переходити до російської православної церкви, отже потішся, гнобителю: переходимо!

Зрештою, лист президії львівського собору до Сталіна заставляє нас запитати себе, як питав Ісаак: «Ба, але хто це є? Бо голос Якова, а рука Ісава»... А може навпаки: «Рука Ісава, але голос Якова».

Що лист до Сталіна могли написати і власноручно підписати Костельник, Мельник і Пельвецький, це може бути правда. Рука може бути рукою Ісава. Але чий це голос? Чий думки, чий погляди написані є в листі? Бо це не думки, це не погляди галицьких українців! Занадто знаємо ці погляди, щоб повірити, що вони так швидко і так радикально змінилися. Занадто знаємо національну свідомість галицьких українців, щоб повірити, що вони вважають Росію за свою «матірню країну». Занадто знаємо національну свідомість галицьких українців, щоб повірити, що вони можуть говорити про свою «релігійну і церковну єдність» з російським сходом. Занадто знаємо національну свідомість галицьких українців, щоб повірити, що вони можуть думати, що Київ в Росії. Занадто знаємо національну гордість галицьких українців, щоб повірити, що вони бажають стати частиною російської православної церкви, хоч би навіть осолоджували її назвою руської. Голос, який чути з листа президії львівського собору до Сталіна, це не голос галицьких українців! Ми вже перед собором чули його в статті «Львівського і Тернопільського» єпископа Макарія. Це голос Москви! Лист до Сталіна безперечно був подиктований Москвою!

Рука Ісава, та голос Якова! Рука Костельника, та голос — Москви!

(«Український Голос»).

Преосв. Ніль САВАРИН, ЧСВВ.

Чим є людина?

Машиною, звіриною, чи розумною істотою?

(Закінчення)

ПСИХОЛОГІЧНИЙ ДОКАЗ

— Яка є наука психології?

Відповідь: — Психологія, це — наука про душу.

Щодо людини, то психологи намагаються відповісти на питання: чи людська душа різниться від тваринної тільки вищим ступенем пізнання, чи може вона є щось окремішнього й суттєво відмінного від тваринної душі.

Матеріалісти з еволюціоністами, головню у психології, докладають усіх сил, щоб довести, що нема жадної істотної різниці між людиною й малпою, що значно більша є різниця між дикуном із Австралії й винахідником Едісоном, як між малпою шимпанзе й дикуном-людиною (див. Бібліотека «Мій світогляд», — Дарвінізм, стор. 39-40).

Що на це каже теперішня психологія?

Наука психології знаходить у людині такі діяння, що їх у тварині не знайдемо ні сліду. І тому тварина є відділена від людини непродихним проваллям. Бо:

1. Людина має розум.

Із чого це пізнаємо? З її діянь. Людина думає, пізнає, застановляється. Своєю думкою вона пізнає, не тільки себе й речі, що її оточують, але й такі уявні речі, що їх оком не можемо ніяк побачити, як: правду, чесноту, вічність тощо. Коли йде дим, то вона думкою здогадується, що там має бути вогонь, хоч вона його не бачить. Думкою своєю поправляє око, бо хоч око бачить мале сонце, то розумом людина пізнає, що воно багато більше, як видається їй.

Таких діянь не знаходить психологія у жодному камені, рослині й тварині. Бо питаємося: чи знає камінь, чим він є? Чи розуміє дерево, чому воно є деревом? Чи зможе кінь почислити, скільки то буде 2 і 2? А навіть така малпа, якій дарвіністи приписують розум, чи знає вона, пощо її возять у клітці по містах? Ні! Чому?

Бо думати, пізнавати, розумувати, це прикмети людини. Людина думає, бо має розум; а тварина не думає, бо його не має.

2. Людина має свободу волі.

Досвід показує, що людина може вибирати речі, які їй подобаються, а залишити ті, яких не хоче. У її силі є говорити або мовчати,

стояти або сидіти, працювати або забавлятися. Людина є свідомо того, що вона може кинути чужі впливи, а свої вибрати, хоч би це коштувало їй навіть життя, напр., мученики: хоч їх палено, так уміли запанувати над своїм боєм, що жартували з катами. (Св. Лаврентій).

Не так воно є з твариною. Тварина, якщо їй болить, не зможе перебороти свого болю. Голодний віл не відмовить собі їди, коли має перед собою в'язанку сіна. Дику гуску не затримаємо восени, щоб вона не відлетіла до теплих країв. Чому воно так?

Бо людина має свободну волю, а тварина має тільки змісли, природу, інстинкт. І тому людина діє свободно, а тварина з konieczности.

3. Людина творить мову.

Вона свою думку виявляє на зовні мовою. Кожній речі вміє людина надати словом відповідну назву. Навіть на найнижчому щаблі культури людина послуговується мовою. А яке багатство, кількість та різноманітність слів у культурних народів?

Жадна тварина не має мови. Мову у тварин заступає природний, одноманітний рев, спів і виття. Навіть папуга, що її людина вивчить кілька речень, то хоч вона їх і виголосить, то зовсім їх не розуміє. Був вправді один американець, Гарнет, що оголосив, начебто він відкрив мову «любовних освідчин» малпи-самця, яка мала так звучати: «Гвоуф ч так турс». Але цим відкриттям д-р Гарнет тільки себе осмішив перед науковим світом, бо його малпа Сузі тими самими «любовними освідчинами» привітала його, коли він одного ранку злавив з ліжка.

Прихильники малп оправдували її, що малпа тому не говорить, бо вона не має органів, потрібних для мови. Та це неправда. Малпі бракує не мовних органів, бо вона має такий самий язик, горло та голосові струни, як людина. Але їй бракує одного, а це: розуму.

4. Людина витворює культуру.

З розуму, волі та мови повсталала культура й поступ у їді, праці, науці, уборі, мешканні, знарядях і комунікації. Генієм свого ума, людина повибудувувала кораблі, літаки, цегелини й хмародери. Технікою своєю людина розсаджує скелі, використовує водоспади й

вітри для своїх потреб. Бере у свої руки брилу мармуру й перемінює її в гарну постать, спускається у підводному човні на морське дно і звідтам видобуває дорогоцінні перли, загострює свій зір далековидом і відкриває нові зорі на небі.

У тварин психологія не завважає ні сліду якогось поступу. Ластівка будує своє гніздо так само, як його будувала тому 6.000 літ. Павук розтягає павутиння так само, як за часів Фараона. А й малпа, хоч любить грітися при вогні, то досі не тільки що не навчилася від людей викресати його, але й до вигасаючого вогню не докине дров, хоч зі зима не раз добре мерзне.

Чому? Бо тварина не має розуму. Робить тільки те, що їй каже природа, змисли, інстинкт.

Б. Людина має самосвідомість.

Лікарі виказали, що кров, тіло, нерви й мозок відновлюються і змінюються зовсім у людини що 7 літ. Отож людина, що числить 70 літ, змінилася щонайменше 10 разів. А проте й сивоволосий старик почувається завжди одною й тою самою людиною. Він зовсім свідомо й певно каже, що «я» малим бавився, коли «я» підріс, ходив до школи, набравши сили, помагав «я» своїм родичам, а й тепер працюю «я» ще дещо, хоч сили мене опускають. Всюди виступає «я». Ця самосвідомість свого «я» тягнеться через ціле життя, хоч людина щодо тіла змінилася в своєму житті принаймні кільканадцять разів.

Тварина цієї самосвідомості зовсім не має. Славний у цій речі є вислів філософа Канта: «Якщо б мій кінь сказав мені «я», то я зіскочив би з сідла й ізняв перед ним капелюх».

Отже в людині є щось такого, що поза тілом, кров'ю і мозком. залишається завжди одне й те саме, а чого нема у жадної тварини. Цим є в людини самосвідомість свого «я».

Б. Людина тужить за безсмертністю.

Наука психології викриває ще один прояв у людині. Цим виявом є туга за повним щастям, за вичерпуючим пізнанням правди, за цілковитою сповненою справедливістю, за життям, яке ніколи не кінчилося б. І тому людство з особливою пошаною ставилося завжди до людських гробів, сипало вмерлим високі могили, будувало величні мавзолеї, ставило в египетські піраміди.

Цих виявів не знайдемо й сліду в тварини. Вона про смерть не думає, правдою не цікавиться, про справедливість не дбає. Якщо тварина наїстися, нап'ється досита, холод їй не докучає, і виведе своє потомство, то за нічим вона більше не тужить.

Із цього ми бачимо, що тварина осягає вповні свою ціль, коли збереже себе та подбає за своє потомство. Але людське життя перевер-

нулося б догори коренем, якщо б, з одної сторони, Бог вложив людині тугу за повним щастям, повною правдою, повною справедливістю, безперервним життям, а, з другої, оця туга не була відтак ніколи виконана.

7. Який висновок робить наука психології з цього всього?

Якщо людина думає, свobodно вибирає, втворює мову, розширює поступ і культуру, має свою й своїх діл самосвідомість, цілим серцем рветься за повним щастям, вичерпуючим пізнанням правди, цілковитою виповненою справедливістю, життям, що ніколи не скінчилося б, а

якщо тварина нічого не думає, все робить із конечности, не має жадної мови, не поступила ні на крок уперед, не є свідомо себе й своїх діл, вдоволяється вповні їдою, питтям та розплодженням свого потомства, то

очевидно, що людська душа різниться від тваринної не вищим ступенем, але є суттєво відмінною. Коли ж суттєво є відмінною, то певно, що з тваринної душі не могла зродитися людська душа, бо ніхто не дасть другому того, чого сам не має. Коли ж тварина не має розуму, то не могла ніколи його дати людині.

Ось, що каже наука теперішньої психології...

6. — ЕТНОЛОГІЧНИЙ ДОКАЗ

— До чого дійшла етнологія?

Відповідь: — Етнологія, це — наука про народи.

Щодо людини, то етнологія досліджує найпримітивніші племена, що зберегли первісну культуру в різних її стадіях аж до нинішніх часів.

Прихильники малпячого походження снували великі надії на науку етнології. Вони сподівалися знайти десь у незайманих пралісах якийсь посередній вид між твариною й людиною, думали, що знайдуть якогось «малполюда» або «людомалу».

До чого дійшла сучасна етнологія?

Наука етнології ще ніде не знайшла так званого малполюда. Хоч по деяких дешевих брошурах, напр., у «Календарі Криниця» на 1937 рік, стор. 83-88, змальовують первісну людину волохату, оброслу грубою шіткою, з низьким чолом, що живилася яйцями, слимаками й дрібними звірятками, то це все є видумкою буйної фантазії еволюціоністів XIX століття.

Взагалі кінець XIX століття дуже любувався у хвостатих людях. Цю думку, мабуть, піддав їм забобон про середньовічних «чарівниць», із яким то забобоном Церква мусіла звести стільки боротьби. Щось подібне й тут. Тодішні подорожні ніби мали бачити цілі пле-

мена малполюдів у Середній Африці. Деякі виїжджали студіювати мову малп і укладали малпачі словники. Та коли просліджено основно Африку, то хвостатої людини не знайшли навіть на показ.

Яких то обманів уживали недовірки, вистане згадати для прикладу про дівчину Крао. 1883 року показувано семилітню сіямську дівчину в Лондоні, що мала носити на собі всі позначки тваринної породи. Коли ж берлінський учений Вірхов оглянув дівчину Крао, то не тільки що не знайшов у неї нічого тваринного, але навпаки вона була гарно збудована, чорноока й розумна. Відтак виявилось, що Крао не була дитиною пралісів, але донькою королівського урядовця з Сіяму.

І тому великий етнолог Ранке так написав у своїй книжці: «Нема у теперішності серед людства ні раси, ні народу, ні племені, ні родини, ні осібняка, що його можна б зоологічно поставити як посередній перехід між людиною й малпою». («Людина», т. I, ст. 359).

7. — ПАЛЕОНТОЛОГІЧНИЙ ДОКАЗ

— Що доводить наука палеонтології?

Відповідь: — Палеонтологія, це — наука, що займається найдавнішими видами живин, захованих у скам'янілостях.

У питанні про людину палеонтологія цікавиться людськими черепами й кістяками, що збереглися по печерах, у торфах, і скам'янілостях.

Недовірки, заведені на інших дослідних науках, сподівалися, що принаймні у скам'янілостях знайдуть вони якогось т. зв. «малполюда». І кинулися вони шукати за малполюдом у торфах, печерах, скелях.

І що вони знайшли?

1. Череп Еви. 1835 року найдено над рікою Мозою, між трьома кістяками, череп якоїсь жінки. Карло Фогт назвав цю знахідку «Евою» й оголосив, що це саме так званий «малполюд». Але вкоротці дарвініст Гекслі виказав, що це не є череп «Еви», але людини, яку це й нині подибуємо у кавказькій расі.

2. Череп Адама. Він мав свого часу найбільше розголосу. 1856 року знайдено його коло села Діссельдорф. Тому, що це були відломки черепа, то Шафгавзен із Гекслеєм зложили його до купи, а чого бракувало, то самі доповнили. І вийшла така цілість черепу: велика голова, чоло похиле, череп приплюсклий, уста висунені наперед, ніс дуже широкий, мозок малий. Фогт назвав цю викопалину «дурним Адамом». Однак, за кілька літ, виявилось, що черепи цього роду носять ще й нині австралійські племена.

3. Джавський пітекантропус. Військовий голандський лікар Дібуа знайшов 1891 року на острові Джаві, серед різних костей, якийсь

череп. 1892 р., у віддаленні кільнадцять кроків, знайшов ще якийсь стегно. Поскладавши те все до купи, приїхав до Лейден 1895 року й там у своїй двогодинній доповіді доводив, що це якраз довгопошукуваний малполюд. Однак, берлінський професор Вірхов сказав, що насамперед треба устійнити на місці, чи череп і стегно належать до одного осібняка. Найновші досліди виказали, що джавський пітекантропус, це звичайна собі малпа, з родини гільобатидів.

4. Пекінський синантропус. 1923 року викопали глибоко під землею, недалеко міста Пекіну, якусь знахідку, подібну до людини. Матеріалісти відразу висказалися, що це щось посередині між людиною й малпою. По основніших однак дослідах виявилось, що пекінський синантропус, це людина високої культури, бо знайдено при ній деяке знаряддя.

5. Оранг-пендек зі Суматри. 1932 року дуже про нього писали, а ще більше говорили, що таки кінець-кінцем удалося знайти дивну переходову істоту «малполюда». Та як завжди, так і тут, виявилось, що оранг-пендек є собі звичайною навмисне поламаною малпою. Бо уродженці Суматри, в погоні за грошем, щоб цей оранг-пендек був дещо подібний до людини, то йому хвіст підламали, клуби оббили, а шкуру з волосся обгодили, й так показували легкодушним людям, що це «малполюд»!

6. Здавалося, що таке важливе й важке питання, як давні викопалини, вирішуватиметься дуже обережно, довго й критично. Щойно на основі певних даних будуть висловлювати свої гадки. Тим часом воно було інакше. Так скоро, гарячково й пристрасно роблено пошукування й досліди за пралюдиною, що видавалося, наче б це був конкурс на найнеймовірніші цікавості. Ось тут наведу хоч один іще приклад, як то еволюціоністи у своєму гарячковому шуканні здорово самі себе висміяли.

1923 року колоніст Венрія, з Пазо, знайшов, як йому здавалося, частину черепа. Д-р Волф догледів у ньому череп дуже давньої, незнанної доби. Пресове американське товариство каблем сповістило Європу, що знайдено людину на 500.000 літ старшу від найдавнішої досі людини. Англійський учений Смит сказав, що ця давня людина жила яйцями, корінцями та малими звірятками, що їх убивала камінням. По двох місяцях стверджено в Буенос Айресі, що знахідка колоніста Венрія, це не є жаден людський череп, але звичайна велика каміюка.

Отже дотеперішні спроби знайти палеонтологічні докази на походження людини з малпи, не вдалися. У XIX столітті Фогт, Дарвін, Гекель твердили напевно, що людина розви-

нулася з малп, вичислювали її родоводи, висвітлювали, як вона виглядала, малювали її по своїх книжках. Однак, нині, у XX столітті, в світлі палеонтологічних дослідів, десь зникли й «людомалпи» й «малполоди», а залишилися тільки або розумні люди, або без розуму малпи. Бо всі ці людомалпи й малполоди, це була собі звичайна байка матеріялістів, виведена вмисне для легковірних людей.

Цілий цей палеонтологічний доказ закінчу словами директора геологічно-палеонтологічного інституту в Берліні, професора Бранка: «Палеонтологія не знає досі жадного іншого предка нинішньої людини», іншими словами: всі бікопчили дівлять, що істоти, що до них належали знахідки, були правдивими людьми, так само, як і ми.

ЗАКІНЧЕННЯ

— Чим є людина?

Таке питання поставили ми собі на початку, а тепер із відповіддю добігаємо до кінця.

Казав матеріялізм, що людина, це — машина; вмовляв у нас еволюціонізм, що людина, це — вище розвинена малпа; доказував креаціонізм, що людина, це — розумна істота, сотворена Богом безпосереднім Його діянням. По чій стороні правда?

1. Матеріялізм, це — ложна наука. Поза землею, матерією й теперішністю не визнає нічого більше. У ширенні своєї науки матеріялісти не вагаються ужити й брехні, щоб на своєму поставити.

Мимо цього матеріялізм не довів, що людина, це — машина; що вона виростає з землі, наче грибок по дощі, що думка людини, це — фосфор, електрика, дрижання мозку. Ми пізнали, що людина є чимсь більшим, як мертва машина, що вона є ділом Бога.

Не знати, де є причина матеріялізму. Одні кажуть, що матеріялізм має своє джерело у блуді ума, інші — в зіпсуванні серця, а є й такі, що приписують йому одне й друге. Це однак є певне, що матеріялізм уміє зневажати

Бога й звеличувати болото. І тому кожна думаюча людина відкидає науку матеріялістів.

2. Еволюціонізм, хоч має він дещо правдивого, що узнають і віруючі вчені, як, напр., Васман, проте у дарвіністичному висвітленні він сходиться зовсім на матеріялізм. Матеріяліст Гекель навіть чванився, що еволюціонізм, це «тяжка гармата проти християнства». Ще ширше признався Штраус: «Дарвінізм є нам на руку, бо він є тим полем, що з нього ми беремо каміння, щоб бити Церкву».

Про що, однак, іде еволюціоністам, що вони хочуть мати коначно у своєму родоводі малпу прабабкою? Бо вони тоді заперечили б у людині розум, свободну волю, безсмертну душу, це кожному відомо, що малпа всього того не має. І можна б було тоді еволюціоністам жити по малпачому... От де є причина скрайнього еволюціонізму. І тому розумна людина повинна дарвіністичний еволюціонізм також відкинути.

3. Креаціонізм, це — наука, основана на розумі й вірі. У світлі найновіших наук доводить він правдивість цієї прастарої правди, записаної у св. Письмі: «І створив Бог людину на Свій образ».

У цих простих, а zarazом глибоко зворушливих словах, навчає нас сам Бог, що Він найперше вивів із нічогости світ, Своєю щедрою рукою розсипав по ньому Свої дари з такою ясністю, що її не висловить ні поезія, ні наука, ні жаден геній, а коли вже все було готове, сотворив Він першу людину, положив її на земній кулі з такою ніжністю та любов'ю, з якою любов'ю кладе любляча мати своє дитя у наперед приготовану колиску. Ось таку відповідь дає нам креаціонізм.

А ця відповідь, що Бог сотворив першу людину, є згідна з розумом не тільки простої, але й високо вченої людини, вона є згідна з віруванням усіх народів, вона стоїть у згоді з вислідами найновіших наук.

(К і н е ц ь)

ВІСТКИ ЗІ СВІТУ

Нарешті призналися

Советська новинкарська агенція виявила в перший раз, що советська влада в Західній Україні заарештувала ще тому рік українських греко-католицьких єпископів, а саме: митрополита Сліпого і єпископів Чарнецького, Будку, Хомишина і Лятишевського. Це мало статися у квітні 1945 року. Совети виправдують арешт «зрадницькою роботою» і «співпрацею з німцями».

Голос єпископів

Української Православної Церкви

«Св. Собор єпископів Української Автокефальної Православної Церкви з сумом довідався, що в Західній Україні провадиться насильницьке навернення українців греко-католиків на православ'є Російської Церкви. Приймаючи на увагу факт, що Свята Православна Вселенська Церква ніколи не схвалювала насильницького навернення людей до того чи

іншого християнського визнання, бо і Сам Господь наш Ісус Христос нікого не примушував, лише кликав, Св. Собор єпископів Української Автокефальної Православної Церкви осуджує таку нехристиянську акцію, скеровану на досягнення політичних цілей, що мають на меті винародовлення українців. У хвилину тяжких проб і офір, що їх сьогодні складають українці греко-католики, Св. Собор єпископів висловлює їм своє братерське, щире і сердечне співчуття та звертається до Всемогутнього Господа з гарячою молитвою, щоб Він скоротив їхні терпіння та відвернув від них це наслідство».

Англійський кардинал в обороні Української Греко-Католицької Церкви

Всі великі органи преси подають, що кардинал Гріфін, архієпископ Вестмінстеру, по Службі Божій, одправлений в соборі, зазначив у проповіді, що Совети переслідують Церкву в окупованих країнах Східної Європи.

Він спеціально застановився на недавньому декреті Москви про приєднання Галицької Греко-Католицької Церкви до Московської. Кардинал підкреслив, що в останніх місяцях на Українську Греко-Католицьку Церкву були кинуті спеціальні переслідування. Всі сім єпископів були арештовані і вивезені. З них три вже померли, а решта мучиться по в'язницях. Велику кількість священників ув'язнено, багато депортовано, а решту стероризовано до такої міри, що їм заборонено навіть одправляти Служби Божі.

На місце визволеного духовенства наслідують політичних агентів-безбожників, які вдають священників та єпископів Православної Церкви.

Кардинал зазначив, що такі самі церковні переслідування одбуваються в Югославії, де велика кількість духовенства мучиться по тюрмах, духовні школи замкнені, а майно релігійних установ конфісковане.

Смерть о. Віталія Градюка

Через Північну Америку наспіла до Аргентини вістка про мученичу смерть ВПреподобного отця Віталія Градюка, ігумена Жовківського монастиря ЧСВВ. Смерть наступила в советському арешті, підчас транспорту з одної в'язниці до другої.

Отець Віталій доложив за свого життя великої праці до розвитку Жовківського монастиря, відомого своєю друкарнею і широкою церковно-просвітною працею, яка ширилася по всій Галицькій землі.

Як повідомляють газети, Жовківський монастир більшовики зруйнували. Друкарню з дорогими модерними машинами вивезли до Мо-

скви, бібліотеку спалили, а монахів частинно вимордували, а деяку частину заарештували і вивезли. В числі жертв був і покійний ігумен о. Віталій Градюк. («Перелом»).

Мучеництво України — найбільший злочин

«Україна! Ані її назви, ані її кордонів немає на мапі Європи»; країна-фантазма. Якщо запитаєте росіян-емігрантів, чи советських, за виїмком фікції, яку ці останні намагаються зараз заступати, поляків чи румунів, вони вам скажуть: «Україна не існує». Тим часом поневолення й мучеництво України це найбільший злочин, який знає історія!

«По її безкраїх ланах між Європою й Азією впродовж століть прокотились найрізноманітніші племена й раси; тому то історія України така багата на події переломного значення.

«З Іваном Грізним починається російський імперіялізм. Україна змушена обставинами, стає союзником Росії; зразу союзником, а опісля жертвою. І від того часу аж по рік 1917, коли була проголошена самостійна Українська Республіка, ціла її історія є нічим іншим, як тільки боротьбою за державну незалежність. Плідними землями України поділились Росія й Польща; ця доба в історії України називається руїною. Україна ні на хвилину не залишає боротьби проти окупантів, але після бою під Полтавою 1709 року боротьба безуспішна. Все ж таки український національний рух не завмирає й досягає свого вершка року 1919. Українська історія, література, етнологія є зброєю в цій нерівній боротьбі. Палкі вірші Шевченка збуджують у народі безмірний ентузіазм. В добу «декабристів» (1825) творяться в Україні тайні революційні товариства, з метою вибороти Україні втрачену незалежність.

«1917 року, коли почала валитися Росія, Україна вже має свій парламент. Цей період боротьби українського народу, зв'язаний з ім'ям Симона Петлюри.

«У Версалі чотири країни діляться територіями України: Росія, Польща, Румунія й Чехословаччина погодилися, а Україна стає країною-фантазмою.

«Перестає існувати українська держава, але не припиняється боротьба за неї народу українського. Навпаки, вона поглиблюється й стає рішучішою».

Це так пише еспанський католицький часопис «Сіньо», Мадрид, з 26 січня 1946 р.

Вістки з Москви

Зі слів тих, що недавно приїхали з Москви, нас повідомляють:

Москва січня 1946 року зовсім не подіб-

на до Москви перших літніх місяців, коли стара столиця святкувала перемогу. Недавнього оптимізму, коли всі були повні надій на деяке послаблення влади, нема ні в кого. Великих арештів серед інтелігенції не було, але паніка в її середовищі панує загальна. Люди, що ще 6-8 місяців тому охоче зустрічалися з чужинцями, в порядку, звичайно, цілком офіційному, тепер від будьяких зустрічей ухиляються. Не тільки англійська, але й американська колонії живуть в атмосфері такої напруженої ворожості, яка нагадує атмосферу весни 1941 р.

Восени було багато розмов про напружені взаємини між партійним апаратом і армією. Серед населення «маршали» вельми популярні, але це явно лякає їх самих. Звертають увагу на відсутність серед виставлених кандидатів до Верховної Ради таких найвидатніших маршалів, як Мерещков і, особливо, Василевський, який ще недавно підписував замість Сталіна наказ Червоній армії в зв'язку з роковинами жовтня. Випадковим це бути не може.

Не зважаючи на зиму, відбувається масове переселення селян-українців на Сибір. Твердять, що на їх місця привозять корейців і китайців. Це таке неймовірне, що самі оповідачі низують плечима; але в Москві про це говорять багато осіб. Один з наших співрозмовників, який переїхав через увесь Сибір у жовтні, передає, що йому доводилося зустрічати й обганяти багато поїздів з переселенцями. Він розмовляє по-російському, й намагався розпитувати, кого везуть. Ціла низка поїздів була з молдаванами, яких везли не то в республіку Комі (на Печеру), не то в Архангельськ; в одному поїзді йому назвалися

уральськими козаками (везли їх кудись на схід Сибіру); було багато білорусинів, але найбільше — українців. Поїзди ці йшли здебільшого під військовою охороною, щоправда, незначною числом.

Передають далі, що у всякому разі восени широко розвинувся партизанський рух, і при тому не тільки в Україні і в Білорусі, але й у корінних російських областях. Так, один з наших співрозмовників пересказував, як він чув цілком певне повідомлення від людини, яка побувала в тих краях, що в районі Мало-ярославця у вересні не можна було виїжджати з міста без озброєної охорони. Те саме можна спостерігати в ряді міст (Ленінградської, Псковської й Новгородської областей). Це все місця, де була сильно розвинена партизанська боротьба проти німців; її тепер провадять часто ті ж самі люди, які заявляють, що вони «не для того боролися проти кормиги німецької, щоб тепер піти знову під кормигу НКВД».

Терор у цих районах панує жорстокий. Розстрілюють, щоправда, порівнююче, мало, що пояснюється браком на селі «мужиків». Але у всіх «неблагополучних районах» нещадно провадять масову висилку на Сибір і на північ. Беруть за новою системою: цілими колгоспами; вантажать у поїзди й везуть.

З другого боку, переказують, що розроблені пляни якихось велетенських будівельних робіт на Північному Уралі, де знайдено якісь нові поклади. Ці пляни якимось зв'язують з тими новими «п'ятирічками», про які оповістив Сталін і які в Росії наповнюють усіх жахом: для країни вони означають нові роки злигоднів і голоду...

(«Социалистический Вестник»).

Львів чи Жуков?

До Нью-Йорку прибув вояк, що 28 березня 1946 року ще був у Львові. Нижче подаємо дещо з того, що він розповідав зі своїх спостережень підчас свого триденного перебування в цьому місті.

«Жуков», а не «Львів»

Найбільш сенсаційним в оповіданні цього вояка є те, що він твердить, що місто Львів має вже іншу назву. Він каже, що советська влада перемінила назву міста, і воно тепер називається «Жуков». Такий напис бачив він на головному залізничному двірці. І так, — каже він, — а не інакше, називають місто росіяни, що їх повно в місті. Такі теж є написи на omnibusах, що їдуть в напрямі Львова. Там також не пишеться Львів, а тільки Жуков, а

це є, як відомо, прізвище советського маршала. Двірць «Підзамче» знищений. Також знищена відома фабрика лікерів, що була за жовківською рогачкою.

В дорозі до міста

Великий двірць тепер більший ніж за давніх австрійських часів. В середині видніють написи московські й українські. Стіни прикрашені малюнками з більшовицької революції, що дуже нагадують малюнки, що були на стінах советського павільйону підчас Світової вистави в Нью-Йорку. Розбудовують двірць німецькі военнопонені. Фабрики, що стояли недалеко від двірця, головно при кінці Городецької, понищені. Костели, що їх було видно по дорозі, цілком зруйновані, як от св. Єли-

савети, а св. Марії Магдалини зберігся. Будинок Політехніки неушкоджений. Знов будинок колишньої української гімназії, що була біля Політехніки, який був перемінений за німців на шпиталь, остається ним далі ще й тепер. Будинок колишньої української греко-католицької Духовної семінарії знищений разом з церквою. Заклад Осолінських дещо знищений, а тепер перемінений на друкарню. У великій кам'яниці при вулиці Осолінських, що була колись власністю української соціалістичної партії, тепер мешкають советські урядовці.

Українські церкви

Катедра св. Юра лишилася цілою. Вона тепер перемінена на православну російську церкву і є в руках червоної армії. Бачив там при брамі військову варту. Весь час з забудовань Юра в'їжджають і виїжджають вантажні авта, що прикриті полотном. Щось звідтам вивозять. Старі жінки, що сиділи на лавках на площі св. Юра, казали, що вивозять святоюрські скарби. На площі повно військових шатер, біля яких поприв'язувано коні. Древа на площі понищені. Розповідали, що крім св. Юра, ще перемінено такі греко-католицькі церкви на російсько-православні: на Левандівці, що була для залізничних робітників, та на Богданівці, що була на кінці Городецької вулиці. Волоська церква нерушима; її обслуговують два о.о. Василіяни. Казали, що можна виголошувати проповідь по-українськи, але треба її перед тим подати урядові до цензури. Преображенська церква замкнена. Скільки є українських священників у Львові, годі було довідатись.

Митрополит помер у Юрі

Далі вояк подав, що св. п. митрополит А. Шептицький лежав якийсь час до приходу Советів у домі латинського архиєпископа Твардовського, але перед смертю казав себе перевезти до Юра, де й помер. Тіло митрополита поховане в крипті церкви св. Юра. Похорон відбувся на кошт вірних, але советські джерела розголошували, що на кошт держави.

Важніші установи

Дім «Просвіти», що є в ринку, сильно ушкоджений. Два горішні поверхи знищені. Кажуть, що книжки «Просвіти» опинились по селах. Усі бібліотеки мали вивезти зі Львова в глиб Росії. Дім товариства «Дністра», що був на розі вулиці Руської й Підвалля, перемінено на Амторг. На ньому видніє тепер напис «Амторг». Народний Дім при вулиці Вірменській перемінений на «Гостиницю Красногосолдата». «Народня Гостиниця» при вулиці Коспюшка нерушима. На колишньому будинку Галицького Союму, що його польська влада перемінила була на університет, видніє те-

пер напис в українській мові: «Університет ім. Івана Франка». Є одна українська гімназія, що приміщена в будинку колишньої гімназії, що була на вулиці Баторія.

Характер вулиць

Як ім'я міста, так і назви вулиць, змінені. Давня вулиця Легіонів, яка мала назву за австрійських часів вулиці Кароля Людвика, називається тепер вулицею Сталіна. Колишній міський театр є зверху знищений, але там даються вистави. При цій вулиці є кілька книгарень з українськими написами, а в них продаються київські комуністичні видання. Пам'ятник Міцкевича і статуя Пречистої Диви на Марійській площі знесли. На вулицях чути в першу чергу мову московську, потім польську, а на третім місці українську, але не колишнього галицького говору. Виходить українська газета, але її тяжко десь набути. Як на вулицях, так і по домах, видко чужих людей. Кажуть, що це кіргізи, калмики й інші азійські племена. Бувших мешканців Львова ніби й не було. Багатьох вивезли на Сибір. Ті, що ще є, сплять щоночі деінде, поки НКВД й їх не схопить. Національне питання у давньому розумінні тепер у Львові не існує.

Інші спостереження

Совети загалом змінюють назви місцевостей. Вояк чув, як називали Тернопіль Тимошенкоград, Станіславів — Красноград. Так само називають і області від тих міст, а за ними йде зміна назв районів.

Автобуси, які їдуть з «Жукова» до Лінії Курзона, мають написи в мові московській, українській і польській. Від Городка Ягайлонського починаючи, не вільно з автобусів нікому висідати, під загрозою кари смерті. Це, мабуть, тому, щоб ніхто не приглядався будові нових фортифікацій, які будують на лад колишньої Лінії Мажіно в передвоєнній Франції. Попри лінію Курзона густо поставлені огорожі з колючого дроту. Не зважаючи на це, бувають спроби тікати до Польщі через ріку Сян. Через те виловлюють з Сяну трупи невдалих утікачів у великому числі. Та хто має гроші, то якось знаходить спосіб дістатися на Захід.

У Галичині майже одверто говорять про «Армію Бульби» чи «бандерівців» в Карпатах, а газети згадують про «диверсійні банди». До них, як кажуть, утікає дехто з населення, а головно втікають дезертири червоної армії. Диверсанти висаджують не раз залізничні потяги і добувають амуніцію від військових відділів. Нераз і в Перемишлі чути канонаду з Карпат. В «Армії Бульби» є, як кажуть, повно очайдухів різних національностей. Це пострах для НКВД, але населення не боїться цих повстанців.

(«Свобода»).

В справі імігрантів скитальців

I.

Уряд Злучених Держав Америки робить певні кроки для допущення до цієї країни відповідних скитальців, які тепер перебувають в Європі. Це робиться згідно з розпорядженням президента Трумана, з дня 22 грудня 1945 р.

Імігранти зможуть приїздити в межах законом встановлених квот. Річна квота для Польщі є 6.524, для Чехословаччини — 2.874, для Росії — 2.712 та для Румунії — 377. На квоту з Румунії вже подано більше прохань, ніж дозволено законом. Сподіваються, що буде багато прохань за візами з польської, чехословацької та російської квоти. Невикористані вповні квоти за цей біжучий, фіскальний рік будуть ужиті для скитальців в американських окупаційних зонах Німеччини та Австрії.

Першенство в межах цих квот будуть мати жінки легальних мешканців в цій країні та їх малолітні діти; чоловіки американських громадян, одружені після 1 липня 1932 року, та батьки американських громадян. З того, що залишиться, будуть видаватися візи іншим кандидатам.

Нема сумніву, що впродовж наступних місяців, найбільше віз дістануть ті скитальці, які 22 грудня 1945 року (коли президент виголосив свою заяву) перебували «в збірних осередках скитальців в американських окупаційних зонах» (Німеччини й Австрії). Проте в розпорядку президента згадується, що «не буде цілком спинене видавання віз в інших частинах світу».

Скитальцями («дисплейс персонс») вважаються особи, які 22 грудня були, і тепер перебувають, в американських окупаційних зонах і яких можна зарахувати до таких груп:

1) ті, кого німці примусово вивезли з рідних країн до Німеччини на працю;

2) жертви нацизму і фашизму, які залишили свої країни (тільки не Німеччину), втікаючи від страхіття війни і не мають чого тепер повертатися;

3) ті, кого вигнано з дому й посаджено до концентраційних таборів з причини расової чи релігійної приналежності, або за спротив нацистичній партії чи німецькому урядові; як рівно ж і ті, що тікали з дому, щоб врятуватися від подібних переслідувань;

4) ті, кого примусово вивезено з їх країн (не з Німеччини) німецьким військовим урядом з військових причин, але які не були на військовій службі;

5) ті (не німці), які не були пересліду-

вані німцями з огляду на расу, релігію, чи політичні переконання, але які мають поважні підстави боятися переслідувань політичних, расових чи релігійних по поверті до своїх країн;

6) батьки, жінки, чоловіки, діти, брати й сестри тих, що належать до згаданих 5 груп і які живуть з ними (від цих осіб з 6-ої групи не вимагається, щоб вони жили в американській зоні до або 22 грудня 1945 року).

Аплікації на візи від скитальців, які не мають першенства, будуть прийматися і розглядатися в такому порядку:

1) насамперед будуть брати під увагу дітей-сиріт або таких, яких родичі невідомо де перебувають;

2) далі — особи, які мають в Злучених Державах рідню, включаючи перших кузинів;

3) всі інші скитальці.

Більшість скитальців, які підпадають під розпорядок президента з 22 грудня 1945 р., походить з країн Центральної та Східньої Європи, а також з балканських країн. Згідно з заявою президента, іміграційна квота для цих країн нараховується «приблизно на 39.000 осіб річно». Певно квоти на цих десять країн якраз складуть «приблизно 39.000»:

Австрія	1.413
Болгарія	100
Чехословаччина	2.874
Данциг	100
Німеччина	25.957
Греція	307
Мадярщина	869
Польща	6.524
Румунія	377
Югославія	845

Разом 39.366

II.

Згідно з інформаціями, поданими 27 лютого 1946 року департаментом державних справ, 1-го березня цього року мали відкритися і розпочати працю американські консуляти в таких німецьких містах: в Берліні, Бремені, Франкфурті, Гамбурзі, Мюнхені та в Штутгарті. Ті консуляти будуть видавати американські паспорти американським громадянам, що перебувають у Німеччині, щоб уможливити їм поворот до Америки. Будуть видавати іміграційні позаквотні візи та візи за першенством рідним американських громадян та американських легальних мешканців. Також

будуть видавати візи скитальцям, з яких більшість напевно не має першенства на отримання візи. Згідно з інформаційним пресовим обіжником департаменту державних справ найбільше скитальців знаходиться біля Мюнхену та Штутгарту. Тому перші американські консуляти мали відкритися саме в тих містах і перші розпочали працю. Вони зразу мали приступити до уділення віз відповідним скитальцям, які мешкали в тих місцевостях 22 грудня 1945 року. Проте, через брак відповідного, досвідченого персоналу, приміщення та офісових приладь, ті консуляти запізнилися на яких 3-4 тижні. Певно, дещо спізняться й інші три консуляти в американській зоні (Гамбург є в британській зоні).

Особи, що бажають переїхати до Злучених Держав, потребують для того помочі від рідних чи приятелів, які тут стало живуть. Найліпше ту поміч мати від близької рідні. Рідні чи приятелі, які мають можливість і бажання виробити афідевіти про матеріальну підтримку для скитальців, мають звернутися до відповідного американського консула через департамент державних справ. (American consul at Stuttgart — or Munich — in car of the Department of State, Washington 25, D. C.).

Згідно з обіжником департаменту державних справ, той, що виробляє афідевіт, має вислати потрібні документи через Вашингтон. Треба заадресувати коверту до американського консула в Штутгарті, або в Мюнхені, через департамент державних справ.

В коверту покласти тільки афідевіт та необхідні додаткові до нього посвідки. Наліпити поштових марок, як для звичайного листа заграницю: 5 центів за першу унцію та 3 центи за кожную наступну, або частину наступної унції. На коверті треба написати: «Contains immigration support documents only». Не приймається рекомендований лист, ані через повітряну пошту.

Та особа, що виробляє афідевіт, може тут внести 10 доларів, як оплату за візу для скитальця. Цю суму треба вислати через моніордер чи чеком, на секретаря департаменту державних справ, але не разом з афідевітом, а в окремій коверті. Разом з тим треба вислати відповідного листа, подаючи ім'я скитальця, його адресу (якщо відома) та місце найближчого американського консуляту. Гроші, зібрані в той спосіб, будуть складати окре-

мий фонд, а департамент державних справ повідомить консулят, в районі якого мешкає скиталець, що гроші на оплату візи для того скитальця вже зложено.

Інформаційні бюлетені та «персональні» квестіонери вже роздані поміж скитальцями в американських окупаційних зонах. В квестіонерах є такі питання: чому та особа бажає переїхати до Злучених Держав? Імена та адреси рідних (не обов'язково рідних в З.Д.А.), які можуть гарантувати матеріальну підтримку для скитальця та його політичні переконання. Імена та адреси близької рідні в інших європейських країнах чи районах, які також хотіли б виїхати до Злучених Держав. (Наприклад, коли жінка скитальця є в Англії, а дитина в Швеції, то відповідні консуляти будуть старатися уділити візи також для них, щоб ціла родина могла зійтися в Злучених Державах можливо якнайскоріше). Є також питання, чи кандидат на візу уділив яку поміч Німеччині в часі війни, а як так, то яку саме; чи був коли засуджений за якусь провину, і т. ін., Такий виповнений квестіонар, в двох примірниках, відсилається до американського консуляту того району, де мешкає особа, що старається за візу. Там, в консуляті, його докладно розглядають, перевіряють. Теж перевіряється ще у військовому розвідному відділі. Коли зібрані інформації будуть задовільні та коли кандидат на візу перейде, встановлений іміграційними законами, медичний огляд, тоді військовий заряд перевезе його до збірного центру біля американського консуляту, де буде чекати на свою чергу, щоб дістати іміграційну візу.

Як тільки збереться значна група імігрантів, вже готових до від'їзду, — скажім, яких 600 осіб, — буде повідомлена військова влада та адміністрація військового водного транспорту і вони вже займуться справою переїзду тих людей залізницею та водою. Представники УНРРА та кількох американських допомогівих агенцій допоможуть скитальцям виповнити необхідні заяви, квестіонери; дадуть потрібні для подорожі речі, замовлять квиток на пароплав і т. ін. Чимало таких агенцій, що працюють для допомоги втікачам, погодилися виробляти корпоративні афідевіти для тих скитальців, втікачів, які не мають ні рідних, ні приятелів, які б ними турбувались.

Загальна Рада, ФЛІС.

ХРОНІКА

Церковне життя

ДУХОВНІ ВПРАВИ В ПАРИЖІ

Від 7 до 14 квітня відбулися в Парижі, під проводом о. Маркова, духовні справи, що увінчалися гарними наслідками. Шкода тільки, що небагато парижан взяло участь у цих перших духовних вправах у Парижі.

ВЕЛИКОДНІ БОГОСЛУЖЕННЯ

Всесв о. Мітрат Перрідон відслужив урочисту Службу Божу в Манчестері (Англія). В ній взяли участь українці Манчестеру та українці-воєнки канадійської й польської армій.

Урочисту Воскресну Утрению і Службу Божу відслужили цього року в Парижі о. Іван Леськович та о. Дирда ЧСВВ. Понад 500 осіб були присутніми в храмі св. Володимира Великого в цей великий день. Палку проповіді виголосив о. Дирда, згадуючи рідних, що терплять за нашу Церкву та національну справу.

Рівночасно відбулися урочисті Богослуження з нагоди Великодня в таких осередках у Франції:

В Тіонвілю і Мецу, де обслуговував наших вірних о. Чеховський;

в Ренсі і Еперне — о. Іван Гаврилюк;

в Ліль і околиці — о. Михайло Гаврилюк;

в Везін — о. Соломка, і

в С.-Елюа-ле-Мін — о. Марків.

І ПРО РІДНУ ШКОЛУ НЕ ЗАБУЛИ:

Микола Шкіль — 100 фр., Іван Гавришук — 40 фр., Стефан Юрків — 40 фр.

Хто піде за їх гарним прикладом?

Шукають

Акур Людмила, Баварія, Авсбург, «Зомерказерне», 4 блок, 89 кімн., — брата, Юрка Акур, нар. 1924 р.

Альтгайм Іван шукає рідних і знайомих з Литвинова, Підгаєцького пов.

Бабій Михайло — Михайла й Емілію Гоцкалюків, з Бурканова, Підгаєцького пов.

Баранович Іван — дядька Чорного Василя, що проживав у Моруа, деп. С. і М.

Бойко Іван — сестру, Марію Краєвську, яка до війни жила в Монлюсон.

Бойко Іван, с. Петра, — Петра й Семена Конох і Катерину Уча, з Бовина, Перемишльського пов.

Бригадір Роман — Анастасію Мандзій, з Малашовець, і Марію Семчишин, з Чернихова, Тернопільського пов.

Букида Іларій — рідних і знайомих, з Красно-го, Золочівського пов.

Бунько Іван — сестру Анну, з Молодича, Ярославського пов.

Бучинський Іван — сестру, Марію Бучинську.

Бучко Степан, з Ракова, — Ганджарського Івана й Катерину Бучко, з Ракова, і Грицька Гринька, з Волиці, Самбірського пов.

Буца Михайло, син Василя, — сестру, Анастасію Целюх.

Василів Андрій — рідних і знайомих з Браткович, пов. Городок Ягайлонський.

Верхола Володимир — Еву Гедз, заможем Садурську, Марію й Анну Гедз, зі Смолина, пов. Рава Руська.

Винничук Любомир — сестринка, інж. Святослава Когутяка.

Вишатицький Аполон (Італія) — брата, скульптора Вячеслава Горіна-Вишатицького, що по світовій війні мешкав у Парижі.

Войчук Степан (Тироль, Австрія) — батька, Войчука Дмитра, родом з Джурова, пов. Коломня, що виїхав на роботу до Франції.

Вонс Марія (Америка) — синів: Олега Вонс, студента ветеринарії, Ігора Вонс, студента медицини.

Гаврисько Михайло — сестру, Софію, замож. Скарбк.

Галаган Степан (Італія, Наплес) — сестру, Бо-рушок Анну, зі села Топівці, пов. Броди, що виїхала до Франції 1932 р.

Галій Дмитро — батька, Павла, що жив у Мон-тіні Гогель, Па де Кале.

Гармата, зам. Паїк, Агафія (Гася) — односельчан зі Сосниці, Ярославського пов.

Гижка Павло, син Йосипа, — стрийка, Данила Гижку, й односельчан з Баріша, Заривенець, Рукашина, Бучацького пов.

Гись Михайло — сестру, Катерину Лешак, з Теплиць Горішніх, Ярославського пов.

Гойдаш Михайло, з Париці, пов. Надвірна, тепер в Ріміні, Італія, — знайомих з села Париці, або Надвірної.

Голубицький Теодор — Василя Бучка, з Мокрина, Самбірського пов.

Гошій Микола — брата, Василя.

Грижак Володимир — рідних і знайомих з Нижне-ва і Товмача.

Гресько Іван — Марію Турко, доньку Олексі й Парані, з Грабівця, Ярославського пов.

Грицюк Олена, род. Ляшук, — стричного брата, Івана Лящука, що проживає в Канаді, і Володимира Лящука, який при кінці війни був у Берліні.

Гулик Володимир і Колячко Михайло — рідних і знайомих з Корениці, Ярославського пов.

Гулявий Іван — сестру, Косієвську Юлію, яка жила в деп. Марн, і шурина, Лаврентія Сторека.

Гурняк Степан — сестру, Марію Віончек, з Острова, к. Перемишля.

Данчак Михайло — Степана й Івана Піхур, з Грушатич, Перемишльського пов.

Дебрин Микола — Івана Близнюка і Миколу Меленка, обох з Рівні над Черемошем, Буковина.

Дембський Михайло — Павла Когута, Йосипа Козара, Костя Ватраля, Василя Годованого, Федя Годованого, Демка Ришка; всіх зі Заривенець, Бучацького пов.

Демків Богдан — Петра Зінькова, його дружини Катерину, родом Гмерницьку; Олену Зіньків, Марію Бабій.

Демків Михайло — Антона й Софію Войціховських, з Ясенова, Брідського пов.

Дітчук Василь і Лев — рідних і знайомих з Красно-го, Золочівського пов.

Довгун Олена — Михайлюка Володимира, Василя, Павла, Степана, Миколу й Ольгу, зі села Минчечі, пов. Володимир Волинський, пош. Бубнів, що виїхали 1938 р. до Аргентини.

Дудись Іван, Кузьмій Микита, Полянчук Микола, Гарасимчук Віктор, Возний Володимир і Казанівський Іван — рідних і знайомих з Брідського пов.

Дуліба Володимир, с. Дмитра, — дядька, Дулібу Степана, що жив у С-Жермен к. Байон, у деп. М. і М.

- Думич Василь** — Івана Степаника й Олену Степаник, зі Сторонної, Дрогобицького пов.
- Жук Іван** — сестру, Анну Штен, і Степана Леська.
- Заблоцький Нестор** — Адама й Ніну Курилів, зі Сушова, Грубешівського пов.
- Завороток Мирон** — рідних і знайомих.
- Задорожаний Мартин** — Михайла Присташа, з Біленької Малої, Самбірського пов.
- Зборовський Микола**, син Григорія (Німеччина), — стрічного брата, Івана, сина Івана й Анни Зборовських, що перебувають в Нью-Йорку.
- Зеленюк Кирило** — Степана Цибульського, зі Сопушина, Жовківського пов.
- Ільницький Петро** — Осипа Уруського, який жив у Кобленці.
- Калита Теодор** — Марію й Софію Годанич, зі Сяніччини.
- Касараба Петро** — маму, Анну Касараба, й вітчима, Михайла Ткача.
- Каспер Юрій**, з Ріміні, — брата, Колюка Дмитра, у Франції.
- Квасній Володимир** — брата, Михайла, з Буянова, Стрийського пов.
- Кваторя Тимко** — Степана Шафрана, Варвару Гуменюк і Варвару Павлович, з Глинної, Бережанського пов.
- Керницький Микола** — батька Михайла, брата Степана, дядька Петра Крупелу, всіх зі Зеленої, Бучацького пов.
- Кисілевський Юрій** — брата Мирона Андрія, нар. 1896 р., у Станіславівському пов.
- Кігічак Михайло** — Івана Мазурика, Григорія Корчинського, д-ра Михайла Чарковського, всіх з Дрогобича.
- Кіндрат Микола** — братанича, Михайла Величка, зі Смолина.
- Кіндратюк Маріян** — двоюрідну сестру, Анну Солотівську, зі Золочева.
- Кіт Теодор** — Павла й Василя Канюк і Евфрозину Кука.
- Кліщ Микола** — Гриця Купратого, з Голлича, Підгаєцького пов.
- Клюфас Микола** — односельчан зі Стібенець, Перемишльського пов.
- Княгиницький Ярослав** (Німеччина) — синів: Емануїла, літ 18, і Степана, літ 16, з Бережан, що останньо були в юнаках кальтенкірхе, біля Гамбургу.
- Ковалишин Володимир** — сестру, Анну Ковалишин, з Писків, к. Щиря, Львівського пов.
- Коваль Іван**, — тітку, Анастасію Яцик, з Трушевич, Добромільського пов.
- Костенко Зенон** — брата, Івана Литвинова, і знайомих зі села Зубриці, пов. Бучач.
- Костів Юрій** — д-ра Михайла Костева, який перебував у французькій окупаційній зоні.
- Кочмарчук Петро** — рідних і знайомих з Тернополя.
- Кравчук Андрій** — рідних і знайомих з Красного, Золочівського пов.
- Крачковський Іван** — тітку, Гурчицьку Катерину, й брата, Михайла.
- Куцір Михайло** — Настю Павелко, Миколу Куцір і Івана Пика.
- Купич Микола** — брата, Дмитра, Олену Сидір, Євгенію Сольську й Самка, всіх зі Старої Ропи, Самбірського пов.
- Кудий Микола** — Параскевію Худик і Василя Шевчина.
- Кучер Василь** — братів, Стаха й Михайла Кіналь, з Библа, Рогатинського пов., і Миколу Білика, з Раю, Бережанського пов.
- Левицький Федір** — дядька, Михайла Левицького, з с. Ісаїв, Самбірського пов.
- Ленчик Володимир** — Наталію Куценко, з Люботина, Харківської обл.
- Лизун Іван (Франція, Уаза)** — Володимира Кіндрата, із Острівця Пільного, пов. Золочів, який виїхав перед війною до Канади
- Лисий Яків** — брата, Осипа Піджаристого, зі Загіря, Рогатинського пов.
- Лопадчак Олекса:** Лопадчак, Зомерказерне, Авсбург, Баварія, — Марію і Петра Турчинів, з Хишевич, що останньо були в Братиславі.
- Луцький Мілян і Юрчик Василь** — Білака Дмитра і Деркача Сильвестра, з Космирна, Бучацького пов.
- Лушак Василь**, з Рудник, — Марію й Наталію Бурмило і Фрузьку Скасків, з Божикова, Підгаєцького пов.
- Майко Ігнатій** — брата, Семена, з Грицьолі, Радеківського пов.
- Макар Степан** — дядька, Івана, й Миколу Бульбах, з Озимини Великої, Самбірського пов.
- Макух Василь** — рідних і знайомих з Дорожова, Самбірського пов.
- Мандзюк Михайло** — Михайла, Ілька й Параню Городецьких, що проживають у Шікаго, Півн. Америка.
- Марченко Олександр**, із Загребелля, Чернухінського району, — тітку, Тетяну Марченко, Шишала Івана, Марченка Пантелеймона й товаришів-односельчан: Михайла Гребенюка, Івана Коломийця, Петра Мотузного, Олексія Кривчука та інших полтавчан.
- Марходей Степан** — рідних і знайомих зі села Пузів, Володимир-Волинського пов.
- Масевич Микола** — Володимира Сокола-Соколовського й його синів: Андрія й Валентина.
- Мацьків Петро** (Італія) — родичів: Полянську Марію, Полянського Данька і Полянську Еву, зі села Чистогорого, пошта Команча, пов. Сянік.
- Мацьків Юзеф**, з Короща, тепер Фельдкірх, Австрія, — тітку.
- Мешко Петро** — сестер, Марію Жуленяк і Анну Мешко, з Червоної Волі, Ярославського пов.
- Мілянський Василь** — рідних і знайомих з Красного, пов. Золочів.
- Микитин Семко** — шурина, Михайла Шимкова, і Семка й Івана Кайдан, всіх з Лукавиці Долішньої, Стрийського пов.
- Михайлишин Володимир** — Михайла й Теклю Лукович, з Верхобужа, Золочівського пов.
- Михальський Андрій** — брата, Павла Пундика, й стрійка, Михайла Пундика, обох з Бурканова, Підгаєцького пов.
- Мольдван Осип** — брата, Степана, з Жовкви.
- Мороз Орест** — рідних і знайомих, з Новосілки Язловецької, Бучацького пов.
- Обач Федір** — Мирона Солтиса, Анну Сиротинську, Анну й Настуню Левицьку, Франка Галку; всіх з Довгого, Товмацького пов.
- Павлук Іван** — Данилишина Онуфрія.
- Панас Олекса** — сестер, Февронію й Олену Панас, з Пліснян, Зборівського пов.
- Пігула Лев** — брата, Богдана, з Боднарівки.
- Пирожак Іван** — братів: Степана, Михайла, Йосафата й Станіслава.
- Петриків Дмитро** — брата Теодора, з Париці, Надвірнянського пов.
- Полянський Василь** — Івана й Данька Полянських і тітку, Еву Полянську; всіх з Чистогорбів, Сяніцького пов.

Попик Михайло, з Медич, — сестру Юстину, її мужа, Францішка Тода, родом з Познаня; Марію Попик і її мужа, Евстахія Краєвського, з Бялостоку.

Пристай Анна — дядька, Пристая Олексу.

Проць Роман — батька, Івана, Миколу Крука, Солодкого Павла.

Де Рібо — Олександра Какурина, що проживав у Парижі.

Різник Михайло, с. Петра, — Михайла Різника, сина Олекси, з Гнидова, пов. Зборів.

Рибак Михайло — тітку, Марію Гончар, з дочкою Жакліною.

Роговський Володимир, з Ляндеку, Австрія, — Политюк Ольгу.

Романюк Михайло — Каську, Анну й Теклю Кукіловських, з Ясенова, Брідського пов.

Романовський Іванур (Італія) — сестру Анну й Матю Смерек, зі села Мавнова, пов. Мостиська, що вїїтали до Франції 1937 р.

Саварин Андрій — Михайла Худика, Йосипа Барткова і Степанію Кобзар, зі Зубриці, Буцацького пов.

Савка Михайло — Теодора й Софію Грицевичів і Михайла Пєся, всіх з Мацькович, Перемишльського пов.

Савчук Федір, син Андрія, — братів Івана й Марка Маряшів, з Коропця-перевозу, Буцацького пов.

Сірий Володимир — дядька, Михайла Івахова, зі Соколівки, Золочівського пов.

Сим Олекса — брата, Михайла, й братову, Анастасію, які жили в деп. Орн.

Сидор Петро — Степана Грицана й Михайла Іськова, з Ходович, Стрийського пов.

Скальський Іван — Василя й Марію Кузбів, з Бабини, Самбірського пов.

Скаськів Теодор — брата, Олександра, з Божикова, Підгаєцького пов.

Слободзян Василь (Німеччина) — тітку, Анну Буденко, заміжно Бігун, що перебуває тепер у Канаді.

Смілка Петро — Михайла Левінського, з Городка.

Соколовський Теодор — брата, Петра, зі Стоянова.

Стародуб Мирослав — Еву Мадяру, з Барвінка, Дуклянського пов.

Тимків Степан і **Данчук Михайло** — Івана Кіндрата, Петра й Анну Мельників, і односельчан з Коропця, Буцацького пов.

Томашівський Павло — сестру, Пелагію Томашівську, що жила в деп. Па де Кале, і Марію Ващишин, яка проживала в деп. Об.

Тур Василь — Марію Франкевич і Володимира Тура, з Вишенки, Мостиського пов.

Турчик Іван, зі Селиськ, Березівського пов. — брата Василя й односельчан: Івана Пелеха, Емілію Нагірну й Осипа Сурівку.

Туркевич Михайло, син Івана, з Літятина, Бережанського пов. — дядька, Бородайка Гната, й тітку, Софію Сапригін.

Угрин Любомір — Лідію Копистянську, з Дрогобича.

Фалюш Василь — шурина, Гриня Прийдума, з Бишок, Бережанського пов.

Фардига Олекса — Наталю Хованець та інших рідних і знайомих з Бурштина.

Ференц Микола — рідних і знайомих із Сяніччини.

Хахура Анна, з Парижа, — Мільку Хахуру і Марію Хахуру, в Німеччині.

Хомяк Володимир — сестру, Катерину Лев.

Цінявський Михайло — братів, Івана й Миколу, і о. Івана Іванчука, пароха Баб'янки, Станиславівського пов.

Чемний Евстахій, у Франції, — брата Олексу Чемного, з Вініпегу. Канадійські газети просимо передрукувати.

Чкальський Степан — Василя Боруцького.

Шаблій Ілько — тітку, Ксеню Андрейко, з Підгаття, Мостиського пов.

Швайковський Іван — шурина, Василя Зарівного, й сестру, Магдалину, з Болшовець, Зборівського пов.

Швед Стах — Катерину, Софію, Павла й Изидора Лоза, Катерину Климко і Михайла Вискіля; всіх з Кусинич, Перемишльського пов.

Ширий Олекса — дядька, Михайла Широого, з Руданців, Львівського пов.

Шпак Олександр — стрийка, Шпака Н., зі Семишова, пов. Сянік.

Шуя Осип — дружину, Марію Шуя, родом Ваньо, і її батька, Матєя Ваньо, батька, Володимира Шуя, шурина, Володимира Синишина; всіх з Монастириськ, Буцацького пов.

Шупак Степан — Євфрозину й Теодора Чіхрій, з Фалиша, Стрийського пов.

Шкільник Іван — односельчан з Маковиська, Ярославського пов.

Юринєць Юрій — тітку, Гасю Деба, Ксеню Юринєць, Ганну Гузії і Теклю Васюта.

Яечник Михайло — тітку, Анну Попову, і дядька, Петра Яечника, з Гайворонки.

Яремко Петро — братів, Ярослава й Льва Фецишинів, і сестру, Степанію Фецишин.

Осіб, що знають про місце перебування пошукуваних, просимо не пожаліти три франки на значок і повідомити нас на адресу:

Service Social Ukrainien, 186, Bd Saint Germain, Paris (6).

Л И С Т И

У секретаріаті Української Суспільної Опіки мають листи від своїх близьких і знайомих:

Адамів Михайло, Андрейчин Данило, Антончак Іван, Баран Катерина, Безобразова Марійка, Боечко Іван, Бонівін Людовик, Борецький В., Бучинська Марія, Бучинський Микола, Бурдзьо Володимир, Вацик Микола, Вербицька Анна, Вергун Іван, Вітвіяк Ольга, Гетманчук Косма, Гливяк Ганна, інж. Голуб Павло, Горчицька Гетруд Катерина, Дєпер Софія, Домбровський Іван, Дума Матрона, Жилінський Войтїх, Кирич Текля, Кльоновський М., Король Петро, Ковальський Микола, Колодчин Маланка, Корінювська Анна, Крушельницька Марія, Лазорко Тома, Мазур Кирило, Максимів Марія, Маренін Степанія, Маланчук Степан, Марцюк Зеновій, Мороз Ольга, Марущак Богдан, Нагірна Юлія, Нескоромний Іван, Нечипор Марія, Озимко Михайло, Павтузька Йосипа, Пєри Олена, Петїт Марія, Петришин Олена, Пласло Розалія, Полюжин Іван, Процик Анна, Ридош Іван, Рєїк Осип, Савка Петро, Савчин Еміль, Скїцько Михайло, Скибик Текля, Сомчинський Павло, Солонар, Татаруля Сергій, Ташук Захар, Тобчило Василь, Хомик Юлія, Чайковський Карло, Чижєвська Параскевія, Чущак Олександра, Шевців Ксеня, Шило Григорій, Шуба Володислав.

Redacteur responsable : **Abbé J. Leskovycz.**

Directeur : **A. Savtchenko-Belsky.**

Impr. de Navarre, 11, rue des Cordelières, Paris (13).

AUG 5 1967

MENSUEL

АДРЕСА: 186, BOULEVARD SAINT GERMAIN, PARIS (6). ТЕЛЕФОН: Littré 48-65.

Потіха й признання

Серед важких переживань, ми, може, були б і переочили 350-літню річницю важливої події в історії українського народу, якою була для нього Унія, якби сам Папа Пій XII не звернув на цю подію увагу цілого світу, видавши з цієї нагоди Пастирський Лист — Енцикліку.

Але, може, цей документ має значення тільки для істориків, або обмеженого кола церковних діячів? Ні! Зміст, форма й дух цієї Енцикліки такі піднесені, що її поява становитиме переломову добу у ставленні до нас усіх культурних народів. Тому кожен свідомий українець повинен з нею точніше познайомитися.

Автор цих рядків мав нагоду й щастя особисто ствердити правдиву батьківську любов до українського народу з боку св. Отця, кілька місяців перед тим, як була видана ця Енцикліка. Було це 2 серпня 1945 року. Св. Отець зволив прийняти на приватній аудієнції нашу делегацію і зі сльозами в очах Він промовив до нас такі слова:

— Знаю докладно про всі терпіння українського народу, який Я по-батьківськи люблю... за нього молюся й разом з ним страждаю... Благословляю вас, ваші родини, тих, для кого ви працюєте, і весь український нарід...

Та сама ніжна й глибока любов до українського народу пробивається з кожного слова Енцикліки. Як немічна мати стає по-геройськи

до боротьби з кожним, хто відважиться зробити кривду її немовляткові, так зломаний вже віком старець, Папа Пій XII, кидає в Енцикліці сміливо в очі нашим напасникам і скривдителям всі кривди й злочини, що вони їх чинили нашому народові впродовж 350 років, хоч українці від нікого нічого іншого для себе не бажали, як тільки волі, свободи совісти, та права належати до Богом основаної Церкви, а цілою їх провинною була любов до свого Краю і непохитність у вірі.

Мусимо признати, що досі не тільки ніхто з чужих, але навіть ніхто з нас самих, так широко й глибоко не змалював наших мук і терпінь та наших заслуг перед Христом і Його Церквою. Хоч наші історики нераз вказували на наші кривди, та мало хто йняв їм віру. Світ радше вірив тим, хто для затаювання власних злочинів усіма способами нас чорнили. Ми, що, за словами Т. Шевченка, шукали в чужих історичної мудрости, а не творили і не ширили серед світу власної правди, ми самі хиталися в оцінці багатьох історичних подій, самі собі не вірили, що світ нам щось винен. Тепер, коли св. Отець так широко й беззастережно став по нашому боці, ніхто не має права заперечувати скарги й обвинувачення наших істориків. Папа нікого не пощадив, усім сказав правду в очі, почавши від королів і латинських єпископів, а скінчивши посіпаками, що колись нагаями й шаблоками, а пізні-

ше розстрілами й тюрмами, примушували наш нарід до відступництва.

Справді, варто було стільки терпіти, коли за це терпіння з уст Христового Намісника наш нарід дочекався перед цілим світом признання й похвали. Почуттям радості й вдячності прийме український нарід батьківську обітницю св. Отця, що колись, у слушний час, будуть проголошені блаженними всі українські мученики за віру.

Папа виразно заперечує, начебто Унію укладено в наслідок польської політичної хитрости. Першим поштовхом для українських єпископів був сумний стан Української Церкви і Народу; тільки в злуці з Апостольським Престолом вони бачили шлях, яким можна врятувати нарід з глибокого морального, релігійного й політичного занепаду. Чужі чинники, що зразу були сприяли актові з'єдинення, скоро переконалися, що їх розрахунок не справджується, і вони з непрошених опікунів перетворилися у ворогів святої справи і, замість підтримувати, довгі роки переслідували Греко-Католицьку Церкву.

Надії єпископів, мимо величезних труднощів і терпіння, таки здійснилися.

Коли б не зв'язок із Вселенською Католицькою Церквою, ніхто сьогодні не зверну-

би на нас жадної уваги. Світ ніби не бачить і не чує, якої кривди зазнає тепер український нарід. Але Папа, в найкритичніший для нас момент, виступив як оборонець наш, відважно протестуючи проти ворожих переслідувань. Він не тільки з'ясує нашу кривду, а й висвіжляє наші заслуги супроти Христової Церкви, хвалить нашу непохитність та благословляє наших ісповідників і нас всіх. Відзначаючи користі, які мав український нарід з цієї злуки з Римом, Папа водночас підкреслює, що цей нарід багато з себе дав...

Уперше ми чуємо, і то з найбільш компетентних уст, що ми теж чогось на світі варті, що виконуємо претяжку, але й переважливу історичну роль. Ми дістали найвище признання св. Отця, який ствердив, що і в наших жилах тече шляхетна кров, яку ми так щедро проливаемо впродовж цілої нашої історії.

З великим сумом доводиться ствердити, що дальші тяжкі терпіння нашого народу, які св. Отець пророчим духом був заповів, вже здійснюються. Бачимо, що Його тривога була цілком виправдана. Але виправдана й наша надія, що Його кінцеве благословення на цей тяжкий хресний похід, якщо перейдемо його мужньо, принесе нам вінець слави й нагороди.

о. Юстин Гірняк.

ПАСТИРСЬКИЙ ЛИСТ

СВЯТИШОГО ОТЦЯ НАШОГО

ПІЯ XII

З БОЖОЇ ЛАСКИ ПАПИ РИМСЬКОГО

ДО ВСЕЧЕСНИХ БРАТІВ,

ПАТРІАРХІВ, ПРИМАТИВ, АРХІЄПІСКОПІВ, ЄПІСКОПІВ

ТА ІНШИХ МІСЦЕВИХ ОРДИНАРІІВ,

ЩО В МИРІ Й ЗЛУЦІ З АПОСТОЛЬСЬКИМ ПРЕСТОЛОМ ПЕРЕБУВАЮТЬ

з нагоди 350-их роковин благодатної злуки

Української Церкви з Апостольським Престолом

(Закінчення*)

II.

Отже так загально й послідовно переглянувши історію цієї щасливої злуки та приглянувшись раз її радісним то знову дуже сумним переживанням, природно насувається питання: що дало це з'єдинення українському

народові та його Церкві? Які здобутки й які користі мала ця Церква й цей нарід від Апостольської Столиці і Римських Архієреїв? Відповідаючи, як годиться, на це питання, Ми вважаємо, що робимо зараз найвідповіднішу й найкориснішу річ, годюво тому, що Берестейській Унії не бракує завзятих противників та ворогів.

Насамперед, слід зазначити, що Наші Попередники завжди виявляли велике бажання

*) Див. початок у «Вістнику» ч. 3 (14) за місяць березень 1946 р.

зберегти й задержати законні обряди українців. Справді, коли їх владики, устами висланих у цій справі до Риму єпископів володимирського і луцького, прохали Римського Архієрея, «щоб Його Святість зволив цілком і непорушно зберегти й потвердити спосіб уділювання св. Тайн та обряди й церемонії Східньої Церкви, так як їх справували в часі з'єдинення, і щоб ні Він ні Його Наступники ніколи нічого нового в цій справі не запроваджували (пор. А. Тайнер, нав. м. ст. 237), то Климент VIII зволив ласкаво їх проханням і зарядив, щоб в цій справі взагалі нічого не змінити. Отже навіть вживання нового григоріанського календаря їм не накинено, хоч виглядало зразу, що при задержанні літургічного календаря східнього обряду все-таки треба буде українцям його завести. Таким чином, юліанський календар може існувати в них і по наші часи.

Крім того, той самий Наш Попередник, листом з дня 23 лютого 1596 р., погодився на те, щоб, згідно з первісними приписами Східньої Церкви і відповідно до ухвал укладеного поєднання, українських єпископів, правно іменованих, затверджував митрополит. Інші ж Наші Попередники пристали, що митрополит на всіх землях України може закладати початкові й вищі школи та свобідно й по своїй волі наставляти управителів та вчителів. Рівно ж постановили вони, щоб при наділюванні духовних ласк українці не стояли нижче від інших католиків і нарівні з іншими вірними були учасниками всіх відпустів та дарувань, якщо тільки вони підлягатимуть усім кінечним приписаним умовам. А Павло V дозволив, щоб ті, що ходять до наукових і шкільних закладів, установлених митрополитами, відтоді й назажди брали участь у всіх тих ласках, що їх Римські Архієреї надали Марійським Дружинам у священних закладах О.о. Ісусовців. Тим знову, що відбувають духовні вправи у монахів Чина св. Василя, Урбан VIII надав ті самі відпусти, які отримали законники-священники Товариства Ісусового.

З того виходить ясно, що Наші Попередники оточували українців тою самою батьківською любов'ю, що й інших католиків латинського обряду. Рівно ж від самого початку вони боронили прав та привілеїв їхньої Єпархії. Бо немало було таких латинян, які твердили, що український обряд і нижчий і менше достойний; ба навіть деякі латинські єпископи твердили, що українські владики не посідають повних єпископських прав, і є їм підлеглі. Тож Апостольська Столиця, відкидаючи такі несправедливі думки й погляди, видала дня 28 вересня 1643 р. декрет, де так до-слідно постановлено «При звіті Його Емінен-

ції кардинала Памфілія з різних рішень особливої наради для з'єдинених українців, Його Святість схвалив декрет тієї ж таки окремої наради з дня 14 минулого серпня, яким вирішено, що з'єдинені єпископи — дійсні єпископи й такими належить їх признавати й називати. Також схвалив декрет тієї самої наради, де вирішено, що українські єпископи можуть у своїх єпархіях закладати для молоді гуманістичні школи, та що українські духовні користуються так само, як духовні латинської Церкви, привілеями: канону, суду, недоторканости й свободи». (Акти й декрети св. Соборів, ст. 600, зам. 2).

А вже найкращим доказом того, як невтомно й дбайливо намагалися Римські Архієреї захистити й зберегти українцям їх обряд, є довголітній перебіг справи зміни обряду. Та хоч з деяких причин, від їхньої волі зовсім незалежних, дуже довгий час не можна було наложити світським людям рішучу заборону зміни обряду, все таки поновлювані спроби таку заборону видати, як і упімнення, звернені до латинських єпископів та священників, ясно виказують, як дуже та справа лежала на серці Нашим Попередникам. В самому декреті, яким шасливо освячено з'єдинення українців з Апостольською Столицею 1595 року, не було виразної заборони переходити зі східнього обряду на латинський. Та яка вже тоді була думка Апостольського Престолу, виявляється в листі Генерального Настоятеля Товариства Ісусового, зверненому 1608 року до його членів у Польщі: в ньому сказано, що ті, хто ніколи не належали до латинського обряду, не можуть після злуки з Римом приймати цей обряд, «бо це наказ Церкви і правило, встановлене за грамотою з нагоди Унії, укладеної за Климента VIII, щоб кожний полишався в обряді своєї Церкви» (нав. м. ст. 602).

Та коли щораз частіше стали повторюватися скарги, що саме молодь українських кіл переходить на латинський обряд, Св. Конгрегація для Поширення Віри, декретом з дня 7 лютого 1624 р., зарядила, «що на майбутнє з'єдинені українці, як миряни, так і духовні, як світські священники, так і законні, зокрема монахи-василіяни, не можуть з жадної, хоч би й найконецнішої, причини переходити на латинський обряд без особного на це дозволу Апостольської Столиці» (нав. м. ст. 603).

Але цей декрет не можна було перевести в життя через опір польського короля Зигмунта III, якого бажанням було, щоб що заборону обмежити лише до духовних. Отже Наш Попередник, бл. п. Урбан VIII, не міг того відмовити цьому дуже могутньому покровителю католицької єдності. І тому те, що через

особливі причини не можна було приписати законом, Апостольська Столиця намагалась перепроводити наказами й упіненнями: і є на це не один доказ.

Так ото вже на вступі до декрету з дня 7 липня 1624 р., яким тільки духовним забороняється перехід на латинський обряд, вирішено упінути священників латинської Церкви, щоб у св. сповіді не намовляли вірних мирян переходити на згаданий обряд. І цього роду напінення не раз були повторювані, а Нунції Апостольські в Польщі, з доручення Вселенських Архiereїв, робили всі зусилля, щоб вони мали бажаний успіх. А що й в наступних часах думка й погляд Апостольської Столиці не змінювалися, ясно виходить з листа Нашого Попередника Венедикта XIV до львівського й перемиського єпископів з 1751 р., де між іншим сказано: «Нам доручено Ваш лист з дня 17 липня, що в ньому слушно скаржитесь на перехід українців з грецького обряду на латинський. А втім добре знаєте, Всечесні Брати, що Наші Попередники обурювалися на такі переходи й Ми самі обурюємося, бо гаряче бажаємо не знищення, але збереження грецького обряду» (нам. м. ст. 606). Крім того, той самий Папа обіцяв усунути всякі перепони в цій справі і вкінці урочистим декретом заборонив цього роду переходи. Та несприятливі обставини тієї доби не дозволили, щоб уже тоді могли сповнитися його бажання й обітніці.

Нарешті, після того, як Римські Архiereї Климент XIV і Пій VII постановили, що католикам українського обряду в російській займанщині не можна переходити на латинський обряд, в умові з 1863 р., укладений під проводом Св. Конгрегації для Поширення Віри між латинськими й українськими єпископами і прозваний «Конкордія», порішено, що ця заборона стосується всіх українців.

Вже з цього, що Ми досі коротко і в загальних рисах, згідно з історією, навели, не тяжко зауважити, Всечесні Брати, як дуже Апостольський Престіл пильнував зберігати цілість українського обряду чи то з огляду на український загал чи щодо поодиноких осіб. Однак, ніхто не здивується, коли ця сама Апостольська Столиця, полишаючи нектнугами головні й істотні обряди, з огляду на особливі обставини часу, дозволила на деякі менші зміни або їх тимчасово схвалив. Так напр., не дозволив Він на жадні зміни в літургічних обрядах, навіть на такі, що з часом були введені, з винятком тих кількох, що їх постановили були самі українські владика на Замоському Соборі.

Однак, бувало таке, що деякі надто хитрі прихильники схизми на власну руку намага-

лись наново впроваджувати старі, частинно забуті вже звичаї, під виглядом збереження первісної чистоти свого обряду, а справді на те, щоб неосвідомлений загал легше відпав від католицької віри. Та Римські Архiereї, свідомі свого обов'язку, спротивилися цим їхнім лихим зусиллям, одверто виявивши хитрі їхні заміри, і порішили, що «не порадившись Апостольської Столиці, нічого не вільно відновлювати в священно-літургічних обрядах, навіть в ім'я привернення обрядів, більш, здавалося б, відповідних для богослужб, схвалених тою самою Столицею, хіба з дуже важних причин та з дозволу Апостольської Столиці» (гл. Пій IX, Послання: «Всю пильність», з дня 13 травня 1874 р., з покликанням на Григорія XVI, «Між найтяжчими», Пія IX, «Акти» VI, 317).

Зрештою, Апостольська Столиця така далека від усякого наміру стати чимбудь на перешкоді для непорушності й збереження того обряду, що радше стала Вона для української Церкви речником за заховування з найбільшою пошаною давніх літургічних традицій. Найкращим доказом цієї старанної зичливості для українського обряду є нове римське видання літургічних книг, започатковане за Нашого Понтифікату і частинно вже успішно переведене. В ньому Апостольська Столиця, йдучи радо назустріч бажанням українських владик, постаралася відтворити літургічні їх обряди за давніми їхніми богослужбовими традиціями.

Тепер приходиться Нам на думку, Всечесні Брати, друге добродійство, що його принесла українцям злука з Апостольським Престолом. Завдяки їй, цей вельми шляхетний нарід, щільно об'єднаний з католицькою Церквою, зачав жити її життям, просвічувався її правдою, брати участь в її ласках. З католицької Церкви, з цього найвищого джерела, випливають струмки, що розходяться скрізь і просякають усе, з чого можуть розвинутися прегарні квіти всіх чеснот і зародити рясні та спасенні овочі.

Отож, коли перед поворотом до єдності самі нез'єдинені брати скаржилися на відступства від св. віри в тих сторонах, на розповсюдженний порок святотупства у виборі єпископів та інших священнослужителів, на розтрату церковних дібр, на зіпсуття монашого життя, на занепад монастирської карності й на те, що зв'язок послуху вірних для своїх владик щодня більше послаблювався і рвався, то, навпаки, після завершеного з'єднання з Божою ласкою й поміччю, становище раз-у-раз кращало. Але скільки сили духа й наполегливості мусіли мати єпископи, щоб привернути всюди церковну карність, особливо в часах бурхливих заворушень і всякого роду

переслідувань? Скільки старанности й терпеливої праці треба було їм доложити, щоб розбудити в духовенстві замилювання до чеснотливого життя, щоб потішити приголомшені горем повірені стада, щоб, нарешті, тих, що хитались у вірі, піднести й всебічно скріпити? Одначе, проти всякого людського сподівання, можна з радістю ствердити, що ця, така побажана єдність не тільки витримала всі супротивні бурі, але, крім того, ще переможно виїшла з боротьби, здоровішою і сильнішою. І не мечем, ані побоями, не приманами чи погрозами, але прекрасним прикладом релігійного життя і, скажемо, якимсь пречудним об'явом Божої ласки, українці-католики привели вкінці до одного стада нез'єдинену львівську і перемиську єпархію.

Коли ж, нарешті, привернено спокій і мир, то квітучий стан української Церкви, передовсім у XVIII столітті, заблищав також і назовні. Свідком того головний храм міста Львова, присвячений св. Юрєві, а також церкви й монастирі, що повстали в Почаєві, Тороках, Жиравицях та по інших місцях, як визначні пам'ятники того часу.

На цьому місці слід би загально сказати кілька слів про монахів-василіян, що своєю визначною й ревною працею преславно і найкраще прислужилися для цієї цілої справи. Після того, як Великий Рутський надав їхнім монастирям досконалиший і святіший вид життя через сполуку їх в одне згромадження, чимало монахів так прикладно відзначилися побожністю, вченістю й апостольською ревністю, що стали провідниками й учителями релігійного життя християнського люду. У своїх школах вони давали юнакам, дуже часто визначного таланту, не тільки високу освіту в гуманістичних і богословських науках, але також враз із тим передавали їм свою солідну чесноту, отож ті ні в чому не поступалися перед вихованцями латинських закладів. Знали це добре й нез'єдинені брати, бо немало їх, покинувши дім і батьківщину, радо прибігало до цих наукових осідків, щоб і собі стати учасниками таких розкішних овочів.

Не менші добродійства зі своєї злуки з Апостольською Столицею одержала українська суспільність у новіших часах. Не тяжко це пізнати, коли тільки взяти під увагу стан Церкви в Галичині, який був перед жахливими руїнами й спустошеннями цієї війни. Оця саме провінція начисляла майже 3.600.000 вірних, 2.275 священників і 2.226 приходств, тобто дарохій. Крім того, чимало було католиків-виходців з цієї галицької провінції, що поселились в різних частинах світу, зокрема в Америці; їх треба б рахувати на 400 до 500 тисяч. А такому численному, як може ніколи

перед тим, складові вірних відповідав не менше високий рівень чесного, побожного, християнського життя. В єпархіяльних семінаріях питомці належним, старанним вихованням готувалися до прийняття священних чинів; знову ж вірні, беручи з найбільшою любов'ю і пошаною участь в богослуженні рідного обряду, здобували чудові й рясні плоди побожності.

Нагадуючи й змальовуючи коротко квітучий стан української Церкви, не можемо обминути мовчанкою славнозвісного митрополита, яким був Андрей Шептицький, що майже впродовж 45 літ, розгортаючи невтомну працю, не тільки в одному напрямку, ані виключно з огляду на духовні здобутки, заслужив найвище признание серед довіреного йому стада. За час його архипастирського правління було основане Богословське Товариство, що мало на меті заохочувати духовенство до ширших студій та розвою священних наук. У Львові засновано Богословську Академію, де здібніша українська молодь могла догідно віддаватися філософічним і богословським студіям та іншим вищим наукам зовсім на університетський зразок. Великої міри набрала всякого роду видавнича діяльність чи то книжок чи часописів і журналів, що мали добру славу і в чужих. Крім цього, розвинулося церковне мистецтво за прадіними традиціями й питомим хистом цього народу, й основано музей та інші мистецькі установи з прекрасними пам'ятниками старовини. Врешті, заложено й розвинено немало закладів, що мали на меті підпомагати нижчим колам суспільности в їх потребах, та вбогим в їх злигоднях.

Не можемо також промовчати й ті надзвичайні заслуги, що їх досягли тут з чималим спасенним вислідом віддані Богу чоловічі й жіночі Чини. І в першу чергу нехай буде вільно згадати монастирі василіянських монахів та монахинь; хоч за австрійського цісаря Йосифа II не без кривди й шкоди потерпіли вони через встрявання світської влади в їх справі, перегадом в році 1882-му і в дальших літах, після так званої Добромильської Реформи, повернулися до первісної своєї слави. З любов'ю відлюдного життя та високим релігійним духом, що його черпають із правил та прикладу св. Основника, лучать гарячу ревність апостольства. До цих давніх осідків монашого життя долучились рівно славні нові законні Згромадження, чоловічі й жіночі: тобто Чин Студитів, що його монахи віддаються передусім роздумуванню над небесними речами і ділам св. покути; законне Згромадження Пресв. Спаса в українському обряді, що його члени з вельми спасенним пожитком працюють як у Галичині, так і в Канаді;

врешті численні законні жіночі Згромадження, що їх мета виховувати дівчат і доглядати хворих; вони називаються Службеницями Непорочного Зачаття Преч. Діви Марії, чи Мироносицями, Йосифітками, Йосафатками, Сестрами Пресв. Родини і св. Вінкентія Павлійського.

Крім цього, слід згадати тут Папську Колегію ім. св. Йосафата, що її заснував на Джаніколі і наділив усім щедро Наш Попередник бл. п. Пій XI. Упродовж багатьох століть могли деякі молоді вибранці готуватися до прийняття священничих чинів у Папській Грецькій Колегії, аж інший Наш Попередник, незабутньої пам'яті Лев XIII заснував для тих юнаків, Божим покликанням призваних з українського народу, окрему Колегію в Римі. Та коли цей будинок показався замалий для зростаючого числа питомців, найближчий Наш Попередник в особливий своїй любові до українського народу побудував, як Ми згадали, нову, більшу будівлю, в якій кандидати до священства, призначені й підбрані до богословських студій та до наук, питомих своєму обрядові, мають щасливо зростати в пошані й любові до Намісника Ісуса Христа й на надію української Церкви.

Інший, Достойні Брати, неменшої ваги набуток та оздобу дістала українська суспільність зі свого з'єдинення з Апостольською Стлицею, а саме те, що удостойлась ряду славних ісповідників та мучеників, які, щоб зберегти непорушність католицької віри й ревну вірність Римським Архиереям, не завагались перед ніякими терпіннями й муками, ба навіть радо пішли на смерть, згідно з наукою Божого Спаси: «Блаженні будете, коли зненавидять вас люди й коли гнатимуть вас і ганьбитимуть і рознесуть ім'я ваше, як ганебне, за Сина Чоловічого. Зрадуйтеся у той день і веселіться, бо велика нагорода приготована вам на небі». (Лк. 6, 22-23).

З-поміж них перший приходить Нам на думку вельми святий Святитель Йосафат Кунцевич, що його славу непохитну мужність Ми вже вище згадали. Коли найбільше злочинні ненависники католицької віри зробили на нього смертельний напад, він добровільно віддався катом і так дав себе в жертву, щоб чимскоріш приєднати до повороту нез'єдинених братів. У свій час був він головний, та не одинокий мученик за католицьку віру й єдність, бо до його звитяжного вінця прилучилося чимало духовних і мирян, які чи то загинули від меча, чи нагаями на смерть жорстоко скатовані, а то й потоплені у дніпрових водах, своєю перемогою над смертю заслужили місце поміж святих на небі.

А коли по небагатьох літах, тобто в по-

ловині XVII століття, козаки взялися за зброю проти Річпосполитої польської, ненависть противників церковної єдності ще більш і більш зросла і лютіше розпалилась. Бо вони були того переконання, немов би запроваджене з'єдинення стало головним джерелом, що з нього пішли всі тодішні лиха й нещастя. Тому й постановили собі всіма засобами й всяким способом його повалити й знищити. Звідсіля повстали майже незліченні нещастя для української католицької Церкви: багато храмів обезчещено, пограбовано, зруйновано, а їх майно і скарби знищено; багато священнослужителів і вірних дико побито нагаями, замучено тяжкими тортурами й жахливо помордовано. А самі владики, пограбовані зі своїх дібр та прогнані зі своїх престолів, мусіли втікати. Та навіть під цю розшалілу бурю вони не занепали духом, і в міру спромоги не залишали повірених їм стад без опіки й оборони. Що більше, в найтяжчих обставинах намагалися вони своїми просьбами, боротьбою, ріжними заходами привести до злуки всі руські Церкви враз із царем Олексієм.

Кілька років перед розбором Польщі прийшло нове не менше шалене переслідування на католиків. Саме тоді війська російської цариці увійшли були в границі Польщі, насильно зброєю забрали дуже багато українських католицьких церков, а священників, що не хотіли покинути свою віру, заковували, топтали, били, запроторювали в тюрми, де їх мучили жорстоко голодом, спрагою, холодом.

Перед ними не поступилися в непохитності й мужності ті священнослужителі, що коло року 1839-го воліли радше втратити свої добра й свободу, аніж зректися свого релігійного обов'язку. З їх числа годиться згадати зокрема священника Йосифа Анчевського, що, протриманий 32 роки в суздальському монастирі під строгим наглядом, 1878 року прийняв, як нагороду за свою високу чесноту, святу смерть. Так само 160 священників за те, що явно визнавали католицьку віру, були відірвані від своїх родин, залишених у нужді, й вивезені в глиб Росії й позамикані по монастирях, а не дались ані голодом ні знущаннями зламати свою святу постанову.

Не меншою мужністю духа відзначилось чимало духовних і мирян з холмської єпархії, що з непереможною відвагою ставили опір гнобителям їх віри. Так, напр., мешканці села Пратулина не відповіли силою на насилля, коли салдати напали на церкву, щоб зайняти й віддати її схизматикам, але безборонні, збившись до купи, створили з себе немов би живий мур проти напасників. Через те одних з них поранили й скатували, інших на довгі роки ув'язнили або вивезли в холодний Сибір,

а ще інші, під ударами шабель, пролляли свою кров за Христа. Щодо тих, які власною кров'ю скріпили католицьку віру, то справа їх винесення на престолі вже започаткована в дотичній епархії і є надія, що колись можна буде їх зарахувати в ряди блаженних. Ці злочини, на жаль, відбулися не в одному місці, але по багатьох містах, містечках і селах. Коли ж уже всі католицькі церкви віддано схизматикам і всі священнослужителі, викинені зі своїх місць, були примушені покинути без опіки повірене їм стадо, тоді вірних, зовсім не питаючи про їх волю, вписано до нез'єдиної церкви. Та вони, дарма що позбавлені своїх пастирів та відправ і підмог своєї релігії, все таки завзято старалися зберегти свою віру. І коли деякі О.о. Ісусовці приховано, з небезпекою для свого життя, до них навідувались, щоб проповідувати їм Божий закон, додавати заохоти й потіхи, вони приймали їх з найбільшою радістю й пошаною.

Коли ж 1905 року проголошено таку-сяку свободу віри, то можна було побачити в тих українських сторонах чудове й радісне видовище: просто сила католиків стала виходити зі своїх криївок на денне світло, а не маючи священників свого східнього обряду, збитими гуртами, з хрестом попереду та святими іконами, в прилюдному святочному поході й з подячними піснями Богу, йшли до латинських костелів, куди передше під вельми тяжкими карами не вільно було їм заходити. І там вони благали правних священнослужителів, щоб відчинили їм двері, прийняли їх та їхнє визнання віри й записали їх до католиків. І так в короткому часі до католицької Церкви було прийнятих до 200.000 вірних.

Але і в новіших часах не бракло нагоди, щоб єпископи, священники та їхні стада могли показати мужність духа й непохитність у збереженні католицької віри, в обороні Церкви та її св. свободи. З-поміж них Ми з великою любов'ю відзначаємо цілком особливо митрополита Андрея Шептицького, який під час зайняття Галичини російським військом за першої європейської війни, вигнаний з свого престолу й засланий в монастир, був ув'язнений там певний час. І перебуваючи там він нічого так не бажав, як засвідчити найглибшу свою пошану до Апостольського Престолу й з усією готовістю, якби для цього була потреба, зазнати при Божій ласці навіть мучеництва за своє стадо, що для його спасіння вже довгий час присвячував свої сили і труди.

III.

Ми вже бачили, Всечесні Брати, з історичних подій, коротко поданих у цьому ли-

сті, скільки великих користей та добра мав український нарід з його злуки з католицькою Церквою. І не дивно: бо якщо в Христі «зволила замешкати вся повнота» (Жол., 1. 19), то зрозуміло не може вживати тієї повноти той, хто від Церкви «що є Його тілом» (Єфес. 1, 23), відлучений, тому, що за словами Нашого Попередника бл. п. Пелягія П: «Хто не був би в мирі та єдності з Церквою, не може мати Бога по своєму боці». (Лист до єпископів Істрії; — Акти Всел. Соб. IV, II. 107). І ми також бачили, що цей любий український нарід, щоб у міру своїх сил боронити свою католицьку єдність, мусів зазнавати багато мук, бід, утрат і переслідувань, а однак Бог в Своєму провидінні нераз його щасливо (з цього) звільнював і вертав йому мир.

Та під цю пору Наше батьківське серце у великій тривозі, бо видно, що наступає нова і дуже грізна буря на цю Церкву. Вісті, що до Нас доходять, хоч і скупі, однак достатні, щоб збільшити Нашу журбу та наповнити тривогою. Оце ж день роковин, як 350 літ тому ця вельми стара християнська спільнота з радісними надіями злучилася зі своїм Найвищим Пастирем і Наслідником Блаженного Петра; і цей якраз день став для Нас «днем журби і тривоги, днем горя й нужди, днем тьми й безпросвітку, днем мряки й бурі». (Соф. 1. 15).

З великим смутком Ми довідалися, що на теренах, недавно прилучених до Росії, найдорожчі наші брати і сини українського народу терплять тяжкі муки й переслідування за свою вірність до Апостольського Престолу; і не бракує таких, що всіма способами намагаються відірвати їх з лона Матери Церкви та привести проти їхньої волі й проти святого обов'язку сумління до злуки з нез'єдиненими. І тому духовенство українського обряду, як доносять, в листі, зверненому до державної влади, скаржитись, що Його Церква в Західній Україні, як вона сьогодні називається, опинилась в дуже важких обставинах, тому що всіх єпископів і багатьох з їхніх священників ув'язнено та рівночасно нікому не дозволено переїняти управління цією українською Церквою.

Ми знаємо також, Всечесні Брати, що для цих переслідувань і жорстокостей шукають оправдання в якихось ніби політичних причинах. Однак такий спосіб поступовання не новий і не вперше сьогодні вжитий; багато разів, упродовж століть, вороги Церкви, не сміючи явно признати, що вони ворожо наставлені проти релігії та одверто її переслідувати, завзято та підступно обвинувачували католиків, начебто вони щось чинили проти держави, так

само, як колись жиди обвинувачували самого Божеського Спаса перед римським Намісником кажучи: «Ми піймали Його на тому, як Він баламутив наш нарід і забороняв давати цісареві податок. (Лук. 23, 2). Але самі факти і їх наслідки легко доводять та в належному світлі показують, яка була й є причина цих переслідувань. Бо хто ж не знає, що патріярх Олексій, недавно вибраний нез'єдиненими єпископами Росії, в своєму посланні, зверненому до української Церкви, — яке не мало причинилося до започаткування цього роду переслідування, — явно вихваляв і проповідував відступництво від католицької Церкви?..

А ці утиски пригнічують Нас, Всечесні Брати, тим більше тому, що майже всі народи світу на урочистих зібраннях своїх висланників ще тоді, як шаліла страхітлива війна, між іншим, заявили, що ніколи не має бути ніякого переслідування релігії. І це саме зродило в Нас надію, що католицькій Церкві скрізь буде даний належний мир і свобода, тим більше, що вона сама постійно вчила і вчить, що треба завжди з обов'язку совісти слухатися законно встановлену державну владу, яка наказує у площині і рямцях свого законного права. Але, на жаль, випадки, яких Ми торкнулися вище в цьому листі, дуже й прикро ослабили і майже відбрали цю Нашу надію й це Наше довір'я, коли йде про те, що діється на українських землях.

І саме тому, що людські сили видаються за слабкі, щоб зарадити цьому важкому лихові, нічого більше не лишається, Всечесні Брати, як ревно благодіяти премилосердного Бога, що «вчинить суд потребуючим і помститься за вбогих» (Пс. 139, 13), щоб Сам схотів ласкаво втихомирити цю люту бурю та й остаточно покласти їй кінець. Ми закликаємо вас і повірене вам стадо разом з Нами благальними молитвами та покутою вимолювати в Того, що небесним світлом прояснює людські уми і кермує їх стремліннями згідно з Своєю найвищою волею, щоб помилував Свій нарід і не дав Свого насліддя на ганьбу (гл. Йоїл 2, 17), та щоб чимскоріш українська Церква увільнилася з цього тяжкого й загрозового становища, в якому вона перебуває.

Та в цих сумних і тривожних обставинах Ми батьківським серцем звертаємось особливо до тих, хто саме так жорстоко пригнічений. До вас передусім, Всечесні Брати Єпископи українського народу, що хоч самі зносите великі утиски, більше однак заклопотані й занепокоєні долею вашого стада, як кривдами і завданям вам лихом, за словами: «добрий пастир душу свою дає за вівці свої». (Йо. 10.11).

Та хоч теперішнє становище неясне, а майбутнє непевне й тривожне, проте не за-

непадайте духом, але «ставши видовищем світові, ангелам і людям» (I Кор. 4, 9), старайтеся, щоб вашу терпеливість і чесноту брали за взір всі Христові вірні. Переносячи мужньо й витривало ці переслідування та палаючи Божою любов'ю до Церкви, ви стали: «для Бога дорогішими пахощами Христа серед тих, що спасаються і тих, що гинуть» (II Кор. 2, 15). Якщо ви в тюрмі, відлучені від ваших синів, не маєте змоги учити їх закону святої віри, самі ваші кайдани повніше і краще голосять і проповідують Христа.

Відтак звертаємось до вас, улюблені сини, удостоєні священства Христа, «що страждав за нас» (гл. I Петр. 2, 21), ви повинні вірніше йти за Його слідами і, йдучи вперед, краще від інших приймати та видержувати наступити бою. Хоч ваші нещастя, з одного боку, вельми Нас засмучують, з другого, Ми радіємо, що можемо до багатьох з вас так промовити словами Божеського Спаса: «Знаю твої діла, твою любов, твою віру, твою благодійність, твою терпеливість і останні діла твої переважають перші». (Апокаліпса, 2, 19). Ми закликаємо вас у цих похмурих часах і далі рішучо й непохитно триматися своєї віри і далі підтримувати кволих та скріплювати тих, що хитаються. Попереджайте, якщо це треба, доручених вам вірних, що ніяк не можна навіть поверховно чи словом заперечити, або зректись Христа та Його Церкви, та виявляйте хитрі штучки тих, що обіцяють людям земні вигоди і незнать яке щастя в цьому житті, а гублять їхні душі. Самі ж поведіться зразково, «як слуги Божі, з великою непохитністю у горі, у злиднях, у нещасті; у чистоті, у знаннях, у довготерпеливості, у доброті, у святому Дусі, у необлудній любові, у слові правди, у Божій силі, зі зброєю справедливості у правій і лівій руці» (II, Кор. 6, 4 н).

Ми звертаємось, нарешті, до всіх вас, католики української Церкви, батьківським серцем співчуваючи вашій неволі й стражданням. Нам відомо, що надто підступні пастки розставлені на вашу віру. Здається, навіть, що треба боятися, щоб у найближчих днях не довелось терпіти куди більших кривд тим, що не згодяться зрадити найсвятішу справу віри. І тому, найдорожчі сини, ще раз закликаємо вас наполегливо, щоб ви не дали себе залакати жадними погрозами ні жадним злом, ні засланням, ні навіть небезпекою втрати самого життя, й тим самим ніколи не зрадили вашу вірність до Матери Церкви. Бо, як добре знаєте, йде про закопаний скарб на полі, що його знайшовши чоловік, «скриває та з радости йде і продає все, що має, і купує те поле» (Мат. 13, 44). І пам'ятайте, що сказав Сам Божий Спас в Євангелії: «Хто любить батька, або ма-

тір більше ніж Мене, не гідний Мене. І хто любить сина чи дочку більше, ніж Мене, не гідний Мене. І хто не візьме хреста свого і не піде слідом за Мною, не гідний Мене. Хто береже душу свою, втратить її, а хто втратить душу свою задля Мене, збереже її». (Мат. 10, 37 н.н.). А до цього Божого вислову Нам хотілося б додати такі слова Апостола поган: «Вірне слово: коли ми з Ним помremo, то з Ним і оживемо. Коли ми з Ним витримуємо пробу, то з Ним і царюватимемо. Коли зречемося Його, то й Він зречеться нас. Коли ми Йому не вірні, Він лишиться вірний, бо не може Самого Себе зректися» (II Тим. 2. 11 н.н.).

Ми вважаємо, любі сини, що Наш батьківський заклик не можна краще скріпити й закінчити, як упімненнями того самого Апостола поган: «Чувайте, стійте твердо в вірі, будьте мужні і кріп'їться» (I Кор. 16, 13). «Будьте послухні наставникам вашим» (Жид. 13. 17), єпископам і священикам, коли наказують вам у справах вашого спасіння і за приписами Церкви; всім же, що якимбудь чином зазіхають на вашу віру, мужньо опирайтеся, «стараю-

чися зберегти єдність духа ланками спокою. Бо є тільки одно тіло й один дух, так як ви призовані до одної надії вашим покликанням». (Єф. 4, 3-4). І серед всякого роду терпінь та хвилювань тямте: «що терпіння теперішнього часу не до порівняння супроти цієї слави, яка в вас об'явиться». (Рим. 8, 18). «А вірний є Бог і Він утвердить вас і обереже від злого» (II Сол. 3, 3).

Вірячи, що ви мужньо й радо відповісте на Наш заклик під впливом і з поміччю Божої ласки, Ми вам бажаємо і безнастанно благаємо в Отця милосердя й Бога всякої по́тихи (гл. II Кор. 1, 3) кращих і спокійніших для вас часів.

У заporуку небесних ласк і як свідоцтво Нашої доброзичливості, Ми уділюємо з повноти серця кожному з вас, Всечесні Брати, і вашим стадам, а цілком особливо єпископам української Церкви, священикам і всім вірним, Наше Апостольське Благословення.

Дано в Римі, у св. Петра, дня 23 місяця грудня року 1945-го й 7-го Нашого Понтифікату.

Папа Пій XII.

Митрополит Андрей і німецькі окупанти

Узявшись до нещадного винищення Української Греко-Католицької Церкви на наших західно-українських землях, вороги у своїй забіханості пробують виправдати перед світом свій кривавий злочин брудними наклепами на нашу Церкву та її достойників. Зокрема, вони намагаються запламити світлу постать Князя нашої Церкви, бл. пам'яті великого митрополита Церкви Української Кир Андрея, кидаючи проти нього тяжке обвинувачення, нібито Він співпрацював з німецькими наїзниками. Ми ніколи не вірили цим брехливим твердженням ворожої пропаганди, хоч, відрізані довгий час від Рідного Краю, не мали докладних вістей про те, що там діялось за час німецького наїзду.

Сьогодні ми дістали від одного церковного достойника, який був раніше православним священиком, та пізнавши фальш Московської Православної Церкви та її ворожість до українського народу, перейшов до Української Католицької Церкви, де знайшов повне внутрішнє задоволення. Працюючи останнім часом як близький співробітник покійного Митрополита, він був обізнаний з усіма справами, що стосувалися Владики. Ось факти, що свідчать про відважну й непохитну поставу Князя на-

шої Церкви супроти німецьких загарбників:

1). 29 червня 1941 року, коли в залі матірнього товариства «Просвіта» відбувалися Національні Українські Збори, що проголосили відновлення Української Самостійної Соборної Держави, покійний Митрополит вислав був на ці Збори свого заступника і уділив свого Благословення цій такій важливій для всіх українців справі.

2). Коли гестапо запроторило до концетраційного лабору голову Краєвого українського уряду д-ра Ярослава Стецька, покійний Митрополит написав був з цього приводу протест.

3). У грудні місяці 1941 р., з ініціативи покійного Митрополита, сам Митрополит, бл. п. д-р Кость Левицький, два визначних вчені з Києва і один видатний громадянин, відомий з історії наших визвольних змагань, написали до Гітлера меморіал не з проханням, а з вимогою, дати суверенність Українській Державі і рішуче протестували проти «торгівлі» українськими землями, коли німці віддали були румунам колишню Бесарабську й частину Херсонської губерній, утворивши так звану Трансністрію. На це Гітлер, у своєму листі до Митрополита, «кріпко» і брутальними

словами «порадив» не втручатися в його, Гітлера, справи, бо це, мовляв, закінчиться дуже тяжкими для Митрополита наслідками. Пізніше Гітлер дав був розпорядження краювому начальникові гестапо заарештувати Митрополита, але гестапо відповіло, що це виконати неможливо, бо Митрополит каліка.

4). Коли гестапо розстріляло в Бориславі 11 наших хлопців з Бав-Дінсту (Будівничя Служба) за те, що ті відмовились закопувати трупи помордованих SS'ми та гестапівцями жидів, Митрополит з цього приводу вислав був гострий протест, на який дістав відповідь від шефа гестапо Гімлера з погрозою не втручатися не в свої справи, бо інакше він (Гімлер) з ним (Митрополитом) «церемонитись» не буде.

5). У квітні місяці 1942 року, в день іменин Гітлера, до покійного Митрополита звернувся з проханням відслужити в Архикафедрі св. Юра, у Львові, урочисту Службу Божу за Гітлера. Митрополит рішуче відкинув це прохання і заборонив усім священикам не тільки Архикафедрі, а й по всій Галичині, служити Служби Божі в наміренні Гітлера, що був, як відомо, запеклим гнобителем Католицької Церкви. А в той саме час, в одному з княжих міст Української Землі, теж в Архикафедрі, але православної, служилась архирейська Служба Божя, з участю багатьох священиків, що намагалися своїм вірнопідданчим цареслав'ям, властивим лише Московській Православній Церкві, запобігти ласки в Гітлера.

6). В грудні місяці 1942 року, коли гестапівці робили трус у митрополичих покоях, в Архикафедрі св. Юра і в Митрополичій друкарні, вони в найдикіший спосіб поводитися з Митрополитом і священиками. Під час тусу в церкві св. Юра гестапівські старшини в шапках сиділи на тетраподі і курили цигарки. Трус закінчився арештом трьох священиків.

7). Коли німці почали відступати на східному фронті, то кілька разів губернатор Галичини і керівник краювого гестапо зверталися вже з проханням до покійного Митрополита,

щоб Митрополит написав відозву до Українського Народу з закликом боротися проти більшовизму, але Він рішуче відмовився. А в той саме час, на дверях кафедри православної церкви в Житомирі можна було читати видруковану відозву й пастирське «послання» житомирського владики Автономної (Московської) Православної Церкви про боротьбу проти більшовизму.

8). Так само, коли гітлерівці прохали Митрополита, щоб Митрополит звернувся до галицької молоді, щоб вона їхала до праці в Німеччину, Він цього також не зробив.

9). Коли німці масово почали тікати з України, а на них нападали наші бойовики з УПА та з УВВ, або окремі групи українських повстанців, тоді гестапівці звернулися були до Митрополита, щоб Він написав послання до української молоді, засуджуючи їх повстанчу діяльність, як таку, що порушує п'яту заповідь Божу. На це Митрополит відповів, що нацистська партія і SS'и Бога не визнають, отож їм нема чого покликуватися на Божі заповіді.

Можна було б навести ще багато прикладів, але вважаємо, що вистачить і цих.

Світлої пам'яті Блаженніший наш Митрополит завжди був ревним католиком і боровив Церкву, щоб не пристосовувати її до вимог світської влади. Він старався провадити нашу Церкву так, щоб Церква мала зв'язок з народом і мала доступ до людської душі. Прагнув Він також до поєднання Св. Церков на всіх Українських Землях. Мав величезний вплив на Український Нарід і мав у народі неоціненний авторитет і довір'я. Наш Митрополит був духовною єдністю всіх українців. Він був гідною й високою репрезентацією Українського Народу. Ім'я Митрополита золотими літерами записано в історію Українського Народу і його визвольних змагань, і як не намагалася б Москва і її жандармський додаток, Православна Московська Церква, з патріархом Алексеем на чолі, викреслити це велике ім'я з нашої історії, то це їм не вдасться.

До відома нашим вірним

Останніми часами деякі організації, а то й просто окремі особи, провадять на провінції, а також і в Парижі, різні грошові збірки.

Тому, що для своєї мети вони часто використовують вірних на Богослуженні, а пізніше з цього приводу виникають різні непорозуміння, повідомляємо, що **збірки на Церкву**

можуть провадити або священик, або особи, які мають на це від Церкви писане повноваження.

Кожний, хто складає дар на Церкву, має зразу ж одержати квит з церковною печаткою, а пізніше ім'я цього жертводавця і сума його пожертви будуть видруковані у «Вістнику».

Наше релігійно-культурне життя на провінції

ДЕПАРТАМЕНТ МАРН

Організоване життя українців у департаменті Марн починає розростатися. Започатковується воно в першій мірі в релігійних громадах, які творяться в поодиноких осередках департаменту. Розкинені по різних містечках і селах, нероз'єднані громадяни чи родини відчувають велику потребу в організованості, тому самі спішають на зустріч тим, хто береться в повоєнній руїні знову все зібрати до купи. Найкращим проявом організованості українських робітників у цьому департаменті були святочні дні Зелених Свят, підчас яких поодинокі громади зуміли відновити велику й гарну традицію: вшанувати пам'ять тих, що від нас навіки відійшли. У перший день Зелених Свят зібрались вірні з Еперне і його околиць на урочисту Службу Божу, яку відправив місцевий душпастир о. Іван Гаврилюк, в наміренні всіх родин, що лишились у Рідному Краю.

В своїй проповіді, з нагоди зіслання Св. Духа, душпастир підкреслив потребу духовного зв'язку передовсім із всіма, що ми їх полишили в Рідному Краю; крім того, звернув увагу на значення духовної злуки всіх нас для потреб найбільшої родини, якою є український нарід. Після Служби Божої вірні відспівали «Благальну Пісню, Суплікацію», та відмовили спільні молитви за тих членів родин, яких вже між живими не стало. Друга частина спільного Богослуження присвячена була пам'яті наших борців-мучеників. При гарно зображеній могилі, на середині церкви, прикрашеній національними прапорами та символічним березовим хрестом, відправлено святочну Панахиду. Цей жалібний обряд закінчено стрілецьким «Вічна Пам'ять», а відтак весь нарід навколішках відспівав релігійний гимн-молитву «Боже, послухай благання».

Після Богослуження зібрались вірні в окремій залі, де разом з місцевим душпастирем обговорили найпекучіші потреби спільного організованого життя. Присутні, коло 80 людей, з радістю вітали ініціативу свого душпастиря, та вибрали йому до помочі в його праці 5-ох громадян, яким повірено організацію релігійної громади в Еперне та його околиці.

Таке саме Свято відбулося в дні 10. 6. ц. р. в Реймсі. Тут вірні зібрались ще численіше, гарно прибрали могилу й так чудово співали підчас рідного Богослуження, що перехожі чужинці з зацікавлення вступали до церкви, щоб подивитися на нашу Службу Божу. По відправі й тут відбулася нарада присутніх

про потребу організованості спільних наших громад.

Зовсім подібно організуються й інші громади, напр., у Мерфі й Твізі.

Вірні розуміють, яке велике й відповідальне завдання мають вони на чужині, — репрезентувати свій Нарід і свою Церкву. Тому треба, щоб вони, по змозі, впливали і на інших наших братів, що ще досі живуть одинцем, щоб і вони приєднались до рідної спільноти, та, як вірні громадяни спільної родини, вже в найближчому майбутньому взяли участь в організованому українському житті департаменту.

В. К.

ЗЕЛЕНІ СВЯТА У М. ЛІЛЬ

У місті Ліль, що є тепер осідком осібною українського греко-католицького душпастирства, 9 червня ц. р., у Неділю Зелених Свят, відбулося велике торжество. У церкві о.о. Домініканів була в цей день відправлена урочиста Служба Божа, що її відслужив шановний гість з-за океану, о. Ігумен Жан ЧСВВ.

Майже всі громади українців у північній Франції були заступлені на цьому святі. Були там люди з надморських околиць, як з округи Камбре та департаменту Па де Кале і Сом. Понад дві сотні українців заповнили церкву. З палким словом до вірних звернувся о. Ігумен Жан, який, між іншим, сказав:

— Хоч я родом француз, але кажу вам, що нема на світі такого гарного краю, як Україна; немає краснішої мови, як українська. Тому й не дивно, що я пішов навіть воювати за українську справу.

Після Богослуження, у заступника голови Бельгійського Червоного Хреста відбувся спільний обід. По цьому всі присутні зфотографувалися з українським прапором, що зберігся ще з передвоєнних часів.

О годині 3-ій почався святочний концерт. Перед його початком, місцевий український священик, о. Михайло Гаврилюк, представив громадянству п. мгр. Юліяна Заблоцького, делегата «Об'єднання Українських Робітників у Франції», що приїхав на це свято з Парижу. Поява його на сцені викликала бурю оплесків, бо ж він був в'язнем польської Берези Картузької, а опісля, близько 4-х років, просидів у німецьких концентраційних таборах Авшвіцу та Малгаузену. Гарна його промова про сучасне становище українського народу викликала велике зворушення у слухачів.

Після нього виступили з привітаннями представники на свято від різних осередків українського життя. Перший привітав присутніх, від українського робітництва Ліберкур-Острікур, п. Іван Підкович, а за ним, від українців деп. Сом, — п. Осип Базюк. Від робітництва околиці Бетюн промовив п. Войнарівський. Його зворушлива промова викликала у привних слюзи.

У концерті взяв участь дорогій гість з Парижу, відомий український співак-тенор Василь Тисяк, що проспівав з великим успіхом кілька українських та французьких пісень. Сольоспів переплітали точки деклямації міс-

цевих робітників. Деклямували: п. Лисакова з Барлен, п. Войнарівський з Беврі, п. Марія Перегінська з Ерле, п. Галина Б. з Ронгу, і молоденька Леся Підкович з Острікур. На закінчення концерту, всі присутні відспівали національний гімн.

Серед присутніх на концерті були також високі гості, як о. Ігумен Жан, з бойовою відзнакою УГА на чорній рясі, голова Бельгійського Червоного Хреста в Ліль о. канонік Ваніен та о. Демет, ректор Великої Духовної Семінарії. Милим гостям, прихильникам нашої справи, привні зготували сердечні овації.

Присутній.

Культурно-громадське життя українського Парижу

День Матері

В неділю, 5 травня ц. р., «Союз Українок» та «Пластове Юнацтво» влаштували спільне свято «День Матері».

Програма складалася з доповіді одної з членкинь «Союзу Українок» та хорових і сольових виступів пластунів. Діти відспівали декілька пісень на голоси, деклямували вірші й на кінець виконали інсценізацію «Садок вишневий коло хати». Деякі точки викликали сміх і радість в залі; це особливо при виступах «найменших», інші ж зворушували до сліз, як, напр., групова деклямація поезії Б. Лепкого «І в мене був свій Рідний Край».

Дбайливо й мистецьки підготувала цей виступ п. д-р Надія Цурковська. «Союз Українок» належно оцінив її працю, відаючи весь дохід з цієї імпрези на потреби «Пластового Юнацтва».

Музична школа проф. Горайн

В дні 11 травня ц. р. ми мали нагоду побувати на конкурсі учнів професорки Горайн, що має свою класу музики та співу в школі ім. Моцарта. Наслідки її довголітньої праці, про яку ми тільки час-до-часу довідувалися, пройшли перед нашими очима на цьому конкурсі в особах учнів п. Горайн, серед яких, побіч українців, було чимало й чужинців.

З-посеред учнів подобалася публіці маленька Наталочка Данчук, якої гра вирізняла її від французьких дітей її віку. Після неї, звернула увагу нашої й чужої публіки п. Зоя Могилівська, що в першому році навчання має непогані висліди праці.

Милу несподіванку зробив виступ жіночого дуету п.п. Коваль — Шмалій. Ці дві досвідчені співачки з гарними, сильними, чисто-українськими голосами, з великим успіхом

проспівали: «Скажи мені правду» й «Пливе човен».

З черги залунав ліричний сопран п. Галі Спаської в «Аве Марія» Гуно, «Як почувеш в ночі», «Ні, не співай» та «Чардаш». Її голос визначається незвичайною чистотою та рівністю тону.

Слабшою точкою конкурсу виявився п. Чорний, що співав арію Петра з «Наталки Полтавки» та народню пісню. Та на виправдання співака треба сказати, що він шойно почав свою науку під вмілою рукою п. Горайн.

Кращою від нього виявилася п. Маяцька, але, на нашу скромну думку, її репертуар був для неї трохи не під силу: італійська пісенька «Каро міо бене», серенада Гуно, вимагали кольоратури, а її ще не цілком опанувала наша співачка. Пісня «Зустрітись» вийшла в неї краще.

Ще раз почули ми п. Шмалій, що виконала арію з опери Масне та «Гопак» Мусоргського і народню пісню «Падає лист». Сильний, героїчний сопран нашої землячки викликав захоплення цілої без винятку залі.

На закінчення, п. Топольський, баритон, відспівав арію Султана з опери «Запорожець за Дунаєм», пісню «Безмежне поле» та «Сміються, плачуть солов'ї». Його виступ слухачі нагородили також бурхливими оплесками.

Треба признати, що конкурс пройшов дуже вдало. Червоніти за наших співаків не довелося. Навпаки, вони своїм виконанням, силою, тоном та барвою голосу перевищували чужинців. Бракувало деяким з них техніки, але, сподіваємось, що, за допомогою п. Горайн, вони її незабаром здобудуть.

Дивувало нас тільки те, що небагато було української публіки на цьому конкурсі. Невжеж наше громадянство не цікавиться вислідами праці наших мистців?

Л. К.

ПРО „НАТАЛКУ ПОЛТАВКУ“, „ХМАРУ“, „ФЛІРТ“ І.. МАКОГОНИ

Український театр оперети ім. режисера Шмалія покаже знову «Наталку Полтавку».

Театр української драми ім. режисера Гусака нажене на нас «Хмару».

Театр комедії ім. Чайки спробує пригадати «Тіні забутого флірту».

Хор «Пісня Рідного Краю» ім. диригента Миколайчука виконає «Баль до ранку з добірним буфетом». (3 газет).

Так немов би якась страшна пошесть напала на українців у Парижі. Останнім часом не можна й кроку зробити, щоб не вступити в... театр, баль, або якийсь концерт. Люди в неділю перестали навіть до церкви ходити, бо після суботнього цілонічного балювання ніяк виспатись не можуть. Дехто так привичаївся до цих розваг, що воліє байдикувати в Парижі без роботи, аніж їхати працювати в провінцію. Тим більше, що й без праці можна тут якось крутитися: якщо в кишені нема вже ні гроша і «Суспільна Опіка» більше не дає, треба лише сісти в метро, поїхати на Монтрей, а там завжди якась копійка перепаде. Одним словом — рай, а не життя!

І от у такій «розтеатралізованій» атмосфері, після довгої розлуки, з'являється наша улюблена й невмируща «Наталка Полтавка». Цілком зрозуміло, що, довідавшись про таку подію, я не витримав і відклав усю невідкладну працю й пішов з іншими подивитися на свою стару знайому. Хто бачив «Наталку» ще перед війною, той міг переконатися, що війна зовсім не відбилася на ній, хіба тільки те, що з молодой колись дівчини, вона стала тепер дорослою вже жінкою. Та все було б добре, тільки не слід було їй так поспішати вийти на люди, бо що виходить з поспіху, всі ми добре знаємо. Отож: людей було чимало, але задоволення небагато. Кажуть, що другого разу було навпаки: успіху багато, а людей мало. Треба б спробувати виставити ще раз: може, вийде посередні...

**

На виставу «Хмара» я пішов без парасолі, пам'ятаючи наше прислів'я: «З великої хмари буває малий дощ». Та не встиг я вилізти з метра «Репюблік», як уперішив такий дощ, що поки я добіг до залі, де відбувалася вистава, я був цілком як мокра курка. Але вже в першій дії мій підмочений настрій прочах. На сцені було багато світла, кілька мішків сміху, ціла копиця сіна, а бракувало тільки малої дрібнички — мистецтва! Хотів я був про це поговорити з режисером, але почувши, що він з своєї вистави зовсім задоволений, вирішив не псувати йому доброго настрою, бо ж на еміграції добрий настрій така велика рідкість...

**

Не встигло ще як слід роз'яснитися по «Хмарі», як треба вже було позичати гроші,

щоб купити квиток на «Тіні забутого флірту», бо, звичайно, місячної платні на всі вистави й бали не вистачає.

З цієї вистави наші місцеві театральні розійшлися незадоволені. Я їх цілком добре розумію. Прийшли, щоб побачити, як новий режисер «сяде маком», а тут раптом — успіх! Є чого засумувати.

На цьому місці хотілося б порадити режисерові, що виявив стільки любови в цій своїй праці, щоб у подальшому він був більше вимогливий у виборі п'єс, бо шкода витратити таке велике почуття, як любов, на дрібні і пустопорожні флірти.

**

Добре пройшов концерт-баль, що його влаштував хор «Пісня Рідного Краю». Цікаво було дивитися, як виконавці на сцені цілий час себе немилосердно лущували: в одній п'єсі — шіткою, в другій — тарілками, а в третій — рідними українськими макогодонами. Наша публіка, маючи міцні нерви й гарний смак, та розуміючись на таких речах, аж ревіла з задоволення й вимагала ще... але тому, що зала була переповнена й всі крісла були заняті, не було вже більше чим битися, отож, довелось таки закінчити на макогодонах..

Смішно, що аж плакати хочеться!..

**

А чи не можна б ото, панове, та зібрати до купи «Наталку Полтавку», «Хмару», додати до них «Забутого флірту», закинути подальші макогоні й взятися творити справжнє українське мистецтво. Зробити, щоправда, один театр, але добрий! І глядач був би задоволений, і режисери, може, перестали б гризтися, і актори не були б такі збиті.

Отак ішов я собі бульваром Сен-Жермен та й дивувався: І чого це в нас завжди так? Невже не можна інакше? Коли ж ми вже, на решті, візьмемось за розум? І немов би на відповідь, з вікна греко-католицького приходу залаунала пісня у виконанні православного хору: «Ой, не дивуйте, добрії люди...»

Справді, досить вже дивуватися, пора й звикнути!..

**

Ні, треба таки нам макогодона та ще й доброго, але не на сцені, а в житті!..

І. К.

ХРОНІКА

Церковне життя УКРАЇНСЬКЕ ДУШПАСТИРСТВО ПІВНІЧНОЇ ФРАНЦІЇ

З початку квітня у м. Ліль почало свою діяльність українське греко-католицьке душпастирство для Північної Франції. Першим його душпастирем призначено о. Михайла Гаврилюка. Приступаючи до виконання своїх обов'язків, о. Гаврилюк звернувся до вірних українців з таким закликом:

Ліль, 20 травня 1946.

Слава Ісусу Христу!

Дорогі Браття і Сестри в Христі!
Українці північної Франції!

Завдяки старанням Української Греко-Католицької Місії та за згодою Апостольської Столиці, вдалося заснувати Українське греко-католицьке душпастирство для північної Франції у місцевості Ліль. Має воно обслуговувати департаменти північної Франції та нести українцям релігійну поміч та розраду. Французькі єпископи, а головню їх Еміненція кардинал Ліенард, затвердили це душпастирство і подали про це до відома підлеглому французькому духовенству. Першим священиком цього душпастирства призначено мою скромну особу. Не маючи нагоди особисто з вами всіма зустрітись, цією дорогою звертаюся до вас із таким закликом:

Українці північної Франції! Звертаюся до вас з гарячим проханням, щоб ви прийняли українського священика якнайприхильніше. Застановіться, як далеко позаду стоїть наша Церква у Франції; поляки мають більш як сотню священиків та багато костелів, росіяни в самому Парижі мають власних 27 церков, інші національності, як болгар, румуни, серби тощо, мають у Франції також багато священиків і церков. Лише в українців греко-католиків досі є лише одна церква на цілу Францію.

Нас, українців, у північній Франції є тисячі, лише ми незорганізовані, ані не обняті належною релігійною опікою.

Звертаюся до всіх українців, а головню тих свідомих, що в їх жилах пливе ще свіжа українська кров, а головню до тих, які ще не забули свого Краю і своєї Церкви, з таким проханням:

1) допоможіть докладно списати всіх українців до парохіяльного списку. Зокрема прошу кожного українця поштою надсилати спис усіх українців своєї місцевості й околиці з докладною адресою;

2) полагоджуйте всі душпастирські чинності лише через українського священика. Французькі єпископи погодилися, щоб вінчання, хрестини та похорони відбувалися лише з участю українського священика в рідному обряді. Скажіть це всім українцям, щоб вінчалися, хрестили дітей та ховали померших лише через мене. Негайно повідомте про це, а я прибуду на місце. Ті чинності будуть записані в наших українських метриках;

3) вчіть своїх дітей рідної молитви та українського катехізму. Допоможіть українським організаціям заложити свої школи. Вчіть дітей рідної мови та беріть їх зі собою на українські Богослуження. Діти — це наша будучність;

4) купуйте українські молитовники, співаники, образи та інші книжки релігійного змісту. Ук-

раїнська книжка на чужині — це ваш найбільший приятель;

5) допоможіть всіма силами зорганізувати відправу української Служби Божої у вашій околиці. Пригадайте собі спів церковний, щоб Богослуження випало якнайкраще. А коли почуєте, що деś недалеко правиться наша Служба Божа, старайтеся всі цілою родиною прибути на неї та заохотіть до цього всіх знайомих українців. Навіть, коли Служба Божа буде відправлятися в будень, постарайтеся звільнитись від праці у свого патрона та прийдіть на рідне Богослуження.

Наша Церква не буде побирати жадних при- мусових оплат, а буде удержуватися лише з добровільних датків і пожертв людей доброї волі.

о. Михайло Гаврилюк,
український священик.

За цей час відбулися Богослуження і душпастирські чинності в таких місцевостях:

13 квітня, Лазарева Субота, — Великодня Сповідь у м. Ліль.

14 квітня, Квітня Неділя, — Служба Божа у м. Льом.

18 квітня, Великий Четвер, — Великодня Сповідь у м. Льом.

21 квітня, Великдень, — Служба Божа у місці Ліль.

22 квітня, Світлий Понеділок, — Служба Божа у м. Ліберкур.

23 квітня, Світлий Вівторок, — Служба Божа у м. Рубе.

28 квітня, Томина Неділя, — Служба Божа у м. Кроазіль.

1 травня — Служба Божа у м. Мерікур.

5 травня, Неділя Мироносиць, — Служба Божа у м. Лябурс.

12 травня, Неділя Розслабленого, — Служба Божа у м. Фрікур.

19 травня, Неділя Самарянки, — Служба Божа у м. Ліберкур.

30 травня, Вознесення, — Служба Божа у місті Аррас.

2 червня, Неділя Святих Отців, — Служба Божа коло Камбре.

8 червня, Зелена Субота, — Сповідь у м. Ліль.

9 червня, Зелені Свята, — Служба Божа у м. Ліль.

10 червня, Зелені Свята, — Служба Божа у м. Туфля, коло С.-Поль.

16 червня, Неділя по С. Всіх Святих, — Служба Божа в м. Мамец, коло Альбер.

Покищо, не налаштовані зв'язки з місцевостями: Ваянсіен, Абек, Дузе, Мобеж, Дюнкерк, Газебрук, С.-Омер, Кале, Бруе, Барлен та ін.

Прохаємо свідомих українців допомогти своєму священикові зорганізувати українські Богослуження і в цих місцевостях.

Писати на адресу:

M. l'Abbé Hawryluk Michel, aumônier gréco-catholique ukrainien, 60, rue Hippolyte Lefébvre, Lille (Nord).

Шукають

Бабій Павло, син Костя, розшукує Пилипа й Степанію Кричко.

Бабій Петро, з Дуби, Брідського пов., — Івана й Марію Долинюків і Володимира Жеглінського, що живуть тепер у Канаді.

Балицький Григорій, Ріміні, Італія (Шевчук Роман) — Балицького Івана, Вербового Романа, Артимовича, Балицьку Марію і Балицьку Параскевію.

Барабаш Дмитро — Марію Корчинську.

Баран Андрій — сестру Ганку Пачковську, з Рудавки Бірчанської, Добромільського пов., яка живе тепер у Нью-Йорку.

Бахур Стефан шукає знайомих і крвних з Бережок, коло Турки, Згалошуватись на адресу: Естебан Бахур, Аве Альвар 3295, БА, Аргентина.

Башта Дмитро — Івана Гринькова, зі Збори.

Бенько Катерина — сестру Розалію Сурму.

Берекета Михайло — Василя й Марію Іванюків, з Кошляків, і Евгена Плюгавку, з Нового Села.

Біда Йосиф — Софію й Катерину Біду, і Анну Гаранюк, з Ясенова.

Білявська-Гриненко Раїса — Івана Яковлевича Білявського, з Кривушок.

Біян Василь — Марію Біян.

Бойко Дмитро — Миколу Бохонка, Гната й Данила Уга, Петра Коноха і Петра Перхача, всіх з Бовина.

Бойчак Іван — Настю, Теклю й Марту Братинів, і Ольгу Гарматюк, з Помонят.

Бойчук Василь — Івана Боечко й Івана Бучинського.

Бородач Василь — Гринька Козія, з Футор.

Бугайчук Іван — братів Дмитра, Петра й Миколу, і односельчан з Надорожної.

Бурак Катерина — братів Миколу й Михайла.

Бутинський Осип, у Франції, — рідних і односельчан з Березовиці Великої.

Вакуть Антін — Павлину, родом Костик, Розалію Дідун, Йосипа Бойка, Івана Варжа, Миколу Сарамача й Йосипа Гуньку.

Вересай Петро — брата Андрія.

Вільницький Володимир — Петра Ломницького, Михайла, Гинку й Мелянію Дереховських.

Воззінський — брата Какурина А. Д.

Возняк Іван — Сидора й Ольгу Возняків, Михайла й Марію Слонецьких, і Степана Дзюбановського, всі з Петрикова.

Гаврилюк Юрій — Івана Гаврилюка.

Гайда Дмитро — батька Матвія, що жив у деп. Юра.

Галушак Олекса (в Уругваю) — Юрка й Параску Феньчаків, з Полонної.

Гаховський Бронислав — Семена Чайковського і його доньку Марію, з Острівця.

Герич Дмитро (в Канаді) — доньок Ярославу й Дарію, з Кнісела, і Анну Плесканку, з Колодіївки.

Герцик Іван — синів Осипа й Евгена, з Підгаєць.

Горбатенко Петро (з Полтавщини) — Якима Ю. Опанасенка, Михайла Ів. Ковтуна й Павла Ковтуна.

Гресько Петро — Ілька й Антона Попадюка.

Грицай Олекса — сина Михайла.

Грицик Володимир — Сестру Катерину, зам. Баран, яка жила в Па де Кале.

Гула Петро — дружину Ангеліну з дітьми Івасем і Уляною.

Гур Михайло — Пазю Федірко.

Данилюк Теодосій — сина Михайла, з Темногаєць.

Данилюк Тимко (в Канаді) — сина Богдана, брата Микиту, Любу Василичин, Ярославу Менцінську, Романа й Евгена Данилюків.

Джумарик Василь (в Канаді) — рідних Петра, Марію, Ілену й Анну Джумарик, Параску Опарик і Анну Близнюк, усіх з Кутів Старих.

Децик Андрій — сестер Татіану й Евфрозину, з Берегів, і Стаха Кузьмінського, зі Самбора.

Дмитречко Еміліан — сестру Марію Мельник, зі Станькова.

Дмитрів Микола (в Аргентині) — сестер Марію, Юлію, Петронелю й Евфрозину, і Гринька й Катерину Дмитрів.

Дозорська Антонія — чоловіка д-ра Михайла Дозорського, який був у концтаборі в Бухенвальді, а потім у Саксенгаузені.

Дутка Федір — тітку Ксеню Івасичин, з Костільник.

Духній Василь — Любомиру Гнип, з Васючина.

Заяць Василь (в Канаді) — дітей Івана й Евгеною, і братів Степана і Григорія, зі Супранівки.

Заяць Петро (в Америці) — сестру Марію Корбила і її синів Петра й Івана.

Зборовський Микола, син Григорія, з Нижнева, біля Станиславова, — стрічного брата Івана Зборовського; сина Івана і Анни; в околиці Нью-Йорку.

Івахів Іван — брата Кіндрата Івахова, з Переволочної.

Каліном Марія — сестру Софію Романик.

Капець Михайло — сестру Ксеню Драпівську, з Ярославич.

Качановська-Сисак Степанія — сестру Анну, родом Лотоцьку, з Баранівки.

Качор Ярослав (в Аргентині) — брата Богдана Качора, в Німеччині.

Кашуба Володимир — дядька того ж імені й прізвища, який живе у Франції з 1928 р.

Кирилишин Іван — брата Андрія, його дружину Капітоліну, їх сина Петра Бурливіх-Кирилишинів.

Клим Ілько (в Канаді) — жінку Анастасію, родом Вербицьку, зі Жизномира.

Клюка Іван — брата Василя й сестру Марію, з Острова.

О. Княгиницький Ярослав, з Австрії, — синів-юнаків: Емануїла Княгиницького, і Степана Княгиницького, з Бережан. Останньо були в Кальтенкірхе, біля Гамбурга.

Костюшко-Коссович Юрій — сестру й швагра Маркосані-Рулякс Тетяну й Осипа.

Крачковський Іван — тітку Катерину Гурчицьку.

Кривобочок Іван (в Аргентині) — рідних, знайомих і односельчан, з Олеська й окружних сіл, Золочівського пов.

Курилець Лев — дядька Василя Гука, який жив у деп. С. і М.

Курчак Марія — брата Петра Слохеняка.

Кусак Осип — братів Івана, Якима й Михайла Кусаків, з Трускавця.

Куций Павло — Василя Шевчишина, Параньку Худик та інших односельчан, з Поручина.

Лесик Роман — доньку Грину, зі Стрия.

Лощин Богдан — Івана Припіна, з Бабини.

Лушак Василь — Анну й Наталію Бурмило, і Евфрозину Скаськів.

Любінська Анна, родом Галас (в Америці) — рідних і знайомих з Козівки.

Майко Гнат — брата Семена.

Макогін Григорій — брата Василя, який жив у Орлеані, і Олексу Самиця, що був у Парижі.

Маланчук Ілля — Івана Воробця, з Вербиці, і Дмитра Рокшанського, з Черновець.

Мандзюк Михайло — Михайла, Ілька й Параню Городецьких, з Межигорець, Станіславівського пов., які живуть тепер в Америці.

Матюшенко Гана — сина Олександра, з Янова Поліського, к. Пінська.

Мельник Ярослав — брата Івана Мельника, з Водчківцевь.

Мирончук Григорій — Бондаренка, що жив у Гановері, а відтак поїхав до Франції.

Михайльський Антін — Петра Яечника.

Мовчко Михайло — батька Михайла й брата Дмитра, які жили в Па де Кале.

Молодовець Дмитро — Параню Гриців, з Брусна Старого, Любачівського пов., яка в 1932 р. поїхала до Канади.

Мостовий Олекса — дружину Ольгу, дочку Лярісу-Марію, батьків дружини, Григорія й Софію Трачів, і їхніх дітей: Богдана, Миколу й Ірину.

Нагірний Іван — Юлію Нагірну.

Обельницький Михайло (в Канаді) — маму Марію Обельницьку, Василя Крису, сестер Степанію й Альбіну, з Хоросткова.

Обельницька Софія, родом Іванців (у Канаді) — сестру Ярину Іванців та Івана Прокопа, з Лішні.

Оертель Анатоль — Юрія й Марію Мартиненко, що жили в Парижі (20).

Онуфрів Михайло — Марію Боднарську, з Росохватця; Марію Голу й її сестри, з Ішкова-Дворищ.

Пашак Василь — дядька Михайла Когута, зі Стрільбич.

Петях Петро — Василя Кухту, з Лютовиська.

Піхо Антін — сина Михайла, зі Самбірщини.

Посацький Іван — тітку Марію Посацьку (за мужем, мабуть, Данилюк), з Калуша.

Прихідний Андрій — Михайла, Марію, Катерину Прихідних, і Михайла Івантейка, всіх з Лісковатого.

Пупко Евстахій — тітку Анну Скварко, Петра й Софію Литвин, і брата Осипа Кабалу.

Пусь Семен — Анну Хомяк, зі Суховець, і Анну Періг, з Лисичинцевь.

Ракут Петро, син Василя, — жінку Агату і дітей Володимира й Миколу.

Родзюняк К. (в Канаді) — односельчан з Пискоровець, Ярославського пов.

Ростикус Степан (в Америці) — жінку Теклю, синів Василя й Ярослава, з Нивиці.

Саврук Василь — брата Андрія і дядька Петра Саврука, з Тисовиці.

Сезонов Андрій — брата Якова.

Сеньків Катерина — тітку Еву Будник, родом Кукурудза, з Манаева, зараз в Америці (Шікаго).

Середницький Іван — батька Миколу, маму, брата і сестру, Середницьких.

Серняк Осип — брата Михайла й сестер Анну й Паэу, з Борщевич.

Сітка Іван — сина Василя, з Волковатиці.

Скаський Михайло — брата Андрія, з Божикова.

Слободзян Василь — тітку Анну Буденку, зам. Бігун, у Канаді.

Инж. Слободян Іван — Степанію Жулковську, Степанію Шнуровську (род. Жук), Михайла Онуфреїва; всіх з Глібова; і Степана Калиту, зі Зарубинцевь.

Слободзянок Дарія — сестру Пестинію й швагера Сергія Скулович.

Слюсаренко Параня — Катерину Білецьку, Константина Сулика, Олену й Фриду Галайко і їх брата Степана; всіх з Горинцевь, Любачівського пов.

Сорока Іван (в Канаді) — рідних і знайомих з Лісок, Сокальського пов.

Сташин Василь (в Америці) — односельчан з Полівців, п. Джурич, Чортківського пов.

Строковський — сина Олексія.

Сулик Володимир — Марію (Матрону) Наливайко, з Монастиря.

Татарин А. — Івана, Данька, й Андруха Татаринів, у Канаді.

Тесьля Михайло — сестру Марію Петровську.

Турич Василь — Максима Турина, з Медина, і Ярослава Садукевича, з Гниличок.

Турчанинов Аля — Миколу Майндорф і його сестер: Марію, Ксеню й Олену, які жили в околиці Марселя.

Фатюк Ольга, родом Голіят, — Ольгу Бугдальську, род Голіят, з Носова.

Федорів Олена (в Канаді) — Олексу, Якіма й Павла Шпикулу, з Копичинцевь.

Фесенко В. — лікаря Віталія М. Лихницького, лікаря Мануїла Ів. Скобецького, і комерсанта Івана М. Дворяничкова.

Філатов Віктор — Григорія й Миколу Філатових, з Кубанщини.

Фітель Михайло — Івана Оленича й Івана Бучка.

Фляк Марія, род. Муляр, — сестру Теклю Бердель.

Харчук Фльоріан — тітку Анну Харчук, з Дорофіївки.

Хохла Юрко — дядька Миколу Височанського, з Мичковцевь.

Хрущ Андрій — Параскевію, Анну й Юстину Перегинцевь.

Цісик Ярослава — чоловіка Богдана Цісика і знайомих.

Цимбала Степана — маму Марію, родом Бурбан, братів Павла й Михайла, і сестер: Анну, зам. Яворську, Марію, зам. Якубовську, Анастасію, зам. Бук, і о. Івана Цимбалу.

Шашин Микола — сина Миколу.

Швець Трохим — дядька Степана Шевця, з Путятинцевь.

Шимків Іван — Степана Ільчишина, з Чорнокінців Великих.

Шмігельський Омелян — брата Сильвестра, з Плугова.

Штим Анна — Юрка Штима, з Устьянова.

Штоханський Іван, УНРРА-табір, Карльсфельд, Баварія, — сина Штоханського Ярослава.

Юзифович Григорій, син Василя, — Петра Луничка, сина Павла, з Лукавиці.

Юрійчук Микола — брата Емануїла й сестру Юстину, зі Звиняча.

Яечник Володимир, з Гайворонки, — Михайла Цирулика, з Лякавки.

Яночко Евстахій — Івана Марка, зі Суслова.

Осіб, що знають про місце перебування пошуканих, просимо не пожаліти три франки на значок і повідомити нас на адресу:

Service Social Ukrainien, 13, rue Taine, Paris (12).

Redacteur responsable : **Abbé J. Leskovicz.**

Directeur : **A. Savtchenko-Belsky.**

МЕНСУЕЛ
 АДРЕСА: 186, BOULEVARD SAINT GERMAIN, PARIS (6). ТЕЛЕФОН: Littré 48-65.

Осторога

«Бо коли б я старався подобатися людам, то не був би слугою Христовим».
 (До Гал., 1, 10).

ІСУС ХРИСТОС заснував Свою Церкву на вічних і незмінних засадах Божої правди й справедливости. Метою Христової Церкви є провадити людей до вічного щастя, вказуючи їм середники до його досягнення, а також спрямувати людство на дорогу вищого духового розвою, який личить людині як розумній істоті.

Але, працюючи між людьми і для людей, св. Церква, з волі Свого Засновника, не обмежується лише духовим удосконаленням своїх вірних на шляху до досягнення щасливої вічності, а прагне, з допомогою своїх слуг, поліпшити також умови земного буття: піднести матеріальний добробут людства і його культурний рівень.

Однак, ця велика гуманітарна (чоловіколюбна) праця Церкви не має нічого спільного з діяльністю ріжних політичних партій чи соціальних угруповань, бо Церква у всіх клітинах діяння повинна стояти понад усякі партійні чи політичні напрямки. Це виразно підкреслив попередній Голова Церкви, Папа Пій XI, який сказав: «Церква і всі її представники, всіх шаблів ієрархії, не можуть бути політичною партією ані займатися політикою якоїсь одної партії, яка вже самою своєю природою обстоє окремі партійні інтереси, або,

якщо й має на меті загальне добро, то робить його завжди крізь призму своїх власних партійних поглядів».

Саме тому Вселенська Церква й устоялася вже друге тисячоліття, осяяна авреолею святости, подиву й пошани навіть від своїх ворогів, бо Вона стоїть високо понад усім, що земне й проминаюче, спираючись завжди тільки на постійні, вічні й незмінні закони Творця. Ці, власне, прикмети й підносять назовні авторитет Церкви, і її значення серед цього розбурханого пристрастями життєвого моря та скріплюють до Неї довір'я у всіх народів світу.

На жаль, не всі розуміють, що не вільно лучити святих і вічних засад Церкви з скороминушими й змінними людськими теоріями, ані узалежнювати її відвічної мети від духа часу чи уподобань могутніх світу цього, або, нарешті, використовувати авторитет Церкви для своїх суто приватних справ.

Можна бути вільнодумною людиною, і, якщо комусь дозволяє совість, не вірити в Бога й не належати до Його Церкви, але є непростимим злочином свідомо підкопувати любов і довір'я до Неї вірних і захитувати їх повагу до її проводу. Впродовж своєї історії Церква взагалі своєю чоловіколюбною і до-

бродійною працею зробила неоціненні послуги для розвою й утривалення дочасного щастя людства, а Українська Церква, зокрема, допомогла українському народові, який в останніх століттях перебував під чужим пануванням, зберегти себе, як окремішню життєздатну одиницю, врятувавши його від винародовлення. І вже навіть за це їй належить пошана й признання.

Та є серед нас особи, які, коли їм це вигідно, прикидаються ревними прихильниками Церкви; коли ж Церква, устами своїх провідників, виходячи з добра загалу й дивлячись трохи далі вперед, не схвалює їх нерозважних вчинків, ба й осуджує їх, тоді ці особи всіма засобами, одверто й приховано, намагаються обчорнити цих церковних провідників, поширюючи серед наших людей різні огидні нісенітничі.

Це їм вдається досить легко тому, що мова й кличі цих осіб завжди приманливо-патріотичні, а наші люди в своїй безмежній любові до Рідного Краю, коли лиш почують, що справа йде про неньку Україну, зовсім втрачають почуття реального й ладні приймати за щиру правду все, що б їм не подавали. Жажливі наслідки такої легковірності даються в знаки, на жаль, багато пізніше. За прикладом не треба далеко ходити. Всі, мабуть, пам'ятають сумної пам'яті час, коли гитлерівські орди зайняли були Францію. Відразу ж де не взялися «великі українські патріоти-провіднички», які почали між нашими людьми провадити агітацію, мовляв, наше поневір'яння на чужині, нарешті, скінчилося і ми можемо вже повертати до Рідного Краю, або їхати на вигідну працю в іншу країну, де українці, напевно, поліпшать свою долю.

Провідники нашої Церкви, бажаючи запобігти баламутству, що загрожувало тяжкими наслідками, негайно звернулися із закликом «До всіх Українців, що перебувають у Франції», остерігаючи їх перед нерозважними вчинками. В умовах гострої німецької цензури, Церква все-таки досить ясно писала: «Ми віримо, що лихоліття мине та що кожний Українець зможе знайти собі працю. Ніколи ми не повинні поборюватися за наш дальший побут у Франції та про можливість заробітку... Зараз є доволі трудно передбачити та дати розв'язку всім питанням, що нас непокоять. Тому всім дораджуємо задержати рівновагу духа та спокій. Інакше багато з наших громадян шукало б рятунку там, де його немає, чи виїжджало б домів чи до іншого краю. Такі потягнення мали б прикрі наслідки...»

Першою нашою порадою є, щоб кожний Українець, який тільки зможе, залишався на своїй місці перебування та продовжував працювати...

Ті, що не зможуть знайти ніякої праці, можуть бути певні, що коли вони звернуться до нас, то ми зробимо всі можливі заходи через відповідні чинники, щоб вони могли вийти скоро зо свого прикрого положення...

Також щойно пізніше, може в найближчих місяцях, зможе частина нашої еміграції робити заходи про свій поворот на Батьківщину.

Будьмо переконані, як ніколи, що тільки власними силами та власною організованістю можемо ставити чоло всім труднощам, які приходиться нам стрічати...».

Чому ж наші деякі люди, не зважаючи на ці поради й осторогу, кинули все тут і поїхали шукати щастя деінде?

Відповісти на це питання дуже легко, Бо агітація цих «поступових» горе-провідників була «патріотична»: **«Україна, воля, на своїй власній землі»** і т. ін., отже вона сильно зачіпала національну струну душі нашого робітника, а «назадницька» Церква, навпаки, закликала лишатися й далі на чужині, і далі працювати на чужинця, відкладаючи поворот до Рідного Краю на невідоме пізніше, — отже виступала ніби проти національних прагнень нашої еміграції.

Що ж вийшло потім — всі ми добре знаємо: люди, що були вже доробилися у Франції деякого майна й забезпечення на майбутнє, по довгих поневір'яннях опинилися знов у Франції, але вже без хати, без праці, без хліба й гроща і, найголовніше, без честі.

А всього цього можна було б уникнути, якби люди були послухались голосу наших «немудрих», «непатріотичних» церковних провідників, один з яких до того ж ще й не українець! — як це люблять часто підкреслювати вовки в овчих шкурах, що прикидаються опікунами нашої української спільноти на еміграції.

Але можна було б цю стару справу сьогодні не порушувати, якби не нові тривожні факти, які свідчать, що дехто й далі продовжує свою небезпечну для всіх нас гру, не зробивши, як видно, жадних висновків з недавнього сумного минулого.

Останніми часами стало нам відомо, що деякі особи, для своєї власної вигоди, або для підтримки справ організації, яку вони заступають, послуговувались перед французькими урядовими чинниками іменем Української Греко-Католицької Церкви та Її Настоятеля. З цього приводу були вже непорозуміння й неприємності.

А тому остерігаємо всіх перед такими нерозважними вчинками, що можуть заподіяти всім нам великої шкоди. Не забуваймо, що живемо тут з ласки господарів цього краю, отож було б великою невдячністю та необе-

режністю використовувати їхнє довір'я, обдурюючи їх, бо тим самим стягаємо на себе далекосяжні шкідливі наслідки і кидаємо темну пляму на цілу нашу еміграцію, а в даному випадку ще й на Церкву.

Коли ж хто не хоче розуміти теперішньої вирішальної хвили і, не зважаючи на осторогу, буде й далі вести свою кайнову роботу, той стає не тільки шкідником найвищих Божих і наших загально-українських справ, але й стягає на себе страшний проклин цілих поколінь українського народу, які за справу Божу й добро братів віддавали все, аж до свого життя включно.

Подаючи цю осторогу до відома українському громадянству, виконуємо доручення нашого Божественного Спасителя, що надав право Своїй Церкві осуджувати шкідливі вчинки як одиниць, так і загалу своїх вірних. «Коли провиниться твій брат, — сказав Христос, — зауваж йому, коли ж тебе не послухає, скажи про це Церкві, а якщо й Церкві не послухає, то нехай буде виклятий і усунений від усякого співжиття».

З доручення Настоятеля,
о. Іван Лєськович,

канцлер.

Париж, дня 24 липня 1946 року.

Йди, Христе, від нас...

(ДУХОВНА НАУКА НА НЕДІЛЮ 5 ПО ЗІСЛАННЮ СВ. ДУХА)

И се весь градъ изыде въ срѣтеніе Іисусови: и видѣвше Его, молиша, яко да бы прешель отъ предѣлъ ихъ.

(Мат. 8, 28).

Ісус Христос, як добрий Пастир, шукаючи Своїх заблудних овець, зближається до містечка Гєргєсину, щоб і в ньому засіяти зерна Своєї Божої науки. По дорозі, недалеко міста, стрічає двох біснуватих людей, навішених цілим легіоном злих духів. Біси, при появі Ісуса, заволодали устами тих нещасливих істот, в яких були поселилися, щоб Ісус їх не мучив, але дозволив увійти у стадо безрог, яке паслося недалеко. Спаситель, як найвищий і єдиний власник всього людського майна, годиться на це, і стадо безрог, опановане злими духами, кидається в озеро й тоне. Коли про це довідалися Гєргєсинці, вийшли всі проти Ісуса, і хоч бачили двох, досі страшних, злими духами мучених, людей вже зовсім здоровими, що лагідно сиділи біля Ісусових ніг, то вони, замість вдячності і подиву до Особи Спасителя, просили Його, щоб пішов собі геть з їх околиць.

На основі цього євангельського оповідання можна, бодай в загальному, обговорити такі два питання, які в ньому так яскраво слових гонів моєї, зіпсованої гріхом, людської природи. Мені важко, а може й жаль, позбутися того отруйного щастя-омани, яке дає гріх. Іди від мене, Ісусе, краще мені про Тебе нічого не знати».

1) поступовання мешканців Гєргєсину щодо Спасителя, порівнюючи до сучасности;

2) у людей брак зрозуміння Божих допустів і заряджень.

I.

Дорогі в Христі! Нас обурює і разить те холодне, повне невдячності поступовання, відданих зовсім своїм дочасним справам, Гєргєсинців. Та ж Христос Спаситель, спонуканий любов'ю і милосердям до них, ішов до їх міста, щоб їх уми просвітити світлом Своєї Бо-

жої науки, а їхні серця наповнити скарбами небесних ласк. Уздоровив тих двох, дуже небезпечних для мирного населення, мучених злими духами людей, а ті невдячники, засліплені незначною втратою кількадесяти безрог, кажуть до Ісуса: «Йди собі від нас, бо Ти нас дуже скривдив; ми не хочемо мати з Тобою нічого спільного».

Та серед того нашого, зовсім оправданого, обурення треба, на превеликий сором, усвідомити собі, що й ми не кращі за тих Гєргєсинців, бо дуже часто подібно, або й ще гірше від них, робимо. Часто міняємо Христа Спасителя за хвилику земної, проминаючої приємности, за часточку уроєного добра, чи змислової вигоди. «Йди, Христе, від мене, — кличемо у своїй глупоті; а то й злобі, — бо нудне мені Твоє навчання, бо немилі мені Твої заповіді. Вони сковують мою волю, обмежують мої бажання і примушують до боротьби зі самим собою. Я не можу себе опанувати, не всіли погамувати в собі тих зми-

А багато-багато слуг духів темряви впрошують Христа і зі своїх домів, бо найсвятіша воля Божественного Учителя вимагає, щоб кожне християнське домашнє вогнище жєврїло вірою, надїєю і любов'ю до свого Творця, а християнське подружжя має бути відбиткою любови Христа до Його Церкви. Христос вимагає від родини чесного, вірного подружнього співжиття і належного, згідного з

засадами святої віри, виховання дітей. А як це не вигідно серед сьогоднішнього модерного поступу і всебічно привабливих спокус зіпсованого світу виконувати ці всі важкі і нудні обов'язки. Для деяких майже смішно є жити в подружній чистоті і вірності. Вони бажали б вихилити аж до дна пугар спокусливого напою, який дає це коротке земне життя. «То ж іди від нас, Христе, бо Ти нам не вигідний, бо, приймаючи Тебе, ми мусимо змінити свій «до смаку» укладений спосіб життя».

І так новітнє людство викинуло Христа зі своїх сердець, прогнало Його з родинного життя, усунуло Його науку і заповіді зі свого державного устрою й законодавства. Запровадило натомість неопоганізм, який допровадив цей теперішній світ, опертий на неправді, гнобленні і взаємній ненависті, до страшної катастрофи і того прикрого стану не вдається змінити й направити, помимо десятків мільйонів людських жертв, річок крові і сліз, помило вже кільканадцятьмісячних зусиль могутніх цього світу, що, близькі розпуки, висилуються над розв'язанням цього дуже заплутаного гордіського вузла ХХ століття. Вони бажали б уздоровити хворий організм людства, вигоїти його рани, але їм це не вдається, і не вдається вповні, аж доти, доки тої розв'язки не упідставлять на справедливих і тривких засадах Христової науки.

Мусимо признати, що в останньому часі сліднє вже деяке опам'ятання, замітний зворот до Бога і Його відвічних законів, але все таки ще не всі могутні наших часів, що в їх руки Господь вложив дочасну долю народів, відважуються впустити голос Божої правди до своїх державних кабінетів. А чому, — бо послухати Божого голошу і піти за Його вказівками, то означає у багатьох народів змінити свою дотеперішню форму правління. В практиці це виглядало б: деспотизм, насилля, несправедливість і пімсту, заступити любов'ю, звільнення своїх громадян з ярма і безнастанного страху про своє буття, керуватися справедливістю і духом всепрощення. Але це все коштувало б може забагато амбіції і особистої вигоди тих, які тепер великим коштом і жертвами інших насичують свою жадобу панування. Тож: «Забирайся з наших сторін, Христе, зі Своєю наукою і порадами, бо Ти для нас непотрібний. А непотрібний тому, що для нашого ненаситного, кровожерного «Я» не вигідний».

Для всіх тих, дає Спаситель грізні слова перестороги і опам'ятання: «Бо хто посоромиться Мене й Моїх слів у цьому перелюбному й грішному роді, то і Син Чоловічий посоромиться його, коли прийде в славі Отця Свого з ангелами святими» (Марка, 8, 38). Або ще інші слова: «Хто любить батька або

матір більше, ніж Мене, не гідний Мене; і хто любить сина або дочку більше, ніж Мене, не гідний Мене». (Мат., 10, 37).

А що ж говорити про людину, яка не батька, матір, або своїх дітей перецінює, але продає Христа за якусь земну марницю, зраджує Його гріхом.

II.

Люди часто не розуміють цілі заряджень Провидіння. Вони бачать часто у тих Божих допустах тільки свою шкоду і втрати, а не хочуть звернути уваги і дошукуватися у них якогось добра, задля якого Господь ті зарядження видає. Часто буває так, як це ми бачили в сьогоднішній євангельській події. Христос Спаситель за те стадо безрог дає здоров'я тілу нещасним біснудатим і за допомогою чуда бажані настрої відповідно душі мешканців Гєргєсину до прийняття світла Божої науки. Але вони цього не розуміли, бо хоч були свідками цього великого Христового чуда, та не старалися збагнути Його ціль і зміст, а бачили лише свою особисту втрату.

Народи землі переживають тепер часи, повні горя, крові і сліз. І вони мусять зрозуміти, що той Божий допуст, це кара за людські беззаконня, і він має принести людству користь і добро у відродженні його до нового життя, опєртого на заповідях Творця. «Дбайте насамперед про царство Боже, — каже Божественний Спаситель, — а все інше додасться вам». (Мат. 6, 33).

І ми, що по волі, чи по неволі опинилися тут, на скитальщині, далеко від дорогої для нас, святої батьківської землі, не сміємо занепадати на душі, чи попадати в зневіру. Без невдоволення і нарікань мусимо приймати ті всі, як особисті, так і всенародні терпіння під кутом сильної віри, що за ними криється щось гарне і благородне, бо Господь нічого безцільно не заряджує. Багато вже наших жертв і людських, і матеріальних принеслося на жертівнику цілопалення, а багато ще треба буде принести, а все це має служити до того, щоб наш розбитий, розсіпаний по світі нарід злити в один могутній моноліт, спроможний виконати ті великі і почесні місійні завдання, які від віків наложив на нього Господь Бог.

Посеред тих важких терпінь, стогонів колючих, розпучливих криків мучених, брязкоту ланцюгів закованих, крізь пожараща і руїни, зближається до нашого народу Христос Спаситель, подібно, як колись зближався до мешканців Гєргєсину, та заповідає світанок нового життя. І від нас це залежить, чи приймемо Його радо, чи відкинемо, як Гєргєсінці. Якщо позбудемося Його, то не лише стягнемо на себе Божій проклін, але й станемо самі причиною нашої заглади. Коли ж повітаємо нашого Спасителя радісно і, не зважаючи на

дотеперішні втрати, будемо готові на ще більші жертви, якщо цього буде вимагати справа Божа, або краще майбутнє нашого народу, то певно вневдовзі минеться та страшна руїна.

Понад пожарища й могили
Зніметься ясний, сніжнокрилий,
Дух правди й волі... (Б. Лепкий).

Крізь ті навислі чорні хмари, що заслопили наше небо, проб'ються промені життєдайного сонця, встане знову й оживе наша Батьківщина — Україна.

Тож, дорогі браття і сестри, відчиніть для Христа свої серця. Позбудьтесь згубного егоїзму-самолюбства і нерозумного перецінювання особистих дочасних дібр, яке так часто шкодить нашим загальним справам.

Живіть з Христом, бо Христос наша сила і наша єдина певна поміч і надія. Беззастережно віддаючись Божій волі, промовте словами св. Апостола Петра: «Господи! Лишимося з Тобою, бо Ти маєш в собі слова вічного життя».

Поклін Духові Великого Рівноапостольного Володаря Соборної України

«...Володимир Великий
Ще й досі не вмер,
За Його думки великі,
Люди борються й тепер...»

(О. Олесь).

На календарній сторінці наших сірих буднів відзначається дата 28 липня, яка вказує день, присвячений пам'яті св. Володимира Великого. І ми, свідомі члени української спільноти, повинні перевести цей день в особливішому настроєві духа, у належній, глибокій пошані і вдячності до цього рідного нашого святого та будівничого нашої державности.

Св. Володимир Великий, названий літописцем «Ясним сонечком», це Апостол України, могутній володар всіх українських земель, видатний полководець, бистрий політик і організатор, одним словом — це муж Божого Провидіння для українського народу.

А для нас, скитальців, українців, греко-католиків, Він є ще й тому дорогим, бо саме св. Володимир є Патроном нашої, хоч скромної, але улаженої згідно з вимогами східного обряду, української церковці в Парижі. А що біля згаданої церкви є осідок Ординаріату Головного Настоятеля місійної праці поміж вірними візантійського обряду, у Франції і цілій Західній Європі, то цю церкву треба зовсім слушно назвати нашим паризьким катедральним храмом, а її св. Патрона-князя — покровителем всього релігійного і національного життя нашої еміграції.

Великий київський князь Володимир був тою світлою історичною постаттю, від якої починається нова переломова доба як державницького, так і релігійного життя українського народу. Він своїм віщим духом предбачив, що Українська Держава зі своїми медом і молоком текучими землями буде завжди ласим куском для зажерливих і голодних сусідів. Знав і те, що поганські релігійні вірування і звичаї наших предків не забезпечать

майбутнім поколінням добробуту і культурного розвою. Саме тому цей мудрий князь рішився не лише розширити й укріпити кордони своєї держави, але рівно ж забажав впровадити свій нарід в сім'ю культурних християнських народів Європи.

І це Його бажання увінчалось успіхом незабутнього 988 року, коли то вода св. Хрещення змила сліпоту поганства із душевних очей наших предків, а Христова віра стала панівною у могутній, відродженій державі Володимира. А щоб ще більше піднести вагу й значення цього вчинку для майбутнього розвитку Української Держави, то Володимир перещипив св. Христову віру на своїх землях від наймогутнішої і найкультурнішої тоді в Європі Візантійської Держави, яка ще тоді і довгі літа опісля була у релігійній єдності з Апостольською Столицею. З цього виходить, що та віра, яку прийняв князь Володимир зі своїм народом, була християнсько-католицькою вірою, себто такою, яку й ми тепер визнаємо.

Якби Володимир був не рішився на цей відважний історичний крок, щоб влити через св. Хрещення у всенародній організм життєдайну силу, то наш нарід, хоч був тоді такий могутній, що його князі прибували свої щити навіть на брамах Царгороду, він був би зник з лиця землі, або засимілювався з іншими народами, як це сталося з Печенігами, Половцями, Хозарами та іншими тодішніми племенами, що замешкували на шляхах мандрівок народів.

Хоч вправді Українська Держава від часів Володимира вже багато разів втрачала свою самостійність, проте українська нація, завдяки прив'язанню до своєї віри й обряду, перетри-

вала у важких кривавих змаганнях вже тисячоліття й не втратила нічого зі своєї життєвої снаги.

Той великий князь-хреститель України полишив своїм нащадкам в заповіті два світлі знаки, які жевріють на життєвому прапорі кожного релігійного і свідомого українця. Цими знаками є: хрест, який князь поставив на місці старовинних поганських божків, як символ непоборної сили і вічної живучости, та тризуб, як знак державности й могутности нашого народу. І в обороні цих двох знамен ведуться безнастанні страшні змагання найкращих синів українського народу із відвічними ворогами нашої св. віри і наших належних життєвих вимог.

Як бачимо, не могли засновники нашої паризької парохії знайти кращого Опікуна й Патрона для своєї церкви, як саме св. Володимира. Бо хто ж гарячіше, як наш св. князь, засилав би своїм благанням перед престолом Всевишнього за тих наших бідних робітників-емігрантів, що ради куска хліба мусіли покинути рідну землю, або за тих ізгоїв-вигнанців, що в наслідок воєнного лихоліття забрели бур-

лацьким шляхом злиднів і поневірянь аж до найдальших закутин Західньої Європи...

Світла постать нашого князя Володимира Великого має одним і другим ставити перед очі ціль нашого вічного і дочасного життя, має нас єднати в одну українську сім'ю, та вчити: «... Чиї ми сини, яких батьків, ким і защо закуті!...».

Дух Володимира кличе нас, щоб ми і тут, на чужині, не схиляли вділ Його побідного прапора, щоб ми не зрадили тих святих обов'язків, відносно нашої св. віри і Батьківщини, які накладає на нас теперішній важкий час проби вогню і крові.

Нехай же оцих кілька слів згадки про невмируші заслуги найбільшого українця цілої життєвої доби розвою українського народу, якого Церква назвала Святим, а історія — Великим, будуть у дні Його свята виявом нашої гарячої набожности, щирої вдячности до Нього і запорукою, що ми і на чужині лишимося вірними Його великим творчим ідеям для слави Бога і щастя України.

о. Іван Яцків.

Свято Пресв. Евхаристії у Льежі

23 червня ц. р. у м. Льеж урочисто відсвятковані 700-літні роковини встановлення й проголошення свята Пресв. Евхаристії, що стало великим торжеством Католицької Церкви.

У Бельгії це свято цього року мало ще особливіше значення й тому, що воно відбувалося вперше від часу німецької окупації, коли всякі церковні процесії були заборонені.

До участі в урочистих святкуваннях була запрошена також і наша українська еміграція, що виступила зорганізовано, під своїми рідними прапорами і державним гербом.

Свято почалося Архирейською Службою Божою в базиліці св. Мартина, яку відправив у нашому українському обряді Всесвітліший о. Мітрат Яків Перрідон, з участю вісьмох священників, серед яких було трьох українських, а саме: парох льєзької округи о. Тетерко і двох священників-скитальців, о. Качмар і о. Лотоцький.

Велика Церква наповнилася нашими вірними й великою масою бельгійців, з яких багато слухало вперше Службу Божу в нашому обряді.

Підчас відправи співав український студентський хор з Лювену, під орудою інж. С. Симка, вельми причинившись до звеличення цього свята та популяризації нашої церковної пісні.

Хоч чужинці не при звичаєні до довгих Богослужень, проте вони з великою увагою вислухали до кінця Службу Божу, захоплені нашим гарним богослужбним обрядом і милозвучним церковним співом. Багато присутніх бельгійців приступило до св. Причастя, яке їм уділив Всесвітліший о. Мітрат Перрідон.

Ця відправа дала нагоду чужинцям, а головно — бельгійцям, зацікавитися нашим церковним і політичним життям.

О другій годині пополудні почався похід вулицями Льежа, у якому брала участь також наша група, що мала понад 500 учасників. На чолі походу маяли два наші національні прапори, а між ними учасники несли великий заквітчаний образ св. Володимира.

У той час, коли в Батьківщині знищено нашу Церкву й мільйонам наших братів накинено терором чужо для них віру, ця демонстрація українців-католиків, як і взагалі українців з усіх наших земель, була наочним доказом перед цілим культурним світом, що ми живемо, що в наших серцях не погасла віра наших батьків, що наша переслідувана й гноблена Українська Католицька Церква ще існує й буде існувати і навіть пекельні сили її не переможуть.

Учасник.

Демократія чи бандитизм?

НЕЩОДАВНО українські часописи за океаном повідомляли своїх читачів про те, що польська влада примусово була вивезла до Советів Перемиського Єпископа, Преосвященного Кир Йосафата Коциловського, який, після різних поневірянь, згодом знову повернув до Перемишля.

Аж ось з вірогідних джерел наспіла вістка про друге насильне вивезення на Схід — обидвох Перемиських Єпископів, тобто: Преосвященного Кир Йосафата Коциловського і єпископського помічника, Преосвященного Кир Григорія Лакоту, а з цим і про трагічний кінець цілої греко-католицької єпископської Консисторії в Перемишлі.

Ця, повна нечуваного насильства, подія відбулася в повоєнній демократичній Європі дня 26 червня ц. р., у Перемишлі.

Самовидці про це розповідають таке:

Польське військо оточило вранці єпископську палату, а представники уряду заявили Єпископові Коциловському, що, за дорученням «вищої влади», вони мають зліквідувати Греко-Католицький Єпископат у Перемишлі, а єпископів виселити на Схід. З огляду на це, всі члени єпископської капітули мають бути до вечора готові в дорогу.

Єпископ Коциловський на це відповів, що ліквідувати католицькі єпископства може тільки Апостольська Столиця і тільки з її наказу він може добровільно покинути Перемишль.

Тоді польські вояки вдерлися до єпископської палати й почали її грабувати. Пограбоване добро, між яким було багато історичних цінностей, частинно випродувано прилюдно на

ринку й на вулицях Перемишля. Так було до вечора.

Увечері польські вояки силою винесли Преосвященного Коциловського з палати і кинули його на вантажне авто. При цьому у варварський спосіб знущалися з нього, б'ючи сивоволосого Владика прикладами крісів. Опісля авто з Єпископом відставлено під конвоем до советської границі.

Другого дня така сама доля спіткала єпископського помічника Григорія Лакоту і цілу перемиську Єпископську Капітулу. Вояччя «демократичного» режиму, знущаючись з них, вимагала, щоб вони підписали заяву, що виїжджають на Схід зовсім добровільно. Та, не зважаючи на знущання, ніхто з тих нещасних такої заяви не підписав.

Те, що польська влада зліквідувала Греко-Католицький Єпископат у Перемишлі з наказу й під натиском свого великого «опікуна», це ясно кожному, хто слідкував уважно за долею нашої Церкви й нашого духовенства в Галичині. Але вічною ганьбою вкрила вона себе нелюдським переведенням цього наказу.

Офіційна преса, майже цілого світу, пишучи про героїв, що стали до нерівного бою проти насильства в обороні своєї батьківської віри й за волю свого народу, називає їх націоналістичними бандитами.

Цікаво, як вона називатиме виконавців цих ганебних вчинків, про які ми вище подавали?

Напевно, демократами!

І це сьогодні називається справедливістю!

УДАРТЕ, ГРОМИ!

Ми ходимо завжди похмурі, як тіні,
Кожуючи голод, жорстокість і жах, —
Недолю гірку ми п'ємо на чужині
І смуток невилітний горить нам в очах.

Лягає непевність рядами густими
На наші майбутні скитальчі роки,
І юність сміється вустами старими,
І хмари окутують наші думки.

Ми стали жорстокі, ми стали суворі,
Ми ніжність забули, забули тепло,
Як птахи безкрилі, б'ємося ми в горі,
Безсилі здолати неправду і зло.

О, за що ця кара? Чи ж ми не кохали
Квітучий наш край, Україну свою?
Чи, може, за те, що до зброї не стали
І смертю хоробрих не впали в бою?

Ударте, громи! Нехай буря з дощами
Геть змие зі світу жорстокість і жах,
Щоб стали веселі, ясні, як весна, ми,
Щоб смуток невилітний погас нам в очах,

Щоб юними юність сміялась устами,
Щоб сонячні струни бренили в серцях!
То вдарте ж громи! Заливними дощами
Омийте, оновте наш страдницький шлях...

Крути, та не перекручуй

Цього року, в Києві почав виходити журнал українською мовою «Сучасне й Майбутнє», що займається питаннями зовнішньої політики. В його першому числі була видрукована стаття Олександра Корнійчука під назвою: «Чому хвилюється Ватикан?», що мала бути відповіддю на виступ св. Отця в справі Української Греко-Католицької Церкви.

Як відомо, з нагоди 350-річчя з'єдинення Української Церкви з Апостольським Престолом, св. Отець Папа Пій XII видав 23 грудня 1945 року Свій Пастирський Лист, або, як його ще називають, Енцикліку. *).

У цій Енцикліці св. Отець зробив короткий огляд історії цього з'єдинення, а також звернув свою увагу на те, що сьогодні робиться на землях Західної України.

У той час, коли цілий світ удавав, або, може, й справді нічого не бачив, залунав сміливий голос протесту проти насильства й гвалту, якими в країні «найбільшої в світі демократії» поборювали Українську Греко-Католицьку Церкву.

Часописи по всіх країнах світу відгукнулися на цей виступ св. Отця, друкуючи багато різних статей про Унію, про український нарід і про те, як його сьогодні переслідують за його непохитність у вірі.

Отже нема нічого дивного в тому, що й така, самостійна тепер, держава, як Україна, вирішила сказати з цього приводу своє слово. Це тим більше зрозуміле, коли взяти на увагу, що в Енцикліці мова йде про значну частину українського народу, а саме — про греко-католиків Західної України.

Той факт, що статтю написав О. Корнійчук, колишній заступник народного комісара закордонних справ СССР, член Української Академії Наук і відомий український письменник, якнайкраще свідчить, якої ваги надавали цій статті советські урядові чинники. Щодо нас, то хоч ми нічого прихильного не могли сподіватися від автора-безбожника (слово «Бог» він пише з малої літери), проте нам, все таки, було цікаво познайомитися з думками, які висловлює в справі Української Церкви відомий український письменник, колишній дипломат і теперішній академік.

З перших же рядків Корнійчукової прози читач ясно бачить, що автор взявся до полеміки з Папою, зовсім не читавши Енцикліки, бо як він твердить, вона опублікована «в

зв'язку з 350-річчям переходу церкви Закарпатської України до католицизму».

Мусимо на цьому місці зазначити, що римська курія знає українську історію краще, ніж відомий український письменник, колишній дипломат і теперішній академік, бо як можна говорити про 350-річчя Унії на Закарпатській Україні, коли загально відомо, що на Закарпатті Унія була запроваджена лише 1646, 1652, 1716-1721 років?!

І взагалі в цілій своїй статті тов. Корнійчук уперто твердить тільки про Закарпатську Україну, хоч у дійсності про Закарпатську Україну в цілій Енцикліці сказано лише одне речення, а мова цілий час іде про Західну Україну.

Удаючи з себе щирого українського патріота, тов. Корнійчук обурюється з приводу того, що в Енцикліці цілий час вживано назву «рутенці», а не «українці», і пояснює читачам, що «слово рутенець видумане колонізаторами, щоб назавжди одірвати від своєї матері-України Закарпатську Україну»...

Мусимо, в свою чергу, пояснити відомому українському письменникові, колишньому дипломатові й теперішньому академікові, що назва «рутенець» не має нічого спільного з жадними колонізаторами; це просто латинська форма старо-руського літописного слова «русин». Це слово вживали, починаючи з XI віку, у цілій Західній Європі на ознаку всього населення Київської Держави, а по упадку цієї Держави — як назву українців та білорусинів, що входили в склад польсько-литовської Держави, щоб відрізнити ці два народи від предків теперішніх росіян, яких ці самі джерела називали по-латинському «московіти».

Само собою зрозуміло, що коли 1595 року відбулася Унія, римська канцелярія вжила в своїх актах, писаних завжди латинською мовою, назву «Рутенія», що була тоді точним латинським перекладом нашої старої назви «Русь» і що в XV-XVII віці прикладалися до предків теперішніх українців і білорусинів. Це було б ознакою цілковитого неумтв'я й кричущим анахронізмом, якби римська канцелярія, пишучи сьогодні про давні події, вжила б сучасну назву «Україна», «українець», коли кожна культурна людина знає, отже відомий український письменник, колишній дипломат і теперішній академік теж повинен був би знати, що слово «українець», на ознаку національної приналежності, почали вживати лише з другої половини XIX віку. І, наприклад, славнозвісний історик Михайло Грушевський, що був, напевно, не сорішший українець і ака-

*) Див. «Вістник» Ч. 3 (14) за місяць березень та Ч. 6 (17) за місяць червень.

демік, ніж тов. Корнійчук, написавши свій монументальний твір, назвав його «Історія України-Руси».

Між іншим, в примітці до офіційного французького видання Енцикліки («La Documentation Catholique» N 962), недвозначно сказано: «Рутенську Церкву сьогодні точніше треба називати Українська Церква. Рутенія, це—Малоросія, або Україна, що її центром був Київ і що є найстарша своєю цивілізацією й християнством частина цілої сучасної Росії». І коротко, і ясно.

Це непорозуміння щодо назви якнайкраще підтверджує, що тов. Корнійчук не читав Енцикліки, бо в третій частині, де мова йде про сучасні переслідування Греко-Католицької Церкви, виразно підкреслено, що це діється «в Західній Україні (in Ukraina occidentali), як вона тепер називається».

Бажаючи в своїй статті одним махом розправитися з Папою, тов. Корнійчук єдине, що зробив, пошився в дурні і знеславив себе і як українського письменника і як колишнього дипломата і як теперішнього академіка.

Взагалі, це дуже добре, що тов. Корнійчук стає в обороні нашої, української, національної честі, але ми йому порадили б краще переглянути «наукові твори» сучасного російського академіка Державіна «Происхождение русского народа» і на останні «твори» українського історика Миколи Петровського. Там він, напевно, знайде, коли схоче, або зможе, куди більше підстав для обурення, ніж у тексті папської Енцикліки.

Тов. Корнійчук багато говорить про страшні жорстокості, з якими польські магнати придушували повстання українського народу проти Унії, про те, як ці магнати запроваджували цю саму Унію вогнем і мечем.

Мусимо ствердити, що тов. Корнійчук пише про речі, що їх він мало знає, а повторює лише заявлені трафаретні *à la* «Тарас Бульба» М. Гоголя, або «Марко Проклятий» О. Стожаренка.

Справа релігійної боротьби на Україні — справа сумна, складна і ми її тут не думаємо розбирати. Але мусимо вяснити нашому землякові, відомому українському письменникові, колишньому дипломатові і теперішньому академікові, кілька фактів, що їх вже встановила історія.

1). Польські магнати не те, що не запроваджували Унії вогнем і мечем, а навпаки, робили їй всілякі перешкоди, бо воліли, щоб православні українці переходили не на Унію, а впрост на латинський обряд і тим швидше колонізувалися, бо Унія, як не дивно може виглядати для тов. Корнійчука, була національним заборолом проти войовничого колонізму. Чи знає тов. Корнійчук, що Православна

Церква на Україні перша почала писати польською мовою, хоч би й твори антикаталицькі (Лазар Баранович та ін.), а Уніяська Церква вперто вживала церковно-слов'янську мову, що була за тих часів ознакою нашої національної культури?

2). Чи відомо тов. Корнійчукові, що римські Папи видавали не раз протести-булли проти переслідувань польським урядом Уніяської Церкви і що польські королі відмовлялися публікувати ці булли в своїй державі?

3). Щодо уніяських жорстокостей проти православних, то, на щастя, як це не здається дивним т. Корнійчукові, ці жорстокості надто й надто переборшені різними легендами. З рештою, були жорстокості й з боку православних щодо уніятів (убивство св. Йосафата, наприклад).

Ці кілька фактів, що ми навели тов. Корнійчукові, не витягнені з жадного, борони Боже, націоналістичного або фашистського джерела, він може знайти їх в архи-урядовому архіві Юго-Західної Росії, що його російський уряд у 60-их роках минулого століття видавав у Києві. Мусимо при цій нагоді признати, що хоч як уряди Миколи I і Олександра II переслідували уніятів, проте на фальшування історичних документів вони не йшли.

Не подаючи жадних історичних документів, які справді свідчили б про страшні жорстокості уніятів, тов. Корнійчук воліє щодо цього покинутися на народню творчість, яка «завжди була і буде дзеркалом душі народу».

Ох, товаришу Корнійчуку! Народня творчість це дуже небезпечний історичний аргумент, який справжні вчені ніколи не вживають. Якщо здатися на українську народню творчість, то Петро I вийде людоїдом, Катерина II — повією і сучою дочкою, а Богдан Хмельницький — страшним фашистом, що запровадував український ясир татарам. А як відомо сьогодні, ці особи канонізовані в Советському Союзі, як великі історичні діячі.

Читаючи на еміграції сучасну советську пресу, ми бачимо, як з кожним роком життя в Советському Союзі поліпшується, як колишні бідаки селяни живуть тепер у колгоспах заможно, коли ж починаємо прислухатися до народньої творчості, то виходить щось не тее: «Ні корови, ні свині — тільки Сталін на стіні», «Серп і молот — смерть і голод» і т. ін. Отже, кому нам слід більше вірити: советській пресі, чи українській народній творчості?

Тов. Корнійчук ганьбить Папу, який, мовляв, благословляв фашистські банди Мусоліні в кривавий похід на радянську землю. Ми були б дуже вдячні тов. Корнійчукові, якби він був подав хоч малесенький доказ цієї страхіт-

ливої діяльності провідника Католицької Церкви, бо ми досі про це нічого не чули.

Де саме бачив тов. Корнійчук, що «Папа проливає сльози в Енцикліці над долею возз'єднання народу Закарпатської України в єдиній українській державі»?

А може в Києві є якийсь інший текст Енцикліки, що його написав Папа спеціально для Советського Союзу? Бо, як вірити відомому українському письменникові, колишньому дипломатові і теперішньому академікові, ця Енцикліка це — «шалена атака проти суверенності Радянської України, проти права українського народу будувати своє життя, свою державність так, як він це вважає за потрібне»...

Знову й знову перечитуємо з побільшувальними окулярами цю Енцикліку, але не можемо знайти навіть натяку на те, про що голосить тов. Корнійчук, який так закінчує свій тяжкий еляборат: «У Ватикані вигадуються брутальні нісенітниці, сфабрикований спеціальний документ, урочисто названий енциклікою, щоб ревізувати кордони Радянської України».

Щодо кордонів Радянської України, про які ніби пише Енцикліка, вони хіба приснилися тов. Корнійчукові, а щодо «фабрикації» документів, можемо відповісти йому реченням з Євангелії, яка тепер дозволена в Советському Союзі: «Лікарю, вилікуйся сам».

**

Як бачимо, ціла ця писанина тов. Корнійчука не має жадної вартости, отже, можна було на ній зовсім не зупинятися. Тим більше, що він свій «твір» випустив для советських читачів, які не мають змоги перевірити, чи справді Папа все те написав, про що твердить вищезгадуваний автор.

Та от редакційна колегія УНФ, бажаючи

вислужитись перед своїми «хлібодавцями», або, просто, по наказу «згори», передрукувала цю статтю в 15 (36) числі свого органу «Батьківщина», гадаючи, мабуть, цим підірвати авторитет Голови Католицької Церкви і захитати віру наших українців греко-католиків, що перебувають тут, на еміграції.

Але з того нічого не вийшло. Навпаки! Українські читачі, прочитавши Енцикліку й порівнявши її з тим, що виписує про неї О. Корнійчук, зрозуміють, яку вартість мають советські часописи взагалі, а, крім того, стане ясно, чому керівники УНФ так бояться, щоб їх члени, крім «Батьківщини», не читали іншої преси.

**

Треба признатися, що свого часу, коли ми довідалися про те, що тов. Корнійчука усунули з народного комісаріату (тепер міністерство) закордонних справ СРСР, де він був заступником народного комісара, нам було досить прикро. І це зрозуміло чому. Хоч він і комуніст, а все таки, українець, а ми тут, на чужині, до всього українського почуваємо якийсь хворобливий сантимент.

Та от, познайомившись з виступом тов. Корнійчука в органі, що спеціально присвячений питанням зовнішньої політики Советського Союзу, мусимо широким голосом сказати, що голова Советської Держави маршал (тепер генералісимус) Сталін мав повну рацію, коли звільнив його з такої відповідальної посади. З такими дипломатами далеко не зайдеш!

Нам тільки не зрозуміло, як може людина, що не знає звичайних речей, які повинен знати кожний, хто покінчить середню школу, бути членом такої високої установи, як Академія наук.

Мимоволі насувається думка: бідна та Академія, що має таких академіків!

о. Іван Леськович.

Договір

про східні кордони Польщі між СРСР і польським урядом «Єдності народо́в»

Друга світова війна закінчилась. Це офіційно. В дійсності, вона продовжується під різними видами й формами, в різних частинах Європи й Азії. Війна закінчилась, але мир треба ще вибороти. Ще страхіття другої світової війни не забуті, цілі країни лежать в руїнах, а перед людством стало марево голоду, а в серцях у всіх зродився небезпідставний страх перед третьою світовою війною, яка заглядає з усіх кутків світу. В цей же самий час, не чекаючи на ухвали конференції в справі миру та установлення кордонів, спільно з усіма народами, які воювали за знищення тиранії, де-

які держави, не питаючи нікого, на власну руку, крають заняті ними країни та встановлюють кордони так, як це їм подобається, як їм вигідно, й пишуть, або вірніше, диктують договори.

Перед нами текст договору між Советським Союзом і польським урядом «єдності народо́в» про східні кордони Польщі. Поскільки ця справа безпосередньо зачіпає нас, українців, бо це торкається наших західних кордонів, буде не зайвим познайомитися зі змістом цього договору, а також з відгуками польської преси на нього.

Ось текст договору:

«Стаття 1. — Згідно з постановою, схваленою на Кримській конференції, встановити кордон між ССРСР і Річчю Посполитою Польською повздовж «лінії Керзона», з відхиленням від цієї лінії в деяких околицях на користь Польщі від п'яти до восьми кілометрів:

а) територія, яка тягнеться на схід від «лінії Керзона» до Бугу й ріки Солокія» (?), на південь від міста Крилів, з відхиленням на користь Польщі найбільше до 30 км.,

б) частина території Біловізької пуці на відтинку Немирів, Ялівка, яка тягнеться на схід від «лінії Керзона», й яка обіймає Немирів, Гайнівку, Білувежу й Ялівку, з відхиленням на користь Польщі найбільше до 17 км.

Стаття 2. — Згідно з постановами статті 1-ої, кордон між ССРСР і Річчю Посполитою Польською має проходити повздовж лінії: від пункту 0,6 км. на південний захід, від джерел Сяну, далі повздовж течії Сяну до пункту на південь від замешкалої місцевості Соліна, далі на схід від Перемишля, на захід від Нової Руської, аж до ріки Бугу, в напрямку Немирива, Ялівки, залишаючи по боці Польщі частину теренів Біловізької Пуці, зазначених в статті першій, і далі аж до пункту, де сходяться кордони Литовської Соціалістичної Республіки, Речі Посполитої Польської і Східної Пруссії, з залишенням Гродна по боці ССРСР. Визначення на місці кордону, зазначеного в цій статті, проведе мішана радянсько-польська комісія, з осідком у Варшаві, яка почне працю найпізніше 15 днів після дати обміну ратифікаційними грамотами.

Стаття 3. — До остаточного вирішення територіальних справ на мирній конференції, частина радянсько-польського кордону, що прилягає до Балтійського моря, буде проходити, згідно з вирішенням Берлінської конференції, повздовж лінії, яка проходить від пункту, положеного на східньому березі Гданської затоки в східному напрямку на північ від Браунсберг-Голтан, аж до пункту стику з кордоном, зазначеним у статті 2-й цього договору.

Стаття 4. — Цей договір має бути ратифікований по змозі найшвидше. Договір набуває сили після обміну ратифікаційними грамотами.

Такий текст договору. Розглянувши це визначення кордону на мапі, побачимо, що великі території корінної української землі, як Лемківщина, Холмщина і навіть старовинне наше місто Перемишля, передані Польщі. Але що шкодить Советському Союзові передати комусь чи залишити за собою ті чи інші території, коли це все для них формальність, бо ж і на теперішню Польщу Советський Союз дивиться, як на свою територію, яка, до якогось часу, грає роллю самостійної незалеж-

ної держави, аж прийде час «добровільного прилучення» до ССРСР, як це було свого часу з Литвою, Латвією та Естонією.

А, може, ціною цих українських земель, Советський Союз хотів придбати симпатії «вгнутих» поляків? Може, така жертва мала зробити з наших одвічних ворогів — наших нових друзів?

У нас під рукою декілька польських газет з відгуками на цей договір. І ми деякі з них тут зачитуємо, щоб показати, яким імперіялізмом дихають наші «брати». І це, власне, ті, що, ніби на власній шкурі зазнали під час недавньої війни весь жах і страхіття чужого панування.

Ось передова «Газета Жолнежа», від 19. VIII. 1945 р., під заголовком «Договір советських агентів з їхніми властедавцями». Там читаємо: «... цілий цей договір, як і незалежність діянь т. зв. «уряду єдності народовой», є фікція, бо ж знаємо, що Росія заняла силою, всупереч існуючим міжнародним договорам, **східні землі Польщі**, виселяючи відтіля всіх поляків у Сибір або до західної частини Польщі..., не вислухавши волі польського народу, який єдиний є уповноважений провести будьякі географічні зміни кордонів...».

Цікаво, чи не так? Виходить, що справу прилучення української території до Великої України має вирішувати **не український народ**, який споконвіку замешкує цю територію, політу протягом століть потом своїм і кров'ю, а «єдиний польський нарід», який, якщо й уповноважений до цього, то тільки не від українців. Ще забувають польські офіційні і неофіційні кола те, що, згідно з постановою Ради амбасадорів у Парижі (1923 р.), ця територія була передана Польщі лише на 25 років, після чого мав відбутися плебісцит. А треба думати, що, після їхньої «господарки» на нашій землі, після пацифікації, політики винародовлювання, закриття українських шкіл, нищення всіх культурно-освітніх осередків, поголовного безробіття української людности, переслідування Української Православної Церкви і утисків щодо Церкви Греко-Католицької, цей плебісцит, напевно, був би випав не на користь поляків. І от, після страшної боротьби всіх народів за визволення від цивілізованих варварів, коли весь світ б'ється за волю і демократію, поляки, проголошуючи різні демократичні кличі, продовжують займатися імперіялізмом. І, хоч, завдяки Советському Союзові, Польща поширила свої кордони далеко на захід так далеко, як і не думала ніколи, апетити поляків усе таки не заспокоєні і вони й далі зазіхають своїм ненаситним оком далеко на схід, не відмовляючись навіть від Києва!..

«Відірвати від Польщі **47 відсотків території є насильство** над всіма існуючими дого-

ворами між Польською державою й Союзом ССР... Розбір Польщі, вчинений цим разом альянтами під натиском «Росії», затверджений «великою трійкою» є насильством, якого польський нарід ані один легальний уряд польський ніколи не затвердить і не визнає... цей договір не має жадного правового значення... (а відірвати від України українську територію, з українською людністю, яка не бажає мати нічого спільного з Польщею — це не є насильство?).

В одноднівці політичної організації «Неподлеглось і демокрація», за червень, надруковано лист ОРКА, стронництва людового в краю, Ч. 3/31, п. з. «Про кордони Польської держави». Цитуємо частину, яка торкається східних кордонів Польщі:

«Народний рух в своїй ідейно-програмовій декларації окреслив ставлення польських селянських мас в справі майбутніх кордонів на заході, півночі й сході. Говорячи про ці останні (тобто східні), стверджується, що східні межі Польщі, встановлені трактатом в Ризі 1921 р., є сповнення наших найскромніших управнень і вимог... Без відібрання цих кордонів Польща не могла б виконати своєї ролі (якої?) в Середній Європі. І справді. Коли в Ризі 1921 року на мирній конференції розглядано справу польсько-російського кордону, польська делегація, з Яном Домбським на чолі, пішла на найдаліші територіяльні уступки, аби на майбутнє унормувати згідне сусідське співжиття для держав. Треба б пам'ятати, що в момент першого розбору (1773 р.) кордони Польщі розтягались аж до Великих Лук, Смоленська, Стародуба й Києва. Такі міста, як Полоцьк, Вітебськ, Мінськ, Могилів, Гомель, Кременчук і Умань, належали до Польщі. Тому то, відмовляючись від величезних теренів і відтягаючи назад кордонну лінію на 200-300 км. на захід, по відношенні до часів перед розбором, польський нарід пішов на найбільші уступки, а ризький кордон був в дійсності «сповненням наших найскромніших управнень і вимог на сході. Але й сьогодні також твердо стоїмо на ґрунті цього кордону»...

Апетити неабиякі! Правобережна Україна, Білорусь, частина Росії — он що хотілося б мати в своїх руках. Читаючи це, не хочеться вірити, щоб це затурканий польський мазур, який не знає, та навіть не чув нічого за свого життя про ці землі, щоб цей польський хлоп розставляв аж так свої жадючі кігті й сягав би аж до Києва, Мінська, Смоленська і т. д. А що пани із «Стронництва людового» хотіли б загарбати для себе ці землі, в цьому ми не сумніваємося; цих і подібних до них панів історія, як видно, нічого не навчила!

І нарешті, газета «Слово Польське», від 17. IX. 1945 р. Ч. 39 (виходить в Мюнхен-

Фрайманн) пише в статті п. з. «Коли б Японія забрала половину Сполучених Держав» (Америку) таке:

«... Навіть ті, які знають, скільки кілометрів забрано Польщі, не здають собі справи, що ця кількість становить половину Польщі, або, що перерізати нас лінією Керзон — Гітлер — Сталін є тим самим, чим було б те, якби в американців забрати половину Сполучених Держав...»

Тим, хто гадає, що Поляки для святого спокою пана Черчіля могли б віддати Львів і Вільно, чи зробили б те саме американці, коли б йшло про Бостон і Філядельфію, які є тим самим, якщо не чимсь меншим, ніж Львів і Вільно для Польщі?!».

«...А вже ж те, що з нами зроблено, є те саме. І є це ледве частина страшної правди про мучеництво польського народу, яке не дається порівняти в тій війні ні з чим більше, як з долею жидів, про його героїцтво, якому жоден нарід не дорівняв, про добровільні жертви для волі, про кривду, що кличе про пімсту до неба, й що, якби її не поправили, було б кінцем нашої цивілізації, кінцем демократії, присмерком християнства й початком ґиранії, про звірство якої жоден Американець не може мати навіть уяви, тому, що в їхній країні жодного такого злочину не скоєно.»

Ще й ще можна б наводити різні відгуки з боку польської т. зв. громадської думки за кордоном про цей договір, який встановлює східні кордони Польщі, а тим самим західні кордони України, але й цього досить, щоб уявити собі, як ця Польща, яка називає себе демократичною, яка кричить на кожному кроці, що вона брала участь у цій війні й боролась за волю всіх народів, не лише за свої, але й за права інших народів на існування, яка на кожному кроці покликуються на всякі виступи й промови президента США, в яких сказано, що на цілому світі мусить запанувати воля слова й релігії, що всі народи мають одержати такий уряд і такий режим, який собі побажають, ця сама Польща не признає всіх цих прав, коли йде про українців та їх землі. Ціла Волинь, Холмщина, Полісся, Галичина, що обіймають величезні території, з 9-ти мільйоновою українською людністю, і що, як сами поляки заявляють, становлять 47% території, яку займала вся Польща, мали б знов попасти в їхні руки, далі бути залишеними на цілковите винародовлювання, пацифікації, вимордовування, безробіття, безправство, неписьменність і т. д., і т. ін. Замість подумати про те, щоб знайти шлях до порозуміння обох народів, вони й далі зазіхають на чужі землі і далі мріють панувати над іншими народами.

Не зайвим буде на цьому місці навести

уришок з денного наказу відомого польського генерала Андерса, який боровся по боці аліантів за перемогу демократії і який звернувся до воєнків перед виїздом з Італії з такими словами:

— Підемо з італійської землі через Бритійські острови, а завтра підемо невідомою дорогою до Польщі. Ми дійдемо до Польщі, за яку боролись і якої жадне польське серце не може собі увявити без Львова й без Вільна. Від цієї історичної місії ніхто нас не може завернути...

З усього цього нам, українцям, слід зробити висновки. Треба перестати нам самим себе дуриги, що поляки, мовляв «змінилися» й тепер вони будуть з нами жити й поводитись по-братерському. «Скільки вовка не годуй, а він усе в ліс дивиться», каже народня мудрість. У сьогоднішньому світі панує не право справедливости, а сили, і це не треба нам ні на хвилину забувати.

Лише силою ми зможемо завоювати собі наші права на нашій землі, силою національної свідомости, силою волі й твердої завзятості вдачі, дисципліни, силою нашого розуму та зброї. Так само, як всі інші нації, і наш нарід боровся на всіх фронтах цієї, другої, світової війни, так само на Великій Україні ми зазнали нечуваних людських жертв, так само й ми боролись за волю як і всі інші на-

роди, так само загинуло сотні тисяч наших людей в концентраційних таборах, в таборах полонених і т. д., так само й ми маємо всі права на волю й на незалежність, як і всі інші народи.

Вся Україна спустошена, сотні тисяч сел спалені, міста, фабрики і все інше поруйновано. Але світ цього не знає. Усі знають, що потерпіла Польща, Росія, навіть Німеччина, уболівають над ними, криком кричать, що вони голодують, коли цього на ділі нема, особливо щодо Німеччини, а те, що Україна справді голодує, що мільйони людей бездомних живуть в землянках у величезній біді, босі й обідрані, цього ніхто не чує і не знає... Ніхто не знає про те, що сотні тисяч дітей безпритульних тиняється по всій Україні, якими ніхто не цікавиться, і нікого це не обходить. Ніхто не знає і не чує про те, що на Україні пропало без вісти близько 10 мільйонів людей. Наш обов'язок заявляти про це на кожному кроці, щоб світ знав, яку жертву крові приніс український нарід у цій страхотливій боротьбі за перемогу справедливости, щоб нарешті зникло це знеособлювання українського народу, який і досі називають росіянами, поляками, румунами і як хочете, лише не справжньою властивою назвою. Але це залежить лише від нас самих. На жадних наших «братів» чи «сусідів» нема чого покладати надії.

Українець.

ХРОНІКА

Церковне життя

ІМЕНУВАННЯ

Високопреподобний і Всесвітліший о. Настоятель Української Греко-Католицької Місії у Західній Європі іменував:

- 1 Протоєреєм — о. Северина Сапуна.
- 2 Канцлером — о. Івана Леськовича.
- 3 Душпастирем для Парижа й околиці — о. Микола Маркова.
- 4 Душпастирем для департаментів Loiret, Loire et Cher, — о. Соломку Володимира.
- 5 Душпастирем для департаментів Yonne, Aube, — о. Старуха Миколу.
- 6 Душпастирем для центральної Франції — о. Шевчука Михайла.
- 7 Душпастирем для Льотарингії — о. Чеховського Степана.
- 8 Душпастирем для департаментів Eure, Seine Inférieure, Calvados. о. Бачинського Осипа.
- 9 Душпастирем для департам. Marne, Ardennes, Aisne, — о. Гаврилюка Івана.
- 10 Душпастирем для північної Франції — о.о. Гаврилюка Михайла і Куриласа Богдана.
- 11 Душпастирем для північної Франції — о. Бялецького Романа.

12 Душпастирем у Льежі (Бельгія) — о. Івана Тетерку.

13 Душпастирем у Шарлеруа (Бельгія) — о. Лотоцького.

14 Душпастирем у Голяндії — о. Ван де Мале.

15 Духовним асистентом при «Об'єднанні Українських Робітників у Франції» — о. Хабурського Стефана.

о. Іван Леськович,
канцлер.

АДРЕСИ НОВИХ ДУШПАСТИРСТВ

Українське Греко-Католицьке Душпастирство для Льотарингії обслуговує о. Чеховський Степан:

Aumônerie Gréco-Catholique, Place du Roi George, 4 (II), Metz (Moselle).

Українське Греко-Католицьке Душпастирство для департаментів Yonne і Aube. обслуговує о. Старух Микола. Адреса:

Aumônerie Gréco-Catholique, 2, rue Renpart, Pont-sur-Yonne (Yonne).

Українське Греко-Католицьке Душпастирство для південної Франції обслуговує о. Роман Бялецький. Адреса:

M. l'Abbé Bialecky Roman, les Cayroles, par Laissac (Aveyron).

Українське Греко-Католицьке Душпастирство у Clermont-Ferrand обслуговує о. Михайло Шевчук. Адреса канцелярії:

о. Іван Леськович, о. о. Гаврилюка Михайла і Куриласа Богдана, о. Ван де Мале, о. Хабурського Стефана

М. l'Abbé Schewchouk, Michel, Mission Diocésaine, 8, rue Grégoire de Tours, Clermont-Ferrand. (P. de Dôme).

Служби Божі на місяць серпень:

4 серпня — Clermont-Ferrand.

11 серпня — Montluçon.

18 серпня — Noyente.

25 серпня — Saint-Etienne.

Українське Греко-Католицьке Душпастирство для північної Франції обслуговують о. Михайло Гаврилук і о. Курилас Ч.І. Адреса:

Aumônerie Gréco-Catholique, 31, rue de Lincelles. Tourcoing (Nord).

В днях від 4 до 11 серпня ц. р. Душпастирство організує релігійно-суспільні курси для дівчат і жінок у Tourcoing, 31, rue de Lincelles.

В програмі: курси української мови, історії й географії України, дві прогульки і реколекції. Повне удержання — 300 фр.

В цьому ж самому приміщенні буде зорганізована вакаційна оселя для хлопців від 18. 8. до 8. 9. і від 8. 9. до 29. 9. Платня — 50 фр. денно.

Запрошується українське громадянство північної Франції допомогти чинно в зорганізованні цих курсів та вакаційної оселі.

Українське Греко-Католицьке Душпастирство у Льєжі обслуговує о. Тетерка Іван. Адреса канцелярії:

Mission Gréco-Catholique, 11, rue Colonel Piron. Romsée-lez-Liège. Belgique.

Шукають

Андрияк Параска — брата Миколу Колчиняка.
Балабан Степан — сестру Марію Гамуляк, Мадалину Даткун і брата Миколу.

Барна Михайло — маму Розалію Барна, яка в кінці 1944 р. жила в Горішній Альзасії.

Бахур Степан — Пилипа Братка.

Бідось Петро — Миколу Андрухова.

Біловус Теодор — братів Степана й Михайла, сестру Анну, заможем Нечай, Еву, заможем Пундяк.

Боднар Евгения — брата Мирослава, який був у Франції на студіях.

Боднар Теодор — сестру Моську і Катрю Хома, зі Славної.

Боечко Дмитро — Миколу й Івана Мельниченко, синів Теодора, зі села Велесниця Лісна, пов. Надвірна.

Бойко Мирослав — Миколу Боднар, Степана Красовського, Параску Іваник, Явдоху Єнживську (в Німеччині).

Бойко Михайло — тітку Параньку Шнайдер, яка живе у Франції від 1925 року і тут вийшла заміж.

Бурак Михайло — брата Дмитра, з Лішинець.

Бутковський Петро — Бутковського Василя, зі Смиковець, пов. Тернопіль; Роговських: Марію, заможем за Маріелем Біляр, Параску, заможем за Іваном Маків, Ірину зі села Смиковець.

Вербинець Лев — брата Івана, з Ярослава.

Вівчаровський Дмитро — Анастасію Стадник, зам. за Манчуком Олександром; Катерину Стадник, зам. за Роговським Василем, з села Товстолюги, Тернопільського пов., і односельчан з сіл Кипячки і Товстолюги.

Візниця Володимир — тітку Марію Кукурудза, з села Колтів, пов. Золочів, що 1937 р. виїхала до Фрації.

Вігошинський Антін — сина Івана, ур. 1927 р. в Теребовлі.

Витвицька Ніна — Івана, Володимира і Євгенію Толлі.

Войтхівський С. (Канада) — рідних і знайомих з Балинець, Коломийського пов.

Гаврилів Павло — Дмитра Шевченка, Петра Коцюбу й інших земляків з міста Алешок, Дніпровського пов.

Галагура Марія — Володимира Галагуру, з Заболотівців, Стрийського пов.

Галатовський Василь (Канада) — жінку Анну (в Німеччині).

Галета Марфа, донька Олександри Дубової, — дядьків Сергія і Олександра Дубових, з села Галиця, Чернігівського пов., емігрували в 1921-22 р.р.

Гіммельрайх Елизавета — сина Євгена Гіммельрайх, ур 1916 р., інженера-механіка, з жінкою Антоніною.

Гіряк Софія — Марію Йонсік, родом Гіряк, яка в місяні червні 1944 р. жила в Нормандії.

Гнип Володимир — брата Петра і сестру Катерину Петруняк.

Гренков, капітан США. — Миколу Гренкова з Косова.

Гринчишин-Покідан Михайло — кривних і знайомих зі Стінки, Бучацького пов.

Гуда Степан — Олену Денегу, зі Світільник.

Гулзовський А. — Миколу Гадзяцького, зі Жмеринки.

Гудима Володимир — швагра Петра Бискупа, з Бурканова.

Гудима Захарій — сина брата Петра Гудима, зі Залужа, Збаразького пов.

Гуренко Марія — брата Івана Васильовича Гулзенко, нар. 1900 р., з села Олександрівка, Харк. обл., що перебував з 1922 р. в Ліоні.

Гувайлок Ярослав — кривних та знайомих, зі Супраївки (Тернопіль), а також Анну Осичка, з дому Ладник, що виїхала до Франції 1935 р.

Дацив Микола — братанців Озмінських Григорія, Василя Теодора і Розалію, а також Михайла, Василя і Юліяна Краковських, зі села Татарч.

Джигит Давид — Якова Джигита і Теодора й Симона Айваса.

Дзюбак Марія — брата Василя, з Доброї, Ярославського пов.

Дзялів Іван — сестру Анну Гронек-Малець.

Дидик Дмитро — брата Івана, з Гонович, Бережанського пов.

Дніпенко Семен — кривних і знайомих: Булій Анну, доньку Теодозії, Булій Анну, доньку Петра і Катерини, Ярему Анну і Голубич Вікторію.

Дубанович Іван — тітку Катерину Томчак, з Русилова.

Думенко Олекса — синів Семена й Миколу, які 1944 року були коло м. Діжон.

Дяків М. — інженера-хеміка Балагутрака, родом з Кричка, пов. Надвірна.

Дяків Ярема — свояків Антона Дякова і Кароліну, родом Кузьмович.

Євшан Василь — друга Петра Грабарчука, з села Люлвиці, пов. Крем'янець.

Желінка Юрко — брата Миколу, сестру Катерину Білют і Олексу Лапчинського, з Уразів, Любачівського пов.

Жолнірчук Марія, заможем Біловус (Америка), — односельчан з Ольховець, пов. Сянік.

Здоліни Іван — Іванну Здоліни, у Франції.

Зеленяк Іван — Славу Федиківну і Вербонця, з Ярослав.

Зиска Іван — племінницю Зінаїду Критюк, з Бережанки.

Зосяк Іван — батька Зосяка Андрія, який до 1939 року проживав у Парижі, з села Ромасове, Збарзького пов.

Кавець Ярослав — Каську Кавець, заміжно у Франції за українцем.

Камінський Володимир і Михайло — Миколу Романік, сина Степана, з Гамашовець.

Карваш Стефанія — Дмитра Костя.

Карпова Дарія — чоловіка Петра, учителя.

Качмарова К. (Америка) — Володимира Боярського (в Італії).

Климко Нестор — Івана Титуса.

Клюнь Іван — товаришів з гімназії торговельної та жіночої сільсько-господарчої школи в Станиславові, як і усіх дооколичних сіл Станиславова.

Клюфас Петро — братів Юрка й Івана, з Ярославщини, та знайомих з цієї околиці.

Коваль Адам — батьків Івана й Теодору, родом Павловську, з Устрік Долішніх, і Марію Павловську, яка жила в Парижі.

Когутяк Марія — брата Ярослава, зі Станиславова, і Дмитра Гузара, з Черновець.

Кокорудз Теодор — сестру Анастасію Сидорську, родом Кокорудз, яка 1941 року була в Льотарингії.

Котик Василь, інж., — Тадея Кочиркевича.

Котіль Василь — тітку Марію Шевчук, з Ліщинець, Бучацького пов.

Кравець Марія — братів Івана й Теодора, з Дерехова, пов. Тереховля.

Кріль Григорій — Ольгу Вігівяк, з Жерниці Вишньої, пов. Сянок.

Кузбег Іван — сестру Катерину, братів Степана, Івана й Василя, з Бабини, Самбірського пов.

Купновицький Сенько (Канада) — Михайла Кобилецького, з жінкою й дітьми, з Яворівщини.

Кушак Іван (Канада) — свояків прізвища Кушак або Дрозд, з Люблинця Старого, Любачівського пов.

Ларченко-Кірієнні, родом Самійленко, лікарка. — Олександра Самійленка, родом з Полтави, який мешкав у Парижі.

Легкий Іван — братів Володимира і Михайла, швагра Михайла Стахова, Михайла Якимова й інших односельчан з Божикова.

Лесько Катерина — Степана Головатого, який був у Кубі, й Анну Рудницьку, зі Залуза, Любачівського пов.

Любарська Олександра, родом Грекова, — брата Святослава Грекова, який жив у Шанхаю, а пізніше переїхав, мабуть, в Америку (Каліфорнія).

Макаренко Микола — Степана Поповича, кривних і знайомих з Топорівців, Черновецького пов. (Буковина).

Макарчук Володимир — своїх вуйків Івана й Миколу Гуменюків, з Куликова, Радехівського пов.

Малинич Василь — Гаврила Василева, з Угринова Середнього, Калуського пов.

Мандюк Всеволод — рідних і знайомих із Олеська, Золочів.

Марочко Іван — сестру Марочко Софію, з села Конюшки-Тулиголовські, Комарно, що емігрувала 1937 року.

Мацько Андрій — Івана Пістуну, з Душатина.

Мельник Андрій (Америка) — Василя й Омеляна Тиртич, які були в таборі в Мюнхені.

Мельник Мирослав — братів Богдана й Дениса, в Німеччині.

Мельник Михайло — швагрів Степана й Івана Василик, з села Сороки, пов. Бучач, Тернопільської обл., а також братів Павла, Михайла та сестру Анну Кривеньких, з села Жизномир, пов. Бучач.

Миник Дмитро — брата Григорія, з Тертова, Самбірського пов.

Непорадний Іван, син Ілька, — Непорядного Івана, сина Михайла, з с. Чернок, пов. Рогатин.

Нижанківський Богдан — Володимира Василева, який в жовтні 1944 р. був у концтаборі в Лахау.

Овад Степанія — брата Ореста Михайла Струка.

Овраменко Василь — брата Миколу, з села Гнатенків, Роменщина; емігрував 1919 р.

Оленяк Іван — сестру Павлину Оленяк, з села Купитичі, пов. Перемишль, а також односельчан Івана Салгана і Миколу Коморовського.

Островський Олег — Ольгу, родж. Павлів, і Фещука Йосифа з родиною, а також усіх знайомих.

Павліш Ілля — Сороку Івана, зі села Семеново, пов. Перемишль, який виїхав до Франції перед 1919 р.

Панасів Яків — сина Панасова Павла, зі села Островець, пов. Володимир-Волинський, і невістку Любу Панасів.

Петльований Володимир — брата Романа, з села Тростянець Малий, пов. Золочів.

Петрикан Ярослав — Марійку, Ольгу, Філарета, Володимира і Євгена Щуровських.

Петроняк М. — тітку Ксенію Губач і Степана Юрчишина, з Будзанова.

Пиріх Софія — Теклю й Федька Пилишак, з Речиці, пов. Рава-Руська.

Пилишак Стефан — брата Михайла, що емігрував 1927-28 р.р., та Федора, що емігрував 1945 р., з села Команча, пов. Сянік.

Підлуцький Володимир — дядька Степана Підлуцького, з Черемошні.

Полянський Павло — Івана, Данка, Марію й Єву Полянських, з Чистогорбів, пов. Сянік.

Прокопів Петро — брата Михайла й Анну Яворську, з Литиці Дол.

Пучяк Петро (Канада) — жінку, дочку, сина й невістку.

Роговай Микола — Ольгу Григорівну (Роговай) і Марію Роговай, які у вересні 1945 р. були в Ляндеку.

Романенко Марко — Анатолія Романенка, що був при війську.

Романів Йосиф — Івана Дяшву й Петра Сидора, з Межиріччя, пов. Жидачів.

Романів Петро — сестру Марію Ничипор, родом Романів, зі Сапова.

Романюк Іван (Англія) — Олександра Орестова, що живе у Франції.

Сидор Катерина — брата Івана Троянського.

Сидельник Катерина — тіток Теклю, Парасю і Агафію Сидельник, зі села Вільки Мазовецькі, пов. Рава-Руська, що виїхали до Америки перед війною 1914 р.

Скотюк Максим — брата Скотюка Миколу, родом з села Яблоніці, пов. Косів, що виїхав 1924 р. до Франції.

Смалик Павло, син Івана, — дядька Михайла Матляка, з Зарвинець, пов. Бучач.

Смалій Лаврентій — Андрія Бордовського, зі Саксаганів, Дніпропетровської обл.

Снітинський Микола — брата Михайла Снітинського.

Стефанів Михайло — тітку Емілію Кельбень, зі Саранчуків, пов. Бережани.

Стецюк Яків (Канада) — Марію Стецюк, що була в Карлсфельді.

Стороженко Софія — батька Стороженка Микола, з Полтавщини, що емігрував 1919 р.

Стрільковський Борис — сина Ігора.

Стронська Ольга — брата Івана Стронського, зі Збоїськ, коло Львова.

Тарас Ілько — Павла Цапко, із Варяжа, Сокальського пов., і його маму Анну.

Тарнавський Петро — Гниця Тарнавського і Марію Кахновець, з Бикова, Самбір.

Тарнович Юліан — брата Мирона, який був 1944 р. у Ромбаху.

Тиблочинський Євген — кривних і знайомих у Франції.

Феденко Степан — батька Івана, який в лютому 1945 р. був у Саксенгаузен-Оранієнбургу.

Феник-Анонок Марія — сестру Рузю Феник.

Ференц Володимир — братів Миколу й Івана, з Островець.

Фігурка Володимир — Софію Фішер і тітку Марію Бендновську, обидві з Вишівчика.

Холодний Юрій — дядька і тітку, Івана і Катерину Петренкових, емігрували 1928 р., Гниця Микола, з села Топорів, пов. Радехів.

Хромовська Олена — брата Олександра Сологуба, який був у Бухенвальді.

Черба Іван — тіток Параскеву і Павлину Сагановських, з села Волчишовичі, пов. Мостиська.

Шафранський Л. — брата Теодозія Флиса, з села Кобидія, пов. Збараж, що перебував у Франції з 1935 р. Односельчан також прошу відгукнутися.

Шиманський Богдан — Маріяна Шиманського, що жив у Франції, коло С.-Мальо.

Юрик Анна — Параню Сайко, з Коханівки, Яворівського пов.

Яворський Іван — тітку Юзку Шуба, з Буцнева, пов. Тернопіль, заможем за Бідик Миколою, та їх дітей: Владка, Франка і Міська.

Янків Олександр — Степана Янка, з Бережниць.

Ярешко Іван — брата Василя, сина Тимофія.

Осіб, що знають про місце перебування пошукуваних, просимо не пожаліти три франки на значок і повідомити нас на адресу:

Service Social Ukrainien, — 13, rue Taine, Paris (12)).

Л И С Т И

У секретаріаті Української Служби Суспільної Опіки мають листи від своїх близьких і знайомих:

Андрейчин Данило,
Баран Катерина,
Безобразова Маріка,
Білводський,
Боечко Іван,
Бонівін Людовик,
Борещкий В.,
Бриняк Степан,
Бучинська Марія,
Бучинський Микола,
Бурдіо Володимир,
Вербицька Анна,
Вітвяк Ольга,
Гетманчук Козма,
Гладій Михайло,
Гливяк Анна,
Гливяк Михайло.
Гнип Петро,
Голуб Павло,
Горчицька-Гетруд Катер.
Депер Софія,
Дітчук Василь,
Домбровський Іван,
Дума Матрона,
Жилінський Войтіх,
Жук Анна,
Зарицький В.,
Катрюк В.,
Клипка Євфрозина,
Кльоновський М.,
Ковальський Микола,
Когутяк-Гаврилук Дарія,
Колодчин Маланка,
Коріньовська А. (Долят),
Король Петро,
Креховець Григорій,
Криван Степан,
Крушельницька Марія,
Крушинський Федір,
Лазорко Тома,
Лапанішин,
Магнескуль Юлія,
Малюга Степанія,
Маланчук С.,
Маренін Степанія,
Мері Анастасія,
Мороз Ольга,
Мурашук Богдан,
Нагаєвський Ізидор,
Нагірна Юлія,
Небелюк Мифослав,
Нескоромний Іван,
Несторів Василь,
Нечипор Мар'я,
Охримович Василь,
Олійник,
Павтузка Осипа,
Перн Олена,
Потенжний Михайло,
Петришин Олена,
Пласло Розалія,
Поллужин Іван,
Репелький Михайло,
Рилош Іван,
Розакевич Станислав,
Роїк Осип,
Савка Петро,
Скішкьо Михайло,
Скибик Текля,
Стисак Мифон,
Сущко Степан,
Татарчуля Сергій,
Тобчило Василь,
Трухан Анна,
Фартушна Віра,
Хома Анна,
Хомик Юлія,
Чайковський Карло,
Чижевська Параскевія,
Чушак Олександра,
Шеввів Ксеня,
Шило Гингоїй,
Штен Зиновій,
Шуба Володислав.

Якщо вищезазначені особи не можуть відібрати листи особисто, просимо подати нам свою точну адресу, долучити поштовий значок за три франки, і листи Вам вишлють поштою.

У цій справі звертатися, або писати, на адресу: Service Social Ukrainien, — 13, rue Taine, Paris (12).

Н О В І К Н И Ж К И

Незабаром вийдуть з друку у франко-українському видавництві «ГРОМАДА» дві книжки: одна — французькою мовою, з-під пера проф. І. Борщака, присвячена життю і діяльності св. пам'яті митрополита Андрея Шептицького. Ця книжка, матиме три ілюстрації, поміж якими кателру св. Юра у Львові, малюнок професора-мистця І. Мозалевського; друга книжка — українською мовою. «Марко Прохлятий». Олексій Стороженка, архитвір нашої класичної літератури. Адреса видавництва:

Editions franco-ukrainiennes «Hromada»
— 16 bis, rue de la Révolution, Montreuil
sous Bois (Seine).

Redacteur responsable : Abbé J. Leskovecz.

Directeur : A. Savtchenko-Belsky.

MENSUEL

АДРЕСА: 186, BOULEVARD SAINT GERMAIN, PARIS (6). ТЕЛЕФОН: L1Tré 48-65.

Пізнай самого себе

«Хто себе самого не знає, той є наче корабель без керма, з подертими вітрилами, що ним буря кидає, і ніхто не може знати, куди він заїде, або де зрештою розіб'ється.

(Св. Бернад).

НАЙВИЩИМ стремлінням мудрости стародавніх філософів було прослідити тайну своєї людської істоти, — пізнати себе самого.

Ще поганський мудрець Демонакс, коли його запитали, відколи він став мудрий, відповів: відтоді, як я почав себе самого пізнавати.

І на цих філософічних теоріях мудреців старовини спирають свої науки й новітні дослідники людського духа, а найкраще застосування має це гасло: «Пізнай самого себе» у християнській науці і філософії.

Св. Климент Александрійський говорив: «Пізнати себе самого, це — фундамент мудрости».

Людина, як «розумна тварина» (анімаль рacionales), має різні вади, різні хиби, чи то з природи (вдача, характер), чи то набуті від оточення й умовин, в яких людина довгий час проживає, а які знову впливають, добре чи погано, на розвиток її духових сил. І, в наслідок цього, витворилося твердження, яке від найдавніших часів кружляє поміж людьми у формі приповідки, що невідлучною прикметою людської природи є — помилятися. Так! Бо

ця природа, звихнена гріхом, схиляється часто до злого і то не лише до незначних помилок, але й до великих прогріхів.

Та не можна забувати, що людина є не лише «тварина», зі своїми тваринними нахилами, але вона є «тварина розумна», отже має **розум**, яким може пізнати, чи її вчинки — добрі чи злі, і наскільки вони згідні із законом Творця, а також має **волю**, щоб, пізнавши себе на основі розумових міркувань, рішитися, чи йти далі дотеперішнім шляхом, чи може змінити свій спосіб життя.

І так, не лише християнство, але взагалі, навіть деякі поганські релігії світу, проповідують, як найвищу досконалість, суворий аскетизм, злучений з повним самовідреченням. Всі вони є тієї гадки, що найбільшим героїзмом є **пізнати й поконати себе самого**. Отже, як властивим є людській природі помилятися, так ще більше «людським», гідним людини, є, пізнавши свої помилки і хиби, їх направили.

Людський дух відкриває тайни природи, підноситься аж до стратосфери, занурюється в морські глибини, — шукає заспокоєння вродженої жадою знання. Але той самий людський

дух так не радо вглиблюється в своє власне серце, в нутро свого «Я», щоб себе пізнати і розслідувати та піддатися самокритиці.

Дуже рідко можна зустріти людину, яка приписувала б собі якусь провину чи невдачу та сказала б: «Так! Моя в цьому вина, бо мій підхід до даної справи був хибний, бо моє поступовання було невластиве. Я готовий зробити все можливе, щоб цей мій прогріх направити»... Звичайно, люди себе вибілюють, а іншим закидають провини і роблять відповідальними навіть за свої невдачі.

Щоб себе пізнати, не треба бути аж свя- тим, бо ж не кожний спроможний дійти до такої досконалості, але кожна людина, а тим більше людина культурна й релігійна, мусить поводитись згідно з наукою небесного Вчителя: «Викинь спершу поліно зі свого ока, а щойно опісля шукай трісочки в оці ближнього». І хоча це «поліно» ненависти, гніву, задрости, обмови, нечистоти й інших пороків людської природи, може бути більше чи менше, то все таки треба його в собі знайти і викинути, а щойно тоді пробувати судити інших.

«Нема риби без ости, а чоловіка без зло- сти», — каже наша приповідка. Нема людини без більших чи менших лихих навичок і вад, але людська гідність вимагає не дозволяти цим навичкам і вадам опанувати ціле ество людини, бо тоді людина затрачує цінний дар Творця, «розум», який відрізняє її від інших звірят. І тоді людина, даючи перевагу своїм злосливим звірячим гонам над розумом, помалу сама перетворюється в звірину. А вже й стародавні римляни знали, що нема гіршої і небезпечнішої «бестії», як людина без здорового розуму й сильної волі, коли дасть себе опанувати численним порокам своїх звірячих інстинктів. На цій основі навіть з'явилася багатозмістовна приповідка: «Гомо гоміні люпус ест». (Людина людині — вовк).

Та зовсім замало робити таке самопізнання тільки раз чи два рази на рік, під час св. Сповіді, бо тоді людина, примом найкращої волі, не може всього собі пригадати. Св. Климент Александрійський з цього приводу так навчав: «Ніхто не жадає від тебе, щоб ти щоденно сповідався, але можна жадати від тебе, чоловіче, щоб ти щодня перевіряв своє сумління». Таку перевірку своїх щоденних вчинків треба робити якнайчастіше. І що більше культурна людина — духовна вона, чи світська — що більше духовно розвинена, що вищу вона займає гідність, то краще й частіше повинна вона робити такі самоконтролі свого життя. Цього вимагає не лише власна користь самої людини, але добро загалу і любов та добре співжиття з ближніми, бо людина не є лише, як вище сказано, «анімаль раціонале»

(розумна тварина), але й «анімаль соціале» (суспільна тварина). Вона живе в спільноті з іншими, вона є маленьким коліщатком у всенародній машині. З щоденних її вчинків складається ціле її життя, що не належить виключно їй самій, бо ж вона має жити для Божої слави та добра свого оточення, тобто для добра загалу. Отже кожний людський вчинок треба брати в насвітленні самокритики, чи він служить для згаданих цілей, чи тільки для пустої сваволі й примхи.

Багато нещастя через сварні, незгоди і взаємну ненависть спадає на наші родини й товариства лише тому, що їх члени не хочуть в ім'я взаємної любови опанувати своїх примх, своїх поганих навичок, що впливають із гордості, самолюбства, чи власної вигоди. Багато великих нещастя і невдач зазнавала і наша українська спільнота і ціле людство, лише через те, що їх провідники не старалися якслід пізнати і направити свої не завжди доцільні й розумні потягнення. Розум, що має бути паном людської істоти і провідним мотором у тій чудовій і складній машині, якою є людина, вони підпорядковували хвилимовим забаганкам неопанованої жадоби, пустої амбіції високих почестей і вигод, або взаємної ненависти і пімсти.

Але щоб себе лікувати, треба найперше докладно пізнати саму недугу і її причини. В праці над собою треба з'ясувати собі в світлі здорових релігійних і моральних засад Христової науки точний щоденний хід свого життя і, не оправдуючи себе, не вибілюючи своїх вчинків, поставити його перед суд свого власного здорового розуму. А завваживши у тих вчинках якісь колічки, ще стало раять інших і псують гармонію родинного чи суспільного життя, треба їх негайно виривати, навіть коштом своїх приємностей чи самовідречення, та старатися, щоб вони в майбутньому більше не відростали. Бо ж згода і взаємна любов та мирне співжиття можливі лише тоді, коли члени родини, товариства чи іншої спільноти опановують і погамовують надмірну норовистість людської вдачі.

Тільки така одиниця має правдиву вартість і звать її звичайно великою, яка, знаючи свої «слабі сторони», зуміє в кожному випадку себе опанувати й у всяких умовах зберегти рівновагу духа. Або, як це часто говорив наш покійний Митрополит Андрей: «На всякого роду провокацію, найкращою відповіддю є — зуміти не датися спровокувати». Але до цього треба конечно бути паном свого «Я» і міцно в шорах держати всі небажані, а то й шкідливі відрухи своєї вдачі. Це важка праця, бо це праця над самим собою, але за

те вона вдячна і до збереження людської гідності конче потрібна.

Колись на кораблях був звичай. Увечорі, коли подорожні мали лягати спати, матрос з найвищої шогли подавав голосом знак: «Усе гаразд!». Це заспокійливе гасло означало, що кораблеві не загрожує ніяка небезпека. А капітан корабля, перед тим, як іти на спочинок, завжди перевіряв за компасом і мапою, чи корабель не відхилився від визначеного напрямку.

А ким був цей капітан і матрос для корабля, тим є розум і сумління для кожного

з нас. Ми повинні за їх допомогою кожного дня пригланутися, чи ми не відхилилися від того правдивого шляху, що його нам визначив Бог у Своїх законах, чи все в нас у порядку і чи можемо ми, заглянувши в нашу душу, повторити слова моряка: «Все гаразд!».

Отже клич стародавніх мудреців і дослідників людського духа: «Пізнай самого себе!» — не те що нічого не втратив на своїй вартості, але, навпаки, в новітній школі християнського виховання духового поступу людства знайшов засадниче й незаступиме застосування.

Ой, була на світі удівонька,
Трьох синів мала,
Ночі не спала,
Їх доглядала,
В чистім любистку синів своїх милих купала.

Що один з трьох синів звався Івашечко...
Бога не боявся,
Хати відцурався,
До панів найнявся,
Килимом під чоботи панські послався.

А що другий син звався Василечко...
Він потиху встав,
Скриню розрубав,
Скарби всі забрав,
Матір свою рідну, неньку свою бідну обікрав.

Що найменший з трьох синів був Незнайчко...
Стріли його люди,
Розкололи груди,
На очі наклали полуди...
Ніколи ж він світу Божого бачить не буде.

Прийшла мати до Івашечка,
Голодная стала,
До вікна припала,
Плакала, ридала,
Руки свої схудлі простягала.

Вибіг синок, кричить, сердиться:
«Моя хата з краю,
Я тебе не знаю,
Іншу матір маю,
Її пою, її кормлю, її доглядаю».

Прийшла мати до Василечка.
Голодная стала,
До дверей припала,
Плакала, — ридала,
Василечком ріднесеньким сина узивала.

Вибіг синок, кричить, сердиться:
«Моя хата з краю,
Василя не знаю,
Інше ім'я маю,
Себе кормлю, себе пою, про себе я дбаю».

Ой, додому вдова повернулася,
На землю упала,
Коси собі рвала,
Життя проклінала.
До сина свого, до найменшого промовляла:

Ходім, сину мій, ходім, синочку,
Зігнімось, як лози,
Станем на дорозі,
На лютім морозі,
Може, хто з прохожих зглянеться
на наші сльози».

Ідуть вони, тужать, степом, селами...
На їх голосіння
Дають ім каміння,
Лушпиння з насіння.
Велике ж Твоє, Праведний, терпіння.

О. Олесь.

Чотири матері в житті християнина

ДУХОВНА НАУКА НА УСПЕННЯ ПРЕСВЯТОЇ БОГОРОДИЦІ

«Радуйся, обрадованная, въ успеніи Твоемъ насъ не оставляющая».

(З Акафісту).

ПО ВОЗНЕСЕННЮ СПАСИТЕЛЯ на небо, Божя Мати жила ще якийсь час на землі і очікувала з невимовною тугою тієї хвилини, коли зможе вже назавжди злучитися зі Своім Сином і Богом. А коли вкінці наспіла хвиля Її блаженної смерті, то це в дійсності була не смерть, лише спокійний сон, у якому Марія перейшла з дочасного, земного, до вічного, небесного буття. Ісус Христос, як всемогутній Бог, не міг дозволити, щоб Його найсвятіша Мати, від Якої Він прийняв людське тіло, підлягала страшному запові смерті, а Її тіло знищенню. І коли Апостоли прийшли по похороні ще раз до гробу, щоб неприявному при смерті св. Томі показати тіло Богоматері, то, на превелике здивування, застали гріб порожнім, бо Спаситель забрав Свою Матір, разом з тілом і душею, до Себе.

Тому то це свято, яке обходимо 28 цього місяця, називається святом Успення Божої Матері, що, як Цариця світу, вступила в небесні хорони, щоб за нас там Господа благодати і Своім могутнім, матернім заступництвом помагати нам у важких хвилях нашого земного життя. То ж з нагоди цього празника на честь найліпшої Матері, Яка й по Своему Успенні нас не позбавляє опіки й помочі, усвідомім собі, що в житті кожного християнина беруть участь чотири матері і розважмо, яку роль відіграє кожна з них у нашому дочасному і вічному бутті.

I.

Нижче й чарівне це слово «мама»! Якою радістю блищать оченята немовлятка, коли воно почує ці два склади дорогого іменни; якою авреолею всемогутности й краси осяяна та «мама» у підлітків: їм здається, що другої такої мами в світі немає і що та мама, все може для них зробити, навіть у кривдах чи болючих несправедливостях, яких зазнають від своїх ровесників заспокоюються тим, що про все розкажуть мамі, як найвищому для них авторитетові. Або як радо схиляє дорослий молодець свою буйну голову на коліна матері і з ніжністю цілує її спрацьовані руки. А навіть і сивоволосий старець, коли відтво-

рює у своїй пам'яті найкращі хвилини з весни свого життя, то в уяві бачить біля себе завжди свою добру матір.

Це мати природна, що приводить дитину на світ, піклується нею, виховує фізично й морально. Вона кладе перші підвалини під майбутнє життя дитини, формує її світогляд, ставить характер і гартує волю. Вона радіє з дитиною в щасті, плаче в біді і боліє в недугі. Але хоча та природна мати є першою й найбільшою приятелькою дитини, бажає їй з цілого серця земного й вічного щастя, то її спроможність супроти дитини із незалежних від неї причин, є дуже обмежена і її провідна роль скоро кінчається. Довга розлука, далека чужениця чи смерть, розділяють ті дві істоти, матір і дитину, полишаючи лише теплі спогади, зрошувані часто сльозами. Як справді важко і сумно для людини усвідомити собі, що вже немає рідної матері.

II.

Другою матір'ю для людини є та земля, де ця людина побачила вперше Божий світ; це той клатик земної кулі, зрошений кров'ю й потом предків, з яким зв'язана історія, традиція і найкращі спогади народу, до якого дана людина належить; це те блакитне небо й золотисті лани пшениці, небосяжні гори і темні непроглядні бори, співучі гаї і розлогі полонини; це той край, де, здається, й сонечко ясніше світить, і пташки краще як деінде співають, де кожна грудочка землі, тієї святої землі, має неоціненну вартість.

Ця друга мати вимагає від дітей послуху, любови й жертвенної праці, а часом навіть посягає й крові, а має таку чарівну силу, так зуміє полонити серця своїх дітей, що вони радо зносять задля неї найбільші труди, а як виникає потреба, то віддають за неї і життя. За це дає батьківщина своїм дітям відповідне становище, сприятливі умовини до праці, та конечні до життя духові й матеріальні добра. І хоча у своєму ставленні до своїх дітей не завжди керується рівною для всіх справедливістю, а за працю часто платить невдячністю, то, мимо цього, для всіх вона є такою доро-

гою і незаступною, що коли б хтось важився за неї забути, чи її промінати за іншу, то такий вчинок полишився б назавжди незмивною плямою на його імені і поставив би його в ряди зрадників. То ж не диво, що коли рідна земля попадає часом в пазурі найзників, а багато з її дітей мусять мандрувати із сирітською торбою прошаків у чужі далекі краї, то беруть зі собою на спомин бодай грудочку тієї святої матері-землиці. І через моря, понад гори і штучні кордони повсякчас лнуть до неї своїми думками, для неї живуть серед важких обставин, для неї працюють і мріють про те, щоб бодай зложити свої кості у тій рідній землі на вічний супочинок.

III.

Третьою матір'ю є св. Христова Церква, яка через св. Хрещення приймає людей за своїх дітей, і вже від першої хвили піклується їхнім як вічним, так і дочасним щастям. Вона через уділювання Христових ласк, подає душам своїх дітей духовий корм, такий конечний для життя душі в цій мандрівці до вічності. Вказує останню і найважливішу мету життя людини, та вказує на засоби до її досягнення. Мати Церква протиставиться несправедливості, яка так глибоко вкоренилася в законодавстві цього світу, стає в обороні правди і закликає, щоб сильні цього світу розв'язували справедливо, в дусі Христа, всі соціальні і спірні громадянські питання. Вона виступає постійно проти тиранії й насильства, які принижують людську гідність, та проти визискування і нелюдського трактування робітничого класу. Церква молиться щоденно за своїх живих і вмерлих дітей, а тих, що зійшли на манівці, навертає на владисту дорогу життя. І ця мати Церква так нерозлучно зв'язана із нашою другою матір'ю, так взаємно доповнюються, що в нормальних обставинах годі уявити собі одну без другої. Церква навчає любити й шанувати свою батьківщину, а ця знову ж боронить права Церкви, дає їй змогу розвиватися і улекшує їй виконувати її високі завдання. Велике прив'язання і любов до рідної Церкви видали цілі ряди мучеників, що за свою батьківську Христову віру не завагалися піти й на найстрашніші муки. Гинули, а не зраджували!.. Коли в це вдуматися, то стане ясно, чому то наші люди, що вже перед літами опустили свою батьківщину, так тужать за своїм Богослуженням і за своєю духовною наукою. Вони люблять свою Церкву, свій обряд, і часто можна бачити сльози радості в очах тих, що мають змогу вислухати Службу Богу в рідному обряді.

Та можна зустрінути в житті людей, з яких одні зовсім байдуже ставляться до Цер-

кви, інші чинно виступають проти неї і стараються підкопати її повагу й значення, а деякі просякли диявольською злобою хотіли б зовсім її знищити. Роблять це, звичайно, з ненависти до Христа і Його науки, а що Христа не бачать, а бачать Його Церкву, то цілу свою ід'я звертають проти Неї. Але як багато тих «непохитних борців» в обличчі смерті відмовляється від своїх безбожницьких тверджень. Якими вони тоді почуваються опущеними, самотніми, духовними «байстрюками», що без жадної опіки мають почати подорож у далеку невідому і страшну вічність. Та щасливі є ті, що бодай тоді, у передсмертних судорогах, вже поблідлими устами, можуть ще просити прощення і осуджувати свої нерозважні злоні вчинки, якими вони за життя так пишалися. Для прикладу можна згадати б от хоч би англійського протестанта Бензона, або письменника і публіциста Дж. К. Честертона, який до року 1922 одверто виступав у своїх писаннях проти Католицької Церкви, а по вищезгаданому році, аж до кінця свого життя, в тих самих своїх журналах і писаннях завзято боронив науку Христової Церкви. Вільнодумець і безбожник, філософ і природник Вольтер, на схилі свого життя доказував, що кожна ростинка й квітка говорять йому про існування Бога. Наш галицький відомий діяч, Володимир Охримович, що в житті ставився дуже недовіркою, а то й вороже, до віри і Церкви, по своїм наверненні написав книжку, в якій подає загально до відома всім, які саме причини спонукали його навернутися до св. Христової Церкви. Або візьмим приклад з останнього часу. У жовтні минулого року, в Нью-Йорку, головний редактор органу комуністичної партії в Америці «Да Дейлі Воркер», п. Луїс Ф. Буденс, заявив, що він виходить з редакції часопису й виступає з комуністичної партії, щоб «вернутись до віри своїх батьків, до Христової Церкви». Разом з Л. Ф. Буденсом приступили до Католицької Церкви його дружина та їх три дочки, прийнявши спочатку Тайну Хрещення. «У розбурханому світі Католицька Церква це — незрушима скеля та могутня вежа, де людство може знайти охорону», — сказав Буденс у своїй заяві.

Останніми часами довідуємося з преси, що велика частина достойників гітлерівського режиму, як міністри, губернатори і гавляйтери, з наказу яких вимордовано тисячі католицького духовенства і які досі крім расизму нічого не визнавали, тепер, в обличчі шибениці, прилюдно розкаюються, вертаються до матері-Церкви і просять Голову Католицької Церкви про допомогу. Ті самі, що ще недавно наказували під нашими церквами робити в часі Богослужень облави на людей, тепер щоденно

у в'язниці вислухують самі Службу Божу, а бувший міністр і генеральний губернатор Польщі Ганс Франк оголосив перехід на лоно Католицької Церкви. Збунтовані діти пригадують собі аж у хвилях небезпеки за ту матір, до якої ціле життя не признавалися, і просять її про рятунок. А вона, за прикладом свого Божественного Засновника, забуває за всі кривди і зневаги та приймає знову до своєї великої родини.

IV.

Четверту матір дав людському родові Сам Божественний Спаситель Ісус Христос у хвилині Свого конання на хресті. «Жінко, це син Твій», сказав Ісус до Своєї Матері, вказавши на св. Апостола Йвана, а в його особі на весь людський рід. А звертаючись померклими з болю очима до св. Йвана, промовив: «Сину, це мати твоя». Ця Мати, Мати відродженого людського роду, це — Марія, Мати нашої вічності. Від Неї вже ніхто і ніщо не в силі відлучити її любих дітей, ні насильство ні вигнання, ані навіть смерть, хіба лише гріх, що наче той лютий хижак відриває нещасливих, упавших дітей Марії від її матерніх обіймів. Образ Цієї Матінки ми носимо завжди в наших серцях: ми бачили його на стіні в нашій рідній, убогій хаті, в наших похилих деревляних церковцях і величних храмах, а також у всіх місцевостях тих країв, через які гнало нас воєнне лихоліття. Всюди ці самі лагідні, повні любови Очі, те саме прегарне Лице найчистішої лелі землі. Цю небесну Матір, що стала співспасителькою людей, люблять і, по Бозі, найбільше шанують всі народи землі, як Матір Бога і Царицю світу. До її пресвятих стіп складали володарі цього світу свої золоті царські корони, на її честь побудовано багато, багато величних храмів і престолів, в її опіку урочисто віддавалися цілі держави і народи.

Любить дуже Марію й наш український нарід, як свою Заступницю і Покровительку у злиднях і нещасті. Культ Богоматері так просякнув кожную клітину нашого всенародного життя, що з її іменем в'яжуться всі найважливіші події як одиниць, так і загалу. В біді і в щасті, в смутку і в радості, в мирі і в часі воєнної хуртовини, у наших народніх приповідках і піснях, ім'я Марії було і є кожному на устах. Княжі і козацькі війська співали про Неї у своїх похідних бойових піснях, а запорожці, як покидали Січ, то на пам'ятку славного минулого взяли зі собою із січової церкви образ Богоматері.

Але й Марія не полишається в боргу за це довір'я і любов до Неї. Вона, як добра, любляча Мати, Мати Бога й людей, забуває

за те, що ті невдячні люди розп'яли її Сина, не пам'ятає й про ті зневаги, які її непорочно-му, материнському Серцю завдають багато, багато негідних, блудних дітей. Вона Своєю могутньою опікою захищає і рятує всіх, що опинилися в біді і нещасті.

Не знехтувала Пречиста Мати довір'я і любови нашого нещасливого народу і часто приходила йому з поміччю і опікою. Цю опіку Марії славить наш нарід у своїх поетичних і літературних творах, у малярстві і народніх переказах. Оспівує її у релігійних та історичних піснях, як от хочби й у цьому завжди настроєвому канті «Про Почаївську Божу Матір», що «... кулі звертала, турків вбивала, монастир вратувала...».

Та знаючи з досвіду, що добра рідна мати виявляє більше серця тій дитині, яка часто терпить болі чи каліцтво, то можна б надіятися, що Марія, як найліпша зі всіх матерей світу, виявить для нашого знедоленого й розсіяного по всьому світу українського народу ще більше матернього тепла й милосердя, ніж досі, саме тому, що він є нещасливий і так часто битий мачухою-долею.

Більше ще як про земні, скороминущі справи, дбає Небесна Мати про справу вічності людських душ. Кожна душа є для Неї дорогою, бо заплачена Кров'ю її Сина. Марія боліє над грішною душею, як боліє рідна мати, коли її дитина лежить у смертній недузі, а знову радіє Пречиста, коли їй вдається врятувати якусь душу від вічної загибелі. Тому то у всяких небезпеках, які грозять нашим душам і тілу, звертаймося з довір'ям до всемогутньої, доброї Небесної Матері, скарбниці Христових ласк, і просім її, щоб Вона збрала наші сльози, болі і зітхання, наші терпіння і молитви, і занесла їх перед престіл Свого Сина і нашого Бога, та випросила для нас поміч і рятунок.

І саме у нинішніх важких часах, які переживає людство, а особливо наш нарід, і ті, що лишилися на своїй землі, і ті, що терплять заслання в тюрмах, по далеких сибірських тайгах та безводних пустинях, позбавлені і рідної неньки і матері-Батьківщини, і матері-Церкви, — нехай вони всі пам'ятають, що лишається ще біля них Небесна Мати-Заступниця, Цариця наших українських земель і нашого народу, Яка їх не опустить ніколи.

Тож у дні її празника, звернімося до Неї зі словами скарги і гарячого благання:

Маріє! Вже зневіра Бога відкидає,
До борби безбожний ворог став,
Хай покров Твій всіх нас покриває,
Щоби люд Твій в бою не упав...

Ще про демократію

**Уряд Тіта також нищить
Католицьку Церкву**

КОРЕСПОНДЕНТ нью-йоркського «Таймс» у Каміллі Чіанфарра, повідомляє з Барі, в Італії, що він одержав звіт від обсерваторів, які щойно прибули з Югославії, про переслідування Католицької Церкви в тому краю, головню в Хорватії. На підставі того звіту, Чіанфарра пише, що мученичою смертю за католицьку віру згинувло в Югославії, від квітня 1944 р. до 15 травня 1946 р., 230 священників. З цих 230 священників 198-ох розстріляно чи замучено без жодного суду й без змоги самооборони. Далі звіт подає імена 32-ох священників, яких засуджено на смерть, так би мовити, «законно», як і дати виконання присуду. Так звані партизани Тіта розстріляли, або замучили, 11 монахинь і 10 семинаристів, студентів богослов'я.

Всім тим жертвам комуністичного терору закидають, що вони були «реакціонери», «співпрацівники фашистів» і «противники комуністичного режиму».

Безбожницька наука

ТА САМИМИ вбивствами священників і монахинь уряд Тіта не вдоволяється. Він, за добрим прикладом, рішив знищити не тільки слуг Католицької Церкви, але й саму віру в Бога. В школах запроваджено безбожницьку науку. В народніх школах вчать з книжок, перекладених з російської мови. Між тими шкільними підручниками є, наприклад, історія старого світу, написана проф. А. В. Мішуліном, і видана в Москві 1943 р., а перекладена на хорватську мову і видана в Загребі 1946 р.,

в якій на 9 сторінці написано, що «наука доказала, що Христос ніколи не існував». Друга книжка, «Історія нового світу», яку написав проф. А. В. Єфімов, яка вийшла друком у Москві 1944 року, вийшла по-хорватськи у Загребі цього року, і також ширить ту саму проти-християнську, безбожницьку пропаганду.

Урядово, так само, як у советській конституції і пропаганді, в Югославії є «свобода релігії» — на папері і для дурення світу. В народніх школах і в чотирьох нижчих клясах середніх шкіл «вільно» вчити релігії, але на це треба окремого жадання батьків. Хоча від 90 до 99% батьків жадають науки релігії для своїх дітей, то одначе уряд не дає на те змоги, відкладає ті жадання, а часом на глум дає дозвіл в останніх днях шкільного року.

Нищення преси, церков і інституцій

З ЯКИХОСЬ 100 католицьких журналів і газет лишилось тільки 4. Католицькі журнали й газети нищить влада в той спосіб, що не дає їм паперу.

Партизани Тіта також спалили десятки церков і церковних будинків, а інші переіменюють на свої клуби й «народні доми». В одній тільки провінції 43 церкви й 4 парохіяльні доми замінено на «народні доми» комуністів. В самому Загребі влада сконфіскувала будинок богословського семинара, а богословів розігнала.

Ось образ переслідування Католицької Церкви в Хорватії — такий самий, як в Україні 20 літ тому і такий самий, як у Західній Україні і в Карпатській Україні тепер і як в Литві і інших краях, де запанувала нова демократія...

ЗАМІСТЬ ВІНКА НА МОГИЛУ

ЗБЛИЖАЄТЬСЯ місяць листопад, — друга річниця смерти бл. п. Митрополита Андрея Шептицького. Щоб відтворити у пам'яті вірних цю світлу Постать і Його заслуги в житті нашої Церкви і українського народу, а також щоб дати нагоду в особливий спосіб зложити поклін духові великого Владики-Місіонаря, Ординаріят Української Греко-Католицької Місії в Парижі постановив проголосити місяць листопад місяцем:

«Християнської місійної акції».

З цієї нагоди появиться маленька брошурка, присвячена пам'яті покійного Пастира Української Церкви, довголітнього Мойсея й першого місіонаря українського народу.

Ординаріят Місії звертається з проханням до всіх українців у Франції і Західній Європі, щоб вони, замість вінка вдячності на домовину Владики-Мученика і незломного Борця за кращу долю цілої нашої Церкви і українського народу, в другу річницю Його смерті, набули цю книжечку, як цеглинку, і своїм щедрим датком на потреби місійного видавництва, причинилися до розбудови нашого релігійного і культурного життя на скитальщині, у краях Західньої Європи.

Париж, 29 серпня 1946 р.

Ординаріят.

НЕЗАБУТНІЙ ДЕНЬ

ДЕНЬ 28 липня 1946 року, свято св. Володимира Великого, що припало цього року на неділю, запишеться назавжди в книгу історії нашої української еміграції у Франції, як день непересічної ваги. Це був перший з тих кількох важливих днів, що їх присвятили представники всіх Українських Допомогових

Комітетів Західньої Європи, Англії, Америки й Канади, які з'їхались до Парижа, де якраз вирішується повоєнна доля цілого людства, щоб обговорити пекучі питання дальшого буття наших знедолених українських утікачів.

О 10 год. 30 хв. ранку у вщерть наповненому храмі св. Володимира Великого, розпочалась храмова урочиста Служба Божа, що її відправив Всесв. о. Мітрат Яків Перрідон, у супроводі численного духовенства.

Після Богослуження, від українських воєнків американської і канадської армій та від українських комбатантів французької армії, покладено вінок на могилу Невідомого воєнка на майдані Етуаль, у Парижі. Ця коротка полуднева хвилина гарного й погідного недільного дня, що її пережили українці під склепінням величного тріумфального лука, залишила в серцях глибокий слід. Бездомні діти знедоленого народу, далеко від Рідної Землі, кладуть вінок пошани на гріб вірного сина, що згинув у боротьбі за волю й щастя своєї рідної Франції. Це була лише одна могила, а в уяві присутніх виростали тисячі, а то й мільйони сірих українських могилок, які засіяли собою всі побоевища земної кулі, де лежать наші рідні брати, що часто віддавали своє життя за волю й щастя чужої країни. І саме ті могили єднають численні серця всіх дітей українського народу з різних кінців світу в одно велике, повне любови, серце, готове на найбільші жертви для Батьківщини і скривдженого лихою долею брата.

Третьою частиною цього святочного дня було посвячення Українського Дому, що його Злучений Український Американський Допомоговий Комітет передав для вжитку українському громадянству у Франції. О 16 год. 30 хв. дворик перед чисто вибіленим і гарно прибраним будинком заповнило наше громадянство, що нетерпляче очікувало акту посвячення...

При самому вході до будинку поставлено престіл, біля якого й відправлено молебень у наміренні щастя й долі для українського народу. Від Української Греко-Католицької Церкви відслужив молебень, у супроводі злучених хорів, Всесвітліший о. Мітрат Перрідон, а від Української Православної Церкви — Високопреподобний о. мітрофорний протоєрей Бриндзан. Опісля довершено посвячення будинку. Плила рідна пісня словами благання з грудей українських ізгоїв і линула в безмежні простори чужого неба, ген-ген високо, щоб там, у Бога, шукати правди й справедливости, що їх наочним символом були три побіч себе почеплені прапори: американський, французький і зненавиджений всілякими ворогами рідний прапор, український, які, немов у братній згоді, гралися в сяйві липневого сонця своїми яскравими барвами.

По відправі, Голова Злученого Українського Американського Допомогового Комітету п. д-р Галан, перетявши стрічку, відкрив Дім. Голова місцевого «Союзу Українок» п. Коваль

привітала Достойного Господаря традиційним українським «хлібом-сіллю».

У своїй промові п. д-р Галан зазначив, що цей дім, придбаний Злученим Українським Американським Допомоговим Комітетом для житку українців у Франції, є виявом солідарності й зрозуміння американських українців супроти своїх братів, що тепер перебувають на Батьківщині. Цей дім має бути започаткуванням великої єдності у всебічній праці

лей, які накреслив у своєму слові достойний представник американських українців д-р Галан. Після цього виступали з привітальними промовами: сотник Фроляк від Центрального Допомогового Бюро в Лондоні, інж. Граб від Українського Допомогового Комітету в Бельгії, інж. Кравців від Українського Допомогового Комітету в Австрії і п. Месерле від Українсько-Швайцарського Комітету.

По цій офіційній частині, всіх привітав

Українська делегація, на чолі з Всев. о. Мітратом Перріденом і д-р Галаном, на могилі французького Невідомого вояка. Світлив О. Березяк.

українських вигнанців над розбудовою власного національного й культурного життя на чужині. І на першу станицю цих важких і завзятих змагань українців за своє правне існування Злучений Український Американський Допомоговий Комітет передає цей дім для користування «Українській Службі Суспільної Опіки». З цими словами д-р Галан вручив представникові «Української Служби Суспільної Опіки», о. Іванові Леськовичеві, ключ від будинку, як символічний знак на право посідання й користування домом.

З відповіддю від «Української Служби Суспільної Опіки» виступили о. Іван Леськович і проф. Шумовський. Вони дякували заокеанським братам за їх шляхетний вчинок і запевняли якнайкраще використати цей дім для ці-

на святі громадян запрошено, від імені «Української Служби Суспільної Опіки», оглянути будинок усередині.

Миле вражіння справила на відвідувачів, улаштована «Союзом Українок», виставка картин наших українських малярів, і речей, зроблених за зразками українського народнього мистецтва. Маленька й скромна була ця виставка, проте від неї повіяло на привних таким рідним теплом, що на мить забулося, що все це діється хоч у власній хаті, але не на своїй власній землі. Дивлячись на чудові народні вишивки, не один з присутніх думками линув на свою далеку Батьківщину, бо ж саме в цей час подібні мальовничі увори тчуться на досягаючих ланах, де золота пшениця вишивається синіми блаватками, червоними ма-

ками, а біль розцвілої гречки, запашною конюшиною і чистими, скромними незабудьками, творячи один безмежний барвистий килим чарівної української природи...

Увечері відбулася весела товариська забава з танцями, де взяли участь всі делегати й привітні на святі.

Тут не наша хата

МІСТЕЧКО Р. нічим не примітне. Як десятикі інші в Льотарингії, в промисловому осередку. В ньому повно димарів, які день і ніч чадять, випльовуючи з себе дим і сажу. Від кіптю й сажі, чорні тут димарі, а ще чорніші люди. Чорні й непривітні. Звісно ж — чужі.

Нічим не цікаве це містечко Р. Для нас, юдначе, воно важне і то дуже важне. Живе тут кільканадцять українських родин, які не сміють для нас пропасти. Ні для Бога, ні для Народу.

Нинішній день, це небуденна подія для Р. Нині ж, після кількालітньої перерви, місцеві наші люди мали нагоду почути рідну Богослужбу. Покріпитися на душі й набрати гарту до дальшої боротьби, боротьби за хліб насушний тут, на чужині. Місцева церква повнаповнісінька. Багато наших людей, чимало й чужих. Знають чужі, як наші люди працюють. Цікаві ще й почути, як вони моляться. Іспит випадає добре. З церкви виходять усі захоплені й не находять слів похвали для української пісні й молитви.

Після Богослужби, заходжу на місцеве приходство, щоб подякувати парохові за відступлення церкви й щоб доручити моїх парохіян, підчас моєї neprисутності, його опіці. Підчас обіду йде балачка про наш обряд, нашу Церкву, наш нарід. Те все, що нас болить, живо интересує чужинця...

А під приходством ждуть наші люди. І не можуть діждатися. Бо сьогодні в хаті української родини П. свято велике. Нині мають бути офіційно прийняті на лоно Української Церкви й українського народу їхні діти. Дві дівчинки малі — донечка Олеся і молодша Тереня.

Попрощавшись з місцевим парохом, іду туди, куди мене ведуть. Заходжу в хату родини П. Зразу ж, як ти тільки став на порозі, видно, що в українську хату прийшов. На покуті образ Божої Матері, яка ласкавими очима благословляє тебе і всіх, що в цій хаті. Під образом Цариці неба, Матері землі української, портрети найбільших синів цієї землі: батька Тараса, митрополита Андрея й вождя Євгена. Їх Божа Мати благословляє, а золо-

І так проминув цей незабутній день. Він не тільки скріпив у серцях українських скитальців живу віру, що в єдності незломна сила народу, але також підбадьорив усіх у надії, що при взаємній допомозі й жертвенності ніякій ворожій силі не вдасться знищити наш життєздатний і невмирущий нарід.

тий тризуб, який напроти на стіні висить, своїм сяйвом їх освітлює.

Повно тут всюди українських вишивок. Вони кожному, хто в цю хату зайде, кажуть, що він в українську хату зайшов. Тут, на чужині...

Гості вже зібрані. Їх півна хата. З-над Дніпра і з-над Дністра. В одній хаті дружно збраталися, щоб звеличати хвилину прийняття в ряди української спільноти двох нових громадян. Підчас хрещення старша дівчинка сама свічку держить, а краплини свяченої води на її чолі золотими перлинами блищать... Неначе сяйво золоте на голові святого...

Кінчилося хрещення. Гості до столу сідають. Пливе розмова на тему злободенних питань з емігрантського життя. Розмови переплітаються чаром української пісні. А ця пісня, вливає в душу віру, що минуться «вивози», минеться зима і прийде ще весна. Пісня, одначе, робить своє. В'їдається в душу, вдирається в серце й рве його на шматки. А вже коли співаки затягають «Думи мої, думи мої, лихо мені з вами», годі мені вже місця знайти, геть хочеться від людей, далеко від гамору й світу. В дитячих невинних очах, я хотів втопити свої думи, свій біль. Мала Олеся неначе відгадала, чого я хочу. Вже перед тим кілька разів приходила, на коліна мені сідала, пестилася. Після хрещення ще більше осмілилася. Й тепер прийшла, за руку потягнула: «Ходи, я тобі щось покажу!». Несвідомо я пішов за нею. Повела мене в другу кімнату. А там, у куточку, було ціле її царство. Дитяче царство ляльок і забавок. Казала мені сісти на кріслі, безцеремонно видряпалася до мене на коліна: «А тепер співай!». Я не знаю, котрий я вже раз мусів зачати й наново співати пісні, яка їй так дуже припала доподоби: «Раз маленьку лялю мені мати купила», а коли дійшов до другої половини стрічки: «За її сині очі я її так полюбила», незабудьками своїх очей вдивилася в мене. Неначе казала: «Бачиш, я також сині очі маю!». І я співав далі, а Олеся далі дивилася на мене. Коли дійшов до другої стрічки: «Що та ляля не мала, цілу скриньку шматок», злізла мені з колін й зачала показувати свої скарби. Одну

лялю — це мама; другу лялю — це доня; і візочок, і ведмедика, і ліжечко, і інші дитячі скарби. Але маленька Олеся мала й свої журби. Одна журба, що лялі суконочка поцідилася й ведмедикові вухо обірвалося. Але нічого в порівнянні до іншої журби, з якої мені маленька дівчинка незадовго звірилася. Коли Олеся показала мені всі свої скарби, вона знову мені вилізла на коліна, зачала гладити ручкою по лицю і, немов вагаючись, нерішуче промовила: «Я тобі хочу щось сказати». — «Що ж такого, дитинко, ти мені маеш сказати?». — В її очах я нараз побачив малу слізку, яка перлиною заблищала. Її личко споважніло, неначе в дорослої особи. — «Знаєш, це не наша хата». — «А чия ж це хата, дитинко?». — «Ця хата, де є мої ляльки, в якій

живуть мої тато й мама, це — хата мадам». — «А де ж твоя хата, дитино?». — «Моя хата й наша хата далеко-далеко, на Україні»...

І мені здалося, неначе хтось вирівняв літ 50 поміж нами. Так говорила дитина, якої батько був звичайний, простий робітник. І прийшли мені на думку декотрі наші інтелігенти з дипломами... тут, на чужині... що їх діти не вмюють ні слова по-українському. Які вони нікчемні, ці інтелігенти з дипломами, в порівнянні до цих інтелігентів духа! І які бідні їх діти... Чи будуть вони коли знати, де їхня хата?..

А з сусідньої кімнати далі лідися звуки української пісні: «В Україну ідіть, діти, в нашу Україну»...

о. Маріян Цурковський.

РАДІСТЬ

Радість — то найкраще в світі,
Всі її шукають,
Всюди чи в селі, чи в місті,
Про радість питають.

Бо без радости недобре
В цьому світі жити,
Кожне серце завжди хоче
Щоб йому радіти.

Где людина до театру,
Щоб там побувати,
Подивитись, послухати,
Що будуть казати.

Може, скажуть щось там добре,
Може, мудре скажуть;
Як найкраще в світі жити,
Може там покажуть?

Побувала у театрі,
Слухала, дивилась,
Та радости не знайшла там,
І знов зажурилась.

Знову думає людина,
Що ж тут починати?
Де ж то в цьому світі радість
Собі відшукати?

Порадилась, подумала,
Й пішла на музики,
Де збираються нещасні
Безбожні злобріки.

Та й там радости не мала...
На завтра, уранці,
Ще сумніше в серці стало
Бідній небораці.

Чогось став він такий кволий,
Тяжкий та лінивий,
На людей не хоче глянуть
І світ став немилый.

Чекай, думає бідака,
Знайду я хвилинку,

Повну радости і щастя, —
Як піду до шинку.

Там сідає він до столу,
Купує горілки,
А навколо приятелі
Пристають до спілки...

Хоч напився він до п'яна,
Тієї отрути,
Не вдалося того щастя
У шинку здобути.

Цілий вечір пив горілку,
Курип папіроси,
Обібрали його друзі, —
Вернув в хату босий.

Сидить знову та й журиться:
Де ж ту радість взяти?
Як на цій землі нещасній
Якесь щастя мати?..

Отак люди в цьому світі
Радости шукають,
І як вівці без пастиря
По світі блукають.

Хто з присутніх у цім світі
Радости не має,
Нехай стає на коліна
Й Господа благає.

І тоді у вашім серці,
Де лиш ніч ночує,
Нова чиста, свята, Божа
Радість запанує.

Брати й сестри молодії!
Бог нас посилає,
Щоб ми радість тим давали,
Хто її не має.

Всіх знеможених, скорботних,
Ходім потішати,
Всім, хто радости шукає,
Будем помагати.

П. Мончак. (Читач «Вістника»).

Наше релігійно-культурне життя на провінції

ВОРОЖІ нашому релігійному і національному життю чинники намагаються ширити баламутні нісенітниця, ніби наш нарід на еміграції вже зовсім відцурався своєї віри і релігії. Хто не знає душі нашого брата, то думав би, що справді ці, колись вірні, діти нашої св. Церкви і нашого народу, в наслідок кілька- чи кільканадцяти-річного перебування на чужині, зрадили свої релігійні і на-

НОРД і ПА де КАЛЕ

Один з наших релігійних працівників на релігійному полі, о. Богдан Курилас, подає таку картину зі своєї півтрамісячної праці поміж нашими убогими, але шляхетного серця робітниками-вуглекопами у департаментах Норд і Па де Кале.

«Від 27-29 червня ц. р., — пише о. Курилас, — я відвідував у Бруве наших вугле-

Українські діти зі своїми батьками після першого св. Причастя перед церквою у Валянсієн.

ціональні святощі. А тим часом виявляється що це все неправда. Ті численні звідомлення і дописи, які надсилають наші душпастирі з теренів своєї праці, свідчать, що наші люди, за дуже маленьким винятком, лишилися вірні своїй рідній Церкві, вони тужать за рідним Богослуженням, та стараються й тут, на чужині, в міру своїх сил і часу, придержуватися наших гарних релігійних і народніх звичаїв. Кожний з них, так, як колись біблійний пророк, звертаючись лицем до Сходу, рішуче проголошує: «Єрусалиме мій! Коли тебе забуду, нехай усохне десниця моя!».

копів у їхніх мешканнях. Відвідав 31 родину. Де було більше дітей, я переводив коротку науку катехізму. Дня 30 червня, в неділю, відслужив Службу Божу. Приявні, а їх було 48 осіб, з увагою вислухали Богослуження і проповідь. Пополудні того ж дня відбулися сходи старших і дітей, де я перевів довшу науку катехізму, а опісля, в щирій гутірці і співанні українських пісень, закінчився для нас цей гарний недільний день.

Від 4-6 липня я відвідав Валянсієн і там також старався зорганізувати Богослуження для місцевих робітників з копалень. Двома наворотами був я в 52 родинах, що проживають

у більших скупченнях українських робітників, в місцевостях: Динан, Екодан, Аскарон, Люрш, Сабаті, Т'ере, Кеврешен і Дорем'є. Наші люди з великою радістю вітали мене, говорячи: «Ми вже від 20 літ чекали на наше Богослуження, і таки, врешті, зіждалися».

7 липня, неділя. На урочисту Службу Божу вибрано церкву Христового Серця у Валянсїєн. Участь вірних, як на перший раз, задовільна. З великим зосередженням духа вислухали присутні Службу Божу й духовну науку, та прийняли благословення Найсвятішими Тайнами. Пополудні було навчання катехізму для приєвних 15 школярів. У дітей помітне велике знання рідної мови, історії і релігійних правд. На прохання місцевих матерей у Валянсїєн, я почав підготовляти дітей до першого св. Причастя. Це приготування закінчилося дводенними реколекціями, в яких взяло участь 12 українських дітей. З великою увагою вони приймали мої повчання і старалися в міру своїх сил співпрацювати зі мною для приготування своїх дитячих сердець, щоб гідно прийняти св. Причастя.

І в кінці настав незабутній, чудовий день 28 липня. День першого св. Причастя українських дітей у Валянсїєн. Це була неділя і празник св. князя Володимира Великого. З усіх сторін поз'їздилися українці, щоб взяти участь у дитячому святі першого св. Причастя.

Діти одягнені в гарні убрання, а дівчатка ще й зі серпанками на головах, виглядали в часі св. Літургії, мов ті ангелятка біля Господнього престола. Їх одуховлені істоти наче б наскрізь просякнули тою надмірною жадобою: прийняти до себе Бога. Прийшла нарешті хвиля св. Причастя. Діти вислухали ще коротких слів заохоти до любови та вірности Спасителів і в радісному зворушенні прийняли св. Причастя.

Пополудні всі учасники першого св. Причастя зфотографувалися, і щасливі діти роз'їхалися із вдоволеними батьками додому. Їхнє щастя уділялося й оточенню, а головнo батькам, які відчували вдовolenня у сповненні свого найважнішого батьківського обов'язку: дати змогу дитині зблизитися до Бога.

Таке саме дитяче свято першого св. Причастя відбулося 4 серпня на Службі Божій у Бруве, в церкві св. Мартина.

Як виходить з дальшого звітлення Всч. о. Куриласа, то він відвідав також місцевості Бетюн, Бейрі, Саї, Лябурс та Най.

Зі своєї дотеперішньої праці, у приналежних до його душпастирства департаментах, він виніс враження, що тамтешніх українських робітників можна б поділити на три такі категорії:

Перша, це ті, що міцно держаться свого народу і Церкви, — їх є найбільше, — і вони можуть послужити навіть за приклад іншим місцевостям.

Друга, це такі, що підпали під вплив чужого середовища, — їх є найменше, — одиниці з поміж них можна б уважати вже пропащими для нашого народу й Церкви.

Третя, це ті, що досі вагалися, бо, через брак відповідної духовної опіки, не знали, кудю їм ступати, але при першій зустрічі з тим, що святе і рідне, упевнено стають на правдивий шлях життя, і згодом від них можна сподіватися гарних овочів.

І таких звідомлень напливає багато зі всіх сторін Франції, де тільки живе українська родина, де тільки б'ється українське серце. А всі вони свідчать, що ані час, ані оточення, не в силі затерти в серці наших дорогих братів цих, вложених вже Творцем, а виплеканих здоровим і благодатним вихованням, зародків правдивої любови і вірности Богові і нашій рідній Батьківщині.

МЕЦ СВАТКУЄ

У НЕДЛЮ, 25 серпня ц. р., українська колонія Льотарингії й Люксембургу святкувала в м. Мецу своє храмове свято, Успення Пречистої Діви Марії.

Вже від самого ранку з ріжних сторін, то залізницею, то автобусами, то просто на колесі, вірні з'їжджаються до Богородичної церкви, що її латинський єпископ відступив до вжитку українцям.

Багато вірних приступає до св. сповіді. Точно о 10 год. делегат центральної місійної станції в Парижі о. д-р Осип Сидорів відслужив у наміренні українського народу урочисту Службу Божу, під час якої співав чоловічий хор. Вірних було близько 450. Надовго залишиться в пам'яті момент, коли зі соток грудей понеслась благальна пісня перед трон Всевишнього за єдність і кращу долю для українського народу. Прегарну й змістовну проповідь виголосив місцевий душпастир, місіонер о. Степан Чехівський.

У піднесеному настрої виходять вірні з церкви й на церковному майдані вітають себе взаємно рідні й знайомі: це ж нагода, коли, відірвавшись від щоденних занять, вони можуть обмінятися своїми думками й почуваннями.

Друга частина свята відбулася в міській театральній залі. На гарно улаженому концерті було ще більше людей, бо приїхали й ті, що не змогли з ріжних причин взяти участі в ранішньому Богослуженні.

Слідує точка за точкою: співи, деклямації, національні й ритмічні танці.

Публика гаряче оплескує кожний виступ, а особливо солоспіву та дует із «Запорожця за Дунаєм» у виконанні нашого визначного оперного співака п. Тисяка і молодого талановитої співачки панни Стефи Федчук.

Пані Ліда Глуханюк з великим успіхом виконала кілька танців, виявивши себе, як здібна танцюристка. Гарно разом з нею відтанцювала «Козачок» Валя Галушко.

На концерті були також приванні французи. Між ними генеральний вікарій монсиньор Люї, шеф префектури п. Сіріль Мароні та кореспондент католицького щоденника «Репюблік Льорен».

Під час концерту о. генеральний вікарій монсиньор Люї виголосив промову, в якій між іншим він сказав:

— Ваші пісні, що ви їх відспівали з таким глибоким почуттям, оспівують вашу палку любов до Батьківщини й навівають тугу за нею...

Ми, льотарингці, краще, ніж хто інший, можемо вас зрозуміти, бо ще недавно самі переживали ту саму долю, коли нам доводилось кидати нашу рідну землю перед гітлерівськими загарбниками, які твердили, що Льотарингія, це їх земля.

Я вірю, що прийде час, коли ви повернете до вашої Батьківщини, де будете мило згадувати ваше перебування між братнім французьким народом...

Виступали також з промовама о. д-р Сидорів і п. Ю. Заблоцький від «Об'єднання Українських Робітників у Франції».

Наприкінці місцевий душпастир о. Ст. Чехівський і п. Шотик від імени організаційного комітету подякували приванним за ласкаву масову участь.

Без сумніву, цей зорганізований виступ української еміграції в Льотарингії не лише показав, що українці люблять свою Церкву й

рідну культуру, але також причиниться до ще більшого згуртування по всіх усюдах розсіяних наших людей і буде підвалиною для дальшої успішної організаційної праці.

Учасник.

КАН-МОНДІ (Кальвадос)

Дня 5 серпня, у неділю, пережив я миту несподіванку. Від приятеля довідався, що до нас завітав український священик і має відслужити нашу Службу Божу. Прийшов і я до церкви. Під час рідного Богослуження мимоволі думки линуть у рідні торони. По Євангелії — проповідь. Щирий українсько-християнський привіт українського священика до глибини зворушив присутніх. Надзвичайно ясно розвиває духовний отець заповіт Христа: «З того пізнають вас люди, що ви Мої учні, коли матимете любов між собою». Дов'язуючи цей заповіт з дійсністю, закликає всіх українців до єдності й взаємної любови. О, яке це темер актуальне! Не багато нас тут, на чужині, і хоч майже всіх нас однаково кривдить наша доля, знаходяться такі люди, що цілий час тільки те й роблять, що свють між нами незгоду й братню ненависть.

Моє побажання до священика, щоб частіше відвідував наші сторони. Це він дуже добре зробив, що відвідав багато родин у їх негідних хатках-бараках, та найліпше, що зацікавився українськими дітьми, розмовляв з ними і повчав їх, а це зробило на наших людей дуже миле враження.

М. П.

Від Редакції. — Вміщуючи цей допис, хочемо від себе зробити дописувачеві зауваження: коли пишете про життя своєї околиці, то неодмінно називайте прізвища людей, щоб знати, хто киринить, хто шкодить, а хто допомагає в нашому українському громадському житті. Імена добродійців треба привселюдно відзначати, а шкідників виводити на чисту воду.

До відома українському громадянству

ЗРАЗУ Ж по визволенні Франції від німецької займанщини виникла була потреба допомогової акції для українців, що їх воєнна завірюха закинула з рідних земель аж до Франції.

Тому, що під цей час тут, у Франції, не існувало жодної української загальногромадської організації, яка могла б зайнятися долею цих «безпритульних», Українська Греко-Католицька Місія вважала своїм обов'язком, по спроможності, заопікуватися ними, допомагаючи їм притулком і харчем.

По розвалі Німеччини, до Франції почали прибувати українці у великій кількості. Серед них ті, що звільнилися зі страхітливих табо-

рів смерті, з німецької фабричної каторги, тощо.

Кількість прибулих зростає до такого числа, що Українська Греко-Католицька Місія не мала вже спромоги власними силами допомогати всім тим, хто цієї допомоги потребував.

Тоді, за ініціативою Настоятеля Греко-католицької Місії, заснувалася допомогова інституція для українців, «Українська Служба Суспільної Опіки у Франції», яка й перейняла на себе всю допомогову акцію.

Довший час, не маючи власного приміщення, «Українська Служба Суспільної Опіки» працювала в домівці Греко-Католицької церкви.

Тепер, завдяки великій жертвенності наших заокеанських братів, «Українська Служба Суспільної Опіки» має власне приміщення в будинку, що його американські українці передали для вжитку українській громадськості у Франції.

Отже, у всіх справах, що стосуються «Української Служби Суспільної Опіки» (домога, дов. центи, розшуки тощо), треба те-

пер звертатися лише на адресу: 13, rue Taine Paris (12)

У всіх церковно-адміністративних справах, як, напр., метрики, шлюбу, хрещення тощо, звертайтеся на адресу своїх душпастирів.

І тільки в справах, що безпосередньо стосуються Греко-Католицької Місії, пишiть на адресу:

186, Bd S.-Germain, Paris (6):

ХРОНІКА

Церковне життя

ДУШПАСТИРСТВО В SENS

Повiдомляє вірних про порядок Богослужень на місяць вересень:

22. 9. Briennon — о год. 11 ранку.

29. 9. Sens — о год. 12. 3

ДУШПАСТИРСТВО В CLERMONT-FERRAND

Повiдомляє вірних про порядок Богослужень на місяць вересень:

22. 9. Noyant-Souigny.

29. 9. Gueugnon.

НОВІ КНИЖКИ

Молитовник	40 фр.
Літургiчні пісні (з нотами)	40 »
Співаник (з нотами)	60 »
Хоструба: Віра наших предків.	30 »
Липинський: Релігія і Церква.	100 »
Шевченко: Кобзар.	50 »

ЗНАТЬ.

Ці книжки можна набути у кожного Душпастиря, або замовляти у Місії, надсилаючи поштовим переказом вартість замовлених книжок та 20 франків на пересилку.

Шукають

Безрукий Андрій — Степана Кругляка.

Березний Петро — Степана Гнипу.

Биковець Олександра — Тіну Артемівну Матвієву, та П'чоловіка, Олександра Федоровича Єфременя.

Біндас Михайло — братів Антона й Миколу, сестру Марію Чернига і тещу, родом Чупровську.

Боберський Іван, проф., — Мирона Панчишина.

Бобик Афанасій — Петра Кондратовича ЧерноІваненка.

Богун Степан — Ярослава Ресмяжа.

Боденко Михайло — Миколу Розумійка.

Боднар Степан — Катерину Грензу, родом Пекар, і Антона й Михайла Гладчуків.

Божемський Павло — сина Богдана.

Буда Іляріон — Антоніну і Софію Вискуп, Анастасію Стасюк, Петра Буду, Івана Мойсея, і Василя Касперука.

Бурбела Володимир — батька Дмитра.

Вангух Лука — рідних і знайомих з Кривич, Перемишлянського пов.

Вовк Василь (у Канаді) — друзів і знайомих.

Волощук Яків (у Канаді) — брата Мирона.

Вонс Марія (в Америці) — Олега й Ігоря Вонсів.

Гаргай Іван — дядька Василя Гаргая.

Гембусь Теодор — сестру Анну Ханас.

Деркач Осип — Степана й Василя Спаса і Михайла Дякова.

Дзюбановський Теодор, д-р, — брата Івана Ярослава.

Дільний Еліаш — двоюрідного брата.

Довгун Василь — Василя Ласічку й Омеляна Кмітя.

Думаньчук Олекса — Адама Мельника.

Дяк Євстахій (в Аргентині) — жінку Катерину та її сестру Юстину, з Яворівщини.

Євдокимів Михайло — Анну, Бориса й Станислава Євдокимів.

Жовнір Семен — рідних, знайомих і товаришів по зброї.

Зубач Володимир — Пацушинського Андрія.

Іваницький Богдан — Степана Бурога.

Ільницький Нестор — брата Антона.

Ільчишин Іван — сестру Розалію.

Кабин Юрко — Анну Косович.

Канюк Михайло — рідних і знайомих.

Карпа Степан — Ореста Карпу.

Кімак Василь — Василя Лецина і Костя Хмеля.

Кіш Микола — сестру Марію Микулу.

Клішковський Семен і Галина — Пахома Залевського.

Коваленко Василь Яковлевич — Петра Микитовича Дюміна.

Коверко Володимир — батька Семена, сестру Ірину і дядька Андрія Коверка.

Кокотка Степан — дядька Володимира Лемішку і тітку Катерину Лемішку.

Кондратюк Володимир — Олександра Кондратюка, Остапа Крижанівського і Остапа й Василя Гаврилюків.

Костів Василь (в Аргентині) — рідних і знайомих з Гаврилівки, Надвірнянського пов.

Коцуба Марія (в Америці) — сестру Домну, з Буцнева.

Кочан Анастасія — родом Сімків (в Америці) — брата Іляріона Сімкова, учителя з Калуша.

Кравчук Василь — Василя Ковтуна.

Кривуша Іван — Білецького Митрофана, Сидора Луценка, Ємця Василя.

Кульчицький Євген — сестру й швагра Андрішину.

Курган Григорій — брата Павла.

Кухар Петро, син Миколи, — брата Петра Кухаря, сина Михайла.

Левус Микола — Стаха Когута.

Лех Григорій — Григорія Сивошипа.

Литвинчук Микола — сестер Ніну й Пелагію Роговську і тітку Галину Литвинчук.

Микіта Степан — сестер Пелагію Ігнат і Марію Фрайт, і Григорія Лозяка.

Миколенко Митрофан — брата Степана.

Мита Іван — рідних і друзів.

Митюк Павло — рідних і знайомих з Ковельщини, Криворіжчини і Запоріжжя.

Могильний Іван — дядька Осипа Блоха.

Моклович Іванна — Івана й Станислава Устіяновських, о. Ярослава Раковського, і Богдана Фіголя.

Наконечний Іван — Олега Дольницького й Андрія Пристацького.

Николаєвський Микола — сестру Лярису Смирнову, род. Николаєвську.

Ной Михайло — Василя Войтину й інших знайомих з Глинська, що живуть у Аргентині.

Павлишин Микола — Павла Яворського.

Павлів Володимир (в Америці) — Ксеню, Анну, Степана, Ілька й Михайла Павлових.

Пастушек Михайло (в Америці) — брата Микиту і сестру Марію, зам. Ковальчук.

Пастушенко Тарас — Андрія Пастушенка, Ярослава, Владка і Дмитра Кальбу.

Пельц Ольга (в Америці) — сестру Катерину Сімків, з Калуша, яка була в Ашефенбургу.

Перфецька Катерина — сестру Марину, з Литвинова.

Петрашек Осип — Осипа Незналя.

Писарева Юлія — Зінька й Тараса Писарів.

Пискір Марія (Канада) — Стасю Шафранську.

Поліщук Володимир — Івана Єлейду й Івана Іванова.

Поліщук Петро — Ксеню Поліщук.

Премяк Михайло — рідних Григорія й Марію Премяків, і Марію Пилипів.

Прокопцьо Теодор — Михайла Колодія.

Роговський Віктор — Ольгу Политюк, Софію Гулович, род. Козуб, Роговську Параскевію, Петра Гавлича.

Рудий Михайло — Ксеню Куцько.

Рудковський Володимир — братів Григорія й Богдана, Михайла Штепованого і Василя Держицького.

Свідерський Михайло — Петра й Анну Свідерських.

Серафим Степанія (родом Дидик) — Йосафата Дударя.

Сидір Катерина — Гриця Щєбіволка.

Сидоренко Іван — брата Олександра, Пилипа Бондаренка і Грицька Бережного.

Сірик Петро — Анатолія Бахарева.

Слинько Максим — Кирила Симоненка.

Сокіл Іван — дядька Івана Люберу і тітку Анастасію Качмарик, родом Анбіляшек, в Америці.

Старицька Марія — Семена Причуна.

Стасюк Михайло — сестру Софію Голубник, і односельчан з Кліцька і Якимчич.

Стасюк Пилип — Сенька Гуля і двоюрідного брата.

Стельмашук Василь — Івана Древенчука й односельчан з Гостова.

Степанів Іван — дядька Миколу Походжая.

Стецик Юлія (в Канаді) — Михайла Яворського з Передриміхів.

Сточанський Іван — брата Ярослава.

Татарчук Василь — Василя Сторожана.

Телятник Петро (в Аргентині) — брата Михайла.

Ткачук Павло — Марію Ткачук.

Тобчило Микола — Василя Тобчила.

Тропак Григорій — Марію Гузіль.

Трусь Павло — брата Івана й односельчан з Острівця.

Туркас Антін, син Михайла й Констанції, — своїх братів: Михайла, Степана, Миколу, Василя, Ілька, Івана, та сестер: Катерину Затварську і Марію Дубас.

Упіренко Марія — брата Андрія.

Фанок Федір — брата Василя і Анну Кузьмак.

Цар Степан — сестру Варвару, в Америці.

Шелюх Осип — Анастасію, Анну й Катерину Зельман.

Шкварок Михайло — Бучинського Івана.

Шуя Володимир — Теклю Батюк.

Якубів Гринько (в Аргентині) — доньок Софію і Теклю і сина Михайла.

Яланська Валентина, род. Склярова, — Петра й Олексія Фалендиш.

Ясельський Юліан — брата Михайла.

Яцків Микола — брата Івана Ваврова, з Трогобича.

Осіб, що знають про місце перебування потякуваних, просимо не пожаліти три франки на значок і повідомити нас на адресу:

Service Social Ukrainien, — 13, rue Taine, Paris (12)).

ЛИСТИ

У секретаріаті Української Служби Суспільної Опіки мають листи від своїх близьких і знайомих:

Андрейчин Данило,	Магнескуль Юлія,
Баран Катерина,	Маланчук С.,
Безобразова Маріка,	Маренін Степанія,
Білводський,	Мартиняк Василь,
Боечко Іван,	Мері Анастасія,
Бонівін Людовик,	Мороз Ольга,
Борецький В.,	Мурашук Богдан,
Бриняк Степан,	Нагаєвський Ізидор,
Бучинська Марія,	Нагірна Юлія,
Бучинський Микола,	Нескоромний Іван,
Бурдіо Володимир,	Несторів Василь,
Вербицька Анна,	Нечипор Марія,
Вергун Іван,	Охримович Василь,
Вітвіяк Ольга,	Олійник,
Гетманчук Козма,	Павтузка Осипа,
Гнип Петро,	Перн Олена,
Горчицька-Гетруд Катер.	Петришин Олена,
Гурко Михайло,	Пласло Розалія,
Депер Софія,	Полужин Іван,
Дзюбинський Петро,	Потенжний Михайло,
Дітчук Василь,	Ридош Іван,
Дмитренко Пилип,	Розакевич Станислав,
Домбровський Іван,	Роїк Осип,
Жилінський Войтіх,	Савка Петро,
Жук Анна,	Симоненко,
Катрюк В.,	Скибик Текля,
Кіт-Кочубей,	Скіцько Михайло,
Кльоновський М.,	Стисак Мирон,
Ковальський Микола,	Тарди Ева,
Когутяк-Гаврилюк Дарія,	Теребецька Анна,
Колодчин Маланка,	Топольський,
Коріньовська А. (Долят),	Тобчило Василь,
Король Петро,	Хома Анна,
Креховець Григорій,	Хомик Юлія,
Криван Степан,	Чайковський Карло,
Крушельницька Марія,	Чижевська Параскевія,
Курвела Петро,	Шевців Ксеня,
Лазорко Тома,	Шипетик Ілько,
Лапанішин,	Шуба Володимир.

Якщо вищезазначені особи не можуть відібрати листи, особисто, просимо подати нам свою точну адресу, долучити поштовий значок за три франки, і листи Вам вишлють поштою.

У цій справі звертатися, або писати, на адресу: Service Social Ukrainien, — 13, rue Taine, Paris (12).

Redacteur responsable : **Abbé J. Leskovycz.**

Directeur : **A. Savtchenko-Belsky.**

MENSUEL

АДРЕСА: 186, BOULEVARD SAINT GERMAIN, PARIS (6). ТЕЛЕФОН: LITtré 48-65.

Цим переможеш

За приписом і звичаями нашої Східної Церкви, 27 вересня, в свято Воздвиження Чесного і Животворчого Господнього Хреста, віддається прилюдний поклін хресному дереву, на якому збулося спасіння світу.

Цей глибокозмістовний наш обрядовий звичай має за мету влити, у виснажений щоденними життєвими змаганнями людський організм, цілющу силу. Ставлячи перед очі хрест, як знак відкуплення людського роду і свідоцтво безмежної Божої любови до людей, св. Церква хоче, щоб люди вичитували з тих розпростертих рамен хреста, немов з розгорнутої книги, цілу історію людського спасіння, аж до страшної жертви включно.

Зворушливими словами пісні, що лунає в цей день по всіх наших церквах: «Хресту Твоєму поклоняємось, Владико, і святее воскресення Твое славимо», віруючі християни складають у доземних поклонах, перед завітчанним у васильки хрестом, сердечну подяку розп'ятому Божому Синові за Його збавенну хресну жертву та висловлюють велике довіря до сили Його життєтворчого Хреста, яка допоможе їм перемогти всі важкі терпіння земного життя і зазнати щастя славного й переможного воскресення. І якщо колись хрестом, як тепер шибеницею, усі погорджували, як знаряддям ганебної кари злочинців, то від зхвилі, коли він став кривавим смертним ложем Богочоловіка, де Він задля людей зазнав більших мук, як усі людські муки взяті разом, і

Своєю смертю переміг зло та зламав трійливе жало гріху, — відтоді хрест став для християн символом перемоги в життєвих змаганнях та осолодою у важких фізичних і моральних стражданнях.

По похороні Ісуса Христа, з наказу жидівських провідників, Господній хрест, разом із хрестами двох розбійників, що були розп'яті разом з Ісусом Христом, закопали в землю на горі Голготі, щоб тим способом затерти всякі сліди страшної трагедії, яка відбулася у Велику П'ятницю. Згодом, визнавши науки розп'ятого Бога почали переслідувати, спочатку жиди, а опісля римський уряд; отож ніхто більше не займався тією дорогоцінною пам'яткою, обливою найсвятішою кров'ю Богочоловіка. Гнані людською злобою і переслідувані жорстокими муками, перші, нечисленні тоді ще, християни в Єрусалимі не мали змоги видобути святе хресне знамено з землі і віддавати йому прилюдну пошану. А згодом затерлося з пам'яті й місце, де його закопано.

Аж при кінці III століття побожна цариця св. Олена поставила собі за мету віднайти Господній Хрест. Важко було це здійснити, бо ніхто в Єрусалимі не знав точно місця, де саме хрест закопано, а єдиний чоловік, столітній дідуган, що дещо чув про це від своїх батьків і міг би своїми вказівками допомогти при розкопуванні, через ненависть до Христа, відмовився у тій справі щонебудь сказати. По довгих заходах, врешті приступи-

длі до праці. Під час розкопок, що відбувалися в привності тодішнього єрусалимського патріарха Макарія, натраплено на три хрести, між якими важко було розпізнати, котрий саме з них — хрест Спасителя. Але чудодійна сила uzдоровлення, що виходила з одного з тих трьох хрестів, вказала всім привним, котрий саме хрест є знаком людського спасення. Коли християни, які у великому натовпі приглядалися розкопкам, довідалися, що вже віднайдено хрест, вони почали товпитися наперед, щоб побачити його на власні очі. Тоді патріарх Макарій узяв хрест Спасителя в руки і підняв його вгору на всі чотири сторони світу, щоб показати його людям. А ті, на вид такої дорогоцінної пам'ятки, припадали лицем до землі і в набожному піднесенні вигукували: «Господи помилуй, Господи помилуй!».

І вдруге стояв Господній хрест на Голготі, але якщо вперше він був приводом для глузування й наруги разом із Тим, хто на ньому повис, то тепер, другим разом, при воздвиженні його, він став приводом для найвищої людської пошани.

Від того часу витворюється культ загально-го шанування Господнього хреста. У Єрусалимі побудували величний храм, де й зберігався відкопаний хрест. Але опісля, коли св. земля попала під панування невірних, а св. хресне знамено стало приводом торгу, то, з опаски перед зневаженням його, врешті вдалося перевезти цю дорогоцінність до Риму, звідки, по маленькій частинці, цю дорогу пам'ятку христових мук розділено по деяких церквах у цілому світі.

Знак св. хреста еднав перших християн у одну спільну велику християнську сім'ю. За допомогою цього знаку, зробленого, наприклад, палицею на піску, або пальцем на чолі, пізнавалися Христові визнавці цілого тодішнього світу. Це був знак, що розкривав людське серце, збуджував до взаємного довір'я, помочі, до братньої любови, а то й посвяти. Сила хреста помагала мільйонам мучеників іти безстрашно на смерть за св. Христову віру та зі співом на устах нести свій хрест мучеництва вслід за хрестом Божого Сина. Сила хреста гартувала святців і пустельників до важкої й завзятої боротьби зі своїм тілом та спокусами світу. Сила хреста робила морально пропащих людей святими. Гарна й принадна Марія Єгипетська, впродовж двадцяти років свого розпусного життя, пила гріховні солодощі цього світу. До такого життя вона так була звикла й така була з нього вдоволена, що нічого кращого для себе не бажала. Але от, одного разу, з вродженої цікавості, зайшла вона на свято Воздвиження до церкви, саме коли священик підносив увітчаний

св. Хрест Господній, а люди, падаючи навколідки, співали: «Хресту Твоєму поклоняємось, Владико...». Це все так глибоко дікнуло приспану гріхами душу Марії, збудило в її серці шляхетні, чисті почування, що вона, збагнувши своє дотогочасне жалюгідне життя, без вагання й опору далася піврати чудесній силі животворчого хреста, зірвала з грішним життям і пішла в пустелю, щоб там спокутувати свої гріхи. Сила хреста допомогла їй перемогти себе і зробила її святою.

Коли, 325 року, неоохрещений ще тоді, цар Константин Великий, син згаданої вище св. Олени, виступив із невеличким військом до бою з переважаючими силами свого противника Максентія, і, напередодні вирішного бою, молився до, невідомого йому ще тоді ближче, Володаря світу, просячи про перемогу. Тоді побачив на небі світляний знак хреста, а під ним напис у грецькій мові: «Тутю ніка» («Цим переможеш»). І справді, коли, на другий день, наказав прикрасити свій бойовий прапор таким самим хресним знаком, що його бачив на небі, здобув Константин над ворогом велику перемогу. Ця подія дала почин до переломових, а для християн дуже корисних, реформ і законів в імперії царя Константина Великого. Ті його закони не тільки поклали кінець переслідуванням християнства, але навіть проголосили християнську релігію панівною у державі, замість поганської.

Так ото хресне знамено, полите св. кров'ю Божого Сина, а згодом кров'ю мільйонів мучеників, здвигнулось помалу, але могутньо, з кам'янистого узбіччя Голготської гори, запанувало переможно над Атенським Ареопагом і Римським Капітолом, а опісля й над цілим світом. Це непоборна сила св. хреста береже Христову Церкву перед остаточною загладою від нищівних ворожих ударів.

І в теперішніх переважних і вирішних подіях у світі Господній хрест має також дуже велике значення. Тінь хреста з його терпіннями лягла над численними державами й народами. Особливо болюче відчуває, з волі Творця, той хресний важкий тягар, наш український нарід. Бачить він ще хресне знамено постійно на горизонті свого буття, але пам'ятає, що колись на Голготі це знамено, криваве, страшне, серед темряви, землетрусу й гуркоту громів, заповідало світанок нового життя для цілого людства.

Невідомо, як довго треба ще чекати воскресення правди, але вже всі бачимо добре, як яскраво блищать над цим, облитим кров'ю, важким хрестом наших часів, могутні, повні надії і життєдайної сили слова:

«Тільки цим переможете!».

о. Іван Яцків.

Хрест -- наш прапор

ДУХОВНА НАУКА НА ПРАЗНИК ВОЗДВИЖЕННЯ ЧЕСНОГО ХРЕСТА

По всій Україні, де тільки лунає українське слово і куди доходить гомін дзвонів наших церков, усюди там у день Воздвиження Чесного Хреста — величне свято. Хмари народу облягають сповідальниці, тиснуться натще кругом тетрапода, щоб віддати поклін уквітчаному св. Хрестові. Бо ж у цей день — свято на славу цього Хреста з Голготи, на якому завершилася найбільша подія в історії світа.

Поганин, побачивши це все, що діється сьогодні по наших церквах, напевно спитав би: «Чим же, власно, є цей кусок дерева для цих людей, що вони віддають йому аж таку честь?». І ніхто не здивувався б такому питанню поганина, бо звідки ж йому це знати.

Але, на жаль, є багато самих таки християн, які не можуть відповісти на це питання. Багато християн не здає собі справи з того, що криє в собі Хрест, чим він для них же самих є, а, не знаючи цього, його легковажать, або, взагалі, відвертаються від нього, шукаючи нових ціннощів.

Чим же є св. Хрест для людства?

Коли кинемо оком назад на всесвітню історію, побачимо безліч прапорів. Одні з них лопотять довше, інші коротше. Ці прапори, це репрезентанти різних народів, різних армій, різних товариств та різних ідеологій. Разом зі своїми державами, арміями і ідеологіями, пішли вони кінець-кінцем усі до музеїв. Та тільки один-однісінький прапор стоїть спокоєнвіку понад ними усіма, високо й непохитно, як вічний закон; це — прапор, що зветься Хрест. Жоден із вищезгаданих прапорів ніколи не піднісся до тих висот, на яких застромлено святий Хрест. Так як усі прапори, що безповоротно минули, собою щось символізували, були виразником якихсь ціннощів, що ними якийсь час певні з'єднання людей захоплювалися і для них нераз і голови клали, так і цей дивний знак — Хрест — є символом ціннощів, але вічних, незмінних і наймогутніших.

Що ж символізує цей прапор?

У вузьких рамках цієї науки годі зібрати усе, що криє в собі цей дивний знак. Але постараюся навести тут, бодай, найзначніші його символи.

1. Хрест — це символ віри

Віра це та дивна потуга людського духа, що дає людині силу прямувати крізь нетрі життя до визначеної мети.

В Євангелії св. Марка (XI, 22, 23) записані слова Ісуса Христа: «Майте Божу віру. Направду кажу вам: що хто скаже цій горі: рушся і кинься в море, і не засумнівається в своєму серці, але буде мати віру, що станеться по його слову, то буде йому, що тільки скаже»...

У людини є вроджене бажання, що його жодна сила не в силі згасити; це бажання відповісти на найважливіші питання, які є сенсом цілого життя. Ці питання такі: Звідки чоловік взявся на світі? Пощо він живе? Що буде з ним по смерті? Відколи існує людство, відтоді ломлять собі голови найсвітліші людські уми над розв'язкою цих питань. Скільки видруковано книг, скільки відбуто викладів, зборів, нарад і т. ін., — не зчислити цього всього. Але ніхто з мудреців цього світу не дав на це відповіді.

Ми також спрагнені розв'язки цих питань. Кожен з нас бачить, що кругом них крутяться усі партії, життєві системи, і кожна з них тягне до себе, мовляв: «Я наймудріша, аж я скажу тобі правду». Багато є таких, що захоплюються цими науками. Під прерізними прапорами самі йшли і інших провадили. Високо над усіма прапорами стояв могутній прапор Хрест і німо дивився та спокійно чекав. Шойно коли ці нещасні наблизилися до великої правди, а ця правда це — смерть, шойно тоді скеровували свій погляд на вічний прапор, який якийсь добра рука повісила над ложем, і в цій страшній, непевній хвилі сквапно пригортали до грудей цей вічний прапор — Хрест, — та під його знаменем відходили у вічність.

Ці важкі питання розв'язав Божий Син. Ми не потребуємо інших прапорів, бо Мати наша, св. Церква, вже змалку, через св. Тайну Хрещення, вручила нам прапор св. Хреста у руки, щоб легше нам було пройти шлях нелегкого життя. Щасливий, хто йде під цим прапором. Це єдиний певний шлях. Бо життя — щення, вручила нам прапор св. Хреста у руці ціла мережа різних стежок, крізь небезпеки, бурі, мороз і сльози. Скільки разів кожному з нас доводилось блудити, і що було б,

якби у цій темнійгуші житейських стежок не світив нам цей могутній прапор.

2. Хрест — це символ надії

Життя наше — це як плавба по бурхливому морі. Як лушпинкою горішка, кидають нам житейські хвилі. І шойно тоді, коли, здається, що ось-ось тонеш, кидаєш оком на єдину надію, якою є Хрест, що високо і мов на твердій скелі стоїть, і чуєш слова Того, що за тебе на ньому помер: «Я є дорога, правда і життя».

Щасливий той, хто не спустив з очей цієї скелі. Тільки той може регулювати свій життєвий шлях. Інакше він блудить, блудить, аж затоне у безвістях житейських хвиль.

Життя людини — це не життя тварини. У людини, так як є непереборне бажання пізнати правду, так само є ще друге, неменш жагуче бажання: здобути щастя. Для того щастя чоловік усе робить: працює, трудиться, збирає майно, тощо. А втім, коли йому здається, що вже осягнув тут, на землі, вершину своїх мрій, приходять удари долі: тому вмирає дружина, другому — батько, а іншому — погоріло все майно, що для нього так тяжко трудився. Чи маємо попадати у розпуку? Ніколи! Бо немає щастя на світі. Це все, що тут, на цьому світі, здобудеш, це — проминаюче, це — тільки омана щастя. І життя людське теж, як каже св. Письмо: «Людина, мов та квітка польова, так само відвітє».

Чи попадати у розпуку? Цього не зробить ніколи той, хто йде під прапором Христа, яким є св. Хрест. У гіркій дійсності цього проминаючого життя, Хрест — єдиний наш рятунок. О, так! Христос помер на хресті за правду і приніс воскресення. Показав нам вічність, а в ній і вічне щастя, якого так дуже прагнемо.

3. Хрест — це символ любови

Чи ти не чуєш голосу, що йде з Хреста. «Бог так полюбив світ, що жертвував Єдинородного Свого Сина за нього».

Чи ж і не за нас? — Так! Але Бог вимагає, щоб ця любов перейшла в нашу істоту, і щоб кожний наш почин був осяяний не чим іншим, а якраз цією любов'ю. Але це слово: «любов» так дуже всіма оспіване, так дуже популярне і так дуже і часто у людських поняттях звихнене, а то й сплюгавлене.

Постав собі питання: чи ти любиш Бога? Чи тільки себе? Чи ти взагалі нікого й нічого не любиш? Якщо я когось люблю, то стараюсь виконати його волю. Воля Бога сказана у Його заповідях. Чи ти їх виконуєш? Чи тільки дуриш світ і себе? Чи ти, не виконуючи Божої волі, вважаєш, що перейдеш світ облудою?

Яка ж має бути ця любов, питаєш. Як не

оспівано її і як не описано, але ніхто не змалював її так, як св. Апостол Павло у I листі до Коринтян: у 13-му розділі є його прекрасний гимн тієї любови. Ось, що він каже про любов:

«Коли б я по-ангельськи говорив, а не мав любови, то був би я тільки брєнячою міддю або гудячим тарабаном»,

«І коли б я мав дар пророцтва, і знав усі тайни і науки і всю віру, таку, що переносив би гори, а не мав любови, то я нічим не був би,

«І коли б я все своє майно роздав бідним, а не мав би любови, то нічого мені не може.

«Любов довготерпелива, любов милосердна, вона не задростить, не пишається, не гордує, не осоромлює, не шукає собі користи, вона не гнівається, вона не є злобна, вона не тішиться з кривди, а радіє правдою. Вона все покриває, всьому вірить і на все надіється, і все терпить. Вона ніколи не кінчається».

До такої любови кличе нас св. Хрест, бо з такої любови помер на ньому за нас Христос.

Застановися тепер сам зі собою: яка є ця твоя любов, що про неї, може, й любиш часто балакати?

Яка є твоя любов до Бога? Пригадай собі три перші Божі заповіді, бо додержання саме їх є виявом любови до Бога. Чи маєш віру в Нього, чи, може, шукаєш інших божків? Чи шануєш Його святе ім'я, чи вмієш стати в обороні Цього імени? Чи не жалуєш раз у тижні хвилини часу на розмову зі своїм Богом у церкві?

Яка є твоя любов ближнього? Пригадай собі решту Божих заповідей і відповідж собі сам. Я тобі поможу: Які є твої родинні відносини, тобто відносини до родичів, до дружини, до чоловіка, до дітей? Чи живеш з ними по правді, чи ціле твоє життя це — одна велика облуда?

А далі: яка твоя любов до рідного народу? Чи ти, у хвилях його недолі, не відрікався його, чи умів пошанувати добро твого народу? Чи ти не шириш через свою амбіцію роздору серед свого народу; чи умієш підпорядкувати свої справи справам народу? Кличе наш геній Шевченко: «Свою Україну любіть, любіть її у время люте, за неї Господа моліть»; або знову на іншим місці: «Любітьсь, братія моя». Скажи собі глибоко у своїм серці: чи не шириш ти інтриг у своїй громаді, чи не доносиш ворогові твого народу на твого брата, чи не радуєшся з нещастя твого брата, чи не використовуєш свого народу?

4. Хрест — це символ справедливости

Цей дивний прапор — св. Хрест — не тільки світить нам світлом віри, надії й любови.

Він з висот контролює наше життя, наші вчинки, ба навіть наші думки. Хоч ти не хочеш його бачити, тікаєш від нього, то він тебе бачить, стаєш проти нього, то він довго мовчить. Він терпеливий. Він знає твою слабу волю і чекає, щоб ти встав. Він довго й лагідно глядить і чекає.

Якщо, однак, твої провини множаться невинно, то — горе тобі!

«Тяжко впасти в руки Бога живого».

Тоді несподівано падає цей хрест на тебе цілою своєю величиною і придавлює не тільки тебе, але й через тебе: твоє оточення, а то й цілий твій нарід.

Часто-густо ти й не сподіваєшся: спадає на тебе нещастя, одно, друге, третє. Ти не знаєш, за що. Може, й справді ти не провинив. Але оглянись тоді кругом себе. Знайдеш, напевно, причину.

Від ряду літ спочив на раменах нашого народу важкий хрест. Чуємо цей тягар аж надто добре. І часто чуємо питання: «Що ж ми зробили такого, що так тяжко нас Бог карає?».

І тут падає важке слово: **С п р а в е д л и в і с т ь**.

Ти й другий хтось, може, нічого не завинив, або мало; але скажи: чи цілі шари нашої суспільності **ф а к т и ч н о** не відпали від Христа? Ховалися літами під інші прапори. І хоча ці прапори вже зникли, як імла, або зникають, то ці зрадники Христові ще далі не бачать, що залишився тільки один прапор. Кажу: цілі шари. Бо погляньте хоч би по своїй громаді: чи не знайдете таких, що з Христом не хочуть мати нічого спільного? Чи не знаєте прізвищ, що взагалі не ходять до церкви, не говорім вже про св. Сповідь або св. Причастя.

За них терпимо ми всі. За них терпить цілий нарід.

За всі блюзнірства, за прокльони, за згіршення, за розпусту і наложництво, за крадежі і пияцтво, за гордість і зависть; за зраду рідного брата і за всяку підлоту: — згоріли наші квітучі села й багаті міста, чорна плодюча українська земля.

Так, як за людські гріхи терпів Христос аж до Голготи, так і ми йдемо тепер хресною дорогою.

Але, водночас, цей Хрест Справедливості є загровою надії. Бо по Голготі прийшло Воскресіння; так теж, по нашій Голготі, воно мусять прийти. Однак, усі мусять раніш воскреснути у своїх душах.

Дорогі брати й сестри!

У цей великий празник Воздвиження Чесного Хреста схилім усі перед ним голови. Признаймо усі без винятку Його своїм прапором. Мусять теж схилити перед ним свої голови всякого роду байдужники, що, як колись горді ангели, піднесли бунт проти Бога і стягнули на себе і цілий людський рід Божий гнів.

Коли зберемося усі під прапором Хреста і з Ним заживемо, тоді воскреснемо внутрішньо, а через хресний похід, яким тепер ідемо, засталиться наша любов до Бога, до нашої віри і Церкви, а через них до народу, до України.

Схиливши голови перед прапором, св. Хрестом, славім святе Воскресіння Христове, єдину надію і єдиний завдаток нашого воскресіння, як це співається у пісні:

Хресту Твоєму поклоняємось, Владико,
І святе Воскресіння Твоє хвалимо.

р. проф. Северин Сапрун.

ЗАМІСТЬ ВІНКА НА МОГИЛУ

ЗБЛИЖАЄТЬСЯ місяць листопад, — друга річниця смерті бл. пам. Митрополита Андрея Шептицького. Щоб відтворити у пам'яті вірних цю світлу Постать і Його заслуги в житті нашої Церкви і українського народу, а також щоб дати нагоду в особливий спосіб зложити поклін духові великого Владики-Місіонера, Ординаріят Української Греко-Католицької Місії в Парижі постановив проголосити місяць листопад місяцем «Християнської місійної акції».

З цієї нагоди вийде друком маленька брошурка, присвячена пам'яті покійного Пастиря Української Церкви, довголітнього Мойсея й першого місіонера українського народу.

Ординаріят Місії звертається з проханням до всіх українців у Франції і Західній Європі, щоб вони, замість вінка вдячності на домовину Владики-Мученика і незломного Борця за крашу долю цілої нашої Церкви і українського народу, в другу річницю Його смерті, набули цю книжечку, як цеглинку, і своїм щедрим латком на потреби місійного видавництва, причинилися до розбудови нашого релігійного і культурного життя на скитальщині, у краях Західньої Європи.

Париж, 29 серпня 1946 р.

Ординаріят.

Корінь зла

ВАСИЛЬ ДУДИНЮК, багатий мешканець одного галицького містечка, мав неабиякий сприт видавати заміж свої дочки. Його доволі велике майно приманювало молодих людей. Неодин уважав це за дуже велике щастя стати зятем у того заможного міщанина. Але в дійсності Дудинюк їх обдурював; перед весіллям обіцяв зятеві, як то кажуть, золоті гори, а по весіллі затирав із радости руки та хвалився, що — мовляв — «дочку видав, зять її сам і вбрав, і весілля справив, а хата й вся господарка моя».

Цю штуку повторяв він от уже третій раз. Сподівався, що все піде йому гладко та спритно, як і минулими разами.

Але нещастя хотіло, що колись, іще за молодих літ, він (не знати докладно, з якої причини) записав усю господарку на свою жінку Вероніку. Обоє Дудинюки жили собі мирно та згідливо. Вероніку мало це обходило, до кого майно властиво належить; Дудинюк опісля й сам цілковито забув, що властитель господарки не він, а його жінка.

Третій зять, довідавшись, як то Дудинюк хитро пошив у дурні двох перших, домагався конче, щоб йому перед шлюбом записати обіцяну пайку майна.

— Почекай, — відповів хитрий тесть, — ще маеш час, адже не горить, та й світ іще не кінчається! — І навіть чути не хотів про якийсь запис перед шлюбом. Приходило вже до того, що намічене подружжя мало розбитися. Два дні перед вінчанням молодий рішуче заявив, що відступає від свого заміру. Бідна дочка та й мати в плач: просять старого, благають, переконують, щоб ізмилювався та й не доводив до публичного скандалу:

— Бійся Бога, старий! Що робиш?! Та ж запиши вже раз ту обіцяну пайку, нехай бідна дитина не плаче й не сохне з журби!.

Однак, на всі ті просьби-благання Дудинюк оставався глухий. Невідкличне його слово було: «Ні, не запишу, — ще маю час».

Безрадна мати й дочка пішли разом зі зятем просити ради в адвоката. Розповіли всю справу геть чисто, і адвокат порадив.

Оставивши своїх клієнтів у канцелярії, він пішов поглянути в ґрунтові книги. Небавом вернувся звітлія, і, на превелике здивування Вероніки, та на ще більшу втіху молодих, заявив, що правдива властителька господарства є сама Вероніка, і тому може робити зі своїм майном, що сама хоче. Вероніці того тільки треба було. Не довго думавши, вона хутко пішла до нотаря, й, без відома свого чоловіка, записала все майно будучому зятеві.

Після того молоді небавом і повінчалися.

Старий Дудинюк, думаючи, що все пішло так, як він собі плянував, затирав руки з утіхи, тріюмфував. Здавалося йому, що в цілому світі нема такого другого мудреця й Соломона, як він.

Але, десь так третього дня по весіллі, наче грім із ясного неба, вразила його зовсім певна відомість, що власником усього майна є ніхто інший, а молодий його зять, та що він, старий Дудинюк, тепер тільки на ласкавому хлібі у свого зятя. Зовсім не тяжко уявити собі, що діялось тоді в гордій дудинюковій душі. І гнів, і лють стинали кров у його жилах. Зранена гордість, болюче упокорення перед сусідами домагались жорстокої пімсти. Так: пімсти! За всяку ціну — невмолима, безсердечна пімста, нехай це буде навіть його рідна дитина..

І розпочалися довгі процеси. Один за одним, без кінця, без міри. В суді розправа за розправою, а в хаті вічна сварня, гризня, прокльони, аж земля стогнала. В тій самій родині, між дітьми тих самих родичів, запанувала пекельна ворожнеча. З одного боку стояв Дудинюк із двома старшими дочками та їх чоловіками, з другого — мати з наймолодшою дочкою та зятем. Всякі доноси, клепаки, обчорнення та найогидніші підозріння, — все було добре для них, щоб собі якнайбільш докучити взаємно. Дійшло до того, що старші дочки свідчили на свою рідну маму в суді, оскаржуючи її в найбільш огидних взаєминах із зятем.

Дудинюки втратили честь та всяку пошану між знайомими. Думаючи вічно про свої процеси, вони щораз більш занедбували всяку корисну працю. Весь колишній дорібок пішов на адвокатів. Мало-помалу й нужда зачала закрататися до хати Дудинюків. Та це вже не могло їх опам'ятати. Процес тягнувся вже два роки з однаковою зажерливістю.

І, хоч як не щастило старому Дудинюкові в процесі з зятем, то проте жадоба пімсти не переставала в його серці рости.

Якийсь час носився він із рушницею, думаючи в догідний мент застрілити нелюбого зятя. Коли це йому не вдалося, задумав намовити служницю, щоб домішала до їди якої смертельної чемериці й подала зятеві. Коли ж сумлінна дівчина ніяк не хотіла пристати на таке душогубство, він рішився на ось який диявольський плян: обіляти всю хату бензиною та й пустити з димом. «Хай згорить і жінка, і діти, і внуки; хай зотліє, і в попіл розсиплеться все! Нє буде мені, але ж не буде й йому.. нікому не буде!..», — говорив, мов ошалілий, Дудинюк, виявляючи свій божевіль-

ний плян наймолодшій своїй дочці, що була ще незамужня.

— Тату! Тату, схаменіться! Гріх на віки вічні будете мати за нас! Власною рукою хочете погубити нас усіх?! — завершала на все горло перелякана дівчина, і тільки з тяжкою бідою вдалося їй здержати несамовитого батька перед самим виконанням одчайдушного пляну.

— Порадьте, отче духовний: що мені робити тепер? — спитав раз Дудинюк знайомого священника, розповівши перед тим всю свою біду.

— Ану, ширі признайтесь, Дудинюку, — відповів священник, — чи ви молитесь часом?

І, не чекаючи, поки той відповість, поставив йому відразу друге питання:

— А ходите ви до Сповіді, до святого Причастя?

— Отче, прикро мені признаватися: вже двадцять і три роки проминули, як я сповідався. Від шлюбної сповіді занедбався, і так от аж по сьогоднішній день.

— Ну, але скажіть, чи принаймні до цер-

кви ходите, бодай десь-неколись?

Спустивши очі додолу, Дудинюк, що в ту хвилину був увесь почервонів з превеликого сорому, відповів сумно:

— Ні, отче духовний, я й у церкві вже кілька років не був.

— Ну, то бачите, — сказав священник, — ви вже самі відкрили корінь усього вашого лиха. Що ж тут більш говорити? Хіба ж ви самі не знаєте, де вам ліку на все те нещастя ваше шукати?

Дудинюк добре зрозумів ту розмову з священником.

Наступного дня, рано-пораненьку, наш Дудинюк кудись вийшов (ніхто навіть не міг догадатись куди), і вернувся додому аж пізно ввечері. Прийшов до хати, замкнувся в своїй кімнаті, впав навколішки перед образом Розп'ятого й молився... довго, надзвичайно довго молився.

Що властиво сталося з Дудинюком того загадкового дня, ніхто з домашніх про те нічого не знав. Тільки всім дивно було, що він вирікся своєї ворожнечі, ширі всім простив, покинув процесуватися, та з зятем поєднався. З тієї хвилини в родині настала згода.

Добрий пастир

В ЖИТТІ преосвященного Моллія, єпископа міста Дінь, у Франції, записано одну доволі забавну пригоду. Ото одного разу, в неділю, відправивши вранці тиху Службу Божу, єпископ вибрався пішки ген аж за місто, щоб там, на самоті, серед зелених нив та квітчастих левад, зачерпнути в груди свіжого повітря, а при тім спокійно обдумати неодну важну справу. По дорозі стрінув він малого хлопчину, що пас вівці. Ставши з пастушком на розмову, єпископ хутко довідався, що хлопець на Службу Божу не піде, бо мусить пильнувати овець.

— Сину, — ласкаво промовив ревний влади́ка, — йди мерщій на Службу Божу, ще не запізно, а я за тебе постою тут коло овець та припильную їх.

Хлопчина трохи вагався, не знаючи, що властиво має робити, але накінець пристав на ту незвичайну пропозицію. Передав свою чабанську палицю влади́ці, та й побіг до церкви.

Коли ж властитель овець побачив, що його малий пастух у церкві, то аж за голову схопився. Прискочивши до хлопчини, він брутально зловив його за плече, та силоміць витягнув надвір.

— Ах ти, ірдове насіння! Як ти смів оставити вівці серед поля без ніякої опіки?! — скрикнув він люто до хлопчини.

— Вівцям нічого злого не станеться, — відповів пастушок, — там коло них є один священник: він казав, що буде їх пильнувати.

— Що? Що?.. Що ти кажеш?.. Священник?! — став кричати подражнений господар. — Священник!?. Господи! Та це ж зовсім певно злодюга якийсь удав з себе священника, щоб мої вівці покрасти...

І, негайно взявши з собою кількох сусідів, він щодуху побіг на поле ловити підступного злодія.

Яке ж одначе було їх здивування, коли в полі, замість злодія, застали вони коло овець свого власного єпископа! Ревний архипастир використав ту добру нагоду, й сказав їм коротку, але дуже переконливу й практичну проповідь про недільний обов'язок слухати Служби Божої. Можемо бути певні, що тієї проповіді, висказаної до них серед дивних обставин, ті добрі люди вже до самої смерті не забули.

ВІЧНИЙ ЦАР

ДУХОВНА НАУКА
НА ОСТАННЮ НЕДІЛЮ МІСЯЦЯ ЖОВТНЯ

ЛЮДСТВО тепер знову переживає часи, повні всяких несподіванок; обличчя землі змінилося не до пізнання. Страшний воєнний вихор перелетів понад світом, людська кров рясним дощем зволожила землю. Приборкано «непереможні» горді народи, попадали могутні держави, повалилося знову кілька царських тронів.

Наслідки голосування в Італії, в Болгарії, непевний стан також у Румунії вказують ясно, яка марна й непостійна людська могутність, який блідий і проминуший блиск царської величі володарів землі. Сьогодні — «Королівська Величність», а завтра — вигнанець без жодного голосу й значіння.

А понад все це, земське, змінне й проминуше лунають вже дві тисячі літ по усіх усядах земної кулі могутні і незмінні слова похвального гимну: «Благословенно царство Отця, і Сина, і Святого Духа, тепер і завжди, і на віки вічні. Амінь».

І саме остання неділя місяця жовтня присвячена празникові Христа-Царя. Свята Церква каже нам віддати поклін Христові-Спасителеві, як Цареві всесвіту. Тож у цьому дні ми повинні глибоко усвідомити собі істину: це Він, — колись убогий законовчитель, званий звичайно «сином теслі з Назарету», — Який так убого жив, що «не мав де голови прихилити»; це Він, що, мов покірне ягня, віддався без слова протесту на зневагу й наругу, на найбільше несправедливий суд, а вкінці на найганебнішу смерть на хресті; це Він — наш правдивий Цар. Його царство триває вже тисячі літ, охопило цілий світ, і, як висловлюємо в Символі віри, що й на майбутнє «царюванню Його не буде кінця».

Щоправда, Він не мав царської корони, але зате Його найсвятішу голову людські гріхи укоронували терновим вінком, прикрашеним безцінними рубінами із краплин застиглої Його св. Крови. У руки, замість царського берла, посіпаки подали Йому, як символ зневаги, звичайну палицю, а на Його пошмаговані нагаями плечі, замість царської пурпури, наділи старий червоний вояцький плащ...

Але чи ці вигадки диявольської злоби зможуться по всьому світу. І підлягають йому всі:

ли справді принизити велич царської гідності Христа? Ні! Якраз навпаки: вони розбуджують ще більшу пошану і вдячність до доброго Царя, що за свій нарід пішов на зневагу, до Царя, що за свій нарід зазнав страшних мук. Навіть урядовий представник влади, намісник римського цісаря Пилат, у хвилі найбільшого приниження Христа, признає Йому царську гідність, бо звертається до оскаженої юрби, що домагалася розп'яти Ісуса, зі словами: «Це ваш Цар!». — «Царя вашого маю розп'яти?». А пізніше, не зважаючи на сильний протест жидівської старшини, Пилат наказав прибити над головою розп'ятого вже на хресті Спасителя таблицю із написом: «Ісус Назарянин, Цар Юдейський».

Все те було зовнішнім, так би мовити, урядовим доказом, що цей Розп'ятий на Голготі між двома розбійниками, це правдивий Цар, що прийшов на землю заснувати своє царство миру й любови. І скільки то від того часу вже розпалося сильних царств цього світу, а з їх пишних, колись осяяних блиском багатств, столиць і сліду не лишилося. Могутні володарі, яких ще за життя вважали пів-богами, давно зникли разом зі своїми державницькими творчими задумами, полишивши лише по собі добро, чи лиху, а то й прокляту славу. Бо чим же, в порівнянні до віків, є ті ідеї, що для них жили і за них боролися «безсмертні» візантійські і римські імператори, або вкриті славою «непереможних» великі вожді світу, як Александер Великий, Цезар, Джінгіс-хан, Наполеон та інші, які для заспокоєння своєї жадоби панування гнали сотні тисяч людей на смерть? Чого тривкого й благородного досягли ті жорстокі, розпусні самодержці, або в останніх часах дуже модні, запекло амбітні «вожді й провідники», що ціною людської крові, за допомогою насилля й деспотизму, старалися затримати в своїх руках владу й панування? Більшости їх вже нема, а їх гроби, що криють в собі й їх «великі» ідеї, покриваються мохом забуття. Лишилося лише одно, незнищиме тисячолітнє царство Христа Царя, яке, не зважаючи на найзавзятіші ворожі затії і переслідування, змогло не тільки встоятися, ба й вийти переможним і щораз то більше розширюва-

багаті і вбогі, вчені й неписьменні, могутні цього світу і бідні знедолені вигнанці, короновані голови й звичайні пастухи та чорнороби; всі, чи хочуть вони, чи не хочуть, рано, чи пізно пізнають непереможну силу Христового царства і велич Христа-Царя, що в своїх руках тримає долю цілого світу. Під те своє царство миру й любови, Христос Цар поклав тверді підвалини, а нам наказав Його діло провадити далі: «Найперше шукайте Божого царства, а все інше додасться вам» (Лука, XII, 31).

І коли б усі люди послухалися того Христового заклику, та в обсязі свого діяння і відповідно до своїх сил і впливів, на правду дбали б про Боже царство, признавали б Христа своїм Володарем, виконували б Його святу волю і радилися б Його у всяких життєвих питаннях, то не одну справу, що стоїть часто, так би мовити, на «мертвій точці», розв'язували б без воєн. Не проллялося б стільки крові й сліз, не згинувало б марно стільки людей, не лишилося б так багато вдів і сиріт, не панували б насильство, кривда, ненависть і гніт; не будували б концентраційних таборів і тюрем, а здобутки культури, науки, мистецтва і ціла людська праця не перемінювалася б у руїну.

II.

Христос, наш Цар, не є деспот, тож не насильство і примус панує у Його царстві. Він має покірне, лагідне, любляче серце, — замість царського титулу уживає часто назви: «добрий пастир» (Іван, X, 11), який дуже любить своє стадо, шукає загублені овечки, милосердиться над тими, що зблудили, прощає тим, що від Нього були відпали. Від своїх підданих не вимагає Христос багато; хоче лише, щоб за Його любов, за Його терпіння й муки, за Його зневагу і ганебну смерть вони платили Йому любов'ю. Тимто й дасться пояснити те явище, що від часу перших переслідувань християнства, аж до найновіших часів, так багато мучеників із нечуванним доти фанатизмом, добровільно пішло на смерть, щоб боронити справи свого Царя-Христа; погинули, щоб на їх крові зродився новий посів Христових лицарів. Скільки то невідомих, безіменних героїв Христового царства віддали своє життя, або пішли на далеке вигнання, бо не хотіли зрадити Христа і поклонитися сатані.

Мільйони віруючих християн щоденно прославляють свого Царя гарячими словами молитви: «Прийдімо й поклонімося Христу Цареві, нашому Богу!». Чи ж не слава це, перед якою блідне всяка почесть, пошана і вимушена жертва для земних володарів? Той убогий Ісус Назорей, що завойовував світ не зброєю і полками війська, не насильним загарбуванням, а любов'ю і милосердям, діючи через 12

простих рибалок. Він сяє більшою авреолею царської величі, ніж наймогутніші володарі цього світу, які були лише насильними панами людського тіла, але не їх спромога була заволодіти духом і серцем людини. Яка велика різниця між вигуками, що йшли з глибин серця соток тисяч християн серед смертних конань мучеництва, коли в найвищому захваті любови й відданости, з усміхом щастя на устах, вигукували останні слова: «Нехай живе Христос, наш Цар!», з тим вимушеним, повним ненависти, до кровожадного тирана приписаним окликом гнаних на смерть римських глядіаторів: «Аве Цезар, морітурі те салютант!» (Слава тобі, царю; призначені на смерть вітають тебе!).

Цісар Юліан, прозваний через відступство від Христової віри Апостатом (відступником), конаючи, глянув випадково на хрест. І от одної передсмертної хвили вистачило цілком, щоб він зрозумів і відчув свою безсилість та нікчемність слабкої земної людини. В порівнянні з розп'ятим Христом, що Його він був вирікся за життя, побачив себе таким мізерним, а Його царська корона, в порівнянні з терновим вінцем Спасителя, видалася йому чимсь таким незначним, що він у безсилій злості вигукнув: «Ти переміг мене, Галилеянин!».

Тепер переживаємо часи, коли нашого Царя-Христа судять, хочуть Його усунути із суспільного, товариського і родинного життя, вирвати з людських сердець, з диявольським завзяттям бажують захитати підвалинами Його царства і підірвати авторитет Його царської гідности, бо Він із своєю наукою і законами взаємної любови і прощення, багатьом не вигідний, як колись не був вигідний ізраїльським первосвященикам і князям народу. А як ми, члени Його царства і вірні піддані, чи будемо на це все байдуже дивитися? Бо ж це від нас залежить, чи ми зрадімо Христа, як Юда, і, станувши разом з юрбою, будемо гукати: «Розпни, розпни Його!». (Лука, XXIII, 21), чи з глибокою вірою, у великому розкаянні, як той розп'ятий розбійник, благодіємо Христа: «Царю наш, згадай тепер про нас грішних, знедолених, у царстві Своему».

Як вірні громадяни найсправедливішого і вічного царства Христа, віддаймо Йому на usługi всі наші бажання, нашу волю, наші сили, наш розум і знання, нашу працю і ціле життя, та в покорі й непохитній вірності просімо Царя-Христа:

«Царюй між нами, Князю мира,
По наших селах і містах,
Пануй в державах і родинах,
Та прав у серцях і умах».

(Церковна пісня).

о. Іван Яцків.

Маленький герой великої віри

ДІЯЛОСЯ це в часі кривавих переслідувань християн в Японії, за панування короля Канзіого. Той жорстокий король наказував припроваджувати до себе кожного християнина, перед статуєю божка казав він йому вирікатися правдивої віри. Хто не хотів відректися Христа, того чекали страшні тортури й смерть. Погани не щадили навіть дітей.

Поміж тими малими мучениками опинився семилітній хлопчик, на ім'я Людвик. Не мав він вже ані батька, ані матері, а був вихований у свого стрийка й тітки, що не мали своїх дітей, і малого Людвика взяли за свою дитину.

Стрийко й тітка були християни. Король довідався про те й наказав припровадити перед себе цілу ту родину.

Насамперед, станув перед королем стрийко Людвика. На наказ короля, щоб він вирікся Христа й поклонився божкові, відповів відважно, що того ніколи не зробить. Король розгнівався і наказав убити стрийка. То діялося 8 грудня 1692 р.

На другий день кати привели тітку, що звалася Магдалина, і з нею малого Людвика. Їх чекала доля, подібна до стрийка.

Магдалина, прибрана мати Людвика, сказала до нього:

— Дорога дитино, приготуйся! Ідемо до

неба, щоб там стрінутися з нашим батьком, що вчора туди пішов. Коли прив'яжуть тебе до хреста, не забувай кликати раз-по-раз: «Ісусе, Маріє!».

Хлопчик відповів:

— Не забуду, дорога мамо!

Відважна жінка заплакала, і на прощання ніжно поцілувала Людвика. Кати завели її на муки. Рівночасно взяли також малого Людвика. Прив'язали жінку до хреста, а відтак Людвика.

Один з катів спитав хлопчину:

— Ти не боїшся смерти?

— Не боюся! — відповів відважно Людвик.

Кати різним способом намагалися нахилити обох до відступства від Христової віри, але на дармо.

Коли кати пізнали, що їх намови даремні, взялися мучити обох. Людвик мужньо зносив всі терпіння, не видав ані зойку, але кликав: Ісусе, Маріє!

Один з катів пустив спис у бік Людвика, але схибив. Дперва по другім киненні спис пробив серце Людвика.

Тим самим списом пробито також прибрану матір його.

Скільки то мужности виявив малий Людвик, визнаючи свою віру! Скільки терпіння! Навіть смерть! Все за Христа!..

Хмари на обрії

ЧИ МОЖНА сьогодні заперечити, що всі народи у великому затривоженні? Ледве закінчилася остання війна, що вибухла мов буревій, а вже знову вириває перед нами загроза нової війни; ще не загоєно всіх ран з останньої катастрофи людства, а вже припускаємо, що нова війна принесе ще більшу руїну; ще не підраховано точно всіх втрат і жертв, а вже виготовляють правдоподібні обчислення наслідків сподіваного нового цикльону.

Для багатьох це привід до великого розчарування, бо вони не можуть забути кличів, якими так щедро обдаровувано людство в часі війни і які додавали відваги в час останньої хуртовини. Обіцяно всім свободу слова, думки й релігійних переконань. Сказано, що земні багатства будуть справедливо розділені між усі народи. Кожний з нас вірив цим гаслам і обіцянкам, бо вони висловлювали наші найглибші побажання. Вони були виявом нашої туги за щастям, наших сподівань і висновком думки, що, нарешті, школа крові й плачу дасть здоровий розум людству.

Але це все розвіялось... Ми вже в дорозі... а, може, навіть біжимо до нової війни.

МИ тепер розуміємо, що атомна бомба, яка спалила нагло останню війну, стала тільки пригашкою до нової війни; що нові стрільна, які падають на Швецію, є тільки мировими спробами. Конференції ООН і Мирової конференція в Парижі дають відчувати, що існують поважні причини для занепокоєння. Навіть державні мужи запевняють, що було б божевіллям зменшувати в очах людства загрозу нової війни. Давня дипломатія, з усіма її хибами, відживає знову. Ті самі вислови й гасла, які ми чули на передодні і під час останньої війни, знов лунають навколо.

Чи можна казати, що небо ясне, коли починають показуватися хмари?

Певно, що всі ті, хто не має віри, мають причини до занепокоєння. Нам, що віримо, одне є ясне: поки християнство не переможе в цілому світі, доти існуватиме ненависть між народами і не припиниться несправедливість, яку бачимо на кожному кроці в нашому теперішньому житті.

Тільки наша віра може перемогти зло, а де є віра, там є любов і там немає страху.

Жорстока приємність

ПОГОДА вчора була прекрасна. А сьогодні хмарно. Вночі барометр нагло впав на кілька ступенів.

Там, на сході, сердите море змиває береги, вкриті мільйонами мушлів і каміння. На небо викочуються олив'яні хмари. Море ворухиться. Пінисті хвилі переганяють одна одну, немов велетенські їздиці на білогривих конях.

Наближається буря...

На опустілий морський берег приходить молодий мужчина. В одній руці в нього лопата, в другій — рушниця.

Цікаво, що він тут задумує робити?

Лопатою копає він досить глибоку яму в піску. Коло ями застромлює велику галузь, що густо вкрита зеленим листям. Потім він сам лізе в ту яму, пробує, чи досить глибока, й задоволено стверджує, що зможе в ній зовсім добре сховатися.

Отже сідає в ямі, й чекає.

Чекає? Чого?

Вітер дує щораз сильніше. Небо грізно наспулилось, почорніло. На тлі попелястих хмар з'являються білі пятаки, що з кожною хвилиною ростуть, робляться щораз більші.

Це морські меві. Бідні птахи!.. Мабуть, уже не чують у собі сил, щоб далі боротися з буйним вітром.

Знесилені, вертаються вони до берега шукати собі там безпечного притулку. Однак наближаються до суші якимось так несміливо, наче б вагалися, наче б якесь лихо прочували. О! Ті бідні птахи вже добре знають злобу людей, тому так сильно лякаються їх, і довір'я до них не мають уже ніякого.

Отже довго літають вони кругом, наче моряк, що обережно об'їжджає берег острова, щоб не натрапити на підводну скелю, та й не розбити корабля на дрізки. Однак, вітер сильніший, ніж меві.

Минула ще одна хвилина.

Схований у ямі чоловік бере в руки рушницю. Знесилені меві, немов чуючи, що небезпека смерті вже близька, сильно натягають білі шиї, та щиро розправляють пухові крила. А літаючи, вони пильно розглядаються. Здається, перевіряють терен, і задалегідь укладають свій бойовий плян.

Уважно зиркають кругом. Але не довго. Вітер шарпає їх без милосердя. Вони вже цілковито вибилися із сил.

Тимчасом чоловік у ямі напружує свій зір, а палець держить на язичку рушниці. Я знаю добре, що він у своїй душі проклинає мене з усіх сил, тому що я, ходячи берегом, полошу йому птахів, і вони не можуть набли-

зитись на догідну для нього віддаль. Та я цим ні трохи не журюся, бо маю таке саме право, як він, перебувати на морському березі.

Меві все таки наближаються. На самому переді летять два поважні, величні птахи — самчик і самичка. Дві ясні, білі плями на темному тлі. Щораз меншими кругами зближаються до берега. Посвячують себе для інших. І от вони вже на березі.

Раптом почувся сухий постріл.

Великий самець поранений.

Бачу, як тягне за собою крило. Робить розпучливі зусилля, щоб піднятися. Жовтий пісок мішається з кров'ю. Біле пір'я обліплюється кривавим болотом. Чоловік тимчасом сидить далі спокійно в ямі. Не рухається. Він знає добре, що труп йому не втече.

Там ген високо, дужим помахом крил, самичка втікає під небо. Ніяка куля там не досягне її.

Але ж де дівся її товариш?

Вона напевно шукає його.

Отже що діється в серденьку бідної пташини? Що діється? Стрілець це добре знає. Він якраз на те числить. І от дійсно, малопомалу мева спускається в долину. Очі її такі неспокойні... Ось уже близько вона, майже над трупиком самчика, що його морські хвилі почали вже солодко вколювати до сну.

Щораз меншими кругами мева наближається, стає на землю, підлітає, знову стає, потім знову підлітає, і знов, і знов...

Аж от другий гук рушниці роздирає повітря. Цим разом стріл був цільніший: у самі груди.

Кілька секунд великий птах стоїть непорушно в повітрі. Дзюбик розкритий. Потім нервово кидається, тріпочеться, розправляє крила широко... широко. Прекрасний рух.

І кінець.

О, ні! Ще не кінець.

Інші меві теж уже втомлені. Не стає сили довше літати. Вітер їх шарпає, крутить ними без милосердя на всі боки. Могутня хвиля кинула цілу хмару мев на землю. А чоловік, захований у ямі, стріляє безперестанку. Раз-по-раз.

Він убиває й убиває!..

Коли вже все лежить побите, стрілець вилазить зі своєї схованки, й іде до своїх жертв. Брутально збирає він усі птахи й скидає їх на купу біля ями. Потім зсуває їх у яму, немов яке брудне сміття. Одну! дві! три! чотири! п'ять! шість!..

І те, що перед кількома хвилинами було пре-

красним крилатим життям, перемінилось у купу брудного пір'я, крові, поламаних кісток, пошматованих тіл, по яких уже лазять морські комахи.

Я підійшов ближче до того чоловіка, щоб його про дещо запитати. Він якраз намагався роздерти на двоє меву, що якимсь чудом ще була ціла.

— Ви з'їсте всі оті птахи?

Стрілець поглянув на мене насмішкливо:

— Я мав би це їсти?!. Це ж гидота!

І, витягаючи вистрілену гільзу з рушниці, він по хвилі додає:

— Я більше люблю морського рака, приправленого по-американськи!.

— Ну, то для якої мети ви вбивали ці птахи?

— Що? Для якої мети, питаєте?

— Так, питаю вас: для якої мети?

— А оттак собі. Для самої приємності в убиванні!..

Я вже більш не розпитував. Небо було чорне. Його вже тепер не роз'яснювали великі білі крила мев... Та перед моїми очима стрибали страшні, несамовиті слова: «Я вбиваю для самої тільки приємності...». Приємність в убиванні!..

НЕВИННА КРОВ

МОРЯ КРОВИ пролилися за шість років жахливої війни, але людська кровожадність ще не наситилася. Як подає закордонна преса, під час «урегульовування» польсько-українського кордону на найновіших «вільних» демократичних засадах, багато українського населення з повітів, що лежать на захід від лінії Керзона, примусово переселено у глиб Радянського Союзу, а деяких таки відразу — на другий світ.

- 1) о. Ілля Федевич;
- 2) о. Ярослав Кнейчук (Бузлець);
- 3) о. Роман Крушинський (Бунів);
- 4) о. Григорій Сивак (Букова);
- 5) о. Микола Добрянський (Дубравиця);
Всі вони згинули 26. 6. 1944 р.
- 6) о. Тадей Камінський (Мирятин) † 24. 7. 1944;
- 7) о. Микола Мацюк (Стоянці) † 27. 7. 1944;
- 8) о. Володимир Ридош (Волчатовичі) † 27. 8. 44;
- 9) о. Василь Гучко (Радуш) † 31. 8. 1944;
- 10) о. Лев Согор (Кобильниця Руська) † 15. 2. 45;
- 11) о. Анатоль Сембратович (Бахів) † 28. 2. 1945;
- 12) о. Іван Сорокевич (Уйковичі) † 3. 5. 1945;

Серед страшної різанини, тисячі наших братів згинули смертю мучеників. Разом з селянами, бандити у жорстокий спосіб закатували багатьох священників і світських інтелігентів за те, що вони не хотіли покинути свої рідні батьківські пороги і йти в невідоме. Нижче подаємо вже відомі нам імена помордованих українських священників:

- 13) о. Іван Дем'янчук † 6. 3. 1945;
- 14) о. Олекса Білик (Березна) † 11. 4. 1945;
- 15) о. Михайло Плахта (Сурухів) † 22. 4. 1945;
- 16) о. Петро Войтович (Негрибка) † 6. 5. 1945, на сам Великдень, з цілою родиною.

ЩЕ ОДНА ЖЕРТВА

Преосвященний Іван Сірач, греко-католицький єпископ бачванських українців, що був заарештований і багато витерпів від «демократичного» уряду нової Югославії, — як повідомляє французька преса, — помер.

ВІЧНА І СЛАВНА ПАМ'ЯТЬ УКРАЇНСЬКИМ МУЧЕНИКАМ!

ТІКАЮ від крові до сонця, квіток...
Женеться за мною кривавий потік,
Сміється: ха-ха, дожену, дожену,
Тебе поверну я в твою сторону.

Ха-ха, я всю землю орлом облеку
Шляхами нестями, роспуки, плачу,
Заллю, обчервону свої береги,
Щоб тільки червоно було навкруги.

Мовчу я... нічого йому не кажу,
Я слухаю пісню і далі біжу,
Біжу я до сонця, до моря, квіток,
Женеться за мною кривавий потік.

О. Олесь.

Спушуся в безодню, знімуся до хмар,
Розкидаю гору, закидаю яр,
Щоб тільки була на землі рівнина:
В кривавій пожежі пустеля одна.

Хай очі поплачуть не шкода плачу:
Я радістю, сміхом колись одплачу,
І там, де лишаю я зараз кістки,
Зриватимуть діти колосся й квітки.

Батьки і діти

НАЙБІЛЬШОЮ нашою журбою у теперішній час, це будуче нашого народу, — наші діти. Нарід, що не має здорового покоління, здорових духово і фізично дітей, помалу вимирає. Але здорове покоління можуть виховати тільки здорові батьки. «Дайте мені добрих, християнських матерей, і я збудую могутню державу», — сказав один полководець. Тому здорова християнська родина — це основа Церкви і держави. А св. Апостол Павло називає фундамент — основу родини — **християнське подружжя**: «Ця тайна є велика». Велика тому, що з неї виростає велика сила: діти! На це дає багато доказів історія народів. Нарід, що мав міцні родини, які виховували добрих дітей, ріс у силу і творив міцну державу, наприклад, стародавні греки і римляни. А нарід і держава загибали, коли нікчемні родини і вмирили їхні діти. Молоде покоління — це будуче Церкви і нації. Тому таке важливе виховання наших дітей.

Дитину виховує мати, і вона має найбільший вплив на формування душі дитини. Вона вщплює в серце дитини любов до Бога і до рідного народу. Вона ставить характер свого вихованця. Добра, дбайлива мати є душею родини і первозвором сили держави. Лише добре дерево родить шляхетні овочі. До матері римського героя Гракха, Корнелії, прийшла у відвідини одна заможна пані. Вона говорила багато про красу, про багатства, одяги, скарби, а наприкінці сказала у своїй цікавості: «Корнеліє, покажи мені щось найціннішого із твоїх скарбів». Корнелія вийшла і за хвилину привела двох своїх маленьких синів. «Це мій найдорожчий скарб», — промовила вона, показуючи на них. І, дійсно, вона виховала їх на дорожчий скарб для рідного народу, виховала великих державних мужів-героїв! Вони принесли славу не тільки матері, а й батьківщині.

Страшний знову приклад лихого виховання дітей записала французька історія в родині славного Барата. Він, як батько, виховав своїх шестеро синів у ненависті до Бога і Церкви, у байдужності до народніх ідей, дав їм у спадщину жадобу наживи і вигідного, злочинного життя. І що сталося з ними? П'ятьох його синів згинуло на шибениці за різnorodні злочини, а шостий убив рідного батька-нікчемника і також повис на шибениці!

Яку цінність являє для нації українська родина і який вплив має вона на формування рідної держави, розуміли це найкраще наші вороги. Скільки разів вони наїздили на Україну і, хто б вони не були, — монголи, татари, турки, німці, чи інші загарбники, — всі вони

однаково розбивали й нищили основу держави, українську родину, забираючи в ясир найбільший скарб нації, дітей і молодь. Знищили українську родину, вимордуеш молодь — загине нація, не виросте держава; отже спокійно запанує над Україною її ворог».

До цього власне не сміє допускати наш нарід. Це мусять пам'ятати батьки і діти. Цього не сміє забути учитель рідних дітей — **українська мати**. Вона виховує дітей для Бога і народу і цим кладе основи під рідну державу.

Українська мати і добрий батько, що мають виховати будучу силу народу, дітей, уважно мусять пам'ятати слова великого поета, Івана Франка: «Твоїм будучим душу я тривожу», а якщо б ми занедбали цей святий обов'язок і не виховали добре дитини, або занедбали її виховання, то тоді написані для нас дальші слова цього ж поета: «Від сорому, який палитиме нашадків пізніх, заснути я не можу».

Фундаментом у вихованні дітей має лягти розумна любов родичів до їхніх дітей. Любов — це чинник, що приковує серце і увагу дитини до кожного слова, що його вщплює в душу дитини мати, чи батько. Дитяче серце надзвичайно ніжне і вразливе і на добро і на зло. Дитина помічає кожний удар материнського серця і приймає його без критики. Любов родичів-батьків не сміє бути односторонньою. Це значить: їх обов'язок є уважно дбати і про фізичне здорове виховання дитини і про формування душі їхнього вихованця. Нераз буває, що навіть добра мати, залюблена в красу дитини, пестить її надмірно і не бачить у своїй донечки чи синочка вад, які треба було б справити, або навіть викоринити без жалю, бо вони, ці вади, і лихі навички можуть стати нещастям дитини, ба навіть її загибедлю. «Ой, мати, мати, не пести так сина, бо нещаслива пещена дитина», каже наша пісня.

Один священник, що відвідував в'язнів, стрінув у тюрмі молодого, пристойного і гарно одягненого молодця, що відсиджував кару. Коли священник спитав його, що було причиною цього нещастя, що він попав до тюрми, той відповів: «Моя добра, засліплена любов'ю до мене, мати». Священник здивовано поглянув на нього, неначе питаючи: як розуміти таку відповідь, і нещасливець додав: «Так, моя мати виплекала моє тіло, дбала про мої вигоди, потурала моїм забаганкам, а забула про мою душу; вона, моя мати, була закохана у скороминушу красу мого лица, а не доглянула страшних плям, що плюгавили мою душу, що зломали мою волю, зруйнували мій характер і, в кінці, кинули мене, як злочинця, в тюрму!». Сказав це тяжке обвинувачення у сто-

рону своєї любові матері і гірко заплакав.

Тяжкий сором палив його за його лихі діла, що їх спричинило помилкове материнське виховання. **Засліплена любов матері зламала життя улюбленої дитини.** Чи відчула нещасна мати те, що її нерозважна любов зробила таку тяжку кривду дитині? Мабуть, ні. Вона плакала над тим, що син в тюрмі, та не вмiло її материнське серце відчутти страшного душевного болю, що нісся голосом розпуки понад руїнами молодого життя.

Та в нас нерозважних матерей було небагато. Українські родини мали переважно здорових батьків. Вони з покоління в покоління передавали дітям славу героїських предків, що своїми грудьми боронили рідний край перед навалюю східних і західних загарбників. Ніхто інший, а українська мати виховала, як та, згадувана вище, горда римлянка, наших бистрозорих орлят-соколят, що з повними любови серцями летіли на змаг з ворогом у нерівний бій, у давнину і у найновіших змаганнях. Їхні орлині серця чули, що:

«Колисав їхню коліску

Крик неволеного люду»...

(Богдан Лепкий).

І цей крик провадив їх на героїські діла. Ціла Україна вкрилася загонами гордих месників, що:

«Хочуть жить, хоч попелом, димами,
Руїною покрився рідний край,
Хоч «вічную» співають вже над нами,
Ми віримо, що йде, що йде нам май...».

(Богдан Лепкий).

Прикладів їхнього героїства немає змоги тут навести і непотрібно, бо про них напише правду історія.

Та не менший сором палити буде тих нащадків, що не дали себе виховати своїм доб-

рим батькам, або добре батьківське виховання розгубили і самі себе зламали. Не заснуть спокійно зрадники Бога і народу. А їх є не мало між нами! Історія напише також правду, — хоч і дуже для нас сумну, — що деякі сини були негідні називатися нащадками своїх героїських батьків. Дехто з них зрадив великі ідеї своїх предків і пішов на службу ворогові, а деякі віддали своїх батьків і матерей у руки катів, рятуючи своє мізерне існування. Найновіші вісті донесли, що в Югославії скоїлась ось яка пригода: тамтешня влада заарештувала багато наших українських скитальців із західних українських земель, що шукали на чужій землі захисту. Чимало з них пропало «безвісно», чимало опинилося в тюрмах. Між іншими українцями, опинилася в тюрмі родина д-ра Н., а саме: батько і доня, студентка. По довгих допитах, «добра» доня «сказала правду» на свого рідного батька, якого після цього розстріляли, а звироднілій доні, за «виявлення правди дарували життя»... А скільки таких сумних випадків, коли діти «доносили» на своїх батьків, було в Советській Україні?!

Згинули героїські батьки, а лишилися нікчемники, зрадники!!

Таким нащадкам огидне тавро Каїна не дасть ніколи й ніде спокою. І пропадуть нікчемники і зрадники, та лишиться по них сором і ганьба. І чия тут вина? Кожній людині скаже наприкінці життя совість, хто завинив: батьки чи діти?!

Найкраще буде, як не буде нічиєї вини, тільки заслуга батьків, що виховали добре дітей, і честь для дітей, що змогли батькам себе гарно виховати.

Боже, дай Україні добрих батьків і героїських дітей!

М.

Любов до матері

Чи знаєте ви історію Петра Пітуа? То був звичайний собі капраль в армії цісаря Наполеона. Одначе, він безстрашною своєю відвагою вибився високо понад усіх своїх товаришів. Як треба було кидатись на ворога, або нищити барикади з колючих дротів, то Петро Пітуа був завжди перший, хоч би кулі ворожі падали густо, мов град. Ще в бою від Ваграмом боровся він хоробро, завзято, а потім раптом... зник. Просто втік з війська, став дезертиром.

Незабаром, одначе, його зловили, привели до Страсбурга й засудили на смерть. Неодному з його товаришів цікаво було знати, що з ним властиво сталося. «Але ж ти, Петре, був

завжди такий вірний, хоробрий, стільки разів одержав навіть високі відзначення та похвали... Як же це сталося, що ти нарешті зійшов аж на таке?»... На всі ці питання Петро мав тільки одну, завжди ту саму, відповідь: «Я зовсім не думаю жалкувати за той свій вчинок».

Нарешті, прийшла остання ніч перед його стратою. Десь коло півночі відчинилася брама в'язниці. До середини ввійшов якийсь офіцер. Був то сам цісар Наполеон, але так зручно перебраний, що в'язень ніяк не годен був його пізнати.

Взявши засудженого за руку, цісар промовив до нього лагідно, ласкаво: «Друже, як офіцер, я не раз бачив твою відвагу, й був захоплений надзвичайною холоднокрівністю на

полі боїв. Тим то приходжу оце до тебе довідатись, чи не маєш ти якого важного бажання перед смертю? Може, бажаєш переказати що своїй родині? Скажи, а я це охоче виконаю».

— Нема вже в мене ніякого важного бажання, — понуро відповів в'язень, схиливши голову.

— Як то? — спитав здивований цісар. — Ти не хочеш нічого переказати востаннє татові, сестрам, братам?

— Тато мої давно вже померли, а братів та сестер у мене ніколи й не було.

— А мама?..

— Ох, прошу вас, не вимовляйте передо мною цього слова! — вигукнув засудженець, — бо коли чую його, то зараз мушу плакати, а я ж вояк, то й мені плакати не годиться.

— А чому ні? — спитав Наполеон, — щодо мене, то я ні трохи не соромився б заплакати, згадавши рідну маму.

Очі нещасного капраля спалахнули радісним вогнем:

— Ох, то ви, напевно, теж любите свою маму! А якщо так, то можу вам тепер розказати геть усе дочиста...

І в'язень став оповідати:

— З усього, що є на цім світі, я найбільше любив свою стареньку матір. Коли я з дому вибирався у дорогу до війська, вони побожно поблагословили мене і, плачучи, сказали: «Сину мій дорогий, якщо мене любиш, виконуй ретельно свої обов'язки». Розпрощавшись

із мамою, я хутко відійшов, щоб уголом не розплакатись. Але з тієї пори, останні їх слова постійно брели мені в вухах. Не що інше, а прощальні ті мамині слова розбуджували в мені безстрашну відвагу під градом ворожих куль. І кожний раз, коли смерть зазірала мені в очі, я пригадував собі мамине доручення. Й воно підтримувало мене. Але одного дня я довідався, що мама мої тяжко хорі. Я просив команданта, щоб мені дозволив піти на кілька днів додому, але він на те не пристав. Нарешті, дійшла до мене сумна вістка, що мама вже померла. Я знов просив, щоб мені дали бодай коротку відпустку. Але й тим разом мое прохання відкинули. Тоді мое серце в грудях збунтувалось, і я пішов без ніякого дозволу. Моя душа всією силою рвалась туди, де був кріб найдорожчої ньеньки. Я хотів зірвати бодай одну квітку з того свіжого гробу собі на пам'ятку. І дійсно, я там знайшов синеньку квіточку, незабудьку. Я зірвав її, і вона в мене постійно на грудях коло серця. Знаю, що завтра доведеться мені спокутувати свою втечу, але щиро вам кажу, що смерть мені ні трохи не страшна...

Зворушений до глибини душі, цісар сказав, прощаючись, кілька слів теплого співчуття, і відійшов. А другого дня вранці, коли засудженого випроваджували з тюрми, щоб його розстріляти, славний Наполеон над'їхав, сидячи на білому коні. Він великодушно помилював хороброго капраля, Петра Пітуа, та дав йому рангу офіцера.

Сучасний син і вічна мати

ІВАСЬ, вставши рано, ще дуже добре пригадував собі вчорашню розмову між батьком і матір'ю:

— Це проста річ, — сказав батько, — я йому напишу рахунок, вичислю все, що я для нього зробив, і кину йому перед очі...

Значить, міркував Івась, все на світі платиться. За все, що ми лише робимо, маємо право на заплату. На все треба подати свій рахунок. І, не надумуючись довго, він сідає до стола й пише:

1. За накривання стола ..... 5 фр.
2. За шукання ліків для мами .. 5 фр.
3. За висилку листа на пошту .. 3 фр.

Разом ..... 13 фр.

Підпис: Івась.

По сніданні, перед відходом до школи, він поклав свій рахунок на столі й вийшов з дому.

Прийшовши зі школи на обід, він знайшов на своїй тарілці рахунок мами:

1. Я тобі дала життя ..... нічого.
2. Я довгими ночами сиділа коліньми при твоїй колісці, втомлена, без сну, думаючи про тебе, твоє добро й твою будучність ..... нічого.
3. Я тебе кормлю, вбираю, виховую, посилаю до школи, та роблю все, щоб тебе вивести в люди ..... нічого.
4. Я тебе люблю і живу тільки для тебе ..... нічого.

Разом ..... нічого.

Підпис: Мама.

Івась перечитав цей рахунок і, зі сльозами в очах, кинувся в обійми своєї мами. Він нічого не казав, а лише плакав та щораз більше горнувся до неї. Вона ж, мама, втирала спокійно його сльози, гладила йому голівку та цілувала його заплакане лице...

РАДІСНА ЗУСТРІЧ

ВИДНО щось надзвичайне мусіло статись у буденному житті українських родин Парижу, якщо вони, душного вечора 16 вересня цього року, замість відпочити по цілоденній праці, численно зібрались на залізничному двірці Монпарнас. І справді! За кілька хвилин вони мають побачити, по двомісячній розлуці, своїх діточок, які повертають додому після літнього відпочинку в українській ваканційній оселі. В розмовах батьків помітне хвилювання й боязка непевність щодо стану здоров'я й сил, в якому їх діти повернуться. Чи то під впливом пересадної батьківської ніжності й любови, чи в наслідок різних брехливих поголосок, всі передбачують найгірше.

ли спромогу висилати дітей з душного міста на село, — все це дуже погано відбилося на здоров'ї дівчорі, і лікарський огляд, що відбувся перед виїздом на цьогорічний відпочинок, виявив великі недомагання у фізичному розвої дитячих організмів.

Цьогорічне двомісячне перебування в українській відпочинковій оселі в Держваль помітно змінило цей дотеперішній стан: діти поправились фізично, а через те й набули охоти та снаги до розумової праці, тобто навчання. Тож не диво, що родичі, які були досі схвильовані долею своїх дітей, тепер вітають, задоволені й радісні, галасливу й веселу громаду, що гурмою висипалася з поїз-

Але хвилі загального напруження перериває, з гуркотом зближаючись, поїзд. Ідуть!.. Ідуть!..

Веселі, опалені сонцем обличчя визирають з вікон вагонів. При-ї-ха-ли!. Ще коротенька хвилинка, і діти вже в обіймах своїх, овіяних тугою довгої розлуки, батьків.

— Як їхалося? — поспішалися питання з різних сторін. Дівчора з захопленням розповідає, що від Держвалю до Нант вони їхали «як пани» тим самим, виключно для них замовленим, автобусом, яким вони їхали в липні «туди», тобто в оселю, в Шато де ля Ей.

Воєнне лихоліття зі всіма своїми страшними наслідками, скрутне матеріальне становище переважної частини батьків, які не завжди ма-

ду. Повними любови поглядами, батьки оцінюють їх наочну зміну на краще, роблячи при тому легкі докори за те, що так рідко до них писали. Але як там було братися до писання, навіть таких милих листів до матері, чи до батька? Сонце, чисте, здорове повітря, затишний сад, простора левада, така догідна до різних ігор і забав, приємне й веселе товарство, все це цілий час манило до себе, і на листування зовсім не ставало часу.

Цьогорічний відпочинок, в українській ваканційній оселі в Держваль, був справді чудовий. Вже саме двомісячне перебування дітей в просторих сонячних кімнатах, гарно розташованого в здорових околицях Франції, бретонського замку ля Ей, причинилися у великій мірі до відсвіження змарнілих, належно не

відживлюваних під час війни, дитячих організмів. Крім цього, управа оселі вжила всіх заходів, щоб і під оглядом харчовим задовольнити здорові апетити маленьких «гризунів». Невиблагливого, але здорового й поживного харчу було так досить, що дуже часто ті при смаки, які дбайливі родичі прислалали своїм пустинам, псувалися, зовсім нерухані.

Програма щоденного життя була так різноманітно укладена, щоб кожний день давав дітям не тільки користь, ба й радість. Пообідній двогодинний сон, цікаві прогулянки, руханка на свіжому повітрі, гри й забави якнайкраще сприяли відпочинкові дітей.

Особливою життєрадісністю відзначалася «рухлива бригада дитячого садка». Ці «наші найменші» завдавали найбільше клопоту, але тактовна, дбайлива й цілком віддана цій галасливій дітворі, п. Попель, вміла по-материнському задовольнити їх бажання і зовсім добре вив'язалася зі своїх важких завдань.

Та не тільки фізичну користь набули наші діти у цій відпочинковій оселі. Тут уперше зустрілися українські діти, народжені й виховані у Франції, з тими дітьми, що недавно прибули сюди з рідних українських земель. Ці другі, не знаючи, крім української, жодної іншої мови, у спільній розмові примушували наших маленьких «французів», що переважно розмовляють по-французьки, уживати в розмові з ними тільки нашої рідної української мови. Ці маленькі «нові емігранти» непомітно скріплювали у малих «старих емігрантів» рідний дух і любов до всього нашого рідного. А щоденні навчання з історії й географії України та української мови, поглиблювали ще більше свідомість у дітей нашої давньої еміграції, чий вони сини і яких

батьків, та яка ціль їх життя. Настоятель вакаційної оселі о. Лебедович не проминув жодної нагоди, щоб утвердити дітей у знанні вічних Божих Правд.

Гарне вражіння справила на місцевих мешканців-французів наша Служба Божа. У ясній манастирській каплиці вперше лунали наші гарні літургічні пісні, що так широко й побожно плили з дитячих невинних сердець. Батьки можуть бути горді з того, що їх діти причинилися до пропаганди нашої пісні й нашого обряду.

Милими незубутніми спогадами залишаться надовго ті прегарні літні вечори, що їх проводили діти на товариських забавах біля горючої ватри. Кожний з привних бажав чимсь відзначитись, вибитися понад іншими, перемогти супротивника. І якщо хлопці були непереможні у стрибках через вогонь палаючої ватри, то дівчата були неперевершені в нашому гарному «аркані».

Та найбільше діти підтримували традиційну любов до нашої чарівної української пісні. Вона супроводжувала їх щоденно під час прогулянки і злучувала всіх в єдиному дружньому пориві. І хоч ця «Запорізька Січ», це молоде козацтво, зі співом на устах маршувало курними вулицями маленького французького села, їм здавалося, що вони йдуть «попід горою, попід зеленою», там, у нас, у далекій і любій Україні...

Було б добре, якби цей зв'язок між нашими дітьми закріпити надалі. Треба, щоб не тільки під час літньої перерви, але й упродовж учбового року, знаходити час для провадження серед наших дітей корисної національної виховної праці. У цій справі слово за батьками!

Наталя Трухла.

Наша відпочинкова оселя

Інші діти вже виряджалися в дорогу. Я ще не знала, що робити. Хто знає, як то буде в тій колонії? І так далеко від мами, аж коло моря! Однак, жара, духота великого міста Парижу у липні надокучили дуже. О, напевно, краще має бути на селі. Але ми тут щойно від кількох місяців, не знаємо ні одного села у Франції, не маємо жодних знайомих, що хотіли б нас прийняти і... не маємо грошей. А лікар казав: «Виїзд на село конечний, це необхідне для її здоров'я». Тоді мама рішилася. Я ще на всякий випадок забезпечилася: «Мамо, але як мені буде зле, то мене зараз забереш додому, добре?». Мама очевидно погодилася.

Їхати треба було шість годин залізницею і годину автобусом. Однак, це не видалося мені

довго, бо я не була сама, а була разом із дітьми зі школи при церкві.

Ми приїхали. Вже здалека все цікаво розглядали. Довга алея. Вона, мов сіра стрічка, тягнеться до старовинного двоповерхового замку. Його круглі вежі стежать по широкій даліні. Його вікна відбивають блиск проміннів. А кругом — сама зелень. Ось там широка поляна, а там темніший, таємний ліс. Ми раділи тим усім. Ми мали все те, чого недоставало в місті: сонце, повітря, простір і свободу.

Заінтересування у всіх дітей не були однакові. Тим то нас розділено на окремі групи: молодших і старших. Ми розташувалися вигідно у просторих кімнатах. І так зачалось наше безжурне, веселе життя.

Ранком спадала мряка. Тоді замок, ліс зда-

валися зроблені з тоненького прядива павутини. Трава блищала краплинами роси. За якийсь час мряка рідшала, зникала. На всю землю, наче лицар-переможець, ступало сонце. Воно своїм промінням золотило всю країну. І тоді на поляні ми мали руханку. Освіжувалися водою із криниці. Один, другий дзвінок закликав нас до снідання. О, гамору було тут доволі. Кожний хоче говорити.. По сніданні ми мали різні заняття: українська мова, історія, географія, спів, забави.

Відтак — повний день. Погідне, сине небо, на долині — килим, трава з узором квітів жовтих, білих, синіх, червоних. А все зачароване ралістю.

Чути веселий сміх дітей, що лине під синє небо разом із щебетанням пташок.

Час скоро минав при заняттях і забавах.

Чути знову дзвінок. Це — на обід. У великій їдальні, при смачному обіді, забувалися всі «гримаси», яких багато дома. Ми й мали великі апетити. Потому — пообідній відпочинок. Підвечірок. Тепер ми йшли на прогулянку. Далеко неслися українські маршеві пісні. Наші личка засмалювало сонце, вигладжував вітер. Ми з кожним днем набирали більше сили.

З поворотом чекала нас вечеря.

Рожевіло небо під захід. Теплий вечірній вітерець злегка повівав від моря. Все злегка чіпаючи, як цікава дитина, що в кожний куток заглянути хоче, аж вкінці втомлена поволі затихає. Як гарно велася вечірня гутірка в нашій кімнаті! Через розкриті вікна вливався

БАТЬКІВСЬКА ПОДЯКА

З нетерплячкою очікував приїзду сина з української відпочинкової оселі. Думаю його побачити вихуділого та занедбаного, бо багато ходило чуток, що треба навіть дітям пакуночки посилати, хоч син у своїх листах завжди згадував, що йому дуже добре. Але, все таки, «не звіриш, як не зміриш».

Нарешті настав очікуваний день приїзду. З вагона повиходили веселі, засмалені від сонця діти. Розпитуємо: «що й як?». Виявляється—все гаразд. Їли і їли, досхочу, по дві, а то й по три порції нараз. Розповідає, що училися релігії, історії України, географії, співати, та й добре гімнастикою займалися.

Що дуже приємно відзначити, то це порядок. Тепер уранці в хаті й ліжко після себе застелить, і позамітати береться, бо «це так на колонії вчили». Хлопець став помітно розважніший.

На цьому місці вважаю потрібним висловити своє батьківське признание й щирю подяку зарядові колонії, а передусім о. Леськовичеві як директорові, за гарний цьогорічний відпочинок мого сина.

О. Березяк.

спокій села, неслися пахощі поляни, а на небі моргали до нас дрібні зірки, всміхався повновидий місяць. Вмовкала наша гутірка. Поволі затихало все серед ночі. Непорушно стояв старовинний замок. Може, згадував своє минуле. Може, задумався над долею дітей, що приїхали сюди здалека, з самої України, і тут шукали відпочинку...

І так минали швидко день за днем.

Інакше було в неділю. Тоді ми йшли до каплиці, де правилася наша Служба Божа. Ми її співали гарно хором. В інший день ми палили ватру. Розсипалися кругом неї золотисті іскри. Здавалося нам так, немов би ми в Карпатах.

Ми й не зглянулися, коли прийшов останній день нашого пробування. Хоч як усі сміялися, жартували, однак кожному так жаль було все це покидати. Ми підготували прощальний вечір. Прибрали гарно зеленню, вінками нашу велику їдальню. Прийшли запрошені гості. Їм дуже подобалися наші співи, виголошувані вірші, гра на скрипках, танці.

Другого дня ранком ми відїхали. Ми довго гляділи за замком, аж поки не зникли нам з очей його стрілуваті круглі вежі.

— Як гарно там було! — ми всі раз-у-раз повторяли. Ми не забудемо ніколи це наше безжурне, веселе життя у старому замку. Це лишиться нам на завжди найкращим спогадом.

І ми вдячні за це все тим усім, що стільки праці вложили для зорганізування нашої вакаційної оселі.

Джаміля.

ГОЛОС МАТЕРІ

Мої діти з початком весни багато переохворіли і їх слабе здоров'я конче потребувало відпочинку, свіжого повітря і доброго харчування. На превеликий жаль, я цього не могла їм дати. Тоді я звернулася до Всесв. о. Мітрата Перрідона й о. Леськовича по пораду. Вони мене заспокоїли, щоб я не турбувалася, бо діти мої поїдуть до відпочинкової оселі. Я, звичайно, була їм за це невимовно вдячна. Але через деякий час, після відїзду, серед батьків повстав переполох: «добрі люди» пустили чутку, що діти попали в погані умови, голодують і, взагалі, біда... Отже, можна собі уявити, з яким настроєм я чекала приїзду моїх діток. І, нарешті, дочекалася. Прийшов поїзд, і перше, що кинулося мені в вічі, це наші діти, обпалені, веселі, свіжі, а між ними й моїх двойко.

Сердечно дякую нашим керівникам дитячої оселі, особливо о. Леськовичеві, п. Хмелюк і п. Попель, за добрий догляд і оздоровлення наших дітей під час цьогорічного літнього відпочинку.

П. Данчук.

Посмертна згадка

†
БЛАЖЕННОЇ ПАМ'ЯТІ
РОМАН САПРУН,
 (учень 8-ої класи гімназії)

СИН Протопресвітера Української Греко-Католицької Місії в Парижі о. проф. Северина і Анни з Полянських Сапрунів, умер, у наслідок нещасливого випадку на морі, дня 26 серпня 1946 р., на сімнадцятому році свого молодого життя.

Похорон відбувся в суботу, 31-го серпня ц. р., з храму св. Володимира Великого в Парижі на кладовище в Буа-Кольомб.

Нехай чужа земля заступить йому втрачену рідну Батьківщину!

Духовенство Української Греко-Католицької Місії у Франції ділиться з вірними сумною звісткою. Нашого Високопреподобного отця протопресвітера проф. Северина Сапруна і його Достойну Рідню спіткало велике нещастя: в наслідок нещасливого випадку на морі згинув улюблений і найдорожчий їх син, бл. пам'яті, Роман. І сталося це тоді, коли вже, здавалося, що грізні зовнішні небезпеки, які ще так недавно скрізь чигали на людське життя, проминули.

Боляче відчуваємо це важке горе і, разом з гарячими молитвами до Всевишнього за спокій і вічну щасливість для бл. пам'яті Романа, складаємо одночасно пригніченим важким хрестом Батькам своє найщиріше співчуття. Нехай Всевишній кріпить їх і додасть сили знести це важке горе.

Духовенство
 Української Греко-Католицької Місії
 у Франції.

Вартість часу з ХРИСТІЯНСЬКОЇ ФІЛОСОФІЇ ЖИТТЯ

Кажуть люди, що час такий дорогий, як гроші.

А християнські філософи кажуть, що час багато-багато дорожчий, бо за час можна дістати щось багато більше й вартніше, ніж за гроші.

І це правда. За час можна дістати — небо; а за які гроші можна купити те вічне щастя, що його на землі ні око не бачило, ні вухо не чуло, ні серце людське не збагнуло? Час стільки варт, що сам Бог, бо за добре вжитий час можна певно здобути вічне посідання найсвятішого Бога.

Головна прикмета часу така, що він короткий, і скоро минається. Скоро мчить багато-весловий човен, і легко й завжди з бігом течії; тільки зо зміни берегів можна пізнати, що човник раз-у-раз посувається вперед. Подібно й людське життя посувається легко й живо по гладкій течії часу й тільки зо смерті своїх близьких спостерігаємо, що воно йде невпинно вперед.

Залежно від того, як сам уживаєш часу, він готовий служити тобі, або шкодити. Ко-

му дні проходять, не наблизивши його до цілі, такого індійський філософ прирівнює до міха, що дме, але не живе.

Щасливі в небі й прокляті в пеклі бажали б мати ще хоч дрібку часу; перші — щоб збільшити своє щастя; другі — щоб через сердечне каяття захоронитися від вічної погібелі. Та це для них неможливе. Тим більше повинні ми користати з часу, що маємо спримогу користати з нього аж до самої смерти для свого добра.

Часто людина робить багато, та, поправді, нічого не робить, бо не робить того, що повинна. Час пливе з шумом, поспішаючи до вічності. Поможи мені, Боже, щоб кожний день наближав мене до Тебе!

Що хочеш зробити для вічності, це роби зараз, коли тільки зможеш. Нехай кожна твоя година буде зайнята й добре використана, бо не знаєш, чи їх матимеш багато.

Не журись тим, чи ти довго поживеш на землі, чи коротко, але про-те пильно старайся, щоб, як умреш, ти міг бути допущений до того місця, «де нема ні болю, ні журби, ні зітхання, а тільки життя вічне».

НА КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКІ ТЕМИ

НЕВІДСТУПНИЙ СТОРОЖ ДУШІ НАРОДУ

КОМУ доводилося побувати бодай у кількох місцевостях Франції, де живуть і працюють наші люди, що емігрували сюди ще, задовго перед війною, той, не зважаючи на шире й гостинне прийняття з боку наших людей, вертав звідти з похиленою головою і з важкими думками: «Пропадають наші люди».

Наш бідний емігрант, якого не роскіш вигнала з-під рідної стріхи, з літами відстав від усього свого, рідного: йому забракло його рідної церковці, що так тісно зв'язана з його життям, почавши від дитинства; бракує йому рідного Різдва і всіх його звичаїв; його Великодня; немає тут його радощів, що він їх переживав після жнив чи після сінокосів; бракує йому його читальні; його переживань у «Січі» чи в «Соколі», — і, взагалі, всього того, що так тісно змалку зв'язало його з традицією батьків і рідного середовища, що зв'язало його з історією його народу. Ці, прекрасні його серцю і для його уяви рідні, установи тепер йому заступають місцеві улаштування, які насправді цілком йому не відповідають і є чужі його думкам і бажанням. Але життя — сильніше за все...

І так: його читальню заступає йому якийсь цілком підрядний бар, його народні, незрівнянні у вислові і в чистоті, народні танці — якісь чужі танга й фокстроти; його чудесні народні пісні — якісь чужі, під жодним оглядом незрозумілі мелодії.

Чи думаєте і чи вірите, що йому добре з тим? Ніколи. Він дуже нещасливий і оглядається: хто поміг би йому у його великих внутрішніх потребах. Рідні співці і артисти до нього не приїдуть, бо вони, на жаль, теж згноблені важким життям, відстали від рідного, бо мусять продавати свій талант по чужих кабарегах, за ліпші гроші, ніж ті, які бідний робітник міг би їм дати.

І так, він, добрий син України, пішов «на чужі руки».

Важко обвинувачувати когонебудь за такий стан справи. Але ж хто зможе заперечити, що такий стан фактично є. Ті, що старалися працювати для цього народу, робили все, що могли, але сили і можливості не відповідали дійсним потребам.

А тим часом... Тим часом поволі нашими людьми занялися чужі елементи і робили все можливе, щоб накрутити цього емігранта на свій бік та для своїх цілей. Приїжджали також свої. Балакали до них. Говорили про різну «політику», а він... Богу духа винен чоловік.

Він приїхав сюди, щоб щось заробити, бо вдова біда, і, може, купити з два морги поля у рідному селі...

Все ж таки, коли серед старших ще живуть спогади про рідну землю і не забута рідна мова, то зовсім інший стан застає серед їхніх дітей. Можна сказати, що 50 відсотків дітей уже в першому поколінні майже не знає рідної мови. Під цим оглядом, стан просто жахливий.

Та, може, і не пора на розважання на ці теми. Треба практично підійти до справи: що і як треба зробити, щоб рятувати бодай те, що ще можна врятувати?

На церковній ділянці йде до кращого. Українська Греко-Католицька Місія подбала про ряд душпастирів і розподілила їх по департаментах; отож згодом ця ділянка духовного життя нашої еміграції буде врегульована і забезпечена.

Але ж український нарід, багатий на вияви свого духа, мав великі заінтересування — і має їх далі — на відтинку культурнім. Треба ж безумовно дати йому можливість захити цим життям, хоч би воно не знало, як трудно приходить.

На допомогу в цьому напрямі прийде нам, як приходила від століть, невідступна і завжди вірна, — рідна пісня.

Творім хоріві гуртки!

Правда, через велике розпорощення нашої еміграції, справа доволі складна, але ж сила рідної пісні така велика, що вона єдина стягне своїх дітей з найдалших закутин до означеного місця, щоб її спільно відспівати.

Отже: творім хоріві гуртки!

Почують її діти наших емігрантів і напевно скажуть: «Вона краща і могутніша над усі пісні на світі». Вона пригорне і приверне їх цілою душею назад у рідне русло.

Для цієї справи відкриваємо окремих кутків у нашому журналі. Проведемо цілий курс: як організувати хоріві гуртки, як їх провадити, подамо не тільки теоретичні вказівки; але подбаємо також про нотний матеріал, щоб забезпечити гуртки потрібними нотами та дати їм змогу попрацювати на цій великій нашій культурній ділянці, щоб в цей спосіб дати нашим людям можливість знову зачерпнути родих рідної землі.

Справа, до якої беремося, не легка. І тому просимо всіх диригентів та кваліфікованих співаків до співпраці. Допоможіть в організації українських хорівих гуртків. Але не починаймо балачки на цю тему від заплати: покажіть, що потрапите зробити. Вдячний, добрий український нарід напевно виявить вам

свою вдячність, але хоче бачити, що підходиться до нього з любов'ю, а не з інтересу.

А вас, ентузіясти цієї справи, просимо: присилайте до нашої Редакції свої завваги, за-потребування, проекти. Що більше будемо мати матеріалів від вас, то легше буде нам скласти якусь програму систематичної праці на цій ділянці.

Незалежно від цього, будемо старатися допомогти і в організації театральних гуртків, хоч воно куди тяжче.

Очікуємо і в цій ділянці дописів і проектів, а, в міру наших сил, ми завжди прийдемо нашим читачам на допомогу.

3 ВИСТАВКИ ОБРАЗІВ Я. КРУШЕЛЬНИЦЬКОГО

На виставці малярських праць молодого мистця Ярослава Крушельницького, що розташована в невеличкій кімнаті Українського Дому при вулиці Тен, ми переживаємо не самі додатні естетичні схвилювання від бурхливих полотен їх творця. Цю цікаву виставку ми покидаємо, сповнені турботою за долю нашого мистецтва на еміграції, за долю їх творців і тих перспектив, що для нашої духової культури рисуються в існуючих об'єктивних і суб'єктивних умовах, в залежності від ладу в нашому суспільному житті, що його створюємо для підтримання й розвитку культурних цінностей. Ладу чи безладу? — ні одне, ні друге, стверджуєте, розглянувши, що в тому напрямку зробила наша еміграція у Франції. Очевидно, за підставу для цього твердження беремо по стократ схвалений при всяких нагодах принцип: ніяке творче зусилля, ніяке культурне явище суспільного порядку не повинно бути поза рамами суспільних організацій, їх контролю та їх активного зацікавлення. Правда, цей принцип і в інших, менше виняткових, умовах, в яких нам доводиться жити, ледве чи сприяв би свобідному розвитку мистецтва і практикований на довшу мету, не паралізував би його найосновніших побудів.

Але під цей момент здійснення цього принципу єдине для виконання тих відповідальних завдань, що їх сувора дійсність накидає на українську еміграційну спільноту.

А втім питання, мимохіть порушені, виходять поза рами скромної оцінки, що її бажаємо дати зусиллю талановитого мистця; й хочеться вірити, що воно, це зусилля, дасть поштовх діяльним колам нашої громадськості до здійснення згаданого тут принципу.

Крушельницький у своєму вдалому дебюті досягнув декількох цілей. У першу чергу, для стимулювання дальшого свого розвитку, підсумував свої досягнення у виставі, де чітко виявляються усі прикмети й недоліки його

творчих змагань. Далі, наполегливий мистець доказав, що еміграційні труднощі й злидні не звільняють мистців від обов'язку творити для себе й народу, і що це наглядно можливе. Далі, в полотнах Крушельницького находимо різку відповідь різним вульгаризаторам мистецтва (а їх, слава Богу, у нас чимало!) про «єдинопосаємість» тематики в такому формулюванні, що, мовляв, національна вартість картини в тематичному насиченні історизмом, примітивною символікою, або шараварно-вишиваною побутовщиною. Вкінці оці бідні, частинно необраменовані образочки, оці афіші, вивіски, запрошення, каталоги, писані рукою самого мистця, це догана в сторону тих суспільних чинників, які мають в своєму розпорядженні і матеріальні і моральні засоби для того, щоб дати підтримку творчим зусиллям талановитих одиниць і подати їх результати своєму загалові до споживання в іншій оправі.

На жаль, суспільницькі міркування на маргінесі виставки Крушельницького вичерпали настільки й без того скупі межі, відведені нам на ці рядки, що не зможемо дати навіть побіжної оцінки його творчості, проте це зовсім не є доказом, що виставка на таку оцінку не заслуговує. Навпаки, вона насовує нам стільки суто-мистецьких рефлексій, що треба шкодувати, що немає у нас досі (чи не дивно?) такого органу, де б можна було зробити обширніше та ще й з репродукційними прилогами.

У всякому разі, заохочуємо наш загал відвідати виставку Крушельницького. Його твори, може, й не цілком завершені в техніці плястичного вислову, зате надихані щирим талантом, що без компромісів крокує до своїх ідеалів. Кольористична та формальна виразивість Крушельницького змагає до окресленої синтези, і в тому він наближається до ідеалів плястичного вислову Грищенка. Звичайно, Крушельницькому ще не достає ні того досвіду, ні певности нашого відомого майстра, проте в тій самій мірі вражає нас у творчості молодого мистця, так би мовити, українськість вислову, виявлену в світовідчуванні та розмашному способі світопередачі.

Замітнішим недоліком мистця є його деяка неопанованість та стандартність в орудуванні кольоровими контрастами.

Цих кілька рядків щирого признання для творчості надійного мистця хай будуть йому заохотою для дальшої праці над собою. Його виступ, добре знаємо, вислід великих зусиль у наших умовах, тим цінніший для нас, що розуміємо добре, що справжній талант для свого вияву поконує навіть такі умовини, в яких Крушельницький творить вдалі, з різних поглядів, полотна.

В. Лас.

НОВІ КНИЖКИ

«Я ВИБРАВ СВОБОДУ»

I CHOSE FREEDOM: The Personal and Political Life of a Soviet Official. By Victor Kravtchenko. 496 pages. New York. Charles Scribner's Sons. 1946. 3.59 dollars.

Нещодавно появилася на американському книгарському ринку книжка, яка відразу звернула на себе загальну увагу. Ця книжка є найоригінальніша з усіх тих, що описують життя в Совегах. Її наголовок подано вгорі. Автор: Віктор Кравченко. Це — оповідання самовидця-комуніста, що знає советську владу і советський режим з довголітнього досвіду: на собі й людях, на масах людей, на цілих народах. Книжку що треба не тільки читати, бо незвичайно цікава, але її треба добре простудіювати. Вона писана доволі легко. Ми хочемо звернути на неї тільки загальну увагу, а рівночасно згадати за те, що там пишеться про Україну.

Про саму Україну в ній не так багато, але те, що є, таке потрясаюче, що вже воно саме може бути найчорнішим обвинуваченням проти існуючого режиму...

Дніпропетровський район позаду. Партія і товариш Сталін наказують іти в цей район* позбувшись гнилого лібералізму та буржуазного гуманітаризму і діяти нещадно як більшовик, достойний товариша Сталіна. З такими вказівками вислала партія і товариша Кравченка у цей район, де треба змусити українські села доставити владі наложений на них збіжевий податок. Наказ: маеш знайти збіжжя, не лякаючись вживати найгостріших заходів у душі вірного чекіста.

Тим українським селом, де це мало бути здійснене, було село Підгородне. Це рік 1933, рік страшного голоду.

Прибувши в село, довідався від голови сільради, що селяни голодують і так охляли, що нема кому робити. Коли Кравченко переходив селом, його вразила тиша. Нікого не видно. «Товаришу, — каже до нього сільський комуніст, — от бачите, до чого докотилася наша Україна; як де маеш шматок хліба, то так треба їсти, щоб сусіди не угледіли. А от хлопчина-сирота. Тихо, не питай його. Це жертва колективізації. Його батька, що не був ніяким куркулем, розкуркулили дочиста, побили, і слід по ньому пропав. І то за те, що кричав: Це моя земля! Це моя худобина! Це моя хата!». Таке розповідає комуніст комуністові, товариш товаришеві. Та Кравченко потішав товариша тим, що не всі комуністи однакові, бо є деякі, що обурюються, як таке

почують. Деякі навіть не можуть з сорому за партію селянам в очі поглянути.

Або советська влада і господарка в селі: селян б'ють, страшенно б'ють, теж таких, що мають і по 60 років. А який всюди бруд, яке нехлюйство! А чейже воно таке противне натурі українського селянина... Та одне добре слово до селян і трохи хліба, щоб могли піднятися, а вже за кілька днів всюди чистота. Навіть лунає дівоча пісня!.. Конфіскація збіжжя в сільських комуністів-грабіжників, що були начальством, та ще дещо з магазинів і вже є велика пільга для селян, уже є врятування робочої сили на жнива. Якби тільки не внутрішні тортури у Кравченка. Бо це ж партія винувата, що всюди нелюдскість, насилля, вбивства, та що люди гинуть масово з голоду, як тому 10 років в часі, коли збіжжя є на складі, а наказано його видавати. Люди пухнуть з недоїдання, а масло іде до Англії й Франції з того самого села, де селяни гинуть масово з голоду. Про це ні слова в пресі, а тільки повно про величезні успіхи першої п'ятирічки, що досягнула своє уже за чотири роки. А чому в селі Петрово аж надто тихо? Уже всіх псів у селі поїли. Нема ні kota, ні пички, ні миші. А скільки роботи, щоб від рана до вечора трупи збирати і ховати! Та розповідати про те, як люди вмирають з недоїдання, це монотонна справа. Ніхто навіть говорити про це не хоче. Ще старий візник Кузька заговорить. Жінка померла йому з голоду, двох синів заслала в Сибір як підкуркульників, а старого залишили поганяти коні в колгоспі... І це добре, бо хоч є з ким розмовляти: з кінями. Це добрі сотворіння. А до хат то таки страшно зайти. От молода жінка-селянка з обличчям без усякого виразу. Вся кров, як здається, стекла з неї, а біля неї двоє діточок. І питає вона: чи і вони мають погинути так, як інші? Де ж твій чоловік, де батько, де брат? Не знати, арештовані, пропали... Та ті, що померли, то ще ніщо. Але пів-живі, близькі смерті, то з ними таки найгірше. А опухлих з голоду є сотки в однім тільки селі Петрово! Не знати навіть, скільки їх денно вмирає. Віз об'їжджає село кожного дня і збирає трупи. Не стає в селі уже кори на деревах і кінських лайняків, що були щоденною стравою селян. Та партія наказує не зворушуватись, не м'якнути і селянам не попускати...

Таке й багато подібного відірвало вкніш душу Кравченка від партії, від режиму, від Сталіна. Він вибрав свободу...

(За «Свободою»)

ХРОНІКА

Церковне життя

ІМЕНУВАННЯ

Високопреподобний і Всесвітліший о. Настоятель Української Греко-Католицької Місії у Західній Європі іменував тимчасовим помічником душпастиря Мецу о. д-ра Йосифа Сидорова.
Душпастирем Бретанії і Вандеї — о. Івана Лебедовича.

РЕЛІГІЙНО-СУСПІЛЬНИЙ КУРС ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІВЧАТ

У м. Туркуен, у т. зв. Слов'янському домі, що ним управляє директор Великої семінарії у Ліль, о. д-р Деметр, в часі між 4 та 11 серпнем відбувся релігійно-суспільний курс для українських дівчат.

Програма курсу складалася з вивчення українських молитов, Служби Божої, української мови в читанні й письмі, дещо з української історії та географії, а також співу народних пісень.

Курс провадили обидва місцеві священники, о. М. Гаврилюк та о. Б. Курилас.

На закінчення курсу відбулися триденні реколекції, що закінчилися Сповіддю і спільним св. Причастям.

У найближчому часі такі курси будуть улаштовуватися частіше і не тільки для дівчат, а й для хлопців.

Шукають

Андрусак Михайло — Онуфрія Грицюка, Федора Самуляка.

Базилівська-Колісник Олена — Михайла Авілова (Михайловича).

Д-р Бемко Володимир — Богдана Бемка.

Березюк Василь — Петра Озіранця.

Белейчук Наталя — Розалію Іваськів-Буру.

Бобко Михайло — Олену Бобко.

Боднар Іван — Анастасію Адамів-Федорову.

Бордун Іван — Марію Бордун, Стефу Бадовську.

Божко Федір — Григорія Божка.

Бригей Михайло — Анастасію Кравець, Степана Деманука.

Бутлер Ф. — Каськових.

Буркотенко Володимир — Василя Буркотенка.

Варениця Дмитро — Остапа Вареницю.

Васюта Іван — Андрія Горбацьо, А. Антошина,

Сву і Марію Михалуно.

Вишатицький Аполон — Вячеслава Вишатицького.

* Вишатицька Марина — брата Вячеслава Вишатицького-Гарина, його дружину Мадлен та сина Люсьєна.

Галян Іван — Катерину Гамоляк, з Ракова.

Гарват Степан — Івана і Палашку Гарват.

Гірний Григорій — Михайла Христановича.

Гіряк Йосиф — Анну Гіряк-Сеньків.

Гажий Осип — Євгенію і Анну Гижих.

Гнатишин Іван — рідню з Галичини.

Гнатюк Катерина — Петра Гнатюка.

* Гривняк Марія, 449, Hudson ave, Rochester,

N. Y. — U.S.A. — свою сестру Сою, яка від

5-ох років перебуває у Франції.

Грицалюк Олександр — Романа Тиліпського.

* Гуцул Юрко — свою кузинку, Магнескі Юлію, що мешкала в Парижі; Хоменка Григорія, Марущака Арсена і Грушецького Микола, які перед війною мешкали: Vesinés par Chalette, 18, rue Lavoisier (Loiret), шукаю також Вячеслава Вишатицького.

Гуцуляк Ілько — знайомих з Товмаччини.

Габа Ярослав — Марію Мех.

Гайда Іван — односельчан з с. Дубно, пов. Ярослав.

Герський Іван — Анну Восьну.

Дацьків Данько — Марію Василькову.

Дегтар Павло — Андрія Дегтара.

Дзюбановський Володимир — Степана і Стефана Дзюбановських.

Довгань Текля — Федору Гавришко.

Дідух М. — Осипа Круковського, Богдана Плакчака.

Доскоц Катерина — Анну Левандовську.

Доценко Федір — Тимофія Доценка.

Дуба Анна — Йосифа і Параску Дубів.

Дячишин Ольга (Америка) — Петра Дячишина.

* Здолини Петро — Михайла й Йосифа Калишак, з села Мочеради, пов. Мостиська.

Зрада Мартин — Татіану і Марію Ганас.

Журавель Ярослав — Марію Вінницьку.

Іванів Андрій — Івана Корюка, Андрія Галайду.

Івашків Анна (Аргентина) — Юстину Івашкову.

Ільницький — Михайла Чайківського, Осипа Кульчицького.

Ільків Василь — Тасю Іванюк.

Карман Стефан — Василя Солонинку.

Касянчук Петро — Павла Білика.

Кіш Микола — Марію Шкулу, Катерину Янус, Анну Конопко, Марину Приведу.

* Кивелюк Богдан — Кузьминського Євстахія, що проживав до 1939 р. в Nancy, та Кузьминського Івана, що мешкав десь коло Парижу.

Коваль Роман — Юстину Коваль, Катерину і Павла Стрембіцьких.

Ковалик Омелян — Марію Річіюк.

* Кодельський Ігор — сестру Славцю, що була у Фрайбурзі, і знайомих, зі Збаража.

Козира Іван — Захарію Козира.

* Комінко Анна — свою рідню: Марію Комінко, Дмитра, Катерину, Стефанію і Петра Комінко, що мешкали в Добрі, Ярославського повіту, і були вивезені 1944 року на Україну.

Корсунів Михайло — Ефрозинію Семеновну Касціогла.

Коцюбій Юзько (Аргентина) — Розалію і Романа Коцюбій.

Кошук Євген — Степана Кошука, Сергія Татарулю.

Коханський Володимир — Модеста Максимчука, Мефодія Лукашука.

Кричковський Іван — Марію Кричковську.

Кузь Павло — знайомих з села Нижнів, пов. Товмач.

* Крячук Юрій — Сіягіна Михайла, що перед війною мешкав у Греноблі.

Кузьмин Михайло — Миколу Кузьміна.

Кучер Теренко — Павла Пекного, Василя Гуджу.

Кущей Микола — Теклю Лихахівську.

Лазар Павло — Миколу і Марію Новацьких, Василя Королевича.

Литвин Павло — Теклю і Магдаліну Литвин, Анну Темляк, Юліяна і Мирослава Комидацьких.

Лецишин Данило — Доську Бабяк, Стефана Головатого.

Лихолай Марко — Івана Бондаренка.
Лучків Григорій — Василя Хоробчука.
Люцович Микола — Івана і Миколу Люцович.
Ляцко Йосиф — Григорія Ляцка.
Марич-Бінчак Марія — односельчан з Яччина, п. Перемишляни.

Мартинів Василь — знайомих з села Бовшів, пов. Рогатин.

Матийчук Іван — Данила Рекрутяка.
Масенко Параскева — Василя і Никифора Куценко-Кущеноса.
Масляник Олександр — Анну Витчак, з дому Липецьку.

* **Матвішин Іван**, з села Вербів, пов. Підгайці, — Олену Петришин, що мешкала в м. *Vienne*, в південній Франції.

Миськів Лев — односельчан.
Михайлишин Анна — Василя Михайлишина.
Михальчук Іван (Канада) — рідню Михальчук, з села Полівці, пов. Чортків; рідню Марчин, з села Угринь, тов. Чортків.

Налепа Михайло — знайомих з села Добряни, пов. Городок Ягайлонський.

* **Нискокклон Іван**, з села Вербів, пов. Підгайці, — сестру, Агафію Пира, уродж. Нискокклон, що мешкала десь в околицях Парижу.

Ониськів Ярослав — Софію і Катерину Плекан.
Олексюк Антін — Олексу Чорного, з села Гайворонки, пов. Підгайці.

Оринич Микола — Аніслу Оринич.
Пастернак Петро — рідних з села Сіде, п. Самбір.
Пелех Мирослав — Івана Гаха.
Пилипів Василь — Гринька Яцишина, Степана Прийдуна, Стефанію Пилипів, Цицилію Дякович, Степана Демчишина.

Подільчик Параскевія — Марію Подільчик.
Попіль Іван — Михайла Візяка.
Подаляк Михайло — Івана Подаляка.
Приймак-Бедасне Юстина — Ілька Приймака.
Процак Володимир — Івана Пасяка, Михайла Кривяка, Михайла Круковського.
Пшеничник Стефан — Марію і Гандзю Пшеничника.

Рац Петро — Алексія і Авраама синів Маркіяна Раца; Алексія, сина Ігната Раца; Петра, сина Єлисея Раца.

Рудник Василь — Наталію Дзіковську.
Савин Іван — Івана Скоблика.

Савицький Василь — односельчан з села Заривинець, пов. Бучач.

Семеген Михайло — Володимира Семегена.
Семенець Михайло — Андрія Гірона з Нормандії.
Січка Іван — Катерину і Анастасію Дзира, Катерину Яцик, Миколу і Катерину Якімець.
Сиротинська-Пасічник Софія — Марію Пасічник.
Сорока Константин — Надежду, Ольгу і Варвару Сорок.

Старосольська Ксеня — Івана-Романа Сілецького.
Стащак Петро — Матея Стащака.
Стефанюк Константин — Софію і Марію Мельник, Софію Федьків.

Сурівка Любомир — Йосифа Сурівку.
Твердохліб Теодор — Катерину Маковецьку, Розалію Лисяк, Софію Совичку, Катерину Кравчик.
 * **Тітка М. Лиса**, зам. Михайлік, 56, rue Leborg, Paris (18), — Анну Русек, з Нью-Йорку, яка поїхала туди перед 1914 р.

Фалат Андрій — Грися Фалата.
Фещур Антін — Степана-Мирона Фещура.
Фелак Микола — односельчан з села Коношкни.
 * **Фурда Олекса**, з Старого Міста, пов. Підгайці, — брата, що був у французькій армії, а потім перебував в окрузі Парижу.

* **Яцко Олексій** — брата Яцка Юрія, народженого 1906 р. Після закінчення війни, його бачили в Австрії.

Хто знав би, де перебуває **Боднар Степан**, літ 21, родом з Грушевич, пов. Яворів, просимо ласкаво повідомити на адресу: *Mme Durier, rue de la Dreve, cour Dathis, 9, Lomme, Nord.*

* Брата **Романа Товстого**, з Гербутого, пов. Рогатин, шукають сестри. Писати на адресу: *Antonina Figurka, Sarmiento, 652, Buenos-Aires R. Argentina.*

* Сестру Анастасію, її чоловіка Дмитра, їх двоє дітей, Василя й Анну, що походять з села Ямниця, повіт Станіславів, шукає їх сестра Євдокія, яка 1913 року виїхала до Канади зі своїм малим сином Антосем.

Осіб, що знають про місце перебування пошукваних, просимо не пожаліти три франки на значок і повідомити нас на адресу:

Service Social Ukrainien, — 13, rue Taine, Paris (12)).

Повідомлення

ЗБЛИЖАЮТЬСЯ задушні дні, а з ними наші першо-листопадіві поминки-свята. З ними сходиться друга річниця мученичої смерті нашого Великого Митрополита Кир Андрея. У ці листопадіві роковини будуть відслужені в Храмі св. Володимира Великого в Парижі такі Богослужби:

31 жовтня (четвер), о 8-ій год. вечора **ЖАЛІБНА ПАНАХИДА** за душі наших героїв і св. пам'яті Великого Митрополита;

1 листопада (п'ятниця), о год. 10-ій ранку **УРОЧИСТА СЛУЖБА БОЖА** в наміренні українського народу.

Про ці Богослужби повідомляємо все українське громадянство і запрошуємо взяти в них участь.

Українське Греко-Католицьке душпастирство
 Парижу і Округи.

MENSUEL

АДРЕСА: 186, BOULEVARD SAINT GERMAIN, PARIS (6). ТЕЛЕФОН: LITtré 48-65.

У велику річницю

«Єрусалиме! Єрусалиме! Скільки то разів Я хотів зібрати твоїх дітей, як квочка збирає свої курчата під крила, але ви не хотіли». (Мат. 23.)

ПОВИЩІ слова св. Письма вказують нам дуже яскраво, що Христос Спаситель був добрий патріот. Хоч Він, як обіцяний Богом в раю Месія, прийшов на землю для всіх людей, щоб їм розкрити очі на вічні правди, щоб за них терпіти і своєю смертю їх спасти; хоч Він так любив людські душі, що якби треба було, то був би за кожного з них зосібна дався розп'яти, — то все таки особливішою любов'ю огортав Спаситель ту землю, на яку прийшов як чоловік. Ісус Христос, передбачуючи грядуче нещастя — руїну того гарного Єрусалиму і збурення святині, — боліє над майбутнім занепадом тих дорогих місць, з якими зв'язане Його життя як Богочоловіка.

Тож любов своєї Батьківщини, праця, труди, а то й смерть для неї, не є лише вродженим нам обов'язком, але й наказаним Богом. «Немає більшої любови, — говорить Спаситель, — як та, коли хто віддасть душу свою за друзів своїх». Справді, ми маємо любити всіх людей задля Бога, любов'ю чистою, бо всі вони є нашими ближніми, бо всі вони носять на собі образ Божий, бо всі вони є відкуплені Найсвятішою Кров'ю Божого Сина. Але своїх земляків ми повинні любити ще особливішою, жертвенною любов'ю. Таж у наших жилах пливе та сама українська кров, нас кормила своїми плодами та сама рідна укра-

їнська земля, нас лучать в одно ті самі терпіння, ті самі ідеї, та сама мета життя.

І особливо у день Великої Річниці Першого листопада, коли перед нашими очима виринають світлі образи незабутніх днів волі, ми повинні згадувати тут, на вигнанні, на чужій чужині, теплим, любим словом про нашу поневолену Батьківщину, на якій стільки крові потекло від того часу, на якій стільки сліз пролилося...

Якою для нас, бездомних, тут, на чужині, безцінно дорогою є наша, тепер зруйнована, рідна Україна; які милі нашим серцям є ті

Зелені ниви, ліси, могили,
Щасливі з вами дні нам уплили,
Рідна хатина, стріхо старенька,
Мила родино, нене рідненька!

Адже для нас, справді, більшого щастя тепер немає, як те, щоб вас у радості на волі якнайскорше повітати...

Сьогодні перед нашими очима, наче на кіновому екрані, пересуваються різні минулі, незабутні події з рідної землі. Один з перших, це буде той світлий образ, зв'язаний з Великою Річницею. Тоді над нами було засяло золоте сонце волі, тоді дзвони наших церков вигравали пісню перемоги, тоді вулицями наших столиць, непроглядними виструнченими рядами маршували звитяжні полки найкращих синів української землі, що, йдучи за кличем

стародавніх римських лицарів: «Дульце ет декорум ест про патрія морі» (Солодко і почесно вмирати за батьківщину!), кидалися зі співом у вир завзятих, нерівних боїв... і зі співом умирали, щоб ціною своєї крові, гарячої, молоді, заплатити за ті світлі, короткі дні щастя і свободи.

Та не довго процвітала молода українська держава, — зів'яла передчасно, як рання весняна квітка під подихом лютого морозу... Але ця коротка, незабутня хвилинка записалася незмивними криваво-золотистими буквами не лише у нашій, українській, але загально в історії визвольних змагань всіх європейських народів. Вона дала змогу пізнати світові, що ми живемо й не щадимо навіть найбільших жертв, щоб лиш здобути собі місце між вільними народами землі.

Вже третій десяток літ минає від тієї гарної, світлої хвилини, а вона, не зважаючи на це, є для нас такою живою, здається такою сьогоднішньою...

Вона зміцнює наші ослаблі сили до дальших змагань, до більших трудів, до кращої й гарячішої любові своєї землі і свого народу, Перед лицем тієї незабутньої події ми всі чуємося одним великим еством, з незломним, твердим, як граніт, бажанням: в о л я .

Та ось насуваються інші образи... такі грізні й страшні! Пожарами й димами вони застеляють той ясний пспередній. Зойки і стогони конаючих, катованих, заглушують звуки бадьорих вояцьких пісень і радісні звони дзвонів. Ненависть, злоба, насильство й неволя запанували на нашій дорогій Батьківщині. Бувають хвилі, що біль невимовного жалю стискає аж до плачу наші серця, а невблаганна і непоборна жорстокість гіркої дійсності доводить до якогось отупіння і відчаю.

Вже заросли тії шляхи та травами,
Де ходили наші полки з хоругвами...
(Народня пісня).

Минали літа, а наша свята українська земля ставала предметом торгу і ціни для різних наїзників, а зрештою стала тереном найзавзятіших боїв, бо ласий кусок манить кожного до себе. А ми... Одні добровільно, інші з примусу, покинули ту святую руїну, забираючи зі собою найкращі скарби: незломне прив'язання до св. віри наших батьків і жагуче прагнення справедливості й волі, та рушили важкими, тернистими дорогами у чужі краї, у сильній надії, що це ненадовго.

Боже, Великий, Єдиний! Защо ж так карається наш бідний нарід, за що так терпить наша св. віра, наша земля, наші рідні, за що?

Хіба ж це гріх свій край любити,
Своїм язиком говорити,
І що святе не дати на сміх,
Хіба ж це гріх?.

(Б. Лепкий).

Але ось, у цих хвилях розпуки, блищать перед нами Господні слова із вічної книги життя: «Коли будете Мене любити й сповняти Мої закони, то хоч би ви були розкинені по всьому світу, Я вас зберу в одно і сповню ваші бажання».

Як нам не важко з цим погодитися, але мусимо признати, що ті терпіння, які спадають на нашу землю, на наш нарід, то — Господня кара за гріхи наші і наших попередників, це заплата за наші криволи, незгоди і міжусобиці. За наше безвірство і відступство, за те, що багато з нас ставали перевертнями й помагали всяким хижим заволокам господарювати на нашій землі і

... з матері полатану
Сорочку знімати!..

(Т. Шевченко).

За те, що ми часто переступали Божі заповіді і замало свою Батьківщину шанували. Не так її любили і не так боліли за її долю, як Христос Спаситель любив і турбувався долею Єрусалиму. Не завжди безінтересовна й чиста любов керувала нашими вчинками; часто свої особисті справи й гонори ми ставили понад добро Батьківщини, і це, власне, нераз було також причиною її руїн.

Тож б'ючись серед розкаєння в груди, приймаймо терпеливо ті заслужені кари вигнання і поневірки, а повищі Господні слова: «Коли будете Мене любити і сповняти Мої закони» нехай глибоко западуть у наші серця. Чинім покуту за себе й за інших незрячих наших братів, любім Бога гарячою любов'ю, сповняймо Його святую волю, поручім в Його могутні руки нашу долю і молимся щиро:

Боже Великий України,
За кров, за сльози, за руїну,
За все, що терпимо в сей час,
Помилуй нас... помилуй нас!..

(Б. Лепкий).

Так само і себе любімо взаємно братньою любов'ю, а тоді, — тоді напевно сповняться і дальші слова Божої обітниці: «... хоч би ви були розкинені по всьому світу, Я вас зберу в одно і сповню ваші бажання».

Нехай той могутній Господній голос скріпить наші зусилля, в змаганнях до тих високих мрій-ідей. Не жаліймо нічого, пам'ятаю-

чи, що правдива любов вимагає жертв. Не піддаваймося розпуці, не тратьмо надії, і тепер, в час важкої проби, захочемо людську гідність, достойну такого великого, зі світлим минулим і блискучим майбутнім, але сьогодні найбільше знедоленого народу. У мужній поставі виглядаймо того часу, коли в оновленому людстві запанує, замість злоби і насильства, Божий мир, справедливість і любов. У пов-

ній готовості очікуймо тієї недалекої хвилини, коли:

Вдарять дзвони в велику годину,
І в останній підемо ми бій,
Ти воскреснеш, моя Україно,
В повнім блиску і славі своїй...

о. Іван Яцків.

У Першолистопадову ніч

(РОЗВАЖАННЯ І ЗАВДАННЯ)

В ІСТОРІЇ народів бувають моменти, коли в ході її творяться такі зміни, що від них починається новий, великої ваги, період подій. Таким моментом в українських визвольних змаганнях була Першолистопадова ніч 1918 року. Саме відтоді зачалась визвольна боротьба цілого українського народу на всіх його землях за його найвищий Ідеал, — за його Незалежну Державу.

Нашу визвольну боротьбу зачали Українські Січові Стрільці, продовжувала її Українська Армія 1918-1920 років, Українські Повстанці 1920-1923 років, українське підпілля з 1920 по 1939 рік, українські бойові частини і Українська Повстанча Армія, яка по-геройськи продовжує наші визвольні змагання по нинішній день. Напевно можна сказати, що український нарід не заперестане боротьби, — хоча б вона тривала і півсторіччя, — аж здобуде свою Самостійну Незалежну Державу на просторах усіх українських етнографічних земель!

Хто зміг створити такої сили Чин; на якому вирости і ростуть нові й нові сотні борців?!. Що дає силу українському народові видержати у великих і тяжких змаганнях повних 32 роки, без нарікань складати стільки мільйонів жертв із своїх найкращих Синів і Дочок?!. — **Першолистопадовий Чин — Листопадова Ідея!**

І з цих саме причин Перший листопад є для нас:

1) Днем великих поминків по жертвах, що їх склав український нарід за свою Незалежну Самостійну Державу;

2) Днем світлих споминів, що вирощують щораз нові й нові сили у затяжній боротьбі;

3) Днем нових вимог і завдань, до яких кров Героїв кличе нових борців.

***

1. — Нарід, що не вміє віддати належної шани своїм Героям, не має права на життя;

він є нікчемний і мусить загинути, бо не має в ньому розуміння, що саме на жертві крові виростає сила великої Ідеї, а не на пустих словах, роздорах і братніх крамолах. Тому у всіх народів пам'ять і пошана для Героїв, що за найвищий Ідеал Нації склали найвищу жертву — **свою кров і життя** — є така велика! Тому культурні народи збудували своїм Героям Національні Пантеони, де спочивають їх національні Герої. А сірим, невідомим Героям, що їх мільйони бувають, створено щось кращого за монументальні Пантеони; створено **Могили Невідомого Вояка-Героя**, і створено її у серці держави, її столиці, та запалено **вічний огонь**, символ горючої до Них любови і шани усього народу!

Такий монументальний пам'ятник, у якому зложить Україна тлінні останки Свого Невідомого Вояка, буде збудований у найкращому місці нашої столиці, у Києві, тоді, як ми виборемо нашу Незалежну Державу. Шезнуть з нашої землі чужі мавзолеї, пам'ятники і пропам'ятні таблиці та назви вулиць чужих божків і божищ. Колись св. Володимир Великий наказав поганських ідолів кинути в Дніпро. Тепер, як виб'є година, Україна не топтиме сучасних ідолів у Дніпрі, щоб не знеславити Славутиці, а викине їх поза свої кордони, а в себе поставить пам'ятник своїм Героям.

Тим часом ми маємо велетенську силу в нашому народі, а саме — **велику пошану до Стрільцьких могил**, де спочивають наші Герої. Цілий український нарід, на всіх своїх землях творив і творить величні поминки своїм Героям, у великодні і зелені свята, а передусім — у **Першолистопадові дні**. На їх могилах запалено вогонь вічно горючих до Них любов'ю українських сердець, і цей вогонь загасне хіба тоді, як перестане битись останнє українське серце. Для наших безсмертних Героїв горить вогонь українських безсмертних душ!. У цьому саме сила Першолистопадової **ідеї, Великого Листопадового Чину!**. І не ди-

во, що кожної Першолистопадової ночі на всіх могилах наших Героїв творяться чуда великого піднесення народніх сил, що запалають до нових подвигів нові лави геройських борців. Це добре розуміє наш нарід і цим гордиться, і тому держить у великій шані Святі Могили своїх Героїв і творить їм такі сердечні поминки. Це бачать також і наші вороги і їх тривожить ця національна стихія.

2. — Листопадові спомини ставлять нам перед очі світлу подію 22 січня 1919 року, як незатерту картину **Соборної Української Держави**. Якими нікчемними ми були б, якби в нашому загумінковому розсваренні і партійницькому зачадінні затратили цю нашу Велику Ідею. На марне пропадуть через нас ці мільйони жертв і потоки мученичої крові наших Героїв і нашого страдницького Народу, якщо ми не позбудемося — і то негайно — вічно триваючих у нас крамол і братньої ненависти. Не сміємо бути погребниками нашої світлої Самостійницької Ідеї, яку несли на своїх прапорах геройські полки Богдана Хмельницького і Мазепи у давнину, і тепер, по Українських Січових Стрільцях, несуть борці Української Повстанчої Армії. Чи зуміли б нікчемники дати відповідь перед Божим і народнім судом за такий національний злочин?!. Але ми маємо надію, що здорова українська душа переборе цю страшну недугу, що саме тепер переходить кризу. **Світлий спомин Листопадового Чину мусить стати для нас цілющим ліком, що верне силу, отруєній хитримими ворогами, національній душі.**

3. — Минулі і теперішні дії на наших землях кличуть нас у Першолистопадовий день на нові завдання. На Листопадовий Ідеї треба нам виховати наше молоде покоління. Перш за все мусимо рятувати душу наших наймен-

ших, що на еміграції втрачають свої національні питоменності, а наймолодші цих цінностей не набувають, або замало їх собі засвоюють. Як боляче дивитися на наше молоде покоління, — передусім на теренах Західньої Європи, — що у великому відсотку не знає вже своєї рідної мови, або вчиться її замало. Певно, що батьки за тяжкою працею, може, й не можуть як слід подбати за виховання своїх дітей, але ми маємо багато одиниць, які могли б, замість братися за непотрібну «вищу політику», взятися до муравлиної праці над вихованням молодих борців за Листопадові Ідеї. **Наш найповажніший Наказ у Першолистопадовий день; готувати молоде на велике діло, що певно незабаром надійде. А горе буде недбалим, що промарнують час приготування! Ряди наших Героїв у безнастанних змаганнях рідшають. Їх треба доповнити і підкріпити. А не зроблять цього великого завдання безідейні нікчемники, самолюби-панички, ані чужинці. У боротьбу за Першолистопадову Ідею підуть тільки сини і дочки геройських батьків, виховані на твердому, Стрільцькому, бойовому Чині!!.** Ми маємо за завдання і мусимо так виховати наше молоде покоління. На нашій рідній землі виховувала й виховує молодих Орлят українська багатострадална мати. Такі ж матері й батьки повинні бути і на еміграції. Цього вимагають від нас наші Герої. Їх свята жертва і дорогі Їх могили! І ми це завдання, при Божій помочі, сповнимо, заслухані в могутній акорд чудової пісні нашим героям:

Спіть, Орли-Соколи, ми гостримо зброю
І підем на поклик до бою...

... За Україну, за її долю,
за її волю, за Народ...

о. Микола Марків.

Першолистопадове свято в Парижі

ЯКИМ дорогим є Листопадові спомини для кожного українця, вказують на це Першолистопадові обходи всюди, де є бодай кілька десятків наших людей. З усіх усюдів приходять вістки, що по всій Західній Європі і ген далеко за океаном, в Америці, Канаді, Аргентині, Бразилії, були урочисто відсвятковані Першолистопадові поминки. Відсвятковано їх гідно також у Франції, по наших осередках на провінції і, зокрема, в Парижі.

У навечер'я 30-го жовтня, о 8 год. вечора, у Храмі св. Володимира Великого в Парижі, зібрались українці-емігранти на урочисту па-нахиду по поляглих Героях у всіх наших ви-

звольних змаганнях і на поминки по нашому Великому Митрополитові Андреєві, з приводу другої річниці його мученичої смерті. Він — наш Великий Пастир, наш Мойсей, що провадив український нарід до його обіцяної Землі — Незалежної Соборної України — повних 50 літ, спочив на Святоюрській Горі у дні Першого листопада. Отже, поминки по бл. п. нашому Великому духовному Провідникові нероздільно й назавжди злилися з Першолистопадним святом пам'яті наших Героїв, що в особі покійного Митрополита мали чулого і люблячого Виховника...

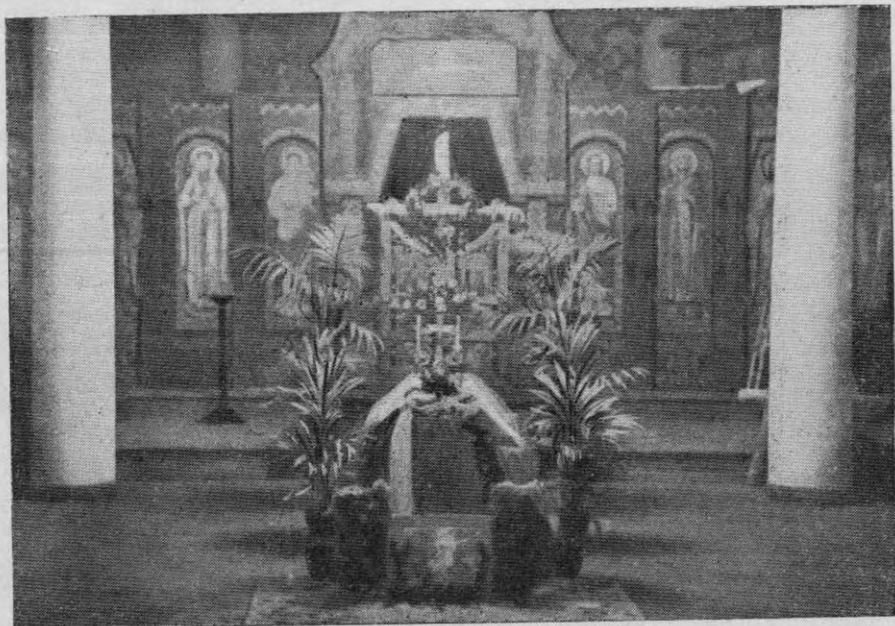
Посеред Храму св. Володимира Великого — прибрана могила з березовим хрестом. Заквітчану могилу вкривав жовтоблакитний прапор. Спереду — тризуб і портрет незабутнього Пастиря. Прекрасний вінок від Американської і Канадійської Делегацій, що тоді перебували в Парижі, з написом: «Українським Героям — жовніри-українці Американської і Канадійської Армії».

Панахиду відправив Всесвітліший о. Мітрат Яків Перрідон з усім духовенством; між ними старі ветерани з наших визвольних змагань, на

Симона Петлюри на кладовищі Монпарнас. Скромна могила у квітах і вінках; між ними — вінок від українців Америки й Канади. Приявних і делегацій було дуже багато. Від імени приявних — колишній старшина і співробітник Головного Отамана п. інж. Созонтів поклав вінок своєму дорогому Отаманові і сказав гарну, тверду, вояцьку промову.

Панахиду відслужили колишні Українські Січові Стрільці о. М. Марків і о. Ст. Хабурський.

Наприкінці голова української делегації з

Символічна могила в день Листопадового свята в храмі св. Володимира Великого в Парижі.

чолі з великим українським патріотом, духовником о. Ігуменом Жаном ЧСВВ, на чийх грудях на чернечій рясі — найвища відзнака УГА. Принагідне слово сказав душпастир парохії, о. Марків Микола. Церква виповнена вірними і численними представниками з Америки, Канади, Англії, Бельгії, Німеччини і Австрії, що саме тоді були на нарадах у Парижі. Загальний настрій поважний і святочний.

1-го листопада, о 10 год. ранку, відслужено Урочисту Службу Божу в наміренні українського народу. Її відправив о. протопресвітер Северин Сапрун, о. канцлер Іван Леськович і о. Степан Хабурський, що рівночасно виголосив проповідь. Піснею-гимном «Боже, вислухай благання» закінчено Листопадове свято в церкві.

**

Зразу ж після Богослужби в церкві, всі українці вирушили на могилу Головного Отамана

Америку, п. д-р Галан сказав гарне слово. Піснею «Як Ви умирали» та кількахвилинною мовчанкою у повній пошані до покійного Отамана, гідно закінчено цьогорічне Першолистопадове свято.

Присутній.

ЯЛИНКА ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ ДІТЕЙ У ПАРИЖІ

- ◆ 12 січня 1947 року Українська школа в Парижі влаштовує для української дівчорі ялинку.
- ◆ Запис дітей на ялинку в Українській школі та у п. Заблоцького («Об'єднання Українських Робітників у Франції») 13, рю Тен, Париж (12).
- ◆ Опісля ялинки — баль для дорослих.
- ◆ Прибуток — на Українську школу.

Людина віщого духа й апостольської ревности

(СПО ГА Д И)

I.

НАШ, невіджалуваної пам'яті, Митрополит Андрей, часто відчував своїм великим серцем грізні грядучі події, що їх доля не щадила нашому народові також і за життя Митрополита. Хоч Він завжди був готовий захистити свій улюблений нарід перед небезпеками, як та пташка захороняє свої пташенята перед бурею, але хід історичних подій часто був сильніший за Його найкращі бажання. І коли Митрополит бачив, що жодними людськими силами не можна зарадити лихові, тоді Він шукав єдиного рятунку у Бога. Сам гаряче молився за долю своєї Батьківщини і нас закликав до ревних, щирих молитов.

І коли тепер, в другу річницю смерті нашого дорогого Архипастиря і доброго Батька, я роздумую над цією Його віщою силою, то виникає в моїй пам'яті липень 1939 року.

По закінченні духовних вправ для священиків, що відбувалися в Українській Духовній Семінарії у Львові, ми всі реколектанти, за традиційним звичаєм, удалися на Святоюрську гору, щоб відвідати Митрополита. Владика прийняв нас у своєму невідлучному крислі, як завжди, дуже ввічливо, але з якимсь, тоді для нас незрозумілим ще, внутрішнім пригнобленням. Його завжди усміхнені уста були затиснені, а очі, овіяні серпанком смутку, гляділи на нас проймаючо, немов би питалися: «Діти мої, чи видержите той удар долі, що за короткий час на вас спаде?».

Під час своєї промови до нас, Митрополит згадав про кару Господнього гніву на біблійні міста Содому і Гомору, яскраво висвітливши при цьому постать патріарха Авраама, а головно Його заступництво перед Богом і палкі благання пощади й милосердя для згаданих міст. Свою бесіду закінчив Владика гарячим закликом до нас: «Зближається страшне нещастя на нашу Церкву й Нарід. Моліться, Отці, до Всевишнього широко, як колись молився Авраам, і заохочуйте інших до ревних безнастанних молитов, щоб Господь задля праведників пощадив нашу нещасну Батьківщину й не кидав її на поталу ворогам. Бог милосердний! Колись Він обіцяв Авраамові, що як знайдеться бодай 10 праведників, то помилує Содому і Гомору. Тож, може, Він зглянеться на покуту й благання чистих серцем людей і відверне Свою караючу руку від нашого народу»...

Ці слова Владики глибоко запали у наше серця, та якслід ми зрозуміли їх аж за три місяці, при кінці вересня згаданого року, коли то не гаряча лява розтопленої сірки, яка колись спала на Содому й Гомору, але дикі полчища залляли нашу землю. Нам тоді стало ясним, чому Митрополит так терпів вже наперед. Він передбачував, що згинуть тисячі невинних людських істот, що багато перевертнів наплюють у своє рідне гніздо, що по наших містах і селах поспляться на мітингах брудні, безбожницькі бесіди та наклепи на Бога й Його святу Церкву.

Не стало вже Митрополита, але Його слова напам'ятовують, як частина батьківського заповіту, повинні лишитися назавжди у нашій пам'яті... Наша дорога Батьківщина потопає у крові і сльозах. Ціла наша надія і наш рятунок лише у Бозі. Тож молімся! Стараймося, щоб між нами було якнайбільше праведників, а тоді певно Небесний Отець скоротить час тих страшних нещасть, що так рясно спадають тепер на наш Рідний Край, і по довгій темряві неволі і руїни зійде ясне сонце правди і свободи.

II.

ВЕСНА 1941 року. Масові вивози людей дійшли до кульмінаційної точки. Довгі валки заплomboваних вантажних поїздів з голодними й померзлими галичанами тягнулись на схід... Всі тюрми були переповнені, головно інтелігенцією, що чекала своєї черги: або також в далеку, невідому путь, або таки до в'язничних пивниць, звідкіля вже не було ворття.

Я дістав від «власць імущих» сувору пересторогу, що як не перестану в церкві, під час Богослужень, ширити релігійної пропаганди, то буде зі мною зле. А за якийсь час наспіла вістка, що у громадському списку кандидатів на найближчу висилку «на схід» є вже й моє прізвище. В цьому прикрому становищі я хотів ще побачитися з Митрополитом і попросити поради і вказівок у дальшій моїй душпастирській праці. З тяжким трудом вдалося мені таки одержати на три дні перепустку з прикордонної смуги, де я працював, до Львова.

Митрополит був тоді недужий, але прийняв мене зразу ж, бо цікавився кожною новою вісткою, яка допомогла б Йому відтворити

вірний образ нашого церковного й народного життя в цілій Галицькій церковній провінції. Увійшовши до кабінету, я побачив перед собою постать найвищого Зверхника нашої української Церкви в дуже пригнобленому вигляді. Важкі, чорні думи похилили Його маєстатичну голову на груди, а високе чоло було глибоко зоране зморшками фізичних і моральних терпінь. Я розповів Йому про свої переживання, про місцеві відносини, про високі церковні податки, про перепони, які доводиться переборювати у священничій праці,

бесіди, які мусять так часто вислухувати на всяких зібраннях. Твоя доля в руках Божих і без Його святої волі тобі нічого не станеться. Але якби тебе таки стрінуло те велике нещастя, що його зазнало вже багато наших священників і вірних, тобто якби тебе вивезли на Сибір, чи в якусь іншу частину Росії, то даю тобі всякі повновласті, щоб ти міг без вагання виконувати свої священні обов'язки, на кожному місці свого перебування. Дозволю тобі відправляти Службу Божу без приписаних церковних риз, в такій одежі, яку

Один з останніх портретів Митрополита.

Малював І. Денис.

та про переслідування і загрозу вивезення. При цьому я осмілюся попросити дозволу якийсь час не проповідувати під час Служби Божої, щоб не дражнити до крайности ворогів нашої Церкви і цілого Народу. Але Митрополит, що, як людина великих діл, звичайно не прив'язував ваги до дрібничок, то у засадничих питаннях, а головно коли ходило про справи Божої слави, був непоступливий. Він сказав, щоб я зблизився до Нього; поклав мені на голову свою руку, поглянув повним любови поглядом у мої очі і промовив: «Я вповні відчуваю твоє прикре і важке становище. Але твого прохання, щоб звільнити тебе від проповідування Божого слова, не можу задовольнити, бо проповідь є складовою і невіддільною часткою нашого Богослуження. Нам не вільно в справах Божих уступати ані кроку. Ми не сміємо бути менш ревними в голошенні Божої слави від тих, які на кожному кроці провадять боротьбу проти Бога і релігії. А також наші вірні мають право домагатися від свого священника слів духової пом'яги в заміну за ті пригноблюючі богохульні

будеш мати; з браку чаші — у звичайній склянці; а з браку літургічних книг — з пам'яті, щоб лише суттєві частини, тобто матерія і форма Безкровної Жертви були незмінно додержані».

Я відчував тоді якусь надзвичайну силу, що удіялася мені від цього Великого Владика. Його слова звучали так широко, лагідно й за-спокійливо, але водночас мали в собі таку бадьору, цілошу силу, що здавалося, немов би це не Митрополит Андрей говорив, але дух котрогось з Христових Апостолів, які самі наражувалися для Христа на найбільші небезпеки і інших на той мученичий шлях благо-словляли.

Я подякував за слова розради, попросив благословення і попрощався у тій свідомості, що це, може, вже моя остання зустріч з моїм Духовним Батьком. Повернувши додому, я вже ні хвилини не вагався, щоб зробити якісь уступки людській злобі коштом Божої слави, але навпаки, при кожній нагоді, а було їх до-сить, я старався виявляти свою незломну від-

даність справі Христа. Того безстрашного піднесення духа додали мені слова Митрополита-Апостола під час нашої сердечної розмови на Святоюрській горі.

Світові дії, що нагло небавом наступили, охоронили мене й рідню перед важкою, стративною дорогою заслання. Часи знов змі-

нилися, і ми, замість на схід, поїхали примусово на захід...

Митрополита вже нема між живими, але ті його напутливі слова, що так ясно вказують на наші повинності супроти Бога й Народу, залишаться назавжди в моїй пам'яті.

Священик.

Митрополит на засланні

МИТРОПОЛИТ Кир Андрей Шептицький був вже третій рік царським в'язнем. Зразу був він під арештом у Курську, в приватному мешканні. Але популярність, яку він там з'єднав собі в широких кругах громадянства, а відтак прорив під Горлицями (1915 р.) та похід німецьких і австрійських армій на Росію спричинили те, що російський уряд вволив волю ворога Унії єпископа Євлогія і дав дозвіл на запроторення Митрополита в духовну тюрму Суздальського монастиря, де каралися всякі розкольники і сектанти...

Десь у літі 1916 року приїхав до Тернополя польовий єпископ з царської ставки Юрієвський і закликав до себе, на стацію, до салюнки, представників греко-католицького духовенства, а саме: о. Бонна, молодого Редемпториста, національністю бельгійця, який був тоді сотрудником на парохії в Тернополі, о. Кочія, виділового катехита, і мене, що, евакуйований з Кутковець, мешкав тоді в Тернополі і помагав о. Боннові. Від Юрієвського ми довідалися, що Митрополита ми вже ніколи не побачимо та що цар доручив тепер йому опіку над вірними в окупованій смузі Галичини, мотивуючи це тим, що, відрізані від Львова, ми не можемо далі оставатись без духовного проводу. Крім цього, він повідомив нас, що у парохіях, де нема нашого священика (а майже всіх тоді вивезли), буде наставляти своїх священиків, бо в час немає зверхника, який міг би кермувати вірними; отже: піддавайтесь... Та ми піддатися не хотіли. А покищо вимовилися тим, що, мовляв, незабаром російські армії підуть на Львів (тоді готувався голосно Брусіловський наступ) і ми сполучимося з Консистоцією, а там вже дадуть на це раду. Але ми в це не вірили, і рішили за всяку ціну одержати від Митрополита раду і поміч. Стало на тім, що о. Бонн, за допомогою бельгійського військового капеляна, який був з бельгійською технічною бригадою в Тернополі, дістанеться до Митрополита, і він, як наш Ординарій, призначить генерального вікарія для греко-католиків в

окупованій частині Галичини й Буковини. За кілька днів о. Бонн поїхав з капеляном, і не було його яких два тижні. Коли повернув, оповів мені у великому секреті, яким способом він одержав грамоту на Генерального вікарія для себе на округу Тернопіль і о. Теодорович — на округу Станиславівської дієцезії.

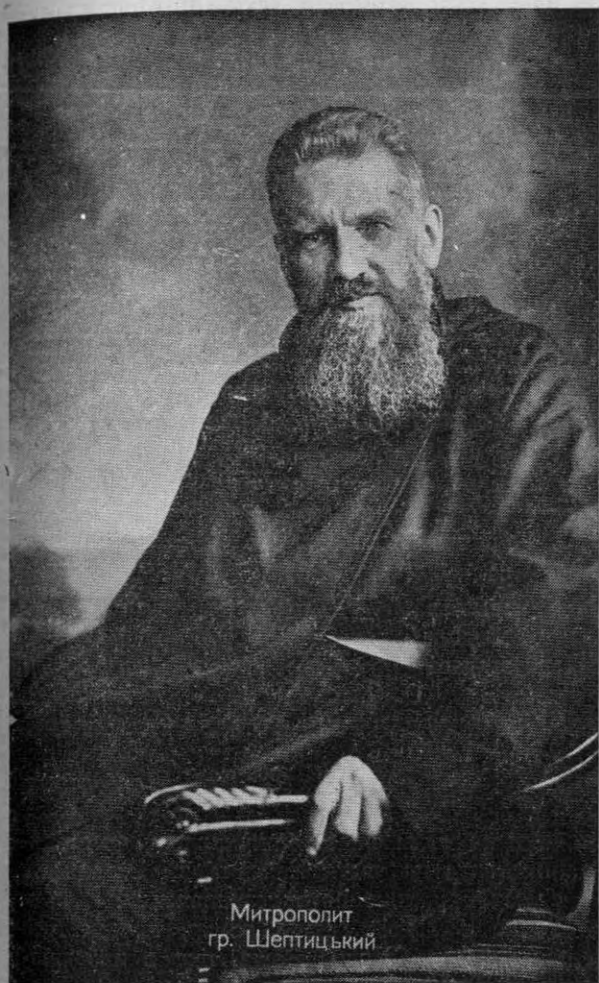
А було це так:

У Петрограді довідалися, що до Суздальського монастиря ніхто не має приступу. Тому вирішили, що о. Фйодоров (москаль, якого Митрополит знав іще до війни і тайком висвятив на греко-католицького священика для росіян), як прочанин, піде в Суздаль і там, може, йому вдасться побачити Владика і передати йому в чому річ.

В жебрачій одежі, з торбою на плечах та ціпком в руках, ніхто не пізнав би о. Фйодорова, як він ішов пішки сотню верств до Суздаля, від монастиря до монастиря. Так добився він до Суздаля, з «бумажкою», у якій дверник останнього монастиря поручав його суздальському дверникові, як такого, що багато сот верств прямує до Суздальської ікони. До монастиря прийшов він втомлений. За монастирським звичаєм, дали старцеві куток, погостили, а коли відпочив, казали йому помогти робити порядки на подвір'ї. Ранком був з ченцями в церкві на Службі Божій, а потім відробляв харчі та й ніби відпочивав по довгій дорозі.

Минуло два дні, а він не міг побачити Владика. Став ніби ревніший в помочі та допомагав з власної волі замітати коридор і носити дрова до опалення в келіях, думаючи, що в цей спосіб дістанеться до келії Митрополита. Одначе, архимандрит Павло, мабуть, сам узяв на себе догляд над в'язнем, бо хотів припильнувати, щоб наложена тяжка покута була точно виконувана. Вона мала принести скору смерть Владичі. Тож, коли прочанин довідався, де міститься в'язнична келія Митрополита і пустився туди нести дрова до печі, архимандрит, побачивши це, не допустив його

Митрополит
гр. Шептицький

туди і сказав йому, що там сидить страшний злочинець, якого нікому не вільно відвідувати.

Здавалося, що подорож і зусилля о. Фйодо-

рова були даремні. Склалось, однак, так, що того дня старець побачив, як Митрополит вийшов до садка, обведеного високим муром, на прохід, а за ним, крок у крок, архимандрит. Тоді «старець» узав мотику й мітлу та пішов чистити стежки, наближаючись щораз ближче до місця, де був Митрополит. Коли Митрополит переходив біля нього, він дав себе пізнати і показав картку, яку присипував сміттям. Потім поволі з роботи віддалився.

В садку залишилися тільки Митрополит і архимандрит, який не звертав уже такої пильної уваги на Митрополита, і він міг непомітно добути картку, присідаючи ніби на відпочинок на місці, де стояв Фйодоров. Там лишив Фйодоров також трохи паперу і олівець, бо знав, що Митрополитові заборонено писати і ніякого писального приладдя він не міг мати.

Другого дня, по відході Владики і його «ангела хоронителя», знову «старець» був у садку, на тому самому місці, де знайшов, написані олівцем у кількох словах, грамоти для Генеральних вікаріїв: для о. Бонна — на частину Львівської дієцезії (Бридщину, Зборівщину, Збаражчину, Тернопільщину та Скалатщину) і для о. Теодоровича — на окуповану частину Станиславівської дієцезії та Буковину, з захопотою до видержання. Ще кілька днів одержував Митрополит тою дорогою відомості про наші справи. Потім «старець» мусів вертати з прощі.

В цей спосіб довелося Митрополитові із Суздальської тюрми кермувати своєю паствою. Брусіловська офензива не вдалася. Прийшло до державного перевороту в Росії; впала тюрма народів, і Митрополит вийшов на волю і вернув на свій митрополичий престіл у Львові.

о. Гр. Скасків.

ВІД МІСІЙНОГО ВИДАВНИЦТВА

АДМІНІСТРАЦІЯ Місійного Видавництва подає до ласкавого відома Українському громадянству, що книжечка, яка появилася в листопаді місяці, в другі роковини смерті Митрополита Андрея Шептицького, п. н. «Добрый Пастир і Великий Громадянин», вже вичерпалася. Тому просимо в справі замовлень цієї книжечки не звертатися до Адміністрації Видавництва в Парижі, лише до своїх місцевих українських душпастирів, які, може, її ще мають.

2. — Адміністрація «Вістника» звертається з проханням до Високоповажних читачів-передплатників, щоб вони, змінюючи місце проживання, своєчасно подавали свою нову адресу, бо інакше Адміністрація даремно витрачає час

і гроші на пересилку часопису, який в кращому разі повертається назад, а часто просто пропадає. А за якийсь час цей самий читач вимагає, щоб йому висилати всі ті числа, які були вислані на стару адресу.

3. — Передплата «Вістника» на 1947 рік вносить 200 франків, які просимо присилати на адресу «Вістника» контовим чеком, вложеним до цього числа. Тих читачів, що мають заборгованість, просимо разом з новою передплатою, ліквідувати стару заборгованість.

4. — Просимо всіх Шановних Читачів «Вістника» стати передплатниками, а не післяплатниками, тобто належність за «Вістник» присилати з початком року. Це набагато улегшує ведення рахунків.

Бажаємо від щирого серця всім нашим дорогим читачам найкращих успіхів у Новому Році.

ЛЕБІДЬ

На болоті спала зграя лебедина.
Вічна ніч чорніла, і стояв туман...
Спало все навколо, тільки білий лебідь
Тихо-тихо сходив кров'ю своїх ран.

І співав він пісню, пісню лебедину,
Про озера сині, про красу степів,
Про велике сонце, про вітри і хмари,
І далеко нісся лебединий спів.

Кликав він проснутись, розгорнути крила,
Полетіти небом в золоті краї...
Тихо-мирно спала зграя лебедина,
І даремно лебідь звав, будив її.

І коли він вгледів, що брати не чують,
Що на вік до себе прикував їх став, —
Закричав від муки, вларився об камінь,
Зранив собі груди, крила поламав.

Тихо, тихо сходив білий лебідь кров'ю,
То, здавивши рани, крила рознімав...
І в знесиллі бився... Зграє лебедина!
Чи хтонебудь в небі лебедя згадав?

Чорна ніч чорніла, не світало вранці,
Ввечері далекий захід не палав...
Тихо зграя спала, тихо плакав лебідь,
Тихо кров'ю сходив, тихо умирав.

Аж колись уранці зашуміли хвилі,
І громи заграли в сурми голосні,
Вирвалося сонце, осліпило очі,
Роздало навколо обрії ясні.

Стрепенулась зграя, закричала біла:
«Тут гниле повітря, тут вода гнила!..
А над нами сонце, небо, простір, воля!».
І ганебно спати більше не змогла.

Зашуміла зграя піною на хвилях,
Зашуміла вітром... ще раз! і — прощай!..
І летіла легко, наче біла хмара,
І кричала з неба про щасливий край...

О. Олесь

Храмове свято в Льежі

Щоб відновити в душах вірних святу традицію празників Рідного Краю, душпастир української парохії Льежу о. Іван Тетерко вирішив, за згодою церковної влади, відсвяткувати в цьому році особливо урочисто свято Покрови Пресвятої Богородиці, відаючи в цей день цілу парохію і вірних нашого українського обряду в опіку Пречистій Діві Марії.

На це урочисте свято прибув з Парижу їх Ексцеленція, настоятель Української Греко-Католицької Церкви в Західній Європі, о. Мітрат Яків Перрідон, що, вірний своїм високим і відповідальним обов'язкам, невтомно працює для духового добра і матеріальної помочі наших скитальців, які з Божого допущення опинилися на чужині. З нагоди цього великого свята, Всесвітліший о. Мітрат Перрідон видав прегарний пастирський лист до наших вуглекопів і робітників Льезької округи.

***

У неділю, 13 жовтня, велична, старовинна базиліка св. Мартина в Льежі наповнюється вірними українцями, що деякі з них прибули на це свято навіть з дуже далеких сторін Бельгії, як Валор, Шарлеруа, Лювен, Ейсей, Брюссель... Кожному приходиться на згадку, що кілька місяців тому, під час Евхаристійного Конгресу, в цих самих вікових мурах Божого дому, вже відбулося одно наше торжество, яке своїм прегарним літургічним обрядом і цер-

ковним хоровим співом причинилося до звеличання свята на честь Найсвятішої Евхаристії, в сімсоту річницю його встановлення.

Точно о 10-тій годині ранку, починається Архидієцька Служба Божа, яку в набірному піднесенні духа, поважно, відправляє Всесвітліший о. Мітрат Перрідон, в асисті о. д-ра Германюка, о. Крилошанина Лободача, о. Люї Ч.Н.І., й о. Мельничина Ч.С.В.В. Діякують: місцевий парох о. І. Тетерко і сотрудник з Брюсселю о. Д. Савка. Під час Служби Божої гарно співає молодий хор українських вуглекопів, під проводом п. Ст. Фарміги. Співакам і диригентові, що, не зважаючи на важку цілоденну працю, все таки знаходять вечорами і час і силу, щоб удосконалювати свої хорові здібності, належить велике признання.

Під час св. Літургії о. К. Більке, Ч.Н.І., з проповідальниці пояснює французькою мовою численно зібраним чужинцям красу і велич нашого східного богослужбного обряду, а при цьому змальовує сучасний стан нашої переслідуваної Церкви і геройське мучеництво духовенства й вірних за свою батьківську віру.

Кільканадцять осіб приступає до св. Причастя, яке їм уділяє Всесв. о. Мітрат Перрідон. Його висока, ставна постать в орієнтальних ризах, в мітрі і з патерицею в руці, збуджує глибоку пошану в чужинців. Декому з цих пригадується при цій нагоді наш сл. п. Ми-

трополит Андрей, що 20 років тому також відправляв у Льежі Архидієцью Службу Божу і виголосив науку про значення Унії для нашої Церкви. Бельгійські католики ще й досі не забули того великого приятеля Кардинала Мерсьє, і з пошаною зберігають у себе портрети нашого Великого Владики.

При кінці Служби Божої Всесв. о. Мітрат Перрідон проголошує многолітство нашому ув'язненому Митрополитові, єпископам, духовенству і вірним, а місцевий душпастир о. І. Тетерко, подякувавши Їх Експеленції за ласкаве прибуття на це радісне свято, виголошує многолітство о. Настоятелю і бельгійському Єпископові Льежу.

Опісля о. д-р Германюк виголосив змістовну проповідь і прочитав привітальні листи, що їм ласкаво переслали враз з Архидієцью благословенням на руки о. пароха Льежу, Апостольський Нунцій у Бельгії, Їх Експеленція, Фернандо Ченто і Єпископ Льежу, Їх Експеленція, Керкгоф. Переклад одного з тих історично-важливих листів високих церковних достойників подаємо нижче.

Гарні описи й теплу згадку про це настроєве Марійське свято, — парохіяльний празник наших українських робітників у Бельгії, що залишив по собі глибоке враження, — подала бельгійська католицька преса, як «Газет де Лиеж» і «Нувель де Флерон». **Учасник.**

Знаменний лист

Брюссель, 5. X. 1946.

Всечесніший Отче!

Мене глибоко зворушило Ваше запрошення взяти участь у Святі, що згуртує разом всіх українських католиків Льезької округи, дня 13. X. 1946, і за це Вам широко-сердечно дякую.

Цілим серцем я прийняв би це запрошення, якби це було для мене можливе. На жаль, я взяв на себе вже інші зобов'язання, що мене затримують цілу неділю в Брюсселі й Лювені.

Приємно мені Вас попросити, щоб Ви за явили Вашим вірним, українським робітникам і вуглекопам греко-католикам Льезької округи, що в це їх дороге Свято я буду з'єднаний з ними в думці й молитві. Я злучуся з ними духово, щоб благати Всевишнього Спасителя і Його Пресвяту Матір про благословення для них. Благатиму Господа, щоб зберігав їх увесь час у Своїй опіці, щоб їх завжди кріпив і потішав.

І які б важкі не були їх життєві досвіди й хрести, то нехай завжди зберігають довіря і надію на Всемогутнього Бога-Творця, і нехай будуть певні, що Він їх ніколи не опустить, якщо залишаться вони Йому вірними. Нехай пам'ятають постійно, що тільки цим способом покажуть себе гідними найбільше шляхетних традицій їх Славної Нації і цим способом приготують для неї світле майбутнє, що винагородить усі страждання, які так по-геройськи переносить Україна в ці трагічні роки.

Українські католики визначалися постійно своїм непохитним прив'язанням до Церкви і Найвищого Пастиря, а Римські Папи завжди їм оточували своїм батьківським піклуванням. Нехай же вони будуть певні, що тієї опіки не забракне їм ніколи, та що Їх Святість Папа

Пій XII має для них серце і любов правдивого і доброго Батька.

Я прошу Вас, Всечесніший Отче, сказати Вашим дорогим Українцям Льезької округи про це все, що я сам хотів би їм сказати. Прошу їм також переказати, що я уділяю їм своє Батьківське Благословення — для них, для їх родин, та для усіх їх дорогих ідей та дорогих осіб, чи тут, чи у далекій Україні, та для всієї Української Нації, більше, ніж коли, — гідної Любови.

Будьте ласкаві прийняти, Всечесніший Отче, враз із моїми найкращими побажаннями успіху у Вашому душпастирстві, запевнення моїх ширих почувань для Вас у Господі.

† Фернандо Ченто,

Архидієцью,

Апостольський Нунцій.

Всечесному о. І. Тетеркові,

Греко-Католицькому Душпастиреві в Льежі.

Від Редакції. — Ось такими теплими, повними палкою Христової любови та батьківського співчуття, висловлюється про страдальну Україну і її нещасних дітей високий Достойник Христової Церкви, — людина для нас зовсім, здавалося б, чужа. Делегат Святішого Отця вітає й благословляє широко український наряд на Його тернистому шляху змагання до справедливості й волі.

І як не звернути на це уваги, коли наші, здавалося б, рідні брати, з міжнародних трибун на всі заставки оплюгають визвольну боротьбу нашого народу, а нещасних, знедолених збігців, намагаються всіма засобами обчорнити перед очима світової громадськості. Але це річ зрозуміла. У їх рабській душі не можуть зродитися такі благородні почування, які мають в своїх серцях члени свободолюбних народів під впливом духа Христової любови і всепрощення.

„Немає в нас іншої помочі“

Це слова з параклису нашого церковного богослуження до Божої Матері. «Немає в нас іншої надії, як Ти, Небесна Володарко»... Слова ці повні потіхи, і кожне українське серце тремтить зі зворушення на сам їх звук. Одначе, у теперішній важкій хвилині нашої Церкви і народу, ці слова набирають особливішого значіння.

Чому? Бо Божа Мати це справді наша Мати, Мати нашого Краю вже від довгих століть. Вже 1037 року наш великий князь Ярослав Мудрий віддав Їй в опіку наш Край. І від того часу Вона сталася нашою Володаркою — Царицею України.

А які з цього обов'язки для нас? Обов'язки такі, які має кожна дитина супроти своєї матері. Добра дитина у всіх потребах і смутках спішить до своєї матері, кидається в її обійми, тулиться до материнського серця, розказує про всі свої смутки й болі та прохає помочі.

Цього самого бажає і наша Небесна Мати. 1917 року у Своїх появах в Португалії, у Фатімі. Вона просила, щоб люди знову стали Її добрими дітьми, щоб перестали ранили гріхами Її матернє Серце, щоб молилися багатю на вервиці, повторючи «Богородице Діво», яке Вона так любить. А перш усього просила поспішити до Її материнського Непорочного Серця і Йому посвятитися в опіку. А за це Вона обіцяла світові кращі часи, часи миру й супокою.

Це прохання Божої Матері виконав св. Отець Пій XII. 1942 року, у празник Непорочного За-

чаття, і посвятив цілий світ Непорочному Серцеві Марії. За його прикладом пішли інші народи і держави.

А ми? Нашому народові дотепер неможливо виконати в Краю це бажання Божої Матері. Що ж нам чинити? Вже тут, на чужині, ми, скитальці, посвятимо себе Непорочному Серцеві Марії, а Божа Мати допоможе нам вернути у рідний край і відбути посвяту цілого народу Її Непорочному Серцеві.

У чому суть цієї посвяти? У поправі нашого життя в душі Христової Євангелії, у молитві на вервиці-чотках, що дасть силу жити по-християнськи і в посвяті Непорочному Серцеві Марії, щоб під Її опікою витривати в доброму.

У свято Непорочного Зачаття найкращою нашою пестановою буде, коли рішимо: поправити наше життя згідно з Божими заповідями, полюбити, вервицю-молитву до Божої Матері-Цариці святої Вервиці і в цих найважчих хвилинах нашої Церкви і народу поспішити до материнського Серця Марії. Йому посвятим себе, що перебуваємо тут, на чужині, і тих, що караються у рідному Краю, або у в'язницях, чи на засланнях.

Вдаймося до Неї з надією і розкажیم Їй про всі наші смутки і болі, і вірмо, що Її Серце зворушиться, і Вона — Цариця України — змилосердиться над нами, і сповнить наші прохання, бо Вона є нашою Матір'ю, про яку «ще не чувано ніколи, щоб Вона не помогла»...

Хто допомої?

Перед кількома роками, один англійський турист переходив через одну місцевість. Дорога вела побіч церкви. На церковній площі він побачив стареньку бідну жінку, яка молилася перед образом Божої Матері, що висів уміщений у маленькій капличці.

Подорожній був тоді в доброму настрої, задержався і спитав стареньку, чому вона молилась до образу?

— О, пане, я не молюся до образу! — відповіла старенька. — Я молюся до Божої Матері, а цей образ нагадує мені Її. Я прошу Її, щоб помогла мені в моєму нещасті, бо коли не буду мати десять шілінгів в понеділок рано, щоб заплатити комірне, то домовласник викине мене на вулицю з маленької моєї хатини...

Турист сягнув рукою до кишені й, даючи їй гроші, сказав:

— Ось маєте 10 шілінгів, яких вам треба.

Ідїть додому, заплатіть ваш довг. Але покиньте геть ці заботони, ви могли б тут вічно молитися до цього образу, заки дістанете 10 шілінгів...

**

Другого дня переходив він тою самою дорогою і побачив стареньку, яка на тому самому місці молилася.

— Що ви тут робите? — запитав він обурено.

— Я дякую Пресвятій Діві, що Вона вислухала моє прохання і помогла мені в моєму нещасті!

— Але ж то не Вона вам помогла!... Це я дав вам гроші!..

— Це правда, добрий пане, що ви дали мені гроші, але це Вона вложила ту думку в ваше благородне серце. Нехай Господь Бог благословить вас за це!..

Здійснена мрія

У ГОРАХ Піренеях, у південній Франції, лежить маленьке містечко Люрд. Воно відоме в цілому християнському світі від 1858 року, коли, одного разу, на скелі, перед св. Бернадеттою Субіру, була появилася Пречиста Божа Мати. Відтоді це місце знане з чудесних уздоровлень калік і хворих, і сюди з'їжджаються на прощу люди з цілого світу.

Від довгих літ було моєю мрією відвідати це святе місце, щоб там набратись духової сили і виблагати у Пречистої Діви Марії благословення на важку дорогу життя. Але з різних причин мої мрії-бажання здійснилися шойно тепер, коли я опинився у Франції на місійній праці. Полагодивши всі справи, зв'язані з моїм приїздом на нове місце праці, я вже 5-го вересня зміг виїхати з Парижу до Люрду. Які думки супроводжували мене цілу дорогу, може знати тільки той, хто втратив усю рідню, Батьківщину, а на ній свою рідну Церкву, що я, як священник, найбільше відчував.

Ранок я стрічав у Монтанбан, а вже коло полудня прибув до Тулузи, де мав чекати дві години на поїзд до Люрду. На залізничному двірці разом зі мною чекали сотні подорожніх, що так само, як і я, їхали з поклоном до Пречистої Марії. З їхньої розмови довідуюсь, що в неділю 8 вересня в Люрді відбудеться масовий з'їзд бувших французьких полонених і засланих до страхітливих концентраційних таборів, що з'їжджаються, щоб перед чудодійною статуєю Богоматері скласти подяку за рятунок і щасливий поворот додому. Їдуть вони, щоб заманіфестувати перед світом свої релігійні й національні почування та приректи у стіп Цариці з Люрду вірність св. Церкві і виволоеній Франції.

Мимоволі виникають думки: який щасливий цей нарід, що може без страху виявляти свої релігійні й національні почування, що може святкувати щасливе закінчення страшної війни. І в моїй уяві виникають на мить не ці горді сини вільної Франції, а сотки, тисячі, моїх таких братів, зігнутих під важким ярмом неволі, а в їх очах, замість спокою і щастя, палає ненависть і жадоба помсти. Помсти за зневагу й топтання людської гідності! Сум і жаль стискає моє серце, якийсь невимовний біль, немов кліщами, давить моє горло й придушує крик розпуки. А мені хотілося кричати, щоб Бог і люди почули цей мій крик! Адже гекатомби жертв уже склав, і далі складає, мій страдницький нарід у боротьбі за волю, щастя й належні права, щоб по своїй волі на власній землі господарювати і вільно по своїх церквах Господа прославляти... А світ, ніби цього не ба-

чить і не чує, і в своєму блюзнірстві називає героїв, що стали до нерівного бою, розбійниками-бандитами... Пригадуються слова Велико-го Тараса: «Брешеш, людоморе! За святую правду, волю розбійник не встане»...

Радісна думка, що я один удостоївся на цьому величому здвизі заступати весь український нарід, трохи заспокоює мене. Ці щасливці будуть дякувати Пречистій за поміч і опіку, а я буду вимолювати у Неї сили й гарту духа для наших борців, щоб вони витримали до переможного кінця. Наша віра чить, що Христос за добрі вчинки й за терпіння обіцяв нагороду. Одиниці дістануть цю нагороду у вічності, але нарід, як одноцільна спільнота, існує лиш тут, на землі; отже нагорода за всенародні муки й страждання повинна бути тут, на цьому ще світі: терплять і караються за волю мільйони, — тож мільйони цю волю здобудуть!

Голос гучномовця будить мене з задуми: потяг до Люрду стоїть вже готовий, можна всідати. Прочани заворушилися, збирають свої подорожні клунки і займають місця у вагонах. Вхожду і я до вагону і завважую в одному з них трьох французьких священників. Підсідаю до них. Знайомимось. Двоє з них — це професори Богословської семінарії з Лізьє, де жила й померла молоденька монахиня св. Тереза від Дитятка Ісуса. Наша розмова сходить на Лізьє, Люрд і на нашу українську багатострадну Церкву. Довідуюся, що мої товариші подорожі — це бувші полонені останньої війни, і вони їдуть також до Люрду, щоб узяти участь у маніфестаційній подяці Божій Матері.

Через вікно скоробіжного поїзда дивлюсь на гарні краєвиди. Мій зір спинається на верхів'ях Піренеїв, що нагадують мені наші рідні Карпати. Бував я в Альпах, оглядав Шварцвальд у Вюртембергії, бачу тепер Піренеї, але кращі таки наші Карпати, з темними борами, смерековими лісами й запашними полонинами. Коли я ще був пластуном, то перейшов їх вздовж і впоперек; любувався їх красою також у часі своєї душпастирської праці між бойками і лемками. Убога то вітка нашого народу, ці лемки, але завзятушої владі. Стрічав я на еміграції багатьох з них. Туга за рідними верхами примусила декотрих туди повернутися, — вони сьогодні в лавах борців...

По двогодинній їзді ми доїхали до Люрду. За хвилину здійснюється мої довголітні мрії. Із зворушення, серце б'ється приспішеним ритмом, немов би хотіло розсадити мої груди. Вулицями прикрашеного державними французь-

кими і папськими прапорами міста поспішаю разом з товаришами подорожі до Секретаріату Здвигу. Свідомий своєї великої місії репрезентувати український нарід на цьому святі, представився в секретаріаті, як український священник-місіонар, що приїхав узяти участь у святі вдячності французького народу Пречистій Діві Марії. Мене дуже ввічливо приймають, дістаю карту вступу, програму свята і одного пластуна на провідника. Він бере мою валізку й веде мене до павільйону преси й пропаганди. Там полагоджую справу мого приміщення й при цьому довідуюся, що мене вважатимуть представником української католицької преси у Франції. Закінчивши всі формальності, спішу до місця чудесної появи Богоматері. Дорога ясно освітлена. Скрізь непротопні маси народу, що вже два дні перед святом поз'їжджалися з усіх сторін Франції. Гучномовці оповіщають порядок вечірнього Богослуження при гроті. Придучаюсь до юрби народу, що нестримною течією пливе й несе мене разом зі собою, чимраз ближче до чудесного гроту... Уже здалека бачу ясно освітлену світлометами статую Божої Матері. При самому вході до печери об'явлення горять свічки, що їх вірні жертвують на знак подяки й любови до Марії. Запалюю і я свою свічку і застромлюю її на свічнику, як жертву від цілого українського народу. Приходить мені на згадку, що колись так само Данило Паломник засвітив був лямпіду при Божому Гробі в Єрусалимі від «руської землі»...

Ніколи не забуду того глибокого враження, що зробила на мене ця лурдська печера-скеля. Там відчувається якийсь надземний настрій, що йому мусить піддатися кожний, хто опинився поміж тисячами розмолених прочан, які зі світлом у руках навколішках засилають, повні віри й надії, благання до всемогутньої Цариці Небес. Десятки візочків з хворими перед самою печерою, коло них сестри-жалібниці. Молитви на перемену з піснями, що виходять з тисяч грудей,могутнім гомоном лунають у далеких просторах. Настрій такий чарівний, що, не зважаючи на попередню недоспану ніч і досить далеку дорогу, зовсім не відчуваю втоми. Немов якийсь цілющий бальзам спливає тут на зболілу душу; так мило, так солодко, що хотілося б бути тут якнайдовше.

У своїй самоті посеред цієї багатотисячної юрби починаю щиро молитися.. Молюся до Божої Матері й благаю помочі для скривдженого українського народу, за долю і волю для нього. Молюся за тих, що караються в неволі, і за тих, що мусять терпіти злидні й поневірятися на чужині. Прошу Небесну Матір, щоб допомогла нам вернутися до рідної і вільної нашої Батьківщини. Прирікаю Їй, від імени тих, кого тут заступаю, що ми також,

коли щасливо повернемо додому, з'їдемося до наших рідних чудодійних місць з чудотворними іконами Божої Матері, до Зарваниці, до Гошева, Самбора, Почаєва, до богоспасаемого Києва, та вільними устами складемо подяку за опіку та визволення зі столітньої неволі...

Ще раз вдивляюся в чудотворну статую Божої Матері... На скелі, побіч статуї, порозвішувані численні палиці, як свідощтво всемогутности й ласки Пречистої до калік і тих, що благали помочі. Заспокоєний і скріплений духом, бажаю заспокоїти спрагу тіла. Іду до криниці і п'ю цілющу воду, що 12-ма струмочками випливає з-під скелі. Потому йду на короткий нічний спочинок.

У суботу, о 6-й годині ранку, я вже був у Базиліці, щоб мою першу Безкровну Жертьву принести за наших героїв, що згинули в боротьбі за волю. Бачу, що вже багато священників чекає своєї черги до престолів. Мені випало відправити Службу Божу на видному місці, на престолі св. Бернадетти, перед очима соток прочан. Приявні на Богослуженні французи чують лише голосні слова моєї молитви, та бачу, що вони ревню моляться, захоплені красою нашого обряду, а кількоро навіть приступає до св. Причастя. Хотілося всім сказати: «Бачите цей прекрасний обряд? Він сьогодні там збещещений, а тут не має спромоги вповні показати своєї внутрішньої й зовнішньої краси та відзначитися своїми прекрасними мелодійними піснями-молитвами. Але минеться час важкої проби, і наш нарід перед цілим світом покаже творчу силу свого духа!».

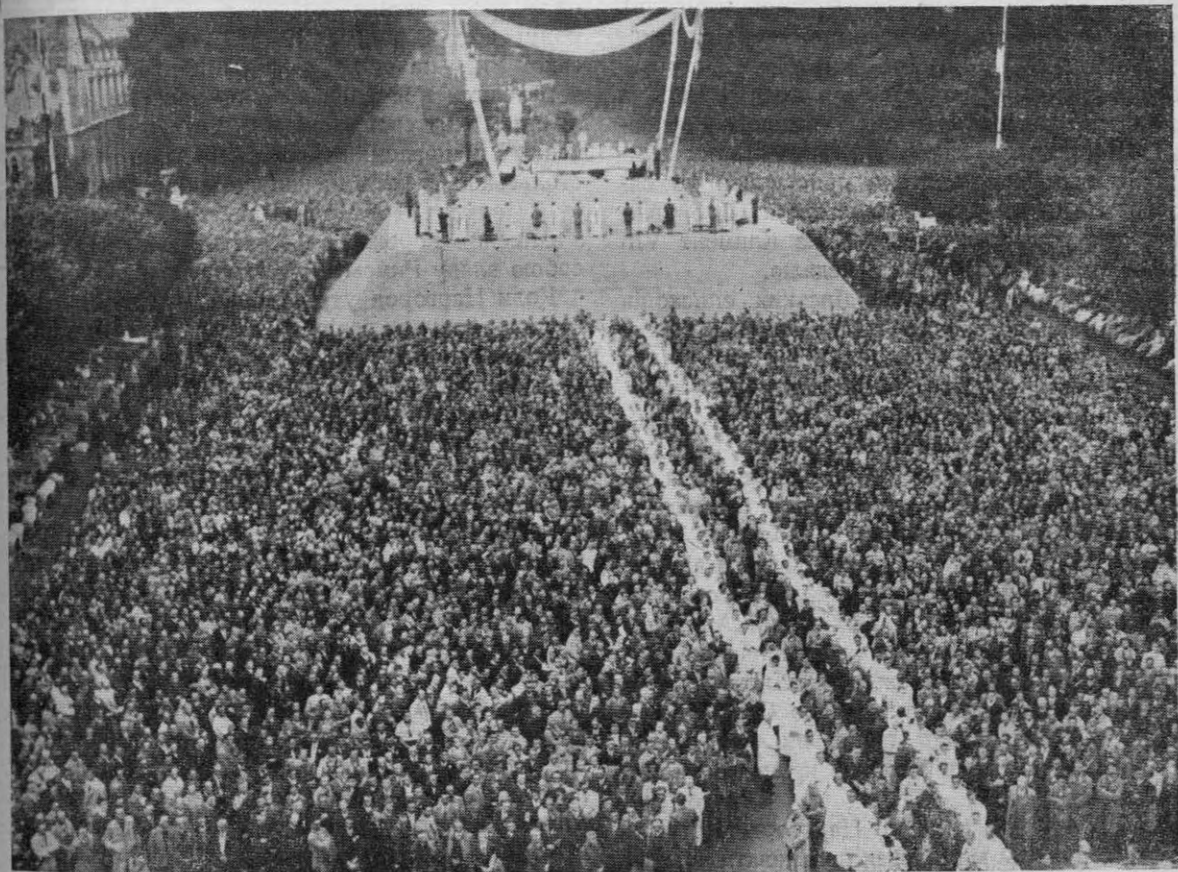
Вступаю до пресового бюро і повідомляю, що в неділю хочу відправити в горішній Базиліці Службу Божу за французьких героїв, що впали в боротьбі за визволення Франції. Цю мою готовість дуже радо приймають і обіцяють подати про це до відома всім через гучномовці. Шохвилини прибуває чимраз більше прочан; головними вулицями важко протоптатися.

Неділя — день величного свята. Перед Базилікою три символічні могили: перша — тих, що впали на полі слави, друга — тих, що згинули в таборах полонених, а третя — жертв примусових важких робіт. Нарід мовчки клячить перед могилами і в молитві згадує тих, чий імена золотими літерами записалися в книзі героїв. Тут, як і всюди, настрій урочисто-поважний, помітне велике скупчення духа, зрозуміння ваги хвилини. На площі просторе підвищення: посередині — головний престіл, а довкруги нього 14 малих, біленьких. Тут одночасно відправлятимуть колишні полонені священники зі своїм єпископом урочисту Службу Божу. Ціла площа залита народом. Візочки з недужими рядами встановлюються перед підвищенням. Заворушився нарід. Пластуни

роблять шпалір, і довженна процесія священиків, єпископів і кардиналів сходить поважно сходами на підвищення. Ті, що мають відправляти Службу Божу, лишаються, а інші сходять униз. Десятки фільмових репортерів мотаються зі своїми апаратами, шукаючи догідного місця, щоб закріпити це величне свято на фільмі. Починається Служба Божа. Гучномовці розносять слова молитви. Все проходить поважно, в молебному настрої, гідному вели-

сурми перед січовою церквою Покрови Пресвятої Богородиці, щоб з непокритими головами вислухати перед походом останні накази і напучення кошового отамана. А прийнявши благословення іконою Богоматері, йшло козацтво і в завзятих боях кляло свої буйні голови за віру предків, за вольності українського народу...

Годинник на вежі Базиліки вибив дванадцять годину. Зі звуками цих ударів змішалися й

Загальний вигляд свята.

кого народу, що молиться за своїх героїв.

Єпископ Тулюзи виголошує зворушливу патріотичну проповідь. Вона викликає на обличчях слухачів вирази болю, але разом з тим і завзяття. Під кінець Служби Божої близько сотні священиків іде між наряд причащати тисячі прочан. Фанфари сповіщають збірку всіх бувших в'язнів і полонених на широкій леваді, перед чудесною печерою. Там вони мають вислухати останній наказ. Це знову дало мені нагоду зробити порівняння. Колись наше січове козацтво так само збиралося на голос

останні акорди благальних пісень. Богослуження скінчилося.

До Парижу я вертав через Бордо. По дорозі роздумував про все, що пережив під час моєї першої прощі в Люрд. Перед моїми очима заєдно блищала яскраво освітлена чудодійна статуя Божої Матері, що влила в мою спрагнену душу бальзам спокою і тихої радості, а в моїх вухах брєніли звуки фанфар, які сповіщали збірку... колеса ж вагона вперто вистукували монотонну мелодію: «Борітеся — поборете!... Борітеся — поборете!...».

О. д-р Й. Сидорів.

Берестейська Унія в перспективі століть

Дня 23 грудня 1595 року Ватиканські мурі старовинної Апостольської Столиці були свідками незвичайної події в історії Всесвітньої Христової Церкви і нашого українського народу.

Саме того дня Вселенський Архієрей, Голова Христової Церкви, Папа Климент VIII, приймав з усіма парадними церемоніями наших українських Владик: Володимирського Єпископа Іпатія Потія і Єпископа Луцького й Острозького Кирила Терлецького, що подали Папі, в приязності численного збору високих церковних достойників, заяву від українських єпископів, про своє бажання приступити до єдності з Апостольським Престолом. Щоб увічнити цю урочисту хвилю, Папа Климент VIII звелів вибити пропам'ятну медалю.

Той історичний акт українських єпископів в Римі мав свій відгомін 10 місяців пізніше, у місті Берестю, 9 жовтня 1596 року. В суботу зранку, — як описує історик, — зазвонили дзвони всіх берестейських церков; українські єпископи, в понтифікальних ризах, в супроводі папських послів, під звуки церковних співів, вирушили урочистим походом вулицями міста до церкви св. Миколая. В тому поході брали участь також великі маси вірних.

Київський Митрополит Михайло Рогоза відправив Службу Божу, а Полоцький Архієпископ Гермоген прочитав, в імені приєднаних єпископів, заяву приступлення Української Церкви до єдності з Апостольською Столицею.

Так була довершена подія, що мала велике значення в дальшій історії нашої Церкви і народу.

Від 1054 року, коли то Царгородський Патріарх Керуларій відмовився признавати над собою зверхність Римського Архієрея, Українська Церква ще довго вагалася на яку ступити, чи піти за прикладом Царгороду, від якого вона була безпосередньо залежною, чи задержати й на далі вірність Апостольській Столиці. До дальшої єдності з Римом закликав св. Теодосій Печерський; до того погляду був схильний і найстарший син князя Ярослава Мудрого, Ізяслав. І до речі буде тут ствердити, що Український Єпископат взагалі ніколи не ухвалював жодних постанов про розрив з Римом. Але в двох перших сторіччях після прийняття християнства, залежність київських митрополитів від царгородських патріархів була велика, бо й політичне значення Візантії і її цісарів було тоді також дуже значне.

Аж до XIII сторіччя церковними єрархами

на Україні, а головно київськими митрополитами, були з правила греки; тож не диво, що й церковне життя України мусіло з часом піти шляхом цілковитої орієнтації на Царгород. Однак, змагання за злуку з Римом відновлювалися при кожній сприятливій нагоді, як це бачимо в році 1258, за українського короля Данила, який прийняв від Папи королівську корону; або в році 1439, під час фльорентійської Унії, на якій Київський Митрополит Ісідор вельми причинився до налагодження зв'язків з Римом і за свої заслуги для з'єдинення Церков був іменованій кардиналом і делегатом Апостольської Столиці на цілу тодішню Русь, Литву й Польщу. Але Москва поставилася до цього з'єдинення ворожо і не захотіла визнати над собою владу Римського Архієрея.

Коли Царгород утратив своє політичне значення, провідну ролю на сході, за традиціями давньої Візантії, перебирає себе Москва, що бундючно називає себе третім Римом. Це висловив підслесливо, але при тому дуже виразно підкреслюючи тенденції Москви, чернець Філотей в листі до Московського великого князя, а опісля царя «всієї Русі» Івана IV. «Великий і Благочестивий Царю! Перший і другий Рим упали. Третій — Москва, стоїть твердо, а четвертого не буде. Всі православні царства злучені у Твоєму одному царстві. На всьому світі, Ти один християнський цар»... І коли, року 1589, усамостійнено Російську Церкву через висвячення Московського митрополита на патріарха, то цей, як найближчий патріарх, уважав Київську митрополію за підлеглу собі. Отже не диво, що з бігом часу жадоба Москви загарбати всі українські землі мусіла потягнути за собою й боротьбу за церковне панування Московської Церкви на тих землях, де були прихильники й визнавці Фльорентійської, а пізніше Берестейської Унії. Тим шляхом, що його витичив цар Іван IV супроти українського народу, пішли й його наступники, короновані й некороновані сатрапи, з останнім «наймудрішим і найгеніяльнішим вождем народів» включно.

II.

Але вороги, загарбавши наші землі, не вдоволялися лише уярмленням українського народу; вони бажали понівечити, звихнути і запрягти на услуги московського «цареслав'я», або Польської Корони, й душу того народу. Наслідки цього були страхітливі: Москва, на спілку з Польщею, почали наввипередки нищити релігійне життя Української Церкви. Ук-

раїнські єпископські престоли продавав польський уряд за високі суми грошей, не лише негідним, неукам, неморальним особам з духовенства, а навіть і світським людям, — хто лише більше заплатив. Такі світські люди (наприклад, Красенський) цілими роками управляли єпископствами, не висвячуючись, і здирали з наших вірних гроші, таки разом зі шкурою. Монахи женилися і сиділи по монастирях разом з жінками й дітьми. (Акти Зап. Руси, ч. III). Нижче духовенство, через брак українських шкіл, було малоосвічене, а деякі священники не вміли навіть добре читати. Такий стан був, звичайно, в інтересі наших ворогів, що бажали знищити релігійне і національне життя українського народу. Тодішня провідна верства, наша заможна й освічена шляхта, бачачи такий занепад релігійно-морального життя, яке в тих часах було основою загальнокультурного життя кожного народу, — почала переходити громодно на латинський обряд, або протестантизм, шукаючи там заспокоєння своїх духових потреб. Виразно про це згадує архимандрит Дерманського монастиря Іван Дубович: «Багато найзнатніших українських (руських) шляхтичів лише тому перенеслося до Римської Церкви, що в цілій Українській Церкві не було кому повірити своєї совісти та не можна було дістати духового корму для душі». («Гієрархія», стор. 192). З огляду на це, нам стане зрозумілим, чому то тодішні нечисленні, ідейні і справжні українські патріоти, бачили серед того хаосу єдиний спосіб для піднесення морального стану нашої Церкви і для рятування її перед змосковщенням або спольщенням, тільки в незалежності її від політичних впливів ворожих сусідів, а в безпосередній злуці з Апостольським Престолом. І саме це стало основним поштовхом до цієї історичної події, Берестейської Унії, що потягнула за собою далекосяжні наслідки в розвою Української Церкви і збереження живучості українського народу.

III.

Та, на жаль, ця історично важлива подія так мало розголошена по світі в правдивому наświetленні, а особливо серед нашого суспільства, і тому мало досі доцінювана. Розповідається про неї багато байок, вигаданих нашими ворогами, але рідко хто подав правдивий, безсторонній осуд про цей історичний акт, бо це також лежить в інтересі наших ворогів, щоб український нарід не довідався правди. Адже та пам'ятна подія в Берестю рішила про долю нашої Церкви, урятувала від винародовлення наш український нарід, і приєднала до материка християнства відразу близько 20 мільйонів людей.

Завдяки дальшій посиленій, повній посвяті праці творців і перших подвижників з'єдинення, як от: Митрополита М. Рогози, Єпископа І. Потія, Єпископа К. Терлецького, Митрополита Й. Рутського і св. свщмч. Йосафата Кунцевича, а в новіших часах, згаданих в Енциклопедії Папи Пія XII, Львівського Митрополита Й. Шумлянського, двох наших Львівських Митрополитів-Кардиналів Левицького і Сембратовича, і нещодавно замученого Великого Митрополита Андрея Шептицького, — Унія стала сильним заборолом перед всіма затіями ворогів знищити український нарід, а так звана «Уніятська» Церква стала правдиво незалежною Українською Церквою.

Апостольський Престіл, якому через акт з'єдинення наша Церква безпосередньо підпорядкована, завжди ставав в обороні Української Церкви і її вірних проти ганебної заборчої політики польських панів, і так само осуджував і осуджує політику насильства російського цезаропапізму, якого б кольору він не був. А щоб Українська Церква й після Берестейської Унії могла зберегти свою вікову традицію і обряд, щоб вона не стала, як деякі хибно вважають, помостом до златинізування, то Апостольський Престіл заборонив українцям самовільно переходити на латинський обряд, а в разі якогось надзвичайного випадку, тільки з окремого дозволу Апостольської Столиці. Поручено також нашій Церкві суворо зберігати свої гарні Богослужбні приписи і обрядові звичаї, яких додержується Східня Церква.

Противники Берестейського Акту постійно твердять, що Унія, це — справа рук Папи і заборчої політики польського уряду, що Папа й польські єзуїти силою накинuli Унію українському народові, а російський церковний письменник Архиепископ Філярет написав, що Унія це «попросту інтрига Папів; це боротьба світського настрою з чистою совістю». Але що б там не говорили противники Унії, історія ясно доводить, що Унія з Апостольським Престолом спасла не лише нашу Церкву, але також наш нарід від винародовлення, чого так дуже прагнули впродовж цілих віків польські можновладці на спілку з російськими царями, що, заслонюючись «св. православ'ям», несли Україні загладу. Без Унії і того загального піднесення, яке вона собою викликала, Москва була б давно знищила цілу Україну до неоживлення.

IV.

Коди ми розглянемо уважно наслідки так званих «інтриг» Римських Папів щодо нашої Церкви і всенароднього життя, з одного боку, і висліди «батьківської опіки» Московських па-

тріархів», з другого боку, то справді побачимо велику різницю. Можна сміливо твердити, що, якби не було Берестейської Унії, не було б у нас і «1-го листопада», не було б вільних проявів церковно-народного українського життя, не була б Галичина колискою чистої, незвиченої й необріханої історичної традиції українського народу, хоч польський уряд не дивився на це все ласкавим оком і робив різні перепони в церковному і культурному нашому розвоєві. А що ж дала українському народові «опіка» Московських патріархів і Святішого Синоду, які були на услугах царського режиму? Не вільно було до української народности признаватися, не вільно було по-українськи писати й вчитися, не було українських шкіл, закривано навіть зовсім невинні, аполітичні товариські гуртки, а борці за національні ідеали каралися на каторгах по Сибіру.

І це ж не випадково, що Москва, по загарбанні тепер Західньої України, вважала конечним вдарити насамперед по нашій Церкві. Видно, наїзники вважають цю форму релігійного життя українців дуже небезпечною для себе; видно, що ця Церква, піднесена зусиллями Митрополита Йосифа В. Рутського, Єпископа Іпатія Потія, Митрополита Андрея Шептицького та інших, зрошена кров'ю св. мученика Йосафата, Церква, що її нищив кожночасний московський уряд при всякій нагоді, — це переважна перешкода на шляху до здійснення плянів Москви — винищити ціле духо-

ве й культурне життя українського народу, знищити український наріл як окрему націю.

І, на закінчення цього ювілейного року, з нагоди укладення Берестейської Унії, у зв'язку з тими страшними подіями, що відбулися на землях Західної України, ми повинні уважно й глибоко вдуматися в той довгий мученичий шлях Української З'єдиненої Церкви, що тягнеться ще від часів Петра I і Катерини II. За їх то вже панування порубано мечами українських мучеників у Полоцькій Церкві, а дещо пізніше холмська земля сплила кров'ю численних страдалців. В роковини цього великого Чину, що його започатковано 23 грудня 1595 року у Вічному Місті, а довершено 9 жовтня 1596 року в церкві св. Миколая в Бересті, — з перспективи століть, можемо ствердити, що Берестейська Унія була живим підкресленням Україною тієї правди, що Христова Церква не сміє бути іграшкою в руках земних політиків і не повинна служити великодержавству ні Москви, ні Варшави, ні Берліну, ні іншим загарбницьким потужним державам, а тільки одному Христові.

Ці роковини повинні пригадати всьому українському народові, в чиєму серці ще жевріє іскорка християнської віри, що його майбутнє щастя лежить у тому, щоб на розбурханих хвилях теперішнього світу схронитися у кораблі Того, хто єдиний почув слова Христа-Спасителя: «Паси вівці Мої, паси ягнята Мої».

С. Яценко.

Високопреосвященний Апостольський Візитатор їх Ексцеленція Кир Іван Бучко в Парижі

З ВЕЛИКОЮ РАДІСТЮ повідомляємо вірних, що довгосподіваний дорогий гість, їх Ексцеленція Високопреосвященний Кир Іван Бучко, виконуючи свої високі завдання, прибув 17-го грудня ц. р. до Парижу.

Ділячись з вірними цією радісною вісткою, сповіщаємо також, що наш Високодостойний Владика в день великого празника Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії, 22 грудня ц. р., відправив, з нагоди цього свята і 350-річного ювілею злуки Української Церкви з Апостольським Престолом, Урочисту Архиерейську Службу Божу, виголосивши при цьому палку й глибокозмістовну проповідь.

У найближчому часі Високопреосвященний Кир Іван відвідає вірних і відслужить Урочисті Архиерейські Служби Божі в таких душпастирських осередках:

25 грудня 1946 року в Мецу;

29 грудня 1946 року в Страсбурзі;

1 січня 1947 року в Орлеані;

19 січня 1947 року в Ліль, в міському соборі. Проповідь на цій Службі виголосить їх Еміненція Кардинал Ліенар.

Цього ж таки дня, пополудні, Високопреосвященний Кир Іван посвятить Українську церкву в Ліль.

Готуймо серця

ДУХОВНА НАУКА
НА ОСТАННЮ НЕДІЛЮ МІСЯЦЯ ГРУДНЯ

«До своїх прийшов і свої не прийняли Його; а тим, що Його прийняли, віруючим в ім'я Його, дав силу стати Божими дітьми».

(Ів. 1)...

ВЖЕ лише короткий час ділить нас від тої настроєвої хвилі Свят-вечора, що його обходимо урочисто на згадку про народженого у людському тілі, Бога. Цей передсвятковий час має підготувати нас до великого празника, перевести в нас обнову духа, скинути з серця камінь горя, а з очей усунути важкий смutek і біль, щоб ми могли виразно пізнати і збагнути ідею цього настроєвого свята.

Святе Письмо тче перед нашими очима золоту нитку родоводу Божого Сина, як Богочоловіка, з якою в парі йшло приготування старозавітного людства до приходу Месії. Воно починалося від першого патріярха, а скінчилося з хвилею, коли Непорочна Діва зродила свого Сина-Первенця і назвала Його Ісусом.

Та не зважаючи на тисячолітні приготування вибраного народу, не зважаючи на всі яскраві месійні пророцтва, не зважаючи навіть на теократичний устрій ізраїльської держави, де царем був сам відвічний Єгова, — не зважаючи на все, — як свідчать на початку наведені слова св. Євангелиста Івана, очікуваний віками Месія «до своїх прийшов, а вони не прийняли Його». Чому? Бо той Месія не відповідав бажанням їхньої жадоби панування над світом, бо та немічна вифлеємська дитина була у їх розумінні надто слаба на володаря нового царства. І всі ці земні вимоги, турботи й амбіції, так запаморочили уми провідникам і первосвященникам вибраного народу, що вони у своєму засліпленні не завагалися опісля вимагати: «Розпни Його!».

Які ж завдання перед нами у цьому передсвятковому часі?

Наше теперішнє буття незавидне; поза своїм горем і недолею, ми не хочемо нічого більше бачити й ні про що інше думати. Злидні, приниження, відірвання від рідного пня, неволя Батьківщини, загальна несправедливість і непевне майбутнє, — все те робить нас духовно обважнілими. Однак, цей стан треба до Свят-вечора змінити! Той малий хрестик терпіння, який нас пригноблює, не сміє нам перешкодити належно приготуватися і в радості привітати народження Того, хто опісля взяв

на себе важкий хрест гріхів цілого світу. Не сміємо допустити до того, щоб і до нас можна було застосувати ті слова докору, що Спаситель між нас загостив, щоб злагіднити наші болі і життєві терпіння, а ми не прийняли Його. Коли ми вдумаємося глибоко в ідею Різдва, то нам стане ясним, що те тремтятьє з холоду Дитятко, яке у своєму слабенькому тілі криє неосяжну силу вічності —

То се Бог істиний
Задля нас роджений...

Задля нас і до нас прийшов, та бажає, щоб ми Його прийняли і огріли своїми благородними почуттями, а Він за те дасть нам змогу стати Божими дітьми. Воно, те любе Дитятко, таке нам рідне, таке близьке, особливо нашим зболілим серцям і нашій недолі. Воно не родиться у палаті, навіть не в хаті, але в убогій стайні, і тим дає доказ, що Воно насамперед приходять саме до таких убогих, бездомних, вигнаних, позбавлених справедливості, як ми. Божий Син родиться, щоб нас піднести на висоту, повернути нам людську гідність, обмити нас з болота гріхів. Відвічний Творець посилає свого улюбленого Сина-одинака, щоб Той дав на землі свідоцтво правди і справедливості.

Різдвяна містерія приходу Божого Сина на світ показує ту правду, що незбагненні є для людського розуму стежки Божого Провидіння, якими Всевишній вводить у життя свої відвічні пляни і провадить людство до великої мети. Хто був би в силі передбачити, що наказ імператора Августа зробити перепис населення, послужить до того, щоб сповнилося старозавітне пророцтво, що Месія народиться у Вифлеємі, хоч Марія і Йосиф замешкували у Назареті. Або чи сподівався жорстокий і кровожерний Ірод, що убивством невинних дітей у Вифлеємі з ненависти до Спасителя, дасть їм змогу стати першими мучениками за Христа і першими громадянами світлого царства Месії. Тож і ми будьмо свідомі того, що для нас бездомних і гонених призначив Господь у своєму Провидінні також якусь важливу історичну місію у різдвяній містерії народів. Може, ми покищо ясно цього збагнути не в силі, але в зв'язку з подіями, які тепер відбуваються у

нашій Батьківщині, можемо дещо догадуватися. Коли уявимо собі теперішній повоєнний світ як «різдвяний вертеп», то одні народи наслідують у ньому чистих серцем пастирів, другим знову ясна зірка присвічує далеку путь трьох біблійних мудреців, щоб нею йшли і Бога шукали, а тобі, український народе, прадавній оборонче Христової віри перед дикими ордами степів, сказав Ангел Господній, як колись до Йосифа: «Лишай все і втікай, бо Ірод хоче вбити у твоєму серці Боже Дитятко!». І ти втікав, босий і обдертий, поміж трупами і кризь пожежі, зберігаючи у своєму серці неоціненний скарб: батьківську віру в Христа і найсвятіші перекази свого народу. Ти втікав аж туди, де не сягає влада Ірода, що, шукаючи Христа, убиває невинних дітей українського Вифлеєму.

Тож з огляду на це почесне завдання, яке Господь своїм премудрим зарядженням поклав на наші плечі, будьмо горді з того, що саме ми є вибранцями Божого милосердя. Позбудьмося своєї зневіри і охлялости, гляньмо сміло веселими очима героїв за святую справу на сходячю Свят-вечірню зірку, яка сповістить нам прихід на світ Того Могутнього, який може запровадити нас знову в нашу обітовану землю.

Та з порожніми руками не випадає підходити до такого торжества; годиться приготувати якісь дарунки новонародженому. От:

Пастушки з ягнятком
Перед тим Дитятком,
На колінця припадають,
Царя Бога вихваляють.

А зі сходу тріє царі
До Вифлеєм несуть дари
Дорогії...

А ми? Ми не багаті, золота й дорогоцінних пахощів не можемо дати. Але маємо серця, які наш Спаситель так любить. Тож готуймо серця! Викиньмо з них колючки гріхів, вистелім пахучим, м'яким сінцем віри і теп-

лими пелюшками любови, щоб Боже Дитятко могло в них зродитися і замешкати. У нашому сирітстві сміливо підходьмо до тих холодних ясел Богочоловіка і пригорнімося до них, А з них

Цар всесвіта в зимні і болю,
Благословить нас на крашу долю.

При перших звуках коляди нехай з наших очей поллються не гіркі сльози з горя і розпачу, а сльози радості й надії, що небавом, з благословення того Божого Дитятка, ми вітатимемо Свят-вечір під українським небом, у колі своїх найдорсжчих, що тепер, може, й більше, ніж ми, терплять і нас з тугою виглядають. Будемо святкувати, як і давніше, у нашій батьківській вірі, з нашими прегарними різдвяними звичаями.

Вірмо, що на руїнах новітнього ідопоклонства, від вогню любови і сильної віри наших чистих сердець, розжариться нова ясна зірка спасіння. Недалекий вже час, коли найвищий Володар всесвіту зглянетися на криваві сльози української матері-Рахилі, що болісним голосінням оплакує своїх пропавших дітей, та пішло свого небесного післанця, щоб нам звістив радісну вістку, що невинно пролітає кроз волала до небес про помсту і Бог помстився за неї. «Вертайте у рідну землю, бо вже немає того, хто зазіхав на життя Божої Дитини у ваших серцях». І ми за сяйвом зірки повернемо знову в батьківські пороги, несучи зі собою дар для рідної землі, дар цінніший від золота, і пахучого бальзаму, а саме — збережену в серцях батьківську віру і ширу любов до Христа-Господа.

І тоді у надземному натхненні, овіяні чаром великої таємниці святої ночі, цілуючи поранене лоно рідної батьківської землі, з засохлими на ньому плямами мученичої крові, радісно заколядуємо:

Ой, радуйся рідна земле,
Син Божий народився!!!

о. Іван Яцків.

Наше релігійно-культурне життя на провінції

СЕРЕД ПОБОЄВИЩ СОМУ

ЧУЖИНЧЕ! Як проходиш повз незліченні цвинтарича, згадай героїство тих, що впали за волю вічної Франції...

Ці слова я вчитав на мармуровій таблиці одного з багатьох воєнних цвинтарів, що позначили німбом героїства Північну Францію, її дуги, ферми та горбовини...

І мимоволі воскресають в уяві інші могили, що «чорніють, як гори, та про волю нишком в полі з вітрами говорять»... Могили героїв, борців за волю України, могили Львова, Тернополя, Луцька, Дубна, Києва, Бару, Бердичева, Харкова... Скільки тих могил по всій нашій Україні, але не тільки мармурових таблиць, навіть звичайних дерев'яних хрестів, нема кому поставити на них...

Такі й подібні думки огортають мою душу, коли увесь листопад доводиться переїздити увесь Сом вздовж і впоперек, відвідуючи українських селян і робітників, що працюють по фермах, та організуючи українські Богослуження в різних місцевостях.

Подібні гадки огортають душу українського душпастиря - місіонера у Франції, бо місяць листопад, це місяць, посвячений молитві за душі померлих, а, в першу чергу, на цю молитву заслуговують Герої, що життя своє поклали за святу нашу Церкву і за волю України. І тому що при перших словах проповіді на честь померлих героїв, батьків, братів і сестер наших, і при перших звуках листопадового «Вічна пам'ять», очі українських трудівників Сому рясніли сльозами... Бо наші українці в Сомі кожний раз усвідомлювали собі велич жертви наших хлопців, дівчат, нашої героїчної молоді, що і в теперішню хвилину клич «Бог, Церква і Вітчизна» з'єднали в одне, нероздільне ціле...

10-го листопада свято у Фрікур. В мерії, напроти церкви, у добре натопленій залі, за столом позасідали вусаті французькі сільські радники і зосереджено дивляться у величезну виборчу урну посеред стола (це день виборів у Франції), а наші українці тим часом виспівують у церкві, на Службі Божій, д'ятиглас і апостола. Пополудні змінюється програма: усі сходяться до «сальки», де наші аматори відіграють виставу на одну дію, на яку запрошено також французьку публіку й представників християнського синдикату. Перед і по виставі молоді доморослі французькі артисти пописуються теж своїми монологами, співами й деклямаціями. З нашої вистави задоволені всі,

навіть французи плескають бурхливо, хоч мови, звичайно, як то кажуть, ні в зуб не розуміють. Перед виставою українські діти, числом 12, збираються враз до церкви, де вислухують тричвертьгодинної Науки Божої.

11 листопада — це французьке національне свято, тому у столиці Сому — Ам'ені — заповіжена Служба Божа. Тому, що Ам'ен — це не маленький Фрікур, а велике місто, варто вибратися туди вже з готовими співаками, щоб не довелося на місці імпровізувати співацькі написи. Бо не випадає, щоб в Ам'ені повторилась пригода одного українського душпастиря у Франції, що на кожне «Господу помолімся», одержував від дяка рішучо й героїчним тоном відспівану відповідь: «Подай, Господи»...

Отже вдалося переконати співаків, і громадою їдемо в Ам'ен. Але зразу ж спіткала нас невдача! Як ми прибули до станції, поїзд, що мав нас завезти до Ам'ен, шугнув нам з-перед очей. «От тобі й щастя», — важко зітхають мої супутники, а тут за годину треба бути в Ам'ені, в церкві св. Мартина, хоч згинь! Бо ж люди зійдуться! Нічого робити, довелося найняти авто, і за пів години ми вже перегнали поїзд, що був утік нам, і опинилися перед храмом св. Мартина.

17 листопада. — Абеویل.

«В Абевілю, в Абевілю не лишився кіл на кілю»... — приговорюють наші люди кожного разу, як дивляться на поруйновані квартали цього міста і на кам'яний масив спаленої велетеньської церкви, та згадують важкі перипетії, тричі зачепленого війною міста. Старенький французький священник, о. Басель, що вмів говорити по-польськи, і довгі літа праці присвятив для чужинців, оповідає мені, як то 1940 року на місто, перевантажене військом і втікачами в паніці «бельгійками», двічі наскочили німецькі повітряні ескадри. Усе місто горіло. Близько тисячі вбитих, потоки крові й сліз... А він, о. Басель, ще з одним цивільним, перев'язував важко поранених та покалічених і сповідав умираючих. Опісля ще три дні, як той старозавітний Товія, добував з-під румовищ трупи забитих та попалених і ховав їх. Аж доки, третього дня чи четвертого, не почорніло йому в очах, і він упав, непритомний, на землю в тифозній гарячці. Зрештою, великий оригінал, той праведний Аббе Басель. Під час окупації зложив чудне приречення Богові так довго не голити бороди, поки німці не заберуться з Франції... Аж німецькі вояки дивувалися на його старобіблійний вигляд і прозвали. Распутіном. З хвилиною, як перші союзницькі човги

вкотилися на площу міста, о. Басель негайно зголив заріст. Перед війною кілька разів бував о. Басель в Україні й Польщі. В бадьорому тоні він розповідає, як то українські селяни з села Воля, Дрогобицької округи, 1937 року однієї неділі, по Службі Божій, на майдані, біля церкви, розтлумачували йому про красу, велич і могутність України. Коли, по службі Божій, українські дівчатка висипались із церкви з жов-

Абевілю. По Службі Божій, парохіяльні сходни, гутірка з вірними, ширення християнської преси. Пополудні відвідини хворих українців у шпиталі, духовна конференція для кількох сестер-черниць слов'янок, та відвідини українських родин у місті.

24 листопада: Дулянс. — Хто цікавився діями воєнних змагань у Франції в роках 1914-18, той знає, що в боях за Сом і Пікардію місто

Українське громадянство коло церкви у Фрікур, після Служби Божої з нагоди Листопадового Свята.

го-блакитними стрічками в косах, о. Басель зразу спитав наших селян, що визначають ці кольори. Свідомі селяни пояснили, що цей кольор — це українська національна і державна барва, а далі кажуть до французького священика: «Українська нація — велика нація. 45 мільйонів. Дайте ви, французи, нам канонів, а ми заженемо ворога у Владивосток. Україна велика: від Сяну по Кавказ і по Дін!».

В Абевілю одну Службу Богу, о 9-тій годині відправив для хворих в шпиталю, сказавши при тім до черниць і до хворих слово Боже французькою мовою про східню Церкву, про переслідування Греко-Католицької Церкви в Україні, про священомученика Йосафата і обов'язок західніх католиків молитися за страждучих за віру братів українців. Опісля в парохіяльній церкві відслужив я другу Літургію для 30 українців, що зійшлися з околиць

Дулянс записалося в історію. Не тільки своїми жертвами й зруйнованими дільницями, але головню тим, що в Дулянс генерал-маршал Фош керував воєнними операціями за Сом і тут була його головна квартира. У недавній війні місто також завнало чимало спустошень, головню поблизу станції.

Дивне хвилювання огортало мене, коли наближався день українського Богослуження в Дулянс. Ректор Католицького колежу Монта-ламерта запросив українців, щоб найперше відспівали українську Службу Богу для його трьох сот гімназистів і запрошених гостей, а на 11-ту годину — друга Служба Божа в парохіяльній церкві. Чи прийдуть мої співаки, — думаю собі в дорозі до Дулянсу, — а непевність настирливо всвердлюється в свідомість. Доїхав, жду на них, приїхали!.. Богу дякувати і св. Кикилії, Дівіці-Мучениці, якої свято нині

латиняни урочисто святкують. Не могу не висловити вячності для родини панства Гаврилюків і Бринявських, що вповні зрозуміли важність кожного нашого виступу перед чужинцями. І ось, коли містом проходить гучно традиційний похід музикантів, на честь і в день св. Кикилії Диви, скеровуючись до половної церкви, у просторій молитовниці колежу Монталамберта небувале свято на честь 350-ліття Берестейської Унії і священомученика Йосафата. Ціла асиста молодих учнів у білих туніках готуються в захристії супроводжати греко-католицького священика до престола, а тим часом о. Настоятель тепло і приступно пояснює трьом сотням молоді і гостей значення і символіку Літургії св. Івана Золотоустого. З помітним зворушенням говорить він про мільйони українських братів, мучених за віру, за тисячі катованих українських священиків, про 16 замучених за віру, або в тюрми запроторених українських владик і митрополитів. «Боже, дай святу єдність», — молився український мученик за віру, св. Йосафат, — «дай, Боже, українцям релігійну волю і визволь їх з рук тиранів», — цією молитвою закінчував ректор гімназії в Дуляєх свою палку промову до молоді. І ось починається свята Літургія перед очима уважних французів. Мініатюрний хор напричуд гарно вив'язується зі своїх завдань і навіть потрапить надати вражіння сили й могутності східного хору. В момент св. Причастя 200 учнів з рук священика приймають Євхаристійного Господа. Об 11-ій годині знову Літургія і виступ хору в парохії, цим разом для чисто української публіки. Українці причащалися на ранішній Службі Божій.

1 грудня. — Перон. Служба Божа. В останній хвилині шеф станції залізниць «льокального інтересу» повідомляє спантеличених пасажирів, що «мішліна» в сторону Перону не поїде, бо стався на тій лінії «аксідан». Що тут діяти? Таж на Службу Божу мушу бути в Пероні, а з Альберту до цієї місцевости — 30 клм. Треба пробувати щастя! Виходжу на битий шлях, що веде до Перону, і ставлюсь тріхи в положення євангельського жида, що попав на шляху в руки розбійників. Жду на милосердного самарянина з автом, що підвіз би мене. Вкінці діждався. Підвіз мене один француз 10 клм., а тут енергійний французький пацок з Марікур власним автом завіз аж у сам Перон. Служба Божа відбулася в час...

3 грудня. — Відвідини українських хворих в Ам'єні, в «Новому шпиталі». Замість снігу, що у нас, в Україні, білою габою застеляє все навкруги, в Ам'єні зливний холодний дощ хлюпотить по вибоїстому камінню. Ідеш довгим

шляхом цього історичного міста, а в уяві пересовуються героїчні часи Середньовіччя: пікардійські лицарі готуються в Хрестоносний похід. Полум'яний народний трибун, чернець Петро, з Ам'єну, пориває маси на святе діло.... Від цих часів багато дечого змінилося, чимало води проплило каламутною річкою Соною. Аж ось і «Новий шпиталь». Оточений цілим кварталом «модерних» провізоричних домиків, що побудовані для мешканців збомбардованих або спалених будинків. Сам шпиталь на правду модерний, виглядає неначе окреме містечко з своєю безліччю будинків і павільйонів. Сестри інформують мене, що тут є 6 «польоне». Я йду, і вже по кількох словах переконуюся, що п'ятеро з тих людей — це наші, українці. Хворі безмежно тішаться з тих відвідин, забезпечуються духовними книжками і часописами, й сповідаються. Це тільки два павільйони мав я змогу перейти цим разом. Кажу і розтлумачую сестрам, що хворі — це ніякі «польоне», тільки мої земляки-українці, і прошу французького шпитального капеляна, щоб завтра вранці подав нашим людям св. Причастя. Сестри просять, щоб в найближчому часі відвідати ще інші частини шпиталю. Радоб'обіаю це вдіяти.

***

Ось вам, дорогі читачі, знову короткий начерк праць смутків і радощів українського священика серед рідної еміграції в Західній Європі. Кожен з них нехай пам'ятає, що Боже Провидіння поклато на нього відповідальний обов'язок: бути пропатором Української Греко-Католицької Церкви й Української Державности серед європейців. З нагоди близьких свят Христового Різдва, бажаю Світлій Редакції і Достойним Читачам дальшого Божого благословення в праці на народній ниві і щасливого Нового Року.

о. Богдан Курилас.

ВЕЗІНЕ-ШАЛЕТ

Дня 3 листопада в парохіяльній церкві о. парох відправив Службу Божу і виголосив, з нагоди Листопадового Свята, проповідь. По Службі Божій була відправлена панахида.

О 3-ій год. пополудні відбулося Свято. Коротку промову виголосив п. Онипко. З доповіддю виступив п. Недогін. Мистецьку частину виконували діти: деклямації, співи і гра на гармонії.

Присутніх на Службі Божій і на Святі було понад сотню осіб.

С. В.

**ПЕРШОЛИСТОПАДОВЕ СВЯТО
В ДЕПАРТАМЕНТІ КАЛЬВАДОС,
В МІСЦЕВОСТЯХ МОНДЕВІЛЬ І ПОТІНЬІ**

В Мондевіль 10. XI. відправлено Службу Божу в наміренні Українського Народу, а по Богослуженні — Панахиду за полеглих Борців. Відповідну проповідь виголосив місцевий душпастир о. Бачинський.

ти українського письма. Крім цього, треба згадати, що тамешні українці є також і добрими практикуючими християнами, виучились співу св. Літургії, відбувають часті проби і стараються щораз то вище піднести красу нашого

Українське громадянство після Служби Божої в Потінї.

Таке ж саме свято відбулося дня 17. XI. в сусідній місцевості, Потінї. Через негоду, на жаль, людей тут було менше, як заповідалось.

Треба признати, що у обох місцевостях наші земляки — це свідомі українці, добрі робітники на своїх місцях праці, взірцеві подруж-

обряду. В душпастирській праці особливо допомагають п.п. Підгайний Нестор, Глиняний Дмитро, Наконечний Юрій, Бачинський Микола, Пельц Микола, Волошин Матвій, Павлів Андрій, Захаревич та інші, а також наші молоді комбатанти, під проводом П. Ванаша.

Українські вірні по Службі Божій в Мондевіль.

жя. Дбають, щоб їх діточки, уроджені у Франції, вже змалку вміли говорити рідною мовою, а у шкільному віці стараються їх навчи-

На світлинах — наші українці в Мондевіль і Потінї перед церквою по панахиді за Борців.

РЕЙМС

Дві події у зорганізованому житті в Реймсі відбулися в листопаді ц. р., якими громадянство виявило рівень своєї релігійно-громадської свідомості в осередку департаменту Марни. Був це день 1-шого листопада, в якому українські громадяни в тому ж департаменті віддали свій поклін поляглим Героям та своїйому незабутньому Митрополитові Андреєві. В місцевій церкві о 3-тій год. пополудні, була відправлена спільна панахида, при гарно прибраній та удекорованій портретом Велико-го Митрополита і прегарними вінцями — символічній могилі. Проповідь, повну живих образів з недавнього минулого, виголосив місцевий душпастир о. Гаврилюк Іван, в якій змальовував історичні Листопадові дні 1918 року та Листопадову трагедію 1944 року, по втраті найбільшого Сина Західної України, Митрополита Андрея. Потім був відслужений урочистий Молебень в наміренні Українського народу. Свято закінчено зорганізованим походом вулицями міста, з прегарними вінцями, на могили кількох наших братів, що спочивають на кладовищі в Реймсі. На могилах зложено вінці, та хвилиною мовчанкою віддали присутні свою пошану тим, що від живих відійшли.

Друга подія, це — день 17-го листопада, коли в греко-католицькій церкві в Реймсі відбулося урочисте посвячення 2-ох фігур, Ісуса Христа та Пречистої Диви, що їх парохіяни з Реймсу ВП Михайло і Катерина Беньо, та Іван і Марія Беньо привезли, як дарунок для церкви, аж з Люрду, де вони були на прощі. Це — перший більший дарунок, яким збагатилася греко-католицька церква в Реймсі. Це — перша жертва для новоутвореної парохії, яку принесли свідомі, повні християнського почуття, українські робітники на далекій чужині для зміцнення релігійного життя та розбудови рідної церкви і парохії на терені департаменту Марни. При тій нагоді належить висловити прилюдну подяку взірцевим парохіянам ВП Беньам. Нехай Всевишній винагородить їх за їхні труди і жертвенність. Є надія, що їхнім слідом підуть і інші парохіяни з департаментів Марни, Лен і Арден, і своїми жертвами спричиняться до розбудови своєї рідної греко-католицької парохії на терені вищеназваних департаментів.

ЛІОН (РОН)

Листопадові роковини відсвятковано в Ліоні, — як на місцеві обставини, — вельми урочисто.

1. XI. місцевий душпастир о. Юліан Габрусевиц відправив Службу Божу в наміренні українського народу, а після того — панахиду за поляглих Борців за волю України. В часі

панахиди виголосив о. душпастир глибоко обдуману патріотичну проповідь.

Громадську частину Свята відзначено 3. XI. святочною академією. Урочисті збори відкрив голова Т-ва «Просвіта» п. Лагошин. Встановленням і однохвилиною мовчанкою присутні вшанували пам'ять Героїв. Опісля слідували доповіді п. д-ра Мусяновича і п. Мурашика та деклямації пані Лагошинової, пані Бурої, панни Подільник, п. Мисюка, п. Матиса, п. Гладія й малого Гринчука; сопранове сольо панни Ненадовської і виступ пані Бурої, яка, в супроводі гітари, відспівала, разом з трьома своїми маленькими донечками, кілька українських пісень. Програма була дбайливо підготована і всі виступи мали заслужений успіх. Поза програмою виступив гість з департаменту Ен, п. Ступницький, що продеклямував уривок з «Мойсея» Ів. Франка.

За ініціативою місцевого душпастиря, о. Габрусевица, засновано Округну Церковну Раду.

Дотеперішня праця душпастиря і людей доброї волі з Церковної Ради дала вже перші гарні наслідки. Завдяки жертвеності вірних, пп.. Бурі, Мик. Андруневичі, Гандзії, Страдомські, Кальки, Цішевські, Масна, Сарахман, Скасків, Денека, Береза, Подільник, Башняк, Матис внесли до каси Церковної Ради по 1.000 франків, Анаст. Андруневич 700 фр. п.п. Гринчуки, Сюркало, Мисюки по 500 фр. і п. Степчук 400 фр. За ці гроші куплено вже чашу й дарохранильницю, а також в найближчому майбутньому мають ще купити фелон і стихар та відновити власну парохіяльну церкву.

Ліонець.

СХІД СОНЦЯ

Вже бледіє, рожевіє
Ген далекий схід,
Сонце дивиться в віконце,
Йде воно в похід.
Ніч зникає, утікає,
Сонце, нам світи!
Хай не плачем, хай побачим,
Куди маєм йти...

Сонце сьє, вітер грає,
Дивну пісню гра:
Сонні встаньте, вгору гляньте,
Вже давно пора!

Сонце світить... Сонця діти,
Воно кличе вас
Пути рвати, ярмо гнати —
Сонце каже — час!..

П. Мончак.

(Читає «Вістника»).

„Українська Служба Суспільної Опіки у Франції“

Звіт з діяльності

від 6 червня 1945 р. до 4 листопада 1946 р.

НА САМОМУ ПОЧАТКУ нашого звіту дозволимо собі пригадати нашому громадянству ті обставини, серед яких виникла потреба утворення і як саме утворювалася «Українська Служба Суспільної Опіки у Франції». Це тим більше потрібно, бо, як ми бачимо, багато з громадянства вже признавало, що ті обставини зовсім не нагадують більш-менш нормальну атмосферу сьогодення, і що вони аж ніяк не сприяли найкращому поладженню цієї важливої і відповідальної справи.

Зразу ж по втечі німців з Франції, а особливо по розвалі Німеччини, до Франції почали численно напливати українці. Частина з них це старі емігранти, що вже проживали у Франції, але, збаламучені ультра-патріотичними провідниками, були виїхали до Німеччини на «краще життя», а тепер, скоштувавши гіркої, повертали назад; друга частина, це були люди, що, переживши страхіття війни на рідних землях і зазнавши різних поневірянь на чужині, прибули до Франції, шукаючи тут захисту й притулку. Переважна більшість, як одних, так і других, потребувала негайної допомоги: матеріальної, моральної і, особливо, правової. Була ще й третя група людей — зі старої еміграції, що потребувала політичної реабілітації перед французькою владою. На жаль, під цей час у Франції не було жодної української організації, яка могла б зайнятися долею цих людей. Крім того, були великі труднощі морально-політичного порядку: серед французького громадянства, на самому початку визволення, панувала чомусь думка, що всі українці — німецькі «коляборатори», дарма, що такі наші громадяни, як проф. Шульгин, генерал Шаповал і проф. Борщак, сиділи в тюрмі саме за їх відоме протинімецьке наставлення.

Але життя вимагало свого. І українці, без різниці віровизнання: греко-католики, православні, римо-католики і навіть протестанти, перебуваючи до Парижу, зверталися насамперед по допомогу до єдиної, на той час, легально існуючої української установи, — Української Греко-Католицької Місії. І, хоч важко було, не маючи ані потрібних коштів, ані відповідного персоналу, взяти на себе цю велику відповідальність, до того ж з досвіду відомо, що таку працю, як правило, майже ніколи громадянство справедливо не оцінює, Місія зробила все, що було в її силах, щоб заопікуватися цими знедоленими людьми, даючи їм притулок, харчування і допомагаючи виробляти відповідні папери для законного перебування у Франції.

При першій же нагоді Настоятель Греко-Католицької Місії, о. Міграт Перрідон, виїхав на терени, де опинилася нова українська еміграція, щоб ознайомитися на міснях зі справжнім станом і потребами цих нещасних збігців. Ця поїздка переконала, що тільки сильний допомогівий комітет у Франції, який гідно репрезентував би українців перед французькою владою, зможе якоюсь мірою допомогти поліпшити долю українських скитальців. На прохання о. Міграта, п. проф. Шульгин пого-

дився допомогти створити відповідний комітет. Узввши до уваги, що тодішні обставини не дозволяли провести цю справу звичайним громадським шляхом, до того ж маючи яскравий приклад цілковитого провалу створення таким шляхом сумнозвісної української кооперативи «Пчілка», довелось просто почати безпосередні переговори з поодинокими визначними українськими громадянами, щоб вони взяли участь у цьому комітеті тимчасово як особи приватні, а згодом, коли дозволить на те обставини, — як представники своїх організацій. Для цієї мети двічі скликувано конференцію представників різних громадських угруповань у Франції, але виявилось, що поодинокі особи не можуть свої особисті й партійні гонори підпорядкувати загальнонаціональній справі.

Тоді виникла була думка створити в Парижі допомогівий комітет з представників двох українських Церков, що на той час було найкращим виходом, бо Церкви, як інституції моральні, мали законне право й змогу широко розгорнути допомогіву акцію. Хоч головування в цьому комітеті було запропоновано, покійному вже тепер, Настоятелю Української Православної Церкви, мітрофорному протоєреєві о. І. Бриндзанові, але він від співпраці з Українською Греко-Католицькою Церквою категорично відмовився.

У цей час прийшло повідомлення від Злученого Українського Американського Допомогівого Комітету про призначення своїм представником у Франції о. Міграта Перрідона, який дістав повноваження створити загальний аполітичний допомогівий комітет. На підставі цього листа і порадившись з рядом громадян, вирішено було створити «Українську Службу Суспільної Опіки у Франції», патронувану людьми, що мають французьке громадянство, з діловим комітетом, складеним з українців.

Якщо з кандидатурами французів справа була зовсім легка, то коли дійшло до кандидатур українських виникли чималі труднощі. З одного боку, частину осіб, що надавалися до праці в допомогівий інститутції, не можна було притягнути, бо більша чи менша пляма «колябораторства» тяжила на них. З другого боку, дехто з наших визначних громадян, не орієнтуючись ще гаразд у тодішній справді туманній політичній атмосфері і боячись узяти відповідальність за свої кроки, від участі в комітеті відмовились, а деякі особи, і якраз такі, що могли б своїм великим досвідом найбільше прислужитися цій важкій і відповідальній праці, одверто не відмовляючись, дипломатично ухилилися від участі в цьому комітеті.

Отож, зваживши на це все, довелось скласти комітет, керуючись не принципом ділової відповідності даної особи, а єдино її політичною незаплямованістю. Зробити ж це було не важко, за винятком осіб з нової еміграції, що їх попередня діяльність була тут ближче не відома. У таких обставинах повстав теперішній склад «Української Служби Суспільної Опіки».

Дня 9-го жовтня 1945 року на Загальних Зборах схвалено статут і вибрано управу Товариства в такому складі:

Почесний Голова: о. Мітрат Перрідон Яків;
Голова: П-і Леба де Лякур-Рене;
Генеральний Секретар: П-і Хмелюк Марія;
Скарбник: П-і Попович;
Член Управи: П. Більський Олександр.
Постановлено, що кожний, хто вступає в Товариство, сплачує 100 фр. вступного, а членські внески становлять річно 200 фр. для дійсних членів і 100 фр. для звичайних членів.

По затвердженні статуту паризькою Префектурою, скликано другі Загальні Збори, на яких вибрано Діловий Комітет з таким складом:

Голова: о. Мітрат Перрідон;
Заступники Голови: П-і д-р Шультин (православна) і п. д-р Шумовський Павло (православний);
Секретар: п-і Хмелюк (римо-католичка);
Заступник Секретаря: о. Іван Леськович;
Скарбник: Шемет Богдан (православний);
Члени Управи: Шаповал Антоніна (православна), Попович Іван (греко-католик), п. Процик (греко-католик).

Для переведення в життя напрямних Товариства і для облегшення праці постановлено створити відповідні референтури. Беручи під увагу, що в цьому часі треба було часто уділювати негайні допомоги і що в кожному випадку трудно було скликувати цілий Комітет для вирішення висоти допомоги, постановлено, щоб негайні допомоги, які не перевищували б суми 1.000 фр., уділювали Голова або Секретар Ділового Комітету.

Комітет, до дня 4 листопада 1946 року, відбув 38 засідань.

Нічліги і харчування

Особливо на початку, велику участь у допомогівій акції взяла Українська Греко-Католицька Місія. За власний кошт вона видала безплатних 12.924 обідів і вечер. З вдячністю також слід згадати, що за її посередництвом Арме дю Салю видала 665 дарових обідів і вечер. Крім харчування, Українська Греко-Католицька Місія уділювала безплатні нічліги. З цих нічлігів скористало 926 осіб (біля 3.200 нічлігів). Коли не було можливости когось примістити, тоді влаштовували людей по готелях, з тим, що з коштів «Суспільної Опіки» оплачувались ці нічліги.

На засіданнях повстало питання спеціальної кантини-харчівни для українців у Парижі, беручи під увагу, що часто приїжджі українці мусять задержуватись тут, а крім того, чимало людей не веде у себе кухні. На засіданні 30 жовтня 1945 року до реченого переведення цього плану д-ру Шумовському, який з властивою йому енергією взявся до справи. Тільки через несприятливі обставини його праця не дала наслідків.

Розшуки

У цьому важливому питанні на французькому терені використовували часописи «Вістник Греко-Католицької Церкви» та «Українець у Франції». Загально оголошено розшуків 1.257. З них у «Вістнику» 932. Одночасно доводилося займатися пересилкою листів від родини до родини. Про листи, яких адреси були неповні, поміщувано оголошення у «Вістнику» і «Українцеві у Франції» (190). Приємно ствердити, що, завдяки цьому, віднайшло себе 312 осіб.

Інтервенції

Новоприїжджі, через брак знання французької мови, потребували відповідної опіки, щоб залага-

лізувати своє правне становище. В першій мірі — ті, що не мали ні знайомих, ні родин у Франції. Це було одним із найважливіших завдань. При цьому ж треба було вишукувати працю для цих людей. В цій справі допомогло чимало «Об'єднання Українських Робітників у Франції». Уміщено на працю 643 особи.

УССОФ допоміг також декому із старшої еміграції, хто мав труднощі у вясненні свого правного становища і пошукуванні праці. Загальне число тих, що скористали з цієї опіки, доходить до 2.000 осіб. Візити з цього приводу в амбасадах, префектурах, міністерствах і комісаріятах виносять 124.

Санітарний відділ

Прибуття нової еміграції принесло також труднощі іншого роду. Треба було зайнятися приміщенням вагітних жінок перед родами (9). Поміщено жінок на відпочинку по родах (7). Видано повних комплектів для немовлят (19). Хворих приміщено у санаторіях (4) і у шпиталях (20). Відвідано хворих у шпиталях і по приватних мешканнях (125). Хворим, через соціальну асистентку, роздано харчеві пакунки (43).

Від самого початку відчувався брак української лікарської опіки. Незнання мови утруднює лікування, коли пацієнт не може дати лікареві відповідних пояснень. Часто треба висилати когось, хто знає французьку мову, щоб був присутній при лікарських оглядинах, що досить зв'язує хворого, коли доводиться давати пояснення в інтимних справах.

Перші заходи для легалізації та створення лікарської поради були пороблені панєю Хмелюк, але на той час брак відповідного приміщення не дозволив зреалізувати цей проект.

15 травня 1946 р., на 23-му засіданні, порушено знову це важливе питання і створено так звану санітарну комісію, на чолі з пані д-ром Шультин і п. Проциком. якої завданням було в першій мірі заснувати лікарську раду.

В міжчасі д-р Кічун подарував найнеобхідніше приладдя для проектованої ради. Як тільки буде опорожнене в Українському Домі місце, призначене для лікарської ради, можна буде почати лікарські консультації.

Соціальна асистентка

За французькими законами, при кожному Сервіс Сосіаль мусить бути дипломована соціальна асистентка. Вимогам законів, на щастя, відповідала наша Генеральна Секретарка. Вона й перейняла на себе цей важливий обов'язок від початку існування Товариства до 1 липня 1946 р. Згодом ми мусяли їй до помочи прийняти бл. п. панну Соціальник, яка працювала від місяця січня до 7-го березня 1946 року. Від 1-го липня до 1 серпня ц. р. працювала платна асистентка П-і Девуе. Кожного вівторка і п'ятниці соціальна асистентка приймала людей, які приходили за порадами або з проханнями про допомогу. Прийнято понад 428 людей. Соціальна асистентка піддержувала зв'язки з аналогічними допомогівими товариствами у Франції, і в цій справі інтервенювала особисто 91 раз. Часто доводилось інтервенювати телефонічно чи листовно у справах осіб, що зверталися до асистентки (784). Представники чужинних Сервіс Соціо відвідали нас 34 рази. Соціальна асистентка також відвідувала українських емігрантів на провінції, як у Ліль і Ліоні, і при цьому навіязала зв'язки з тамашніми французькими суспільними опіками, з'ясовуючи їм становище українських емігрантів у цих же центрах. Праця її вимагала

великої посвяти, і для цього вона не шадила часу, за що їй належить повне признання.

Зв'язки з чужинецькими допомоговими організаціями

Дуже помічно виявилася співпраця з чужинецькими допомоговими організаціями, головню на початку діяльності Товариства. Тут у першій мірі стали нам у пригоді дві американські організації: «Квекери» і «Юнітаріанці». «Квекери», на наше прохання, погодились видавати українським емігрантам допомогу одежою. З цієї допомоги скористало біля 30 осіб. «Юнітаріан Коміті» знову ж уділював грошеві допомоги усім українцям, які були поручені секретарці цього Товариства, П-і Темпі. Одержані цим способом допомоги виносять біля 40.000 франків. Також не можемо поминути допомоги вказівками, яку нам дала «Ед о Емігре», для самої організації Товариства і яка погодилася взяти на себе контролю наших анкет і уділювати негайні допомоги у висоті найбільше 500 фр. (видала українцям 22.000 фр.). Цінною була також для нас поміч «Антрэд Франсез» і Ватиканської Місії у поодиноких випадках.

Опіка над студентами

Як тільки приїхали нові українські студенти, побороно всі заходи для несення їм негайної допомоги. Перша поміч для них була харчова, у формі безплатних обідів. Вжито старання, щоб українські студенти одержали відповідні стипендії від допомогових університетських товариств. Ці заходи увінчалися частинними успіхами. Для кращого переведення цієї ж справи була створена особня референтура, якою зайнявся п. Процик. Вагу студентського питання рішено підкреслити перед Злученим Українським Американським Допомоговим Комітетом і прохати, щоб цей Комітет занявся допомогою студентству. Не маючи ніякої конкретної відповіді від Злученого Українського Американського Допомогового Комітету, довелось, в міру наших можливостей, уділяти студентам негайні допомоги та тимчасові позики, які б мали бути повернені, коли б студенти одержали звідки-небудь сталу допомогу. З часом, підмогу студентству здержано, бо Злучений Український Американський Допомоговий Комітет казав в першій мірі звернути увагу на допомогу збігцям. Згодом, за ініціативою Студентської Референтури і Студентського Товариства та при активній співпраці проф. Шульгина, створено Українське Академічне Товариство, яке перейняло на себе це важке завдання — нести моральну й матеріальну допомогу студентству. До цього ж часу повну відповідальність за несення допомоги студентству і за контролю їхніх студій несли п. Процик і відділ Студентської Секції, що мала законне існування при УССОФ.

Тут слід би згадати, що в поодиноких випадках уділено також допомоги родичам, що вислали своїх дітей до приватних шкіл і яким було трудно оплачувати навчання.

Для прийджких скитальців були влаштовані курси французької мови, які переводив п. Попель і які частинно фінансувала «Українська Служба Суспільної Опіки».

В березні 1946 року відкрито спеціальне банковеkonto для Студентської Секції при УССОФ, на яке перелито 30.000 франків, як початковий капітал, що мав би становити їх самопомогову касу.

Школа

Від листопада 1945 року Товариство перебрало на себе ведення школи, якою опікувалася досі Українська Греко-Католицька Церква. Ведення її пе-

редано о. Леськовичеві, який дібрав учительський склад в особах: п. проф. Попеля, п. д-ра Щурковської і п. Чалої. Школа працювала четвергами й неділями попоудні. Вписаних дітей було 23. Відвідувало пересічно школу 14 дітей. Тепер школу передано під заряд Академічного Товариства.

Імпреди

Ціль імпред, улаштованих Товариством, було не тільки придбати відповідні фонди, але також допомогти українським артистам. Через те й доходи виглядають часто малими. Улаштовано разом 7 імпред та взято участь у малярській виставі, влаштованій Товариством «Квекерів». Крім цього, була зорганізована «Ялинка» для української дітвори Парижу та у Везін.

Пропаганда

Для поширення ідеї суспільної допомоги видано особне число «Українія у Франції». На жаль, сподіваного відгуку не було. Причиною цього ми вважаємо: недостатне зацікавлення нашого громадянства допомоговою акцією, а навпаки — велика активність у поширюванні сплїток, що очорнювали діяльність інституцій та окремих осіб. А це мало наслідком дезорієнтованість Українського Центрального Допомогового Комітету у Лондоні і взагалі цілого громадянства у Франції.

Для інформації Товариства «Вістник Української Греко-Католицької Церкви» безплатно відступив 18 сторінок друку, де також поміщувано частинні звіти діяльності Товариства.

Зв'язок з провінцією

Для розгорнення допомогової акції на провінції схвалено вислати відпоручників Товариства. У цих справах відбули подорожі: п-ні Хмельюк, п. Процик і о. Леськович. Спеціальним зв'язковим із провінцією призначено 15 березня 1946 року п. Процика, якому пізніше додано, як Секретарку, П-у д-ра Щурковську. Заходами Товариства, повстали Філії УССОФ: Кан, Страсбург, Ліон, Ліль, Везін, Кранзак, Реймс, Мец. Усі ці Філії, при кінці їх ділового року, здадуть точний звіт з переведеної ними праці.

Переселенчі справи

З огляду на нескоординовані виступи перед французькими та іншими урядовими чинниками поодиноких осіб-українців в таких важливих справах, як переселення української еміграції до Франції або до інших країв, доручено було п. д-рові Шумовському створити при УССОФ «Переселенчу комісію» (2 травня 1946 р.). До цієї Комісії були запрошені: проф. Шульгин, о. Жан, П-і Русова, д-р Русов, п. Попович і п. інж. Піснячевський. Впродж кількох місяців був нав'язаний зв'язок з потрібними міністерствами та відповідними установами. В наслідок тих зв'язків, Переселенча Комісія виголовила окремий реферат про можливості еміграції до Франції, умови побуту й праці в різних фахах і розіслано його до всіх українських осередків в Європі і Америці. Як додаток до цього реферату, в наслідок розмов з різними консулятами, були зіставлені дані про умови життя, про можливості виїзду української еміграції до різних заокеанських держав, а також до Португалії та Туреччини. Крім цього, Переселенча Комісія одержала інформації про конкретні можливості виїзду українців до французьких колоній, в першу чергу до Нової Каледонії.

Тому, що різні держави згоджуються приймати емігрантів тільки на рілвні та промислові роботи як простих робітників, Переселенча Комісія звернулася до ЮНЕСКО з проханням про розміщення на

різних працях нашої фахової інтелігенції. Подано до цієї ж організації спис потребуючих праці лікарів. Головний Секретар ЮНЕСКО приобіцяв допомоги в тому не тільки для лікарів, але також для інших фахових інтелігентів: професорів, інженерів тощо. Існує можливість розташувати наших студентів в вищих школах держав, що входять до ЮНЕСКО.

Окрім цих загальних заходів у справі української еміграції, Переселенча Комісія полагалася на справи поодиноких українців, що зверталися до неї по інформації.

За цей же час відбуто 7 засідань і вислано близько 40 листів і анкет.

Участь на конференціях

Українських Допомогових Комітетів

Для керування і устійнення загальних напрямних допомогою акції, європейські і заокеанські Українські Допомогові Комітети відбули три конференції: у Лондоні 14 січня 1946 р. і дві в Парижі: 28 липня і 28 жовтня ц. р. Делегати УССОФ взяли участь у всіх цих трьох нарадах. Висланий був від УССОФ делегат також на Загальні Збори Українського Допомогового Комітету у Бельгії.

Український Дім у Парижі

На початку існування УССОФ Українська Греко-Католицька Церква відступила для урядування кімнату у своїй домівці. Згодом, при збільшенні праці, це приміщення виявилось замалим. З цієї ж причини і, з другого боку, щоб не виглядало, що Товариство є церковною прибудівкою (що в очах нашого громадянства є «великим гріхом»), Адміністративна Рада прийняла з радістю пропозицію Злученого Українського Американського Допомогового Комітету купити будинок у Парижі, який був би притулком для українських збігців насамперед і приміщенням для «Суспільної Опіки».

По довгих заходах і за згодою Злученого Українського Американського Допомогового Комітету та за рішенням Ділового Комітету на 17-му засіданні, 15 березня, схвалено купити будинок при вулиці Тен, Ч. 13 (Париж, 12). Будинок потребував деякого ремонту, і для цього був іменований тимчасовим адміністратором п. Поліщук, якому доручено ведення ремонту під доглядом Будівельної Комісії, що в неї входили п. Шумовський і п. Попович.

Легалізацію купна будинку, що вимагала багато клопоту, бо будинок треба було написати як власність Злученого Українського Американського Допомогового Комітету, доручено було о. Леськовичеві.

Тому, що будинок був в першій мірі призначений для збігців, як це було вище зазначено, і, беручи під увагу певну кількість українських сиріт, що мають бути перевезені до Америки, відтепер Дім мають перебрати Сестри Служебниці, приміщуючи в ньому згаданих сиріт до їхнього виїзду до Америки. Опіка над цими дітьми буде передана Сестрам Служебницям, які також помагати-муть у допомоговій акції (Дитячий садок, опіка над хворими тощо). Нагляд над веденням цієї справи перейме на себе безпосередньо Злучений Український Американський Допомоговий Комітет.

Наприкінці не зайвим буде згадати, що з приміщення в Українському Домі скористали безплатно наступні Товариства: «Пісня Рідного Краю», Студенти, Союз Українок, Академічне Товариство, Школа, Комбатанти, Православна Парафія тощо.

Канцелярія

Спершу канцелярія УССОФ містилася в домівці

Української Греко-Католицької Церкви, що доволі утруднювало її працю, бо приміщення було замале для ведення всіх тих справ. Згодом перенесено її до Українського Дому. За час ділового року Канцелярія дістала 2.878 листів і вислала 1.917. Особисто звернулося до Канцелярії в різних справах 2.500 осіб (пересічно 7 денно). З них 586 заповнили анкетні листки, щоб їм признано підмогу. За посередництвом Канцелярії приміщено на працю 87 осіб. Надамо телефонічних комунікацій 1.732 і одержано 820. Відвідано 15 роботодавців. За картотекою Канцелярії віднайдено 28 осіб, які себе взаємно шукали.

Спочатку провадила Канцелярію П-і Кербі. Від жовтня 1945 р. почав працювати п. Попель, який, в зв'язку з перенесенням Канцелярії до Українського Дому, 5. 9. 1946, став директором Канцелярії. В залежності від кількості праці, приймалося на деякий час працівників, яким виплачувалося платні у формі підмоги (П. Лінде, Сопільник). Директор Канцелярії одержав всі повноваження у веденні допомогової акції за винятком брати в імені Товариства зобов'язання правового чи матеріального характеру. Він також одержав право уділяти негайні допомоги, що не перевищували б суми 500 франків. Перешкодою в праці Канцелярії були: брак відповідного приміщення спочатку, далі — брак досвідченого персоналу в допомоговій акції, а в новому приміщенні — брак матеріалів і інструментів праці (машини до писання, телефон і т. ін.).

Допомога матеріальна

Форми матеріальної допомоги можна поділити на три категорії: 1) позики, 2) допомога одежею, 3) допомога грошева.

1. — У роздaci допомоги ми керувалися засадою, що саме уділювання допомоги є великим обтяженням каси Товариства, а одночасно малою піддержкою для потребуючого. Тому насамперед звернено увагу на такі допомоги, що могли б дати змогу потребуючим себе десь улаштувати чи заложити собі варстат праці. Цю думку ми подали також заокеанським Допомоговим Комітетам, щоб замість грошевої допомоги прислано знаряддя праці. В деяких випадках ці думки нам вдалося зреалізувати, але брак сподіваних машин не дозволив нам перевести це діло так, як гадалися.

2. — Спочатку до Товариства приходили малі посилки з Америки, які часто були порушені і з яких вибрано певні речі. Річ це знана і свого часу була навіть порушувана у французькій пресі. І коли прийшли перші бєлі з одягом, тоді повідомлено Америку, щоб малих пакунків не висилати більше. На цьому місці слід зложити велику подяку нашим братам з-за океану, які зрозуміли важке становище нашої еміграції по війні і допомогли їй своїми послілками.

Брак відповідного приміщення (люди спали в помешканню Місії, де були зложені речі) причинився до крадіж надісланих пакунків і навіть майна Місії (як, напр., машини до писання, накриття, матраців, цикльостилю і т. ін.). На жаль, треба підкреслити, що робили це ті, які самі були збігцями і яким Товариство старалося допомогти. Спершу ми це терпіли, але коли почало вже переходити міру, довелося в місяці березні 1946 року подати скаргу в поліцію. Імена деяких злодіїв є знані на поліції, але брак певних доказів ще не дозволив притягнути цих людей до відповідальности.

Прислані речі у бєлях прийшли в задовільному стані. Тільки через довге тривання пересилки одіж, зложена на края під опакуванням, багато потерпіла під час перевозу.

Перша посилка одержана дня 26 березня 1946 р.: 50 белів одежі і 3 паки черевиків (3.240 клгр.). Вислано з цієї посилки на провінцію (філіям і делегатам) 27 белів (1.535 клгр.); Руан — 2 белі (120 клгр.), Везін — 2 белі (120 клгр.), Тюньвіль — 1 бель (60), Крансак — 1 бель (60), Віллерю — 3 белі (180), Ліль — 3 белі (180), Мец — 1 бель (60), Ліон — 3 белі (180), Страсбург — 3 белі (180), Кан — 6 белів (360), Віллерю — 1 бель (35 клгр.).

У Парижі з цієї допомоги скористало 356 осіб; крім того, вислано 16 поодиноких пакетів на провінцію.

Друга посилка, з дня 10 вересня 1946 р., одержана на рю Тен: 42 белі і дві скрині з одягом. 12 белів були надрушені і видно було, що під час перевозу частину речей надібрано. Для роздачі в Парижі розпаковано 22 белі і одну скриню. Залишилось нерушених 13 белів і одна скриня.

З цієї посилки вислано на провінцію 3 белі до Клермон де Тен, 4 белі до Мецу, 1 до Віллефранш сюр Сон; 6 до Реймс (310 клгр.); 2 до Мондевіль. Разом — 15 белів.

Роздано в Парижі речей з другої посилки для 107 осіб. Разом із першої і другої посилок скористало 463 особи (з родинами).

Крім цього, були одержані малі пакунки: 94 прийшли на адресу Суспільної Опіки, 58 пакунків передала УССОФ'ові Українська Греко-Католицька Місія і 92 пакунки були доручені особам, на ім'я яких вони прийшли.

Від Українського Допомогового Комітету в Бразилії одержано: 3 паки різних речей, 28 пачок з конденсованим молоком і 10 пачок споршкованої шоколяди. Частину з цього зужито на вакаційну оселю й школу, а решту задержано.

Роздача пакунків була доручена 11 грудня 1945 року п-ям Шульгин, Коваль і Солонар. 23 січня 1946 року схвалено запросити до праці п. Левенця Є., як сталу допоміжну силу при роздачі одежі 10 квітня 1946 р. Розподільчу комісію доповнено п.п. Коцупеем і Номич. (Запрошено також п. Довженка). На цьому ж засіданні п-і Шульгин подалася до димісії із цієї комісії. 22 травня 1946 р. схвалено доповнити склад цієї комісії п. Поліщуком. При реорганізації Канцелярії, 5 вересня 1946 р., доручено п. Попелеві нагляд над видаванням одежі.

3.—Зважаючи, що розподіл грошових допомог є незвичайно делікатною справою, яка завжди викликає багато невдоволення, ми бажали, щоб цією відповідальною справою зайнялися ті, хто цю допомогу присилає. Таку пропозицію ми висунули і піддали своєчасно Злученому Українському Американському Допомоговому Комітетові. Тепер, дізнавшись, що Українське Центральне Допомогове Бюро в Лондоні має замір вислати свого представника, щоб безпосередньо зайнявся цим важливим і відповідальним ділом, ми можемо бути тільки вдяковими.

Нижче подаємо наш касовий звіт.

КАСОВИЙ ЗВІТ

ПРИБУТКИ:

Пожертви	81.791,58
Імпрези	57.424.—
Поворот позик	5.250.—
Членські внески	9.860.—
Позичка	50.000.—
Злучений Український Американський Допомоговий Комітет	1.669.038,42
РАЗОМ	1.873.364.—

ВИДАТКИ:

1. — Допомоги:

а) Товариство Комбатантів	14.500.—
б) Новонароджені	8.895.—
в) Інваліди	10.400.—
г) Хворі	20.100.—
г) Харчування для приїжджих на рю Тен	10.500.—
д) Комітет Правної Допомоги	15.800.—
е) Вироблення документів у Шалеті	10.000.—
е) Вакаційна оселя в Ліль	5.000.—
ж) Загальні допомоги	217.534.—
з) Розшуки, влаштування на працю і т. ін., через ОУРФ	90.000.—
и) Книжки до таборів	3.071.—
г) Малярам скит. у Австрії	5.200.—

411.000.—

2. — Позички .....

91.500.—

3. — Стипендії-допомоги студентам .....

131.484.—

4. — Адміністрація:

а) Платні у формі допомоги	21.700.—
б) Платні урядовцям	81.250.—
в) Подорожі	23.469.—
г) Друки	6.500.—
г) Поштові оплати за пакунки	5.169,50
д) Телефони й телеграми	4.973.—
е) Різні видатки	38.219,50

181.281.—

5. — Імпрези:

а) Ялінка у Парижі й Шалеті	18.496.—
б) Балі й концерти	13.176.—

31.672.—

6. — Інвентар .....

99.931.—

7. — Різні видатки:

а) Школа	8.573.—
б) Похорони	32.108.—
в) Пропаганда	18.280.—
г) Різне	1.332.—
г) Зворот позики	50.000.—

110.293.—

8. — Зворот Американському Доп. Комітетові:

а) На закупно будинку	806.203.—
б) На книжки до таборів	10.000.—

816.203.—

РАЗОМ франків ..... **1.873.364.—**

Не зважаючи на брак досвіду в такій складній і відповідальній справі, не зважаючи на різні труднощі й несприятливі умови, в яких доводилося працювати, не зважаючи на вороже ставлення й протидіяння деяких наших землячків, все ж таки вдалося досягти значних наслідків у праці, доказом чого є чимало листів з подякою за уділення матеріальної допомоги, за інтервенції в урядах, за віднайдення близьких тощо. Зрештою, і Український Дім при вулиці Тен є також незаперечним доказом цієї праці. Не бачити й не признавати цих успіхів, підкреслювати лише недотягнення й хиби в проробленій роботі, це виглядає як свідоме намагання скомпромітувати в очах громадянства не тільки поодиноких членів Комітету, а й саму організацію в цілому. В сьогоднішніх обставинах, коли справа українських скитальців, з відомих по-

літичних причин, з усіх народів стоїть найгірше, наврод, щоб такими діями можна було поліпшити цей стан.

Та це вже річ не тільки нам відома, що, здається, ніколи й ніде подібні організації не мали заслуженого признання серед українського громадянства. Отже, ми спокійно сприймаємо цю «нищівну» критику, як «традиційно українську» і як до такої ставимося також досить критично, оцінюючи пророблену нами роботу по тих, хай і скромних, але наочних наслідках, які не в силі заперечити і найсворіші критики.

З свого боку, ми будемо дуже раді, якщо ті, хто придуть нам на зміну, зроблять більше й краще, ніж ми. Від щирого серця бажаємо їм якнайліпших успіхів.

Марія Хмелюк,

Генеральний Секретар.

о. **Іван Леськович,**

Секретар для українських справ.
Париж, дня 1-го грудня 1946 року.

ХРОНІКА

Церковне життя

ІМЕНУВАННЯ

Всесв. і Впр. о. Настоятель Української Греко-Католицької Мсії у Західній Європі іменував душпастирем для округи Charleroi, La Louvière, Bois-du-Luc, в дієцезії Tournai, Belgique — о. Савка Дмитра.

Адреса о. Савка Дмитра:
23, rue de l'Industrie, Bruxelles, Belgique.

Для Ліонської округи іменовано душпастирем о. Габрусевича Юліяна (адреса: 64, rue Jacquard. Oullins. Rhône.

Для департаменту Авейрону і суміжних з ним іменовано душпастирем о. Жолкевича Володимира (адреса: Transac. Aveyron).

НОВА АДРЕСА ДУШПАСТИРСТВА

Для душпастирства на департаменти Марни, Ен і Арден нова адреса така:

О. Iwan Hawryluk, 23, rue Brûlée, Reims (Marne)

ПОРЯДОК БОГОСЛУЖЕНЬ

з нагоди свята Непорочного Зачаття Пречистої Діви Марії і 350-літнього ювілею злуки Української Церкви з Апостольським Престолом в храмі св. Володимира Великого в Парижі:

21 грудня, у навечер'я празника: о год. 6-тій вечора — Вечірна з Литією.

22 грудня, в день празника:

1) від год. 7-ої до 9-ої ранку — Читані Служби Божі;

2) о год. 10-тій ранку — Привітання Високопреосвященного Архирея;

3) о год. 10-ій 30, — Урочиста Архирейська Служба Божа і проповідь Високопреосвященного Владики;

4) о год. 6-ій вечора — Молебень до Пречистої Діви Марії у наміренні українського народу відслужити Всесв. о. Міграт Яків Перрідон.

ПОРЯДОК БОГОСЛУЖЕНЬ

під час Різдвяних Свят, закінчення старого року й свята Йордану

6 січня 1947 року, о 10 год. 15 хв. ранку — Урочиста Служба Божа в церкві St. Etienne du Mont. Place Panthéon.

О 10-тій год. ранку, у храмі св. Володимира Великого — вся відправа Навечер'я Різдва.

7 січня 1947 року, на Різдво ГНІХ о 10-ій год. ранку — Урочиста Служба Божа, духовна наука і святоточні побажання;

о 4-ій год. попол. — Вечірна і коляди.

8 і 9 січня 1947 року, о 10-ій год. ранку — Співана Служба Божа і духовна наука.

13 січня 1947 року, на закінчення старого року, о 6-ій год. попол., — Вечірна з Литією, Суплікація і духовна наука.

14 січня 1947 року, в день Нового Року (за старим стилем), о 10-ій год. ранку — Урочиста Служба Божа і новорічні побажання.

18 січня 1947 року, у навечер'я Йордану (субота), о 6-ій год. попол. — Повечер'я велике з Литією.

19 січня 1947 року, свято Йордану (неділя), о год. 10-тій 30 хв., — Урочиста Служба Божа, духовна наука і йорданське водосвяття в церкві.

Шукають

Тітка М. Лиса, зам. Михайлик, 56, rue Leborg, Paris 18, шукає Анну Русек, що живе в Нью-Йорку, куди вона поїхала перед 1914 р.

Сестру, Катерину з Демків Баран, що до 1940 р. перебувала в околицях Парижу, шукає Михайло Демків, з Загір'я, повіт Рудки.

Адресувати: Мадам Зита, з Сарабахів-Гикавчук: Mondeville, 17, rue Novomonde, Salvados.

Кухаря Петра, сина Михайла, що виїхав 1933 р. до Франції і там оженився, шукає брат.

Брата, Георга Бохенка, з села Звижинь, повіт Броди, шукає сестра, Анна.

Писати на адресу: Анна Щиголь, пошта Флін Флон, Провінція Манітоба. Контри. Канада.

Заліського Андрія Максимовича, що з 1920 року проживав у Франції, шукає син Івана Заліського.

Писати: Nad Zalewski Jan, Polish Camp, Nettlebed, Henley Av. Thamey County, Oxford, England.

Знайомі з Австрії, Італії і Франції розшуковують Сімовича Івана і Параску, Перило Івана, Грицик Матрону, Грицик Федя і Марію Смолій. Усі родом з села Михновець, пов. Турка.

Ганю Фещак, з Возилова, повіт Бучач (тепер на праці у Франції) розшукує Гачинський Михайло.

Зголошення слати на адресу українського душпастирства у Клермонт.

Гривняк Теодор, Blackshaw Moor Camp 2, Leek Staffs, England, шукає Анну Каревич, з дому Кубарич, що з 1921 року мешкала в Парижі.

Мороз Василь, народжений 8. 2. 1923 р., в селі Лиса, повіт Підгайці, шукає Ольгу Кохмат і Марію Кохмат; обидві мешкали в Парижі.

Решта розшуків буде вміщена в наступному числі.
Редакція.

Перед 1947 роком

І ЗНОВУ один рік праці минув. Перед нами 1947 рік, десятий з черги в існуванні нашої Місії. Та заки святкуватимемо цей день, коли вперше на терені Франції появилася мала й скромна інституція: Українська Греко-Католицька Місія, киньмо оком на те, що нам удалося, з Божим благословенням, перевести в діло в цьому останньому році праці.

Цей рік був важкий подіями в історії нашої Церкви. Коли Папа Пій XII проголосив свою Енцикліку про 350-річчя з'єдинення Української Церкви з Апостольським Престолом, рівночасно прийшли до нас страшні вістки про намагання ліквідувати Українську Греко-Католицьку Церкву на Західних землях України. Вістки з рідних земель про переслідування наших Владик і священників наповнювали нас глибоким смутком. Певно, ми вірили, що терпіння й смерть наших мучеників і ісповідників, духовних і світських, тільки скріплять нашу Церкву, але, коли дійшли до нас відомості, що наших Єпископів і Митрополита Преосвященного Йосифа Сліпого засуджено, як звичайних злочинців, і що стало позбавлено найвищих Пастирів, ми були приголомшені цим великим горем. Надії наші тільки звернені до Всемогутнього Бога, що в Своему милосерді і справедливості, не опустить Свого стада й виведе його на кращий шлях.

Подібними ж були вістки з рідних земель про долю нашого народу, що покладав всі надії на справедливість світу і в цьому році не побачив сповнення цих мрій, а, навпаки, відчув на собі людську несправедливість. Багато з наших братів не змогли вернутися на рідні землі і залишилися на вигнанні, де помістив їх німецький тоталітаризм. Доля їх подібна до долі тих, що страждають на рідних землях і виходу для них ще світ не передбачив.

В цьому році, що був продовженням нещасних наслідків останньої війни, все таки Господь благословив нас Своїми благодатями на терені Франції. Найбільшим Його даром було, що, нарешті, по п'яти роках старань, ряди Христових працівників збільшилися в нашій Місії. Прибули священники для скріплення духовної опіки над українськими вигнанцями-емігрантами. Відкрито нові парохії, притягнуто до праці нові, надійні сили, і, хоч різні перепопи йдуть від своїх і чужих, закріплено давно розпочате діло християнізації нашої еміграції, що, перебуваючи довгі роки поза Краєм, почала бу-

ла до певної міри втрачати релігійного духа. Наслідки цієї апостольської праці напевно переконують українське громадянство про корисність і конечність цього діла для служби Богові й Батьківщині.

Для скріплення релігійної думки і для виховання світських апостолів заложено в багатьох осередках Церковні ради, що згодом мають перетворитися в Братства. У багатьох випадках праця Церковних рад виявилася дуже корисно, і на неї покладаємо великі надії.

В Ліль, Ліоні, Мецу і Реймсі, завдяки доброзичливості французьких Владик, одержано власні церкви, що стали постійними релігійними осередками української еміграції у Франції.

Наш місячник «Вістник» розносив добре слово між українців і кидав добре зерно в їх серця. Придбано добру релігійну літературу з Америки і розповсюджувано її по Франції.

Для української дітвори Парижу й околиць була зорганізована двомісячна вакаційна оселя. Розгорнено опіку над українською дітворою Північної Франції. Майже в усіх осередках еміграції переведено катехізацію дітей.

Соборний храм Місії у Парижі знову частинно прикрашено, завдяки щедрості наших громадян.

По нашій спромозі, несено поміч бідним і приїжджим, відвідано тисячі вірних.

У цьому році терпінь нашого народу й нашої Церкви на рідних землях благословив нас тут Господь Своїми великими благодатями, і за це Йому наша молитовна подяка. Хай ім'я Його буде благословенно серед української еміграції у Франції і у всьому світі. Подяка нашим пастирям священникам, що в тяжких обставинах, серед великих перепоп, ведуть це Боже діло. Хай Господь їх наділить силою і відвагою розповсюджувати та боронити Його ім'я. Щира подяка нашим вірним у Франції, що в зрозумінні допомагали нам у нашій великій і відповідальній праці. Хай Бог їх за це винагородить і сповнить їхні бажання й надії.

І, на порозі нового року, наші молитви линуць до Бога з проханням, щоб цей грядучий рік, якого перебіг тільки Богові знаний, був для нас усіх роком духовного вдвоління, роком «миру з висоти», роком щасливим для українського народу, для нашої Церкви в Краю та на чужині, роком щастя й здоров'я для кожного з нас зокрема.